

Yrd. Doç Dr. Ayhan DOĞAN danışmalığında **Sebahattin BİLGİN** tarafından hazırlanan “**Hatay İli Yayladağı İlçesi’nin Sosyo-Kültürel Yapısı**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

16 / 06 / 2006

JÜRİ:

Danışman	: Yrd. Doç. Dr. Ayhan DOĞAN	
Üye	: Doç. Dr. Remzi KILIÇ	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Hilmi BAYRAKTAR	

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu’nun Tarih ve
..... Sayılı kararı ile onaylanmıştır.

.... / /

Doç. Dr. Selen DOĞAN
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bir toplumun maddi ve manevi değerlerinin tümü, o toplumun kültürünü oluşturur. Bu değerler, örf, adet, gelenek ve göreneklerin tamamından meydana gelir. Toplumların benliklerini koruyabilmesi ve devamı için kültürel değerlere sahip çıkması gerekir. Kültürel değerlerin ortaya konulması için yapılan bu çalışmada, Yayladağı İlçesi'nin sosyal ve kültürel yapısı, örf, adet ve inançları ile tarihi ve turistik yerleri üzerinde duruldu. Çalışmada genel olarak Yayladağı İlçesi'nin tarihi, coğrafi, ekonomik, eğitim-öğretim ve sağlık konuları hakkında bilgi verildi. Daha sonra esas konu işlenerek, ilçenin örf, adet ve inançları üzerinde duruldu. Dört bölümde sunulan çalışmanın birinci bölümünde, Yayladağı İlçesi'nin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı kaynaklara dayanılarak ortaya konuldu. Ayrıca bu bölümde, ilçe ve köylerin eğitim-öğretim ve sağlık durumları hakkında bilgi verildi. İkinci bölümde, Yayladağı İlçesi'nde yaşayan halkın, doğum, evlenme, askerlik ve ölümle ilgili örf, adet ve inançları üzerinde duruldu. Yine bu bölümde ilçede söylenen mani, ağıt, atasözü ve bilmece ile ilçenin mutfak kültürüne yer verildi. Üçüncü bölümde, Yayladağı şair ve yazarları hakkında bilgi verildi. Dördüncü bölümde ise, ilçenin tarihi ve turistik yerleri ile ilçede yedi yıldır yapılan “aba güreşleri” hakkında bilgi verildi. Son kısımda sonuç ve değerlendirme ile çalışmanın genel bir değerlendirmesi yapıldı. Gezi ve gözleme dayalı olarak yapılan bu çalışmanın temel amacı, Yayladağı İlçesi'nde yaşayan halkın sosyal ve kültürel yapısı ile örf, adet ve inançlarını ortaya koymaktır.

Anahtar kelimeler: Yayladağı, Sosyal ve Kültürel yapı.

ABSTRACT

The worthies of the material, spiritual, moral and immeterials of the society constitue the culture of the society. The worthies of the society consist of tradidion, custom, usage and observance. The worthies of culture should have been protected in order to keep and continuation of the personality of the society. In the study, Social and Cultural structure, custom, tradition, observance, beliefs and historical and touristic places of Yayladağı County were mentioned about the exhibition of cultural worthies. In the generality of the study, information was given about history, geography, economy, education and health of Yayladağı County. After the main subject, it is mentioned about tradition, custom and beliefs of the county. The study contains four sections. In the first section, Social Culture and economical structure of Yayladağı County were mentioned. In addition to these, the information about education and health in county and villages was given. In the second part, marriage, soldiery, birth and death related with custom, tradition, observance of the people who live in Yayladağı were mentioned. And also, elegy, proverb, riddle and kitchen culture about the county were talked. In the third section, It is given information about history, touristic places of Yayladağı and “aba wrestling” that performed for seven years. In the last part of the study, results and evaluation of the study were done. The main purpose of the study based on the trip and observation is to reveal that social and cultural structure, custom, tradition and belief of the people in Yayladağı County.

Key words: Yayladağı, Social and Cultural structure.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Hatay İli Yayladağı İlçesi'nin günümüzdeki, sosyal ve kültürel yapısı; örf, adet ve inanışları konu edinildi. Çalışmada genel olarak Yayladağı İlçesi'nin tarihine ve coğrafi özelliklerine değinildikten sonra bu bölgede yaşayan insanların örf, adet ve inançları üzerinde duruldu. Dört bölümde sunulan çalışmanın, birinci bölümünde, Yayladağı İlçesi'nin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı kaynaklara dayanılarak ortaya konuldu. Yine bu bölümde, Yayladağı İlçesi ve köylerinin ekonomik durumları, eğitim-öğretim durumu, sağlık durumu konularına yer verildi. İkinci bölümde, gözleme dayanarak Yayladağı İlçesi'nde ve köylerinde yaşayan insanların örf, adet ve inançları ile bilmece, mani söyleme ve mutfak kültürüne yer verildi. Üçüncü bölümde, Yayladağı şair ve yazarlarına yer verildi. Dördüncü bölümde ise, Yayladağı İlçesi'ndeki ve köylerindeki tarihi yerler ile ziyaret yerleri tanıtıldı. Yine dördüncü bölümde, ilçede geleneksel olarak yapılan “aba güreşleri”nden bahsedildi. Son kısımda, sonuç ve değerlendirme ile araştırmanın genel bir değerlendirmesi yapılarak bazı dikkat çekici noktalar vurgulandı.

Bir toplumun maddi ve manevi değerlerinin tümü, o toplumun kültürünü oluşturur. Bu değerler; örf, adet, gelenek ve göreneklerin tamamıdır. Toplumların, benliklerini koruyabilmesi ve devamı için kültürel değerlere sahip çıkması gerekir. Milli kültürümüzün meydana gelmesinde inançlar, örf ve adetler son derece önemlidir. Bunun için inançlarımızı, örf ve adetlerimizi yaşatmaya çalışmalıyız. Günümüzde teknolojinin gelişmesine paralel olarak bazı toplumsal değerler de unutulmak üzeredir. Unutulmaya yüz tutmuş olan toplumsal değerlerin tespiti için yapmış olduğumuz bu çalışmanın gelecek kuşaklara faydalı olmasını ümit ederim.

Konuyu seçmemde yardımcı olan, çalışma esnasında kıymetli fikirlerinden yararlandığım, çalışmayı sabırla okuyup değerlendiren sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Ayhan DOĞAN'a, Yayladağı Milli Eğitim Müdürlüğü ve Yayladağı Halk Kütüphanesi çalışanları ile emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Mayıs 2006
Sebahattin BİLGİN

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	xiv
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xvi
EKLER	xix
KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ	xx
GİRİŞ	1

GİRİŞ

TEZİN AMACI, ÖNEMİ, SINIRLILIKLARI, YÖNTEMİ, KAYNAKLARI, PLANI VE KARŞILAŞILAN PROBLEMLER

1. AMACI VE ÖNEMİ	1
2. SINIRLILIKLARI	2
3. YÖNTEMİ VE KAYNAKLARI	2
4. PLANI	2
5. KARŞILAŞILAN PROBLEMLER	3

BİRİNCİ BÖLÜM

HATAY İLİ YAYLADAĞI İLÇESİ'NİN TARİHİ, COĞRAFYASI VE EKONOMİK DURUMU

1. TARİHÇESİ	4
--------------	---

2. COĞRAFİ YAPI	6
2. 1. İklim ve Bitki Örtüsü	11
2. 2. Yerleşme	11
3. EKONOMİK DURUM	13
3. 1. Ziraat	13
3. 1. 1. Tarla Ziraatı	21
3. 1. 2. Bağ-Bahçe Ziraatı	22
3. 2. Hayvancılık	22
3. 3. Sanayi	25
3. 3. 1. Tütün Sanayi	26
3. 3. 2. Sabun Sanayi	26
3. 3. 3. Yağ Sanayi	28
4. EĞİTİM-ÖĞRETİM	29
4. 3. 1. Anaokulları	29
4. 3. 2. İlköğretim Kurumları	30
4. 3. 3. Ortaöğretim Kurumları	32
4. 3. 4. Yükseköğrenim	33
4. 3. 5. Yayladağı'nda Okur-Yazarlık Durumu	33
5. SAĞLIK DURUMU	35

İKİNCİ BÖLÜM
HATAY İLİ YAYLADAĞI İLÇESİ'NİN SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPISI
ÖRF, ADET VE İNANIŞLARI

1. SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPI	37
1. 1. Sosyal Yapı	37
1. 2. Kültürel Yapı	46

2. DOĞUM, EVLENME, ASKERLİK VE ÖLÜMLE İLGİLİ ADET VE İNANIŞLAR	51
2. 1. Doğum İle İlgili Adetler	52
2. 1. 1. Kısırlığın Giderilmesi (Gebe Kalma)	53
2. 1. 2. Aşerme	55
2. 1. 3. Cinsiyet Tayini	57
2. 1. 4. Doğum Sırası	58
2. 1. 5. Çocuğun Göbeğinin Kesilmesi, Çocuğun Tuzlanması ve Yıkanması	59
2. 1. 6. Sütü Gelmeyen Loğusa Kadın İçin Yapılanlar	62
2. 1. 7. Çocuğa İsim Verme	62
2. 1. 8. Al Basması	64
2. 1. 9. Kırkı Çıkarma	65
2. 1. 10. Loğusa Yoklaması	66
2. 1. 11. Çocuğu Nazardan Koruma	66
2. 1. 12. Çocuğu Sünnet Ettirme	68
2. 2. Evlenme ve Düğün İle İlgili Adetler	71
2. 2. 1. Evlenme Biçimleri	72
2. 2. 2. Kısmet Açma ve Evlilik Öncesi Durum (Evliliği Belli Etme)	73
2. 2. 3. Dünürcü Yollama	74
2. 2. 4. Başlık Parası ve Söz Kesimi	76
2. 2. 5. Nişan-Şerbet İçme	77
2. 2. 6. Çeyiz Yazma (Çeyiz Sergileme)	78
2. 2. 7. Sağdıç Seçimi, Bayrak Dikme, Düğün Davetiyeleri	79
2. 2. 8. Düğün Yemeği Hazırlama	80
2. 2. 9. Kına Gecesi	81
2. 2. 10. Düğün ve Gelin almaya Gitme	84
2. 3. Askere Uğurlama ve Karşılama Törenleri	87
2. 3. 1. Askere Giden Gençler İçin Söylenen Ağıtlara Örnekler	88
2. 3. 2. Askerdeki Gençlerin Ailelerine Yazdığı Mektuplara Örnekler	88
2. 3. 3. Askerden Dönen Gençler İçin Söylenen Ağıtlara Örnekler	90
2. 3. 4. Askerde Ölen Gençler İçin Söylenen Ağıtlara Örnekler	90

2. 4. Ölüm ve Ölüm İle İlgili İnanışlar ve Adetler	91
2. 4. 1. Ölecek Bir Hasta İçin Alınacak İlk Tedbirler, Ölüm	92
2. 4. 2. Ölümden Sonra Yapılan İşlemler, Ölü Yıkama	92
2. 4. 3. Ölünün Keflenmesi ve Defnedilmesi	93
2. 4. 4. Devir ve Iskat	95
2. 4. 5. Taziye	96
2. 4. 6. Mezarlık	96
2. 4. 7. Yayladağı İlçesi'nin İç Güvenlik Şehitleri	97

3. MANİLER, BİLMECELER, ATASÖZLERİ, GÜNLÜK YAŞAYIŞLA İLGİLİ İNANIŞLAR VE ÇOCUK OYUNLARI VE ABA GÜREŞLERİ

3. 1. Maniler	98
3. 1. 1. Özlem Manileri	98
3. 1. 2. Sevdâ Manileri	99
3. 1. 3. Evlenme Törenleri İle İlgili Maniler	102
3. 1. 4. Gelin-Kaynana Manileri	102
3. 1. 5. Beddua Manileri	104
3. 1. 6. Yayladağı ve Yöresi İle İlgili Maniler	104
3. 2. Bilmece	105
3. 3. Atasözleri	107
3. 4. Günlük Yaşayışla İlgili İnanılar	109
3. 4. 1. Günlerle İlgili İnanışlar	109
3. 4. 2. İnsanlarla İlgili İnanışlar	110
3. 4. 3. Hayvanlarla İlgili İnanışlar	110
3. 4. 4. Bitkilerle İlgili İnanışlar	111
3. 4. 5. Yıldırım ve Şimşek Çakması, Yıldız Kayması, Gökkuşakğı ve Güneş Tutulması İle İlgili İnanışlar	111
3. 4. 6. Ateş ve Su İle İlgili İnanışlar	111
3. 5. Çocuk Oyunları	112
3. 5. 1. Ara Kesme	112
3. 5. 2. Çomçaklar	113
3. 5. 3. Çöte	113

3. 5. 4. Emen	114
3. 5. 5. Ksk	114
3. 5. 6. Ayakak	115
3. 5. 7. Güvercin Taklası	115
3. 5. 8. elik-omak	115
3. 5. 9. Kumpanya	116
3. 6. Yayladağı’nda Aba Güreşleri	116
3. 6. 1. Aba ve Aba Güreşleri	116
3. 6. 2. Aba Greşinin Dn Bugünü	117
3. 6. 3. Yayladağı Yöresinde Aba Güreşleri	117
 4. BESLENME VE MUTFAK KÜLTÜRÜ	120
4. 1. Doğum İle İlgili Yiyecek ve İkramlar	120
4. 1. 1. Yoğurtlu orba	120
4. 1. 2. Kimyonlu Zeytin Yağlı Soğan Kavurması	121
4. 1. 3. Ciğer Kavurması	121
4. 2. Evlenme Töreniyle İlgili Yiyecek ve İkramlar	121
4. 2. 1. Sarma	121
4. 2. 2. Dolma	122
4. 2. 3. Kuru Fasulye	122
4. 2. 4. Aşur	123
4. 2. 5. Etli Bulgur Pilavı (Aş)	123
4. 2. 6. Sini Kebabı	124
4. 2. 7. Kabaklı Yahni	124
4. 2. 8. şişperek (şiş Börek)	124
4. 2. 9. Oruk	125
4. 3. Ölüm Töreniyle İlgili Yemekler	125
4. 3. 1. Kake (Kahke)	125
4. 3. 2. İrmik Helvası	125
4. 4. Özel Günlere Ait Yemekler	126
4. 4. 1. Halka	126
4. 4. 2. Kuru Pasta	126

4. 4. 3. Kuru Fasulye (Sulu)	126
4. 4. 4. Etli Bulgur Pilav (Aş)	126
4. 4. 5. Aşur	127
4. 5. Adaklarla İlgili Yiyecek ve İçecekler	127
4. 6. Yayladağı İlçesi'nde Mahalli Yemekler, Salatalar, Ekmekler	
Turşular, Tatlılar	127
4. 6. 1. Yemekler	127
4. 6. 1. 1. Ekmek Kavurması	127
4. 6. 1. 2. Kemikli Söğüş	128
4. 6. 1. 3. Tavuklu Söğüş	128
4. 6. 1. 4. Yoğurtlu Tirit	128
4. 6. 1. 5. Domates (Banadura) Kavurması	128
4. 6. 1. 6. Siresil	129
4. 6. 1. 7. Acılı Aş, Mercimekli Aş, Nohutlu Aş	129
4. 6. 1. 8. Mantı	129
4. 6. 1. 9. Lepeç	129
4. 6. 1. 10. Köftelikli Çorba	130
4. 6. 1. 11. Et Unu	130
4. 6. 1. 12. Tas Kebabı	130
4. 6. 1. 13. Fellahi Köfte	130
4. 6. 1. 14. Oruk, Kızartma Köfte	131
4. 6. 1. 15. Aşure-Aşir	131
4. 6. 1. 16. Sürbeli	131
4. 6. 1. 17. Patates Dolması	131
4. 6. 1. 18. Murç, Haylin Kavurması	131
4. 6. 1. 19. Ekşi Aşı	131
4. 6. 1. 20. Tuzlu Yoğurt	132
4. 6. 2. Turşular	132
4. 6. 3. Tatlılar	132
4. 6. 3. 1. Unlu Helva	132
4. 6. 3. 2. Nişeli Helva	132
4. 6. 3. 3. Sargı Burma	133

4. 6. 3. 4. Bal Kabağı Tatlısı	133
4. 6. 3. 5. Sakiye	133
4. 6. 3. 6. Kaygana	133
4. 6. 3. 7. Mıkla	134
4. 6. 3. 8. Künefe	134
4. 6. 4. Salatalar	134
4. 6. 4. 1. Zahter (Kekik) Salatası	134
4. 6. 4. 2. Kuru Kekik Salatası	134
4. 6. 4. 3. Pişme Yoğurt (Cara yoğurdu), Çökelek Salatası	134
4. 6. 5. Ekmekler	134

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HATAY İLİ YAYLADAĞI İLÇESİ'NİN ŞAİRLERİ, ŞİİRLERİ VE YAZARLARI

1. ŞAİRLER	136
1. 1. Kamil SARIATEŞ	136
1. 2. Hakkı KELEŞ	137
1. 3. Recep BALCI	138
1. 4. Ahmet ÖZTÜRK	139
1. 5. Taha SÖNMEZ	140
1. 6. Murat KAHRAMAN	141
1. 7. Âşık Abdullah İNALÖZ	142
1. 8. Âşık Fevzi DÖNMEZER	143
1. 9. Mürselekli Âşık Veli DOĞRU	145
1. 10. Bekir CILA	146
1. 11. Ali PARLAK	147
1. 12. Şükran SAĞLAM	148
1. 13. Mevlüt TAMBAĞ	149
1. 14. Ali YÜCE	150
1. 15. Mehmet Turan YARAR	151

2. ŞİİRLER	153
3. YAZARLAR	167
3. 1. Yusuf ŞERİFOĞLU	167
3. 2. Müslüm KABADAYI	167

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
HATAY İLİ YAYLADAĞI İLÇESİ'NDEKİ TARİHİ YERLER VE ZİYARET
YERLERİ

1. TARİHİ YERLER	169
1. 1. Camiler	169
1. 1. 1. Kasimbey Cami	169
1. 1. 2. Kışlak Hacı Abdullah Cami	171
1. 1. 3. Hacı Hüseyin Cami	172
1. 1. 4. Araplar Cami	173
1. 2. Kiliseler	174
1. 2. 1. Barleam Kilisesi	174
1. 2. 2. Hocalar Kilisesi (Kocalar)	175
1. 3. Köprü	176
1. 3. 1. Kasimbey Köprüsü	176
1. 4. Mağaralar ve Kale Kalıntıları	177
1. 4. 1. Kulaç (Hansuma) Köyü Örenleri	177
1. 4. 2. Âlemi Mağarası ve Üç Kapılı Mağara	178
1. 4. 3. Ceren Mağarası	179
1. 4. 4. Kızlar Sarayı	180
1. 4. 5. Benlioluk Mağarası	181
1. 4. 6. Fırın Kalıntıları	182
1. 5. Kale	183
1. 5. 1 Kaleboğazı Kalesi	183

2. ZİYARET YERLERİ	184
2. 1. Karamağara Şifalı Suyu	184
2. 2. Çapıtlı Ziyareti	185
2. 3. Yel Dede Ziyareti	186
2. 4. Aslan Dede Ziyareti	187
 SONUÇ VE ÖNERİLER	188
KAYNAKLAR	191
EKLER	208
ÖZGEÇMİŞ	223

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1	: Yayladağı Baraj Gölü'nün Özellikleri	9
Tablo 2	: Görentaş Göleti'nin Özellikleri	9
Tablo 3	: 2005 Yılı 6 Aylık Gümrük Kapısından Giren ve Çıkan Araç ve Yolcu Durumu	11
Tablo 4	: Köylerin Kuruluş Yeri İtibariyle Dağılımı	12
Tablo 5	: M.Ö 1250'den M.S 2005 yılına Kadar Yayladağı İlçesi'nde Meydana Gelen Doğal Afet Sayısı	13
Tablo 6	: Sulu ve Kuru Tarım Alanları	19
Tablo 7	: Yayladağı İlçesi'ndeki Tarımsal Alet ve Makine Varlığı	20
Tablo 8	: Yayladağı İlçesi'nde Meyve, Tahıl ve Tütün Üretimi	21
Tablo 9	: Yayladağı İlçesi'ndeki Büyükbaş Hayvan Sayıları	23
Tablo 10	: Yayladağı İlçesi'ndeki Küçükbaş Hayvan Sayıları	24
Tablo 11	: Yayladağı İlçesi'ndeki Süt Üretimi	24
Tablo 12	: Yayladağı İlçesi'ndeki Kümes Hayvanları ve Yumurta Sayıları (Adet)	25
Tablo 13	: Yayladağı İlçesi'nde Arıcılık ve Bal Üretimi	25
Tablo 14	: Yayladağı İlçesi'nde Zeytin Üretimi	28
Tablo 15	: Yayladağı İlçesi'ndeki Okul Öncesi Eğitim Kurumları	29
Tablo 16	: Yayladağı İlçesi'ndeki İlköğretim Kurumları	30
Tablo 17	: Yayladağı İlçesi'ndeki Ortaöğretim Kurumları	32
Tablo 18	: Yayladağı İlçesi Yaş, Yaş Grubu, Okur Yazarlık, Eğitim Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus	33
Tablo 19	: Yayladağı İlçesi'nde Yer Alan Sağlık Ocakları ve Sağlık Evleri	36
Tablo 20	: 1990, 2000 Yılı Yayladağı Nüfusu ve Yıllık Artış Hızı	40
Tablo 21	: Yayladağı İlçesi'ne Bağlı Köylerin Nüfusları	41
Tablo 22	: Yayladağı İlçesi'ndeki Köylerin, Doğum-Ölüm, Evlenme Boşanma Sayısı	42

Tablo 23	: Yayladağı İlçe Merkezi ve Köylerindeki 90 ve Daha Üzeri Yaştaki İnsanlar	43
Tablo 24	: Köylerin Çatı Örüntüsü ve Hane Sayısı	45
Tablo 25	: Köylerdeki Mutfak-Banyo-Tuvalet Sayıları ve Bunların Hane İçindeki Durumu	45
Tablo 26	: Köylerin Isınma Aracı Türü	46
Tablo 27	: Yayladağı Şehitleri	97

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1	: Topraktutan (Beysun) Köyü	7
Fotoğraf 2	: Yayladağı Barajı	8
Fotoğraf 3	: Yayladağı Sınır Kapısı	10
Fotoğraf 4	: Tarlada Kekik Yetiştiriciliği	14
Fotoğraf 5	: Süt İneği Besiciliği	15
Fotoğraf 6	: Tarlada Çilek Yetiştiriciliği	16
Fotoğraf 7	: Serada Domates Yetiştiriciliği	16
Fotoğraf 8	: Arıcılık	17
Fotoğraf 9	: Mısır Yetiştiriciliği	17
Fotoğraf 10	: Zeytin Tarlası	18
Fotoğraf 11	: Kurutulmak İçin Asılan Tütün Yaprağı	26
Fotoğraf 12	: Defne Sabunu	27
Fotoğraf 13	: Defne Yaprağı İşleyen İşçiler	27
Fotoğraf 14	: Zeytin Bahçesi	28
Fotoğraf 15	: 90 Yaşındaki Şeker Nine	43
Fotoğraf 16	: İlçe Merkezinde Modern Bir Bina	44
Fotoğraf 17	: Leylekli, Köy Evleri	44
Fotoğraf 18	: Sünnet Olacak Çocuklar İle Ailesi	69
Fotoğraf 19	: Sünnette Kirveler Eğlenirken	70
Fotoğraf 20	: Düğün Yemeği Hazırlayan Aşçı	81
Fotoğraf 21	: Kına Gecesi İçin Hazırlanan Kınanın Yakılması	82
Fotoğraf 22	: Düğün Yemeği Yiyen Davetliler	84
Fotoğraf 23	: Gelin Almadan Dönerken	86
Fotoğraf 24	: Cenazenin Mezarlığa Götürülmesi	94
Fotoğraf 25	: Cenaze Defnetme Anı	95
Fotoğraf 26	: Hristiyan Mezarlığı	97
Fotoğraf 27	: Güreş Yapan İki Genç	119
Fotoğraf 28	: Düğün Yemeklerinden Kuru Fasulye	122
Fotoğraf 29	: Düğün Yemeklerinden Etli Bulgu Pilavı (Aş)	123
Fotoğraf 30	: Kasım Bey Cami	170

Fotoğraf 31	: Kışlak Beldesi Hacı Abdullah Cami	171
Fotoğraf 32	: Hacı Hüseyin Cami	172
Fotoğraf 33	: Araplar Cami	173
Fotoğraf 34	: Barleam Kilisesi Kalıntıları	174
Fotoğraf 35	: Hocalar Kilisesi Kalıntıları	175
Fotoğraf 36	: Kasım Bey Köprüsü	176
Fotoğraf 37	: Alemler Mağarası	178
Fotoğraf 38	: Üç Kapılı Mağara	178
Fotoğraf 39	: Ceren Mağarası	179
Fotoğraf 40	: Kızlar Sarayı Kalıntıları	180
Fotoğraf 41	: Benlioluk Mağarası	181
Fotoğraf 42	: Fırın Kalıntılarının Bulunduğu Alan	182
Fotoğraf 43	: Kaleboğazı Kalesi Kalıntıları	183
Fotoğraf 44	: Karamağara'nın Girişi	185
Fotoğraf 45	: Çapıtlı Ziyareti	186
Fotoğraf 46	: Yel Dede Ziyareti	186
Fotoğraf 47	: Yayladağı	209
Fotoğraf 48	: Yayladağı İlçe Merkezi	209
Fotoğraf 49	: Yayladağı'ndan Görünüm	210
Fotoğraf 50	: Yayladağı Belediye Binası	210
Fotoğraf 51	: Yeditepe Belediyesi	211
Fotoğraf 52	: Yeditepe Belediyesi	211
Fotoğraf 53	: İlçe Merkezindeki Evler	212
Fotoğraf 54	: Yayladağı Hükümet Konağı	212
Fotoğraf 55	: Yayladağı Tarihinin Yazılı Olduğu Anıt	213
Fotoğraf 56	: Yavuz Sultan Selim'in Resmi	214
Fotoğraf 57	: Kasimbey Camii	214
Fotoğraf 58	: Eğerci Köyü	215
Fotoğraf 59	: Eğerci Köyü Karaca Ahmet Mahallesi	215
Fotoğraf 60	: Eski Yayladağı Sokağı	216
Fotoğraf 61	: Karamağara'nın Bulunduğu Yer	216
Fotoğraf 62	: Karamağara	217

Fotoğraf 63	: Yeditepe’de Bayramlaşma	217
Fotoğraf 64	: Yayladağı Barajı	218
Fotoğraf 65	: Yayladağı Güreş Alanı	218
Fotoğraf 66	: Yayladağı’nda Elma Yetiştiriciliği	219
Fotoğraf 67	: Yayladağı’nda Elma Yetiştiriciliği	219
Fotoğraf 68	: Yayladağı’nda Balık Tesisleri	220
Fotoğraf 69	: Yayladağı’nda Arıcılık	220
Fotoğraf 70	: Yayladağı’nda Çilek Yetiştiriciliği	221
Fotoğraf 71	: Yayladağı’nda Keçi Besiciliği	221
Fotoğraf 72	: Yayladağı’nda Mısır Yetiştiriciliği	222
Fotoğraf 73	: Kureyşi Deresi	222

EKLER LİSTESİ

Fotoğraflar

208-222

KISALTMALAR

Aynı adres	a.a.
Adı geçen eser	a.g.e.
Aynı kurum	a.k.
Adı geçen makale	a.g.m.
Adı geçen tez	a.g.t.
Aynı eser/yer	a.e.
Basım tarihi yok	t.y.
Basım yeri yok	y.y.
Cilt	c.
Doğrudan gelir desteği	d.g.d.
Devlet İstatistik Enstitüsü	DİE
İlköğretim okulu	i.ö.o.
Mustafa Kemal Üniversitesi	MKÜ
Milattan Önce	M.Ö.
Milattan Sonra	M.S.
Sayfa	s.
Meslek Yüksek Okulu	MYO
Yatılı Bölge İlköğretim Okulu	YİBO
Yüzyıl	yy

GİRİŞ

TEZİN AMACI, ÖNEMİ, SINIRLILIKLARI, YÖNTEMİ, KAYNAKLARI, PLANI VE KARŞILAŞILAN PROBLEMLER

1. AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmada amacımız, ülkemizin en güney ilçesi olma özelliğine sahip olan Yayladağı İlçesi'nin sosyo-kültürel yapısını ortaya koymaktır.

Tezin önemi; bilindiği gibi Yayladağı, Hatay'ın bir ilçesidir. Böyle bir çalışma yapma düşüncemizin sebebi ise Yayladağı'nın sosyo-kültürel yapısındaki farklılıktır. Nitekim Yayladağı'nda yaşayan insanlar hem Türk kültürünü hem de Arap kültürünü birlikte yaşadıkları için sosyo-kültürel yaşam açısından farklı bir yapıya sahiptirler. Ancak, bu yapı içerisinde nüfus itibariyle Türkler ekseriyeti teşkil etmektedir. Hatta ilçenin 27.654 kişi olan nüfusunun % 98'i Türklerden oluşmaktadır.

Hatay'ın güney ilçelerine bakıldığı vakit bu ilçelerin nüfus itibariyle ya tamamen Araplardan ya da çoğunlukla Araplardan müteşekkil olduğu görülür. Dolayısıyla Yayladağı Hatay'ın güney ilçeleri içerisinde istisnai bir duruma sahiptir. Bu açıdan Yayladağı İlçesi, bölgede hem sosyo-kültürel açıdan hem demografik bakımdan hem de coğrafi özelliği itibariyle Suriye ile Türkiye arasında önemli bir konuma sahip olup adeta bir tampon konumundadır.

2. SINIRLILIKLARI

Bu çalışma, sınırlılık itibariyle Yayladağı İlçesi'nin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısını içermektedir. Çalışmada, ilçe merkezi ve ilçeye bağlı 3 kasaba ile 34 köy çalışma alanı içinde yer almıştır.

3. YÖNTEMİ VE KAYNAKLARI

Bu çalışmada, arşiv ve kütüphane kaynakları için fiş oluşturma metodu kullanılmıştır. Konumuz, genellikle gezi ve gözlem metodu uygulanarak sonuca ulaştırılacak bir çalışma olduğu için ilçeye bağlı köyleri gezerek buralardan edindiğimiz bilgiler temel kaynağımız olmuştur. Yayladağı İlçesi'nin 3 beldesi ve 34 köyü vardır. Araştırmada sonuca ulaşabilmek için Leylekli, Çandır, Eğerci, Gözlekçiler, Yayıkdamlar, Gözlüce, Aydınbahçe, Sebenoba, Güzelyurt, Yenice, Şakşak, Olgunlar, Güveççi, Uluyol, Görentaş Köyleri ile Karaköse ve Yeditepe Beldelerine gidilerek 104 kişi ile bizzat görüşme yapılmış, halkın örf ve adetleri yerinde tespit edilmiştir. Zaman zaman düğün, mevlit, nişan ve cenaze törenlerine de katılarak bilgileri yerinde tespit etmeye çalıştık.

Hatay'da yayınlanan "Güneyde Kültür Dergisi" ve bu bölgede yapılan sempozyumlarda sunulan tebliğler diğer kaynaklarımız olmuştur. Ayrıca nüfusla ilgili konularda Yayladağı İlçe Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü arşivinden, eğitimle ilgili konularda İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü arşivinden, tarımla ilgili konularda İlçe Tarım Müdürlüğü arşivinden ve sağlıkla ilgili konularda İlçe Sağlık Ocağı'ndan yararlandık. Ancak, konunun özelliği itibariyle en önemli kaynağımızı, hiç şüphesiz ki bölgede yaşayan halk ve onlardan bazılarıyla bizzat yerinde yapmış olduğumuz röportajlar sonucu elde ettiğimiz bilgiler oluşturmaktadır. Yöntemimiz ise gözlem metoduna dayalı araştırma modeli olmuştur.

4. PLANI

Tez dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde, Yayladağı İlçesi'nin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı kaynaklara dayanılarak ortaya konulmuş, yine bu bölümde,

Yayladağı İlçesi ve köylerinin ekonomik durumları, eğitim-öğretim durumu, sağlık durumu konularına yer verilmiştir. İkinci bölümde, gözleme dayanarak Yayladağı İlçesi'nde ve köylerinde yaşayan insanların örf, adet ve inançları ile bilmece, mani söyleme ve mutfak kültürüne yer verilmiştir. Üçüncü bölümde, Yayladağı şair ve yazarlarına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde, Yayladağı İlçesi'nde ve köylerindeki tarihi yerler ile ziyaret yerleri tanıtılmış, ayrıca bu bölümde ilçede geleneksel olarak yapılan “aba güreşleri”nden bahsedilmiştir. son kısımda ise sonuç ve değerlendirme ile araştırmanın genel bir değerlendirmesi yapılarak bazı dikkat çekici noktalar vurgulanmıştır.

5. KARŞILAŞILAN PROBLEMLER

Çalışma esnasında, Yayladağı İlçe merkezinde ve Yeditepe Beldesi'nde ulaşım ile ilgili her hangi bir sorun yaşanmazken köylere yaptığımız gezi ve gözlemlerde sıkıntılar yaşanmıştır. Köy dolmuşlarının geliş-gidiş saatleri ile bizim gidiş-dönüş saatlerimiz farklı olduğu için özel araba tutmak zorunda kaldık. Tutmuş olduğumuz araçla gezi ve gözlemlerimizi yaptık. Bazı köylerde yatılı kalmak zorunda kaldık.

Halk, köylerine gelen yabancı satıcılardan zarar görmüş. Bunun için köylerine gelen yabancılara karşı bir önyargıları var. Yöre halkının böyle bir önyargısının olması işimizi zorlaştırdı. Ancak kaymakamlıktan almış olduğumuz izin kâğıdı işimizi az da olsa kolaylaştırdı. Gerek ilçe merkezinde gerekse köylerde bölgenin yabancısı olduğumuz için halkın, örf, adet ve inançlarını anlatmakta kısmen de olsa kaçındıklarını gördük. Halkın, özellikle doğum ve çocukla ilgili konularda konuşmaktan kaçınmaları işimizi zorlaştırdı. Bu sorunu çözmek için doğum ve çocukla ilgili konularda hazırlamış olduğumuz soruları yazılı olarak sorduk ve cevapları da yazılı olarak aldık.

Dağınık olan bilgilerin düzenli bir yazı haline getirilmesi de çalışmamızın uzunca bir dönemini oluşturdu.

Tüm bu zorluklara rağmen, köylülerin göstermiş olduğu dostane tavırlar ve yapmış olduğu yardımlar sonucunda çalışmamızı bitirebildik.

BİRİNCİ BÖLÜM

HATAY İLİ YAYLADAĞI İLÇESİ’NİN TARİHİ, COĞRAFYASI VE EKONOMİK DURUMU

1. TARİHÇESİ

İlçe’nin tarihi, M.Ö. 1250 yıllarına kadar uzanmaktadır. Bölgede ilk olarak Hititler yaşamıştır.¹ Yörede Hititler döneminden beri kullanılagelen bir tapınak vardır. Bu tapınağın olduğu yerde önceleri, bir kent olduğu ve Keldağ’ın püskürmesi ile bu kentin lavlar altında kaldığı sanılmaktadır.² Hititlerden sonra bölgede Fenikeliler ve İyonyalılar yaşamıştır.

İlçe’nin bulunduğu alan, ‘Tarihi İpek Yolu’nun kuzey-güney arasındaki geçiş yolunda bulunduğu için, ayrıca iklimi de yaşamaya çok elverişli olduğu için burası, zaman zaman istilaya uğramıştır.³

Bölge, İyonyalılar’dan sonra sırasıyla Perslerin, İskenderin ve Roma İmparatorluğu’nun eline geçmiştir.⁴ M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğu ikiye bölünmüş ve ilçe, Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde kalmıştır.⁵ 638 yılında Hz. Ömer’in komutanlarından Ebu Ubeyde İbn-ül Cerrah tarafından ele geçirilmiş, 661-750 yılları arasında ise Emeviler’in idaresinde kalmıştır.⁶ Emeviler’den sonra Abbasiler bölgeye hâkim olmuştur. Abbasiler Dönemi’nde ilçeye çok sayıda Türk boyu ve aşireti yerleştirilmiştir.

¹ **Yeni Türk Ansiklopedisi (Hatay Maddesi)**, Ötüken Yayınları, İstanbul 1985, C.XII, s. 1235.

² **Yurt Ansiklopedisi (Hatay Maddesi)**, Anadolu Yayıncılık, İstanbul 1982, C.V, s. 3412.

³ **Yeni Türk Ansiklopedisi, a.e.**

⁴ **a.e.**

⁵ Hatay Valiliği, **Hatay 2000**, s. 23.

⁶ **a.e**

İlçe, XI. yüzyılda Avar Türklerinden Savcılar aşiret reisi Kasım Bey tarafından alınmıştır.⁷ Kasım Bey burada, bir cami, bir okul, bir de köprü yaptırmıştır.⁸ Cami ve köprü hala kullanılmaktadır. Ancak, okulun yeri tespit edilememiştir. Kasım Bey bu bölgeye, askerlerini yerleştirdiği için buraya, “Ordu” ismi verilmiştir.

1015’ten sonra Büyük Selçuklu Komutanı Çağrı Bey tarafından, anadoluya yapılan akınların bir kolunun, buraya kadar gelmesine rağmen burası, ancak 1071’deki Malazgirt Meydan Savaşı’ndan sonra Büyük Selçuklu Devleti’nin eline geçmiştir.⁹

İlçe, 1075’te merkezi İznik olarak kurulan, Anadolu Selçuklu Devleti’ne bağlanmış, I. Haçlı Seferi (1097) sırasında, Antakya’da kurulan, Antakya Kontluğu tarafından işgal edilmiştir.¹⁰ 1268 yılında, Mısır Memlük Sultanı Baybars tarafından alınarak tekrar Müslümanların hâkimiyetine girmiştir.¹¹

1268 yılında Memlûklüler tarafından alınan ilçe, Osmanlı Devleti’nin Memlûklülerle yapmış olduğu Mercidabık (1516) ve Ridaniye (1517) savaşları sonunda Yavuz Sultan Selim tarafından alınarak Osmanlı Devleti’ne bağlı bir nahiye haline getirilmiştir. Posta işlerinde, Karadeniz’deki Ordu ile karışmaması için ilçenin ismi, “Ordu-Muradiye” olarak değiştirilmiştir. I. Dünya Savaşı’nın sonuna (1918) kadar Osmanlılarda kalan bölge, 1920 yılında Fransızlar tarafından işgal edilmiş, bu dönemde, Ordu-Muradiye ismi kısaltılarak sadece Ordu ismi kullanılmıştır.¹² 1938 yılına kadar Fransızların işgalinde kalan ilçe, 2 Eylül 1938’de kurulan “Hatay Devleti”ne bağlanmıştır.

“Ordu nahiyesi, Hatay Devleti’nde ilçe olan ilk nahiyedir. İlçe’nin kuruluş töreni, 7 Ekim 1938 günü yapıldı. 8 Aralık 1938 günü 18 numaralı kanunla ilçe olan Ordu hakkındaki bu karar, Resmi Gazete’nin 7.1.1939 tarihli nüshasında yayınlanmıştır. Aynı tarihte nahiye haline getirilen Bezge (Yeditepe) ile Kesep’te (Bu gün Suriye sınırları içersindedir. S.B.) Ordu’ya bağlandı.”¹³

⁷ **Yeni Türk Ansiklopedisi, a.e.**

⁸ Yayladağı Kaymakamlığı, **2005 Yılı Brifing Dosyası**, s. 3.

⁹ **Yeni Türk Ansiklopedisi, a.e.**

¹⁰ **a.e.**

¹¹ **İslam Ansiklopedisi (Antakya Maddesi)**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, C. I, s. 457.

¹² **Yurt Ansiklopedisi, a.e.**

¹³ Mehmet Tekin, **Hatay Tarihi**, Kültür Ofset Basımevi, Antakya 1993, s. 224.

Hatay'ın 23 Temmuz 1939'de anavatana katılması ile birlikte ilçe de aynı tarihte, anavatana katılmıştır.¹⁴ İlçe'nin ismi, Ordu İli ile karışmaması için 1952 yılında, doğusundaki “Yaylatepe”den esinlenerek “Yayladağı” olarak değiştirilmiştir.

2. COĞRAFI YAPI

Yayladağı, ülkemizin en güney ilçesidir. İlçe, Türkiye-Suriye hudut hattı üzerindeki 819 rakımlı Kaz, Kızıl ve Yayla Dağları'nın güneye bakan sırtları arasında, kuzey-güney istikametinde uzanan bir dere vadisinde bulunmaktadır.¹⁵ İlçe'nin kuzeyinde Antakya, kuzeydoğusunda Altınözü, doğusunda ve güneyinde Suriye, batısında Akdeniz ve kuzeybatısında ise Samandağı yer alır (Harita: 1).¹⁶

Harita 1: Yayladağı İlçe Haritası

İlçe, 35^0 - 36^0 kuzey enlemleri ile 36^0 - 37^0 doğu boylamları arasında yer alır.¹⁷ Yüzölçümü 366 km^2 'dir.¹⁸ Yayladağı, Hatay'ın ilçeleri arasında, Altınözü'nden sonra,

¹⁴ **Türk Ansiklopedisi (Hatay Maddesi)**, (Baımevi ve yayın yılı yok.), s. 65.

¹⁵ **Türkiye Ansiklopedisi (Yayladağı Maddesi)**, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1958, C. VI, s. 221.

¹⁶ **Hayat Ansiklopedisi (Yayladağı Maddesi)**, (Basımevi ve yayın yılı yok.), s. 3316.

¹⁷ Mehmet Ali Tekgöz; **Yayladağı İlçe Merkezi'nin Coğrafi Etüdü**, (Yayınlanmamış Lisans Tezi), Burdur 2001, s. 1.

¹⁸ **Türkiye Ansiklopedisi**, s. 231.

en az yüz ölçüme sahip olan ilçedir.¹⁹ Hatay İli'nin yüzölçümünün (5313 km²) yaklaşık yüzde 7'sini oluşturur.²⁰ Denizden yüksekliği 450 metredir.²¹ Ülkemizin en güney noktası olan Topraktutan (Beysun) Köyü Yayladağı İlçesi'ndedir (Fotoğraf: 1). Topraktutan Köyü, 2000 yılında, köylünün isteğiyle Antakya Akçaova'ya taşınmıştır.

Fotoğraf 1: Topraktutan (Beysun) Köyü*

Köylüler, güvenlik nedeniyle köyü boşaltmak istemişlerdir. Köy, boşaltıldığı zaman köyde birkaç aile kalmış, ancak bunlarda daha sonra Yayladağı'na ya da Antakya Akçaova'ya taşınmıştır. Bu gün köyde kimse yaşamamaktadır.²²

Yayladağı ilçesi; Akdeniz ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi arasında kalan bir geçiş bölgesinde bulunmaktadır.²³ İlçe'nin etrafı dağlarla kaplıdır.²⁴ Doğusunda Yayla Dağı, batısında Kel Dağı, güneyinde ise Sercan Dağları yer alır. İlçe'nin en yüksek dağı Kel Dağ, (1739 m.) en önemli akarsuyu ise, ilçenin batısında bulunan ve kuzeyden güneye doğru akan Savcılar Deresi'dir. Savcılar Deresi, Suriye sınırını aşarak Akdeniz'e dökülür.

* Fotoğraf, Bekir Bozkurt (Yayladağı Halk Kütüphanesi Eski Müdürü) tarafından çekilmiştir. 2002.

¹⁹ Tekgöz, a.g.e, s. 1.

²⁰ **Yurt Ansiklopedisi**, s. 3448.

²¹ Tekgöz, a.g.e, s. 1.

²² Bekir Bozkurt, 1956, Lise mezunu, Yayladağı Halk Kütüphanesi Eski Müdürü, Yayladağı Merkez.

²³ Kazım Güntürk, **Yayladağı İçin Önerilebilecek Alternatif Tarımsal Üretim Seçenekleri Sempozyumu**, Yayınevi Yok, Hatay 2002, s. 13.

²⁴ **Hayat Ansiklopedisi**, s. 3316.

İlçe'nin bir diğerk önemli deresi Kureyşî Deresi'dir. Kureyşî Deresi; Gökpinar ve Kızlar Dereleri'nden meydana gelir. Gökpinar Deresi; Akpinar Tepesi'nin kuzey doğusundan doğar, güney-doğu yönünde akarken birçok dere ile birleşir. Kızlar Gölü Deresi ise, Ziyaret Tepenin güney-batı yamaçlarından ve Mescit Dağı'nın batısından iki ayrı kol olarak doğar. Ayşece Çamlığı Tepesi yakınında iki kol birleşerek Kızlar Gölü Deresi adını alır. Gökpinar ve Kızlar Gölü Dereleri çat değirmeni yakınlarında birleşir ve Kureyşî Deresi adını alır. Kureyşî Deresi ilçenin içinden geçtikten sonra bir müddet daha akarak Sazlık Tepe civarında sınırlarımızı terk eder.²⁵

Kureyşî Deresi'nin akış rejimi düzenli değildir. Yazları kurak geçtiği için dere, yazın kuruma noktasına gelir. Kışları ise yağışlar nedeniyle akıttığı su miktarı fazladır. Kışın akan fazla suyu depolamak için 2000 yılında Yayladağı Barajı yapılmıştır (Fotoğraf: 2).

Fotoğraf 2: Yayladağı Barajı*

Yayladağı Barajı, 2000 yılında tamamlanmasına rağmen, sulama kanalları tamamlanamadığı için, barajdan yeterince yararlanılamamaktadır. Sulama amacıyla yapılan baraj gölünün özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

* Fotoğraf, Bekir Bozkurt tarafından çekilmiştir. 2002.

²⁵ Yayladağı Kaymakamlığı, **Brifing Dosyası**, 2005, s. 24.

Tablo 1: Yayladağı Baraj Gölünün Özellikleri²⁶

Bulunduğu İlçe	Yayladağı
Hizmete Girişi	2000
Üzerine Kurulan Akarsu	Kureyşi Deresi
Barajın Tipi	Kaya Dolgu
Yüzölçümü	0.65 km ²
Yüksekliği	48 m.
Kret Uzunluğu	191 m.
Maksimum Göl Hacmi	7.55 x 106 m ³
Dolgu Hacmi	512 000 m ³

Yayladağı İlçesi'nde bulunan baraj, 2000 yılında hizmete girmiştir. Kaya dolgu şeklinde yapılan baraj, Kureyşi Deresi üzerinde kurulmuştur. Yüzölçümü 0,65 km² olan barajın, yüksekliği 48 m., kret uzunluğu 191 m.dir. Barajın maksimum hacmi 7.55x106 m³ ve dolgu hacmi ise 512.000 m³ dür.

Yayladağı Barajından başka bir de Görentaş Köyü'nde gölet yapılmıştır. Görentaş ve çevresinin sulama ihtiyacını karşılamak için yapılan barajın özellikleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Görentaş Göleti'nin Özellikleri²⁷

Adı	Görentaş
İlçesi	Yayladağı
Hizmete Giriş Tarihi	1984
Tipi	Homojen Dolgu
Yüksekliği	16.50 m.
Gövde Uzunluğu	19.100 m.
Maksimum Göl Hacmi	1.150.000 m ³
Dolgu Hacmi	95.222.341 m ³ .
Sulama Sahası	130 ha.
Projenin Alemi	Sulama Suyu Temini
Faydalanan Çiftçi Aile	140

Yayladağı İlçesi'nin Görentaş Köyü'nde kurulan barajın hizmete giriş tarihi 1984'dür. Homojen dolgu şeklinde yapılan barajın yüksekliği, 16.50 m., gövde

²⁶ Hatay Valiliği, **Hatay 2000**, s. 38.

²⁷ **a.g.e.**, s. 39.

uzunluğu 19.100 m., maksimum göl hacmi 1.150.000 m³, dolgu hacmi ise 95.222.341 m³ dır. Sulama sahası 130 ha. olan göletten 140 aile yararlanmaktadır.

Coğrafi yapı içersinde inceleyebileceğimiz bir diğerkonu da ulaşımıdır. Antakya Yayladağı arasındaki ulaşım karayolu vasıtasıyla Harbiye ve Samandağı üzerinden yapılmaktadır. Harbiye ve Samandağı'ndan Yayladağı'na ulaşan yol, buradan Yayladağı sınır kapısı ile Suriye'ye ulaşmaktadır (Fotoğraf: 3).

Fotoğraf 3: Yayladağı Sınır Kapısı*

Ülkemiz ile Suriye arasındaki sınır kapılarından birisi de Yayladağı sınır kapısıdır. İskenderun Gümrükler Başmüdürlüğü'ne bağılı olan sınır kapısı fazla işlek değildir. Gümrük kapısının her türlü giriş-çıkış ile ithalat ve ihracata açık olmasına rağmen, ticari amaçlı hiçbir giriş-çıkış olmamaktadır. Gümrük kapısından nadir olarak yolcu giriş ve çıkışı yapılmaktadır. Kapının fazla bir işlerliğı bulunmamaktadır.²⁸ 2005 yılının ilk 6 ayında sınır kapısından giren-çıkan yolcu ve araç sayıları Tablo 3'te gösterilmiştir.

* Fotoğraf, bizzat tarafımdan 15.08.2005 tarihinde çekilmiştir.

²⁸ Yayladağı Kaymakamlığı, **Brifing Dosyası**, 2005, s. 18.

Tablo 3: 2005 Yılı Gümrük Kapısından 6 Ayda Giren-Çıkan Araç ve Yolcu Durumu²⁹

	Araç Sayısı	Yolcu Sayısı
Giriş Yapan	10.744	24.346
Çıkış Yapan	9.643	24.223

2005 yılının ilk 6 ayında Yayladağı sınır kapısından 10.744 araç, 24.346 yolcu giriş yaparken, aynı dönemde, 9.643 araç, 24.223 kişi de çıkış yapmıştır. Altı aylık verileri dikkate aldığımız zaman giriş ve çıkış sayılarının az olduğunu görürüz. Ancak ilçe nüfusunun 27.654 kişi olduğunu düşünürsek bu sayının hiçte az olmadığını görürüz. Nüfusa oranla giriş ve çıkışın bu kadar çok olması, bayramlarda uygulanan giriş-çıkış serbestliğinden kaynaklanmaktadır.

2. 1. İklim ve Bitki Örtüsü

İlçe’de Akdeniz iklimi etkilidir. Bu nedenle yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçer.³⁰ İklim iç kesimlere doğru gidildikçe sertleşmektedir.³¹ Yıllık yağış toplamı, ortalama 1700 mm’dir³² Günlük ortalama 4.7 ml yağış gözlenmektedir.³³

Kel Dağ’ın Akdeniz’e bakan yamaçlarında, yaklaşık 900 m. yükseltiye kadar olan kuşak, maki türlerinden, mersin, defne ve kekiklerle örtülüdür. 900 m. den sonra fıstıkçamı, meşe ve kayın ormanları görülür.³⁴

2. 2. Yerleşme

İnsanlar her zaman kendileri için uygun yerleri bularak buralara yerleşmişlerdir. İnsanların yerleşme yerini seçmesinde ekonomik faktörler etkili olduğu gibi iklim ve yeryüzü şekilleri de etkili olmaktadır. Yayladağı İlçesi’nin kurulduğu yer ova görünümündedir. Köyler ise kuruluş yeri itibariyle farklı özellikler taşır. Bazı köyler vadide, bazı köyler ormanlık alanlarda, bazı köyler yamaçlarda, bazı köyler ise göl kenarında kurulmuştur. Tablo 4’te köylerin kuruluş yerleri gösterilmiştir.

²⁹ a.e.

³⁰ Yurt Ansiklopedisi, s. 3377.

³¹ a.e.

³² Güntürk, a.g.e, s. 13.

³³ Yayladağı İlçe Tarım Müdürlüğü, Tarımsal Brifing Dosyası, 2004.

³⁴ Yurt Ansiklopedisi, s. 3371.

Tablo 4: Köylerin Kuruluş Yeri İtibariyle Dağılımı³⁵

Mev-cut Köy Sayı-sı	Yerleşme Tipi		Kurulduğu Yer						
	Toplu Yerleşme	Dağınık Yerleşme	Or-man İçinde	Orman Kenarında	Dağ-da	Ya-maçta	Vadi-de	Göl Kenarında	Di-ğer
37	+		7						
	+			5					
	+				2				
	+					8			
	+						3		
	+							1	
	+								1
		+	3						
		+		4					
		+			4				
		+				7			
		+					1		
		+						2	
		+							-

İlçe’de kasabalarla birlikte 37 tane köy vardır. Orman içinde kurulan köylerden 7’si toplu yerleşme, 3’ünde dağınık yerleşme özelliği göstermektedir. Orman kenarında kurulan köylerin 5’i toplu yerleşme, 4’ünde dağınık yerleşmedir. 6 adet olan dağ köyünün 2’si toplu, 4’ü dağınık yerleşmedir. Yamaç yerleşmelerinden 8’i toplu, 7’si dağınık yerleşmedir. Vadide kurulan köylerin 3’ü toplu, 1’i dağınık yerleşmedir. Göl kenarında kurulan köylerin 1’i toplu, 2’si ise dağınık yerleşmedir. 1 köy ise toplu yerleşmedir. Ancak kuruluş yeri itibariyle bu guruplardan hiç birisine girmemektedir.

Yerleşmeyi olumsuz etkileyen faktörlerin başında doğal afetler gelmektedir. Doğal afetlerden de en fazla yıkıcı etkiye sahip olan ve insanlığa zarar veren depremlerdir. Antakya, deprem bölgesinde yer aldığı için tarihte, Antakya’da birçok deprem olmuştur. Antakya’da olan depremler Yayladağı’nda da hissedilmiştir. Bu depremlerde,

³⁵ DİE, **Hatay İli Köy Envanteri**, 1997, s. 4,5.

can ve mal kaybı olmamıştır. Tablo 5, Yayladağı’nda meydana gelen doğal afetleri ve bu afetlerde meydana gelen can ve mal kayıplarını göstermektedir.

Tablo 5: M.Ö. 1250’den M.S. 2005 Yılına Kadar Yayladağı İlçesi’nde Meydana Gelen Doğal Afet Sayısı³⁶

Toplam	Deprem		Toprak Kayması		Yangın	
	Deprem	Can ve Mal Kaybı	Toprak Kayması	Can ve Mal Kaybı	Yangın	Mal Kaybı
542	540	-	1	-	1	1

İlçe’de M.Ö. 1250 yılından M.S. 2005 yılına kadar yaklaşık olarak 542 adet doğal afet meydana gelmiştir. Bunlardan 540’ı deprem, 1’i toprak kayması, 1’ide yangındır. Depremlerde ve toprak kaymasında can ve mal kaybı yaşanmazken, yangında 1 adet mal kaybı olmuştur.

3. EKONOMİK DURUM

3. 1. Ziraat

Yayladağı İlçe’si, Hatay İli’nin en güneydeki ilçesidir. İlçe’nin batısında Akdeniz vardır. Ancak; deniz ile ilçe merkezi arasında bulunan ve yüksekliği 1730 m. olan Kel Dağı deniz etkisinin ilçe merkezine ve ilçenin doğusuna ulaşmasını engeller. Bunun için ilçe merkezinde geçiş iklimi hâkimdir. Akdeniz ikliminden karasal iklime bir geçiş vardır.

Yayladağı İlçe’si 366.000 dekar arazi varlığına sahip olup bunun 164.500 dekarlık miktarı tarıma elverişli arazidir. Sulu tarım yapılan arazi miktarı 13.000 dekar olup, genellikle ilçede kuru tarım yapılmaktadır. Arazi varlığı içerisinde 8.200 dekarlık alan çayır-mera arazisidir.³⁷

Araştırma yaptığımız köylere baktığımızda; ilçenin doğusunda bulunan köylerin (Güveççi, Uluyol, Görentaş) daha çok tahıl ürünleri yetiştirdiğini, ilçe merkezine yakın ve ilçenin batısında bulan köylerin (Yayıkdamlar, Eğerci, Denizgören, Yeditepe,

³⁶ DİE, **Hatay ili Köy Envanteri**, 1997, s. 25.

³⁷ **Yayladağı Tarımsal Brifing Dosyası**, 2005, s. 1-15.

Leylekli, Çandır, Gözlüce) ise tarla bitkilerini yetiştirdiğini gördük. Güveççi köyünde 2002 yılından bu yana alternatif ürün olarak mısır yetiştirilmektedir.

2000 yılından önce köylerin tamamında tütün ekimi yapılırken, 2000'den sonra uygulanan kota nedeniyle, alternatif ürün arama çalışmaları başlamıştır. İlçe Tarım Müdürlüğü'nün desteğiyle çiftçiler, alternatif ürünlere yönelmiştir.

Alternatif Proje Çalışmaları:

1- 2002 yılı içerisinde Tarım İlçe Müdürlüğü'nce ilçe merkezi ve köylerinde 30 çiftçi ailesine ücretsiz olarak 2 kğ. kekik tohumu dağıtılarak toplam 80 da. arazide kekik ekimi yapılmıştır (Fotoğraf: 4).

Fotoğraf 4: Tarlada Kekik Yetiştiriciliği*

2- Süt Sığırcılığını Geliştirme Projesi'nden gelen kaynakla alınan 51 adet Holştein ırkı sığır, 2003 yılında da çiftçilere 100 adet Holştein ırkı süt ineği dağıtımı yapılmıştır. Mustafa Kemal Üniversitesi ile yapılan işbirliği sonucunda Ayışığı köyünde saf yerli kırmızı ineklerle, Montofon ineği melezleme çalışmaları devam etmektedir (Fotoğraf: 5).

* Fotoğraf, Yakup Karasoy tarafından çekilmiştir (Yayladağı İlçe Tarım Müdürü, 2005.).

Fotoğraf 5: Süt İneği Besiciliği*

3- Kafeste Bıldırcın Yetiştiriciliği Projesi kapsamında halen bir çiftçi yumurta ve etlik Bıldırcın üretimi yapmaktadır.

4- 2003 yılı ilkbahar döneminde çiftçilere ücretsiz olarak 5 ton nohut tohumu dağıtılarak, 2004 yılı içinde de nohut ekimi yapılmıştır.

5- İlçe merkezinde Mustafa Kemal Üniversitesi ile ortak olarak yapılan çilek denemesi başarı ile sonuçlanmıştır. Yöreye uygun çeşitlerin yaygınlaştırılması düşünülmektedir (Fotoğraf: 6).

* Fotoğraf, Yakup Karasoy tarafından çekilmiştir. 2005.

Fotoğraf 6: Tarlada Çilek Yetiştiriciliği*

6- Önceki yıllarda çiftçilere verilen destekle yapılan, 6 adet serada, hıyar ve domates yetiştiriciliği yapılmaktadır (Fotoğraf: 7).

Fotoğraf 7: Serada Domates Yetiştiriciliği*

* Fotoğraflar, Yakup Karasoy tarafından çekilmiştir. 2005.

7- 2002 yılında yapılan buğday denemesinde ilçe iklimine uygun, verimi yüksek buğday çeşitleri belirlenmiştir. Çiftçilere, deneme sonuçları hakkında bilgi verilmiştir. Buğday tohumlukları Tarım Kredi Kooperatifi tarafından isteyen çiftçilere dağıtılmıştır.

8- 2001 ve 2002 yıllarında, 70 çiftçiye 700 aralıklı kovan dağıtılmıştır (Fotoğraf: 8).

Fotoğraf 8: Arıcılık*

9- Hayvancılığın geliştirilmesine yönelik projenin verimliliğini artırmak amacıyla ilçede, yem bitkileri (korunga, fiğ, mısır vb.) yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır (Fotoğraf: 9).

Fotoğraf 9: Mısır Yetiştiriciliği*

* Fotoğraflar, Yakup Karasoy tarafından çekilmiştir. 2005.

10- DGD ve Zeytinyağı Desteklemesi işlemleri bitirilmiştir. DGD kapsamında 4100 çiftçiye 1.247.349.132.000 TL. tutarındaki desteklemenin sorunsuz bir şekilde dağıtımını sağlamak için Ziraat Bankası aracılığıyla, ödemeler devam etmektedir. Zeytinyağı desteklemesi kapsamında 52 çiftçiye 10.252.950.000 TL. tutarında destekleme ödemesi yapılmıştır. Çiftçiler, almış olduğu bu destekle zeytin bahçeleri yapmıştır (Fotoğraf: 10).³⁸

Fotoğraf 10: Zeytin Tarlası*

* Fotoğraf, Yakup Karasoy tarafından çekilmiştir. 2005.
³⁸ a.e.

İlçe'nin Genel İstatistiği:

- Kayıtlı Çiftçi Sayısı : 4100
- Köydeki Çiftçi Aile Sayısı : 2149
- Tarım Arazisi Miktarı : 164.500 Da.
- Sulu Arazi Miktarı : 6.000 Da.
- Susuz Arazi Miktarı : 158.500 Da.
- Kapalı Nadas ve Bor Alan : 150 Da
- Çayır Mera Alanı : 25.250 Da.
- Orman Alanı : 162.000 Da.³⁹

İlçe tarım arazilerinin hepsi sulu tarım arazisi değildir. Bazı arazilerde sulu tarım yapılırken, bazı arazilerde de kuru tarım yapılmaktadır. Tablo 6, sulu ve kuru tarım arazileri ile bu arazilerin nasıl sulandığını göstermektedir.

Tablo 6: Sulu ve Kuru Tarım Alanları⁴⁰

Sulu ve Kuru Tarım Al. (Ha.)		Sulama Çalışmaları			Sulama Yöntemi (Adet)	
Sulu Tarım Alanı	Kuru Tarım Alanı	Devletçe Sulanan	Kuyu Sayısı	Çiftçi Tarafından Sulanan Alan	Pompa (Akaryakıt)	Pompa (Elektrik)
566	8.241	130	95	433	250	154

İlçe'nin yüzölçümü 366 km² dir. Bunun 164.500 da.lık alanı tarıma elverişli arazidir. Tarım arazilerinin 566 ha.sı sulum tarım arazisi, 8.241 ha.lık alan ise kuru tarım arazisidir. Bu arazilerde ki sulama çalışmaları devlet tarafından ve vatandaşın açtığı kuyulardan sulamalar genellikle akaryakıt ve elektrikli pompalar ile yapılmaktadır.

Tarım arazilerinin ekimi, dikimi ve ürünlerin hasadı, çiftçiler tarafından yapılmaktadır. Tarım arazileri engebeli olduğu için tarımsal aletler çok fazla kullanılamamaktadır. Arazilerin ekimi genellikle karasaban ve kazma ile yapılmaktadır. İlçe merkezi ova

³⁹ a.e.

⁴⁰ İlçe Tarım Müdürlüğü Arşivi, 2005.

görünümünde olduğu için burada, az da olsa tarımsal aletler kullanılmaktadır. Tablo 7, ilçedeki tarımsal alet ve makine varlığını göstermektedir.

**Tablo 7: Yayladağı İlçesi’ndeki
Tarımsal Alet ve Makine Varlığı⁴¹**

Tarımsal Alet ve Makineler	Adet
Toplam Traktör Sayısı	370
Karasaban	200
Hayvan Pulluğu	15
Kulaklı Traktör Pulluğu	400
Kültüvatör	50
Biçer Bağlar Makinesi	15
Sap Döver Harman Makinesi (Batöz)	200
Selektör (Sabit veya Seyyar)	4
Sırt Pülverizatörü	80
Kuyruk Milinden Hareketli Pülverizatör	10
Motorlu Pülverizatör	175
Derin Kuyu Pompa	70
Yağmurlama Tesisi	10
Damla Sulama Tesisi	30
Seyyar Süt Sağım Makinesi	25
Tarım Arabası (Römork)	380
Su Tankeri (Tarımda Kullanılan)	100
Kepçe (Tarımda Kullanılan)	1

İlçe genelinde toplam 370 adet traktör, bu traktörlere takılan 380 adet römork bulunmaktadır. 200 adet karasabanın bulunduğu bölgede, 15 adet biçerbağlar makinesi, 200 adet batöz bulunmaktadır. Arazi, engebeli olduğu için biçerdöver makinesi kullanılamamaktadır.

İlçe ekonomisi hakkında verilen bu bilgilerden sonra, ilçenin ekonomik faaliyetlerine bakalım. Ekonomik faaliyetlerin daha kolay anlaşılabilmesi için ekonomik faaliyetleri tarla, bağ-bahçe ziraatı, hayvancılık ve sanayi olarak bölümlere ayırdık.

⁴¹ a.e.

3. 1. 1. Tarla Ziraatı

Yayladağı İlçesi 366.000 dekar arazi varlığına sahip olup bunun 164.500 dekarlık miktarı tarıma elverişli arazidir. İlçe’de genellikle kuru tarım yapılmaktadır. Arazi varlığı içerisinde 8.200 dekarlık alan çayır-mera arazisidir. Tarla ürünleri olarak; armut, ayva, elma, erik, kayısı, şeftali, badem, ceviz, nar, incir, Trabzon hurması, tütün ve buğday yetiştirilmektedir (Tablo: 8).

Tablo 8: Yayladağı İlçesinde Meyve, Tahıl ve Tütün Üretimi⁴²

Meyve ve Tahıllar	Toplu Meyvelikler			Dağınık Ağaç		Top- lam Meyve Veren Ağaç Sayısı	Ağaç Başına Ortalama Verim (Kg)	Üretim (Ton)
	Kapladı- ğı Alan (Ha.)	Ağaç Sayısı		Sayısı				
		Mey- ve Veren Yaşta	Meyve Verme- yen Yaşta	Mey- ve Veren Yaşta	Meyve Verme- yen Yaşta			
Armut	5	500	250	1.345	-	1.845	20	37
Ayva	5	1000	250	800	-	1.800	18	32
Elma	42	4750	800	4.500	-	9.250	25	231
Erik	120	18.500	5.500	9.000	2.500	27.000	25	675
Kayısı	15	2.500	500	2.500	2.500	5.000	35	150
Şeftali	5	2.000	750	1.600	400	3.600	20	72
Badem	-	-	-	1.800	2.600	1.800	15	27
Ceviz	45	1.000	3.000	5.600	450	6.600	30	198
İncir	80	12.400	600	10.500	-	22.900	10	229
Nar	70	6.500	500	16.000	2.500	32.500	15	487
Trabzon Hurması	44	8.000	750	5.500	3.000	13.500	18	243
Buğday	3.501	-	-	-	-	-	-	7.002
Tütün	2.346	-	-	-	-	-	-	1.876

En fazla ekimi yapılan ürün buğdaydır. 3.501 ha.lık alana yapılan ekim sonunda 7.002 ton buğday elde edilmektedir. En az yer kaplayan ürün ise 5 ha.lık alanlarla, armut, ayva ve şeftalidir. En az ürün bademden alınmaktadır (27 ton). En fazla meyve veren ağaç, nardır (32.500). Ağaç başına en fazla verim, kayısıdan alınmaktadır (35 kg.).

⁴² a.e.

3. 1. 2. Bağ-Bahę Ziraatı

Yayladağı İlęesi, Akdeniz ikliminin etkisi altında kaldığı için biręok bağ-bahę bitkisi ilęede kolayca yetiştirilmektedir. Ancak halk, bu ürünleri ticari amaçlı değil kendi ihtiyaçları için üretmektedir. Bazı ürünler taze tüketilirken, bazıları da kurutularak tüketilmektedir. Aşağıdaki şekilde, ilęede ekilen ürünler, ekildiği alanlar ve bu ürünlerden alınan miktarlar gösterilmiştir.

<u>Sebze Adı</u>	<u>Ekilen Alan (Da)</u>	<u>Üretim Miktarı (Ton)</u>
Bakla (Taze)	70	105
Biber (Salęalık)	750	24.000
Domates	3400	5440
Fasulye (Taze)	120	120
Hıyar	200	220
Sakız Kabağı	60	108
Bal Kabağı	80	64
Patlıcan	700	9800
Sarımsak(Taze)	20	44
Sarımsak (Kuru)	200	240
Soğan(Taze)	100	2900
Soğan (Kuru)	1650	4950
Nohut	4.500	540
Bakla(Kuru)	50	40
Bezelye (Kuru)	50	7
Yeşil Mercimek	600	78

Bağ- bahę bitkileri arasında en fazla ekimi yapılan ürün, nohuttur. 4.500 da.lık alanda yapılan ekimden 540 ton ürün alınmaktadır. En az ekimi yapılan ürün ise, sarımsaktır. 20 da.lık alanda yapılan ekimden 44 ton ürün alınmaktadır. En fazla ürün 24.000 ton ile biberden alınırken, en az ürün 7 ton ile bezelyeden alınmaktadır.

3. 2. Hayvancılık

İlęe, gerek büyükbaş, gerekse küçükbaş hayvancılık için uygun şartlara sahiptir. Destekleme miktarı arttırıldığı taktirde, hayvan sayısı ile birlikte süt verimi de

artacaktır. İlçe’de 4.040 adet büyükbaş, 20.433 adet küçükbaş hayvan varlığı mevcuttur. Alternatif çalışmalar kapsamında İlçe Tarım Müdürlüğü’nün desteği ve gözetiminde bıldırcın, arı kovanı ve süt için inek dağıtımı yapılmaktadır.⁴³

İlçe’de, günlük olarak dağıtıcılar tarafından toplanıp satılan süt miktarı, yaklaşık olarak 14.000 ton civarındadır. Bu rakamlara keçilerden elde edilen süt miktarı dâhil değildir. Çünkü yetiştiriciler keçi sütünü piyasada satmamaktadırlar. Peynir ve tuzlu yoğurt imalatında değerlendirmektedirler.⁴⁴

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından Sosyal Riski Azaltma Projeleri kapsamında Yayladağı Merkez, Sebenoba, Çabala, Kulaç köyleri ve Karaköse Beldesinde 72 adet çiftçiye, 72 adet holstein ırkı gebe düvenin dağıtımı yapılarak hayvancılık geliştirilmeye çalışılmaktadır. Yayladağı ilçesi’nde yapılan hayvancılık faaliyetleri, aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.⁴⁵

Tablo 9: Yayladağı İlçesi’ndeki Büyükbaş Hayvan Sayıları⁴⁶

Saf Kültür	Kültür Melezi	Yerli	Sığır Toplamı	At	Katır	Eşek
72	2.350	2.850	5.272	220	74	1.623

İlçe’de bulunan 5.272 sığırın, 72’si saf kültür, 2.350’si kültür melezi, 2.850’si de yerlidir. Sığırdan başka, 220 at, 74 katır ve 1.623’te eşek bulunmaktadır. Eşek, özellikle dağlık arazilerde ulaşım vasıtası olarak kullanıldığı için sayıları bu kadar çoktur.

İlçe, dağlık arazi yapısına sahip olduğu için bölgede, küçükbaş hayvan olarak, daha çok kıl keçisi beslenmektedir. Koyun, düz arazileri seven bir hayvan olduğu için bölge genelinde fazla beslenmez. Ancak, az da olsa koyun besiciliği vardır. Tablo 10, ilçedeki küçükbaş hayvan sayılarını göstermektedir.

⁴³ Yayladağı Tarımsal Brifing Dosyası, 2005, s. 1-15.

⁴⁴ a.e.

⁴⁵ a.e.

⁴⁶ Yayladağı Tarım Müdürlüğü Arşivi, 2005.

Tablo 10: Yayladağı İlçesi’ndeki Küçükbaş Hayvan Sayıları⁴⁷

Koyun	Kıl Keçi	Toplam
3.260	8.700	11.960

İlçe genelinde, toplam 8.700 keçi ve 3.260 koyun bulunmaktadır. Toplam, 11.960 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır.

Bölge halkı, beslediği hayvanların etinden, sütünden ve kılından yararlanmaktadır. Özellikle kırsal alanlarda, büyükbaş hayvanların gücünden de yararlanılmaktadır. Tablo 11, manda, inek, keçi ve koyunlardan elde edilen süt miktarını göstermektedir.

**Tablo 11: Yayladağı İlçesi’ndeki
Süt Üretimi (Ton)⁴⁸**

Manda, İnek, Keçi ve Koyun Toplamı
29.902

İlçe genelinde, manda, inek, keçi ve koyundan elde edilen sütün miktarı 29.902 tondur. Halk, sütün bir miktarını kendi ihtiyaçları için ayırırken, kalanını satmaktadır.

Büyükbaş ve küçükbaş hayvanlarının yanında bölge halkı, kümes hayvancılığı da yapmaktadır. Tavuk, ördek, kaz ve hindi en fazla beslenen kümes hayvanlarıdır. Tablo 12, ilçede ki kümes hayvan sayılarını ve yumurta miktarlarını göstermektedir.

⁴⁷ a.k.

⁴⁸ a.k.

Tablo 12: Yayladağı İlçesi’ndeki Kümes Hayvanları ve Yumurta Sayıları (Adet)⁴⁹

Tavuk Sayıları			Ör- dek Sa- yısı	Ördek Yumur- ta Sayısı	Kaz Sayısı	Kaz Yumur- ta Sayısı	Hindi Sayısı	Hindi Yumur- ta Sayısı
Broiler	Yumur- tacı	Tavuk Yumurta Sayısı						
75.000	19.300	1.730.000	360	1.350	1.240	60	520	2000

İlçe genelinde, en fazla tavuk beslenmektedir. Aynı zamanda, en fazla yumurta da tavuktan elde edilmektedir. En az beslenen kümes hayvanı, ördek, en az yumurta veren kümes hayvanı ise, kazdır.

Hayvancılık içinde inceleyeceğimiz bir diğer konu ise, arıcılıktır. İlçe Tarım Müdürlüğü’nün desteğiyle ilçede arıcılık yapılmaktadır (Tablo: 13).

Tablo 13: Yayladağı İlçesinde Arıcılık ve Bal Üretimi⁵⁰

Arı Kovanları		Ürünler		Arı Besleyen Köyler Sayısı
Eski Usul Kovan Sayısı	Yeni Usul Kovan Sayısı	Bal (Kilo)	Balmumu (Kilo)	
190	740	2.700	-	15

İlçe Tarım Müdürlüğü’nün desteğinden önce ilçede, 190 kovanla arıcılık yapılmakta iken, destekleme çalışmalarıyla birlikte, 740 kovanda arıcılık yapılmaya başlanmıştır. 15 köyde yapılan arıcılıktan 2.700 kilo bal elde edilmektedir.

3.3. Sanayi

Yayladağı İlçesi, sanayi yönünden son derece fakirdir. İlçe’de, 1969 yılında açılan Tütün Yaprağı Balyalama Fabrikası’ndan başka sanayi tesisi yoktur. Tütüne konan kota nedeniyle fabrika, kapanma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bunun haricinde ilçede küçük el tezgâhları da vardır. El tezgâhlarında, har (defne) sabunu yapılmaktadır. İlçe’de zeytin yetiştiriciliği yaygın olmasına rağmen, zeytinyağı fabrikası yoktur. Toplanan zeytinler çevre ilçelerdeki zeytinyağı fabrikalarında yağa dönüştürülmektedir.

⁴⁹ a.k.

⁵⁰ a.k.

3. 3. 1. Tütün Sanayi

2000 yılına kadar tütün ilçenin önemli bir gelir kaynağıydı. 2000'den sonra tütüne konan kota (250 Kğ.) nedeniyle halk, alternatif ürünlere yönelmiştir. İlçe'de 1969 yılında açılan bir adet Tütün Yaprığı Balyalama Deposu bulunmaktadır. İlçe'de 2004 yılı içersinde 18.050 da.lık alanda 1.354 ton kurutulmuş tütün yaprağı üretimi yapılmıştır.⁵¹ Toplanan tütün yaprağı, ağaçlara takılarak kurumaya bırakılır (Fotoğraf: 11) . Kuruyan yapraklar toplanarak fabrikaya götürülmektedir.

Fotoğraf 11: Kurutulmak İçin Asılan Tütün Yaprığı*

3. 3. 2. Sabun Sanayi

İlçe'de, “har sabunu” yapılmaktadır. Sabun, defne tanesi ile zeytinyağının karışımından yapılır. Bölge halkı, el tezgâhlarında yaptığı bu sabunları, kendi ihtiyacı için kullanmaktadır. İlçe dışına çok az bir miktarı satılmaktadır (Fotoğraf: 12). Defne tanesi, sabun yapımında kullanılırken, yaprağı da kurutulularak satılmaktadır (Fotoğraf: 13). Tüccarlar tarafından alınan yapraklar, ülke dışına satılmakta ve baharat yapımında kullanılmaktadır.

* Fotoğraf, bizzat tarafımdan 10.09.2005 tarihinde çekilmiştir.

⁵¹ **Yayladağı Tarımsal Brifing Dosyası**, 2005, s. 1-15.

Fotoğraf 12: Defne Sabunu*

Fotoğraf 13: Defne Yaprakı İşleyen İşçiler*

* Fotoğraflar, bizzat tarafımdan 17.09.2005 tarihinde çekilmiştir.

3.3.3. Yağ Sanayi

İlçe'deki yağ sanayinin hammaddesini, zeytin oluşturur. Bölge, Akdeniz İklimi'nin etkisinde kaldığı için, Akdeniz İklimi'nin tanıtıcı bitkisi olan zeytin, ilçe de yetiştirilmektedir. Tablo 14, ilçedeki zeytin üretim miktarını göstermektedir.

Tablo 14: Yayladağı İlçesi'nde Zeytin Üretimi⁵²

Meyve	Toplu Meyvelikler			Dağınık Ağaç Sayısı		Üretim (Ton)
	Kapladığı Alan (Hektar)	Ağaç Sayısı				
		Meyve Veren Yaşta	Meyve Vermeyen Yaşta	Meyve Veren Yaşta	Meyve Vermeyen Yaşta	
Zeytin(Yağlık)	5.270	450.000	245.000	55.000	10.000	7.575

İlçe genelinde, 5.270 ha.lık alanda zeytin üretimi yapılmaktadır. 2005 yılı verilerine göre, 5.270 ha.lık alandan 7.575 ton zeytinyağı elde edilmiştir.

Zeytin, bölgenin tamamında, özel hazırlanan zeytin bahçelerinde yetiştirilir (Fotoğraf: 14). İlçe'de yağ fabrikası olmadığı için toplanan zeytinler, Altınözü ve Antakya'daki yağ fabrikalarında, yağa dönüştürülmektedir. Halk, elde etti yağın bir kısmını kendi ihtiyaçları için kullanırken, bir kısmını da satmaktadır.

Fotoğraf 14: Zeytin Bahçesi*

* Fotoğraf, Yakup Karasoy tarafından çekilmiştir. 2005.

⁵² Yayladağı Tarım Müdürlüğü Arşivi, 2005.

4. EĞİTİM-ÖĞRETİM

Yayladağı'nda bilinen ilk eğitim kurumu, Avar Türklerinden Savcılar Aşiret Reisi Kasım Bey tarafından XI. yüzyılda açılmıştır. Ancak okulun yeri bugün bilinmemektedir. İlçe'de bulunan okullardan en eski olanı, 1939 yılında eğitim-öğretime başlayan Yavuz Selim İlköğretim Okulu'dur.

Yayladağı İlçe merkezinde ve köylerinde bulunan eğitim-öğretim kurumları, 2004-2005 eğitim-öğretim yılında bu okullardaki öğretmen ve öğrenci sayıları Tablo 22, 23 ve 24'da gösterilmiştir.

4.3.1. Anaokulları

2004-2005 eğitim-öğretim yılında eğitim veren okul öncesi eğitim kurumları Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15: Yayladağı İlçesi'ndeki Okul Öncesi Eğitim Kurumları⁵³

Sıra No	Okul Adı
1	Yayladağı Anaokulu
2	Kız Meslek Lisesi Bünyesindeki Anasınıfı
3	Yeditepe İ.Ö.O Bünyesindeki Anasınıfı
4	Sebenoba İ.Ö.O Bünyesindeki Anasınıfı
5	Kışlak Ali-Sabriye Bişkin İ.Ö.O Bünyesindeki Anasınıfı
6	Karaköse İ.Ö.O Bünyesindeki Anasınıfı
7	Şehit İbrahim Ballı İ.Ö.O Bünyesindeki Anasınıfı

Yayladağı merkezde üç adet okul öncesi eğitim kurumu vardır. Mehmet Akif İlköğretim Okulu bünyesindeki Yayladağı Anaokulu, Kız Meslek Lisesi bünyesindeki Anasınıfı ve Şehit İbrahim Ballı İlköğretim Okulu bünyesindeki Anasınıfı. Ayrıca Yeditepe İlköğretim Okulu, Sebenoba İlköğretim Okulu, Kışlak Ali-Sabriye Bişkin İlköğretim Okulu ve Karaköse İlköğretim Okulu bünyesinde de birer Anasınıfı vardır.

⁵³ Yayladağı Milli Eğitim Müdürlüğü Arşivi, 2005 yılı istatistiki verileri.

4. 3. 2. İlköğretim Kurumları

2004-2005 Eğitim-Öğretim yılında faaliyette olan ilköğretim kurumlarının öğretmen, öğrenci ve derslik sayıları ile diğer bilgileri Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16: Yayladağı İlçesi’ndeki İlköğretim Kurumları⁵⁴

Okul Adı	Adres	Ders- lik Sayı- sı	Şube Sayı- sı	Öğre- tim Şekli	Hiz- mete Giriş Tari- hi	Öğretmen Sayısı		Öğrenci Sayısı		Mezun Öğrenci Sayısı 11.06.2004	
						Ba- yan	Bay	Kız	Er- kek	Kız	Er- kek
İlçe Merkezi											
Yavuz Selim İ.Ö.O	Merkez	5	8	İkili	1939	4	8	106	107	15	14
Atatürk İ.Ö.O	Merkez	15	15	Normal	1961	5	10	207	198	18	15
Yatılı İ.Ö.B.O	Merkez	15	15	Normal	1982	5	14	200	302	12	34
M. Akif İ.Ö.O	Merkez	4	8	İkili	1986	3	6	70	65	12	18
Ş. İbrahim Ballı İ.Ö.O	Merkez	12	11	Normal	1999	2	12	152	141	36	33
Köy Okulları											
Şakşak İ.Ö.O	Şakşak	2	5	Normal	1942	1	1	34	22	-	-
Arslanyazı İ.Ö.O	Arslanyazı	3	5	Normal	1944	-	2	9	12	-	-
Karacurun İ.Ö.O	Karacurun	1	5	İkili	1948	-	2	22	30	-	-
Olgunlar İ.Ö.O	Olgunlar	2	5	Normal	1950	-	1	19	12	-	-
Aşağıpulluyazı İ.Ö.O	A.P.Yazı	1	4	İkili	1951	-	2	13	18	-	-
Sungur İ.Ö.O	Sungur	1	5	Normal	1958	-	1	14	10	-	-
Gözlüce İ.Ö.O	Gözlüce	2	5	Normal	1958	-	1	19	21	-	-
Yayıkdamlar İ.Ö.O	Y. Damlar	3	5	Normal	1962	-	2	21	30	-	-
Yeşiltepe İ.Ö.O	Yeşiltepe	2	5	Normal	1963	1	1	22	11	-	-
Aydınbahçe İ.Ö.O	A. Bahçe	1	5	Normal	1963	-	2	22	21	-	-
Eğerci İ.Ö.O	Eğerci	2	4	Normal	1963	-	2	13	11	-	-

⁵⁴ a.k.

Ayışığı İ.Ö.O	Ayışığı	2	5	Normal	1964	-	2	13	19	-	-
Çakı İ.Ö.O	Çakı	3	5	Normal	1965	1	2	33	22	-	-
Uluyol İ.Ö.O	Uluyol	2	5	Normal	1965	2	-	11	11	-	-
Topraktutan İ.Ö.O	T. Tutan	-	-	-	1965	Okul, köy boşaltıldığı için 2002 yılında kapanmıştır.					
Görentaş İ.Ö.O	Görentaş	1	5	İkili	1968	-	2	30	22	-	-
Hisarcık İ.Ö.O	Hisarcık	3	5	Normal	1970	2	1	30	45	-	-
Çandır İ.Ö.O	Çandır	2	5	Normal	1972	-	1	14	19	-	-
Kösrelık İ.Ö.O	Kösrelık	2	5	Normal	1972	-	2	22	13	-	-
Güveççi İ.Ö.O	Güveççi	1	5	Normal	1981	-	2	25	23	-	-
Güzelyurt İ.Ö.O	Güzelyurt	2	5	İkili	1991	-	2	17	15	-	-
Yeniceköy İ.Ö.O	Yeniceköy	1	5	İkili	1991	1	1	29	30	-	-
Karaköse İ.Ö.O	Karaköse	8	9	Normal	1991	5	6	168	206	16	36
Çabala İ.Ö.O	Çabala	1	5	Normal	1992	-	2	15	21	-	-
Yeditepe İ.Ö.O	Yeditepe	8	14	Normal	1993	4	7	168	161	32	29
Kışlak A.S.Bişkin İ.Ö.O	Kışlak	11	14	İkili	1995	4	10	155	181	19	27
Sebenoba İ.Ö.O	Sebenoba	8	11	Normal	2002	2	7	90	102	11	16

İlköğretim okulları içersinde en eski okul olan Yavuz Selim İlköğretim Okulu ilçe merkezinde bulunmaktadır. Bu okul ile birlikte merkezde 5 adet ilköğretim okulu bulunmaktadır. Bu okullarda, 51 derslik ve 57 şube bulunmaktadır. Öğretim şekli, Yavuz Selim ve Mehmet Akif İlköğretim Okulları'nda ikili diğerlerinde ise normaldir. 19 bayan 50 erkek öğretmenin görev yaptığı okullarda, 625'i kız, 815'i erkek olmak üzere toplam 1540 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu öğrencilerden 207'si 11.06.2004 tarihinde mezun olmuştur.

Köy okullarının sayısı 27'dir. Bu okullardan Topraktutan İlköğretim Okulu, köy güvenlik nedeniyle Antakya Akçaova'ya taşındığı için 2002 yılında kapanmıştır. Köy okullarının içinde en eski olanı ise 1942 yılında açılan Şakşak İlköğretim Okulu'dur. Köy okullarında toplam 75 derslik ve 147 şube vardır. Okullardan Karacurun İ.Ö.O, Aşağıpulluyazı İ.Ö.O, Görentaş İ.Ö.O, Güzelyurt İ.Ö.O, Yeniceköy İ.Ö.O ve Kışlak Ali-Sabriye Bişkin İ.Ö.O'da ikili öğretim, diğerlerinde normal öğretim yapılmaktadır. 23 bayan, 64 erkek toplam 87 öğretmenin görev yaptığı okullarda, 858'i kız, 1088'i erkek olmak üzere toplam 1946 öğrenci öğrenim görmektedir. Köy okullarından Karaköse İ.Ö.O, Yeditepe İ.Ö.O, Kışlak Ali-Sabriye Bişkin İ.Ö.O ve Sebenoba İ.Ö.O, 11.06.2004 tarihinde 78'i kız, 108'i erkek olmak üzere toplam 186 öğrenci mezun etmiştir. Diğer okullardaki öğrenciler, beşinci sınıftan itibaren kasabalara ve ilçe merkezine taşındığı için bu okullar mezun vermemiştir.

4. 3. 3. Ortaöğretim Kurumları

2004-2005 Eğitim-Öğretim yılında faaliyette olan ortaöğretim kurumlarının, öğretmen, öğrenci ve derslik sayıları ile diğer bilgileri Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17: Yayladağı İlçesi'ndeki Ortaöğretim Kurumları⁵⁵

Okul Adı	Adres	Derslik Sayısı	Şube Sayısı	Öğretim Şekli	Hizmete Giriş Tarihi	Öğretmen Sayısı		Öğrenci Sayısı		Mezun Öğrenci Sayısı	
						Bayan	Bay	K	E	K	E
Yayladağı Lisesi	Merkez	10	10	Normal	1975	5	9	71	163	14	23
Yayladağı İmam-Hatip Lisesi	Merkez	12	6	Normal	1977	2	9	26	91	-	10
Yayladağı Kız Meslek Lisesi	Merkez	3	3	Normal	1997	2	-	51	0	6	-

İlçe merkezinde normal öğretim yapan 3 lise bulunmaktadır. Bu okullarda 25 derslik ve 19 şube vardır. 9 bayan, 18 erkek toplam 27 öğretmenin görev yaptığı okullarda 148'i

⁵⁵ a.k.

kız, 254'ü erkek olmak üzere toplam 402 öğrenci öğrenim görmektedir. 11.06.2004 tarihinde bu okullardan 20'si kız, 33'ü erkek olmak üzere toplam 53 öğrenci mezun olmuştur.

4. 3. 4. Yükseköğrenim

Yayladağı Meslek Yüksekokulu, Hatay'ın Yayladağı İlçesi'nde 1996 yılında kurulmuştur. Yüksekokul Müdürlüğü görevini ilk dönemde (1997-2000) Doç. Dr. Aytekin POLAT, ikinci dönemde (2000-2003) Yrd. Doç. Dr. Tamer SERMENLİ yürütmüş ve yüksekokulun kuruluş yıllarına önemli katkılar sağlamışlardır. Yayladağı Meslek Yüksekokulu ilk olarak 2001-2002 öğretim yılında öğrenci alımı yapmıştır. Üçüncü dönemde Yüksekokul Müdürlüğü görevini Doç. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ devralmıştır. İlk mezunlarını 2004 yılında veren Yüksekokulda, Muhasebe ve Dış Ticaret bölümleri vardır.⁵⁶

Yüksekokulun üçüncü ve son katı 32 kız, 28 erkek öğrenciye barınma olanağı sağlayan bir yurt halindedir.

4. 3. 5. Yayladağı'nda Okur-Yazarlık Durumu

2000 yılı genel nüfus sayımına göre ilçenin okur-yazarlık durumu Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 18: Yayladağı İlçesi, Yaş, Yaş Grubu, Okur Yazarlık, Eğitim Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus⁵⁷

Yaş Grubu		Okuna yazma Bil-meyen	Okuma Yazma Bil-en Top-lamı	Bir Okul Bitir-me-yen	Top-lam	İlk-okul	Or-ta-o-kul Ve İ.Ö	Orta O. Den-gi Mes-lek Okul	Lis e	Lise De. Mes. Okul	Yük-sek Öğre-tim	Mezu-niyeti Bilin-meyen
Toplam	E	135	4.189	917	3.271	1.290	724	11	836	191	219	1
	K	440	2.222	758	1.463	932	185	2	224	39	81	1
06	E	23	60	60	-	-	-	-	-	-	-	-
	K	28	51	51	-	-	-	-	-	-	-	-
07	E	5	74	74	-	-	-	-	-	-	-	-
	K	5	66	66	-	-	-	-	-	-	-	-

⁵⁶ www.mkü.edu.tr adresinden 12.03.2006 tarihinde alınmıştır.

⁵⁷ DİE, 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı Verileri, s. 106.

08	E	-	63	63	-	-	-	-	-	-	-	-
	K	1	61	61	-	-	-	-	-	-	-	-
09	E	3	85	85	-	-	-	-	-	-	-	-
	K	2	80	80	-	-	-	-	-	-	-	-
10	E	-	119	119	-	-	-	-	-	-	-	-
	K	-	107	107	-	-	-	-	-	-	-	-
11	E	-	103	103	-	-	-	-	-	-	-	-
	K	-	76	76	-	-	-	-	-	-	-	-
12	E	-	100	100	-	-	-	-	-	-	-	-
	K	-	65	65	-	-	-	-	-	-	-	-
13	E	-	105	105	-	-	-	-	-	-	-	-
	K	-	64	64	-	-	-	-	-	-	-	-
14	E	-	102	56	46	16	30	-	-	-	-	-
	K	1	49	20	29	17	12	-	-	-	-	-
15	E	1	100	26	74	20	54	-	-	-	-	-
	K	-	57	12	45	14	31	-	-	-	-	-
16	E	-	51	4	47	15	32	-	-	-	-	-
	K	2	45	5	40	20	20	-	-	-	-	-
17	E	1	48	2	46	10	20	-	14	2	-	-
	K	1	48	-	48	23	9	-	14	2	-	-
18	E	-	54	2	52	14	12	-	23	3	-	-
	K	1	59	2	57	25	5	-	19	8	-	-
19	E	-	80	-	80	21	18	-	28	11	2	-
	K	1	51	1	50	17	8	-	22	3	-	-
20	E	7	600	20	580	241	176	3	135	24	1	-
	K	2	61	-	61	27	7	-	24	3	-	-
21	E	4	554	4	550	229	115	2	149	48	7	-
	K	2	45	-	45	24	1	-	17	1	2	-
22	E	2	87	6	181	49	29	1	76	13	13	-
	K	4	63	-	63	34	6	-	78	1	4	-
23	E	2	172	1	171	29	13	-	86	20	23	-
	K	2	59	-	59	27	6	-	14	1	11	-
24	E	1	111	3	108	19	8	-	46	13	22	-
	K	-	52	2	50	32	7	-	6	1	4	-
25-29	E	5	320	3	317	103	43	2	91	18	60	-
	K	12	259	12	247	144	28	1	35	7	32	-
30-34	E	5	257	2	255	87	42	1	75	16	34	-
	K	16	203	9	195	132	11	-	33	5	13	-
35-39	E	4	221	-	221	87	44	-	59	10	21	-
	K	25	177	15	162	128	12	-	12	2	8	-
40-44	E	3	149	7	142	74	21	-	31	2	14	-
	K	37	117	15	102	79	12	-	5	3	3	-
45-49	E	3	119	5	114	62	24	-	11	8	9	-
	K	39	99	17	82	68	5	-	4	2	3	-
50-54	E	2	87	5	82	49	18	-	6	1	8	-
	K	37	58	13	45	40	3	-	1	-	1	-
55-59	E	5	55	5	50	36	10	-	3	-	1	-
	K	31	49	23	26	25	-	1	-	-	-	-
60-64	E	14	72	13	59	49	7	1	-	-	2	-
	K	48	38	17	20	20	-	-	-	-	-	1
65+	E	45	139	44	94	80	7	1	3	1	2	1
	K	143	63	25	38	36	2	-	-	-	-	-
Bilin-Meyen	E	-	2	-	2	-	1	-	-	1	-	-
	K	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabloya göre, ilçede 135'i erkek, 440'ı bayan olmak üzere toplam 575 kişi okuma-yazma bilmemektedir. 4.189'ü erkek, 2.222'si bayan olmak üzere toplam 6.411 kişi ise okuma-yazma bilmektedir. Okuma-yazma bilenlerden 2.222'si ilkokul, 909'u ortaokul, 13'ü ortaokul dengi meslek okulu, 1.060'ı lise, 230'u lise dengi meslek lisesi, 300'ü de yükseköğrenim mezunudur. 2 kişinin ise mezuniyeti bilinmemektedir.

06-15 yaş grubundan 69 kişi okuma-yazma bilmezken, aynı gruptan 158 kişi okuma-yazma bilmektedir. 15-65 arası yaş grubundan 418 kişi okur-yazar değildir. Aynı yaş grubundan 2.244 kişi ise okuma-yazma bilmektedir. 65 üzeri yaş grubundan 188 kişi okuma-yazma bilmezken, 199 kişi okuma-yazma bilmektedir.

5. SAĞLIK DURUMU

Sağlık, günümüz insanının en temel haklarından birisidir. Bu hak, sağlığın korunması aşamasından, birinci basamak sağlık hizmetleri olarak adlandırılan koruyucu sağlık hizmetleri, aile planlaması, çocuk sağlığı, çevre ve halk sağlığı vb. çalışmalarla birlikte, yataklı tedavi hizmetlerini içeren ikinci basamak sağlık hizmetleri ve acil yardım hizmetlerini de kapsar. Çağdaş sağlık hizmeti, sağlığın korunması ve daha ileriye götürülmesi, hastalıkların önlenmesi, hastalananlara hızlı ve doğru tanı konulması, bunların tedavi edilmesi ve böylece kişilerin mutlu ve uzun yaşam sürmelerinin temin edilmesi ile uğraşan, oldukça karmaşık, değişik kurum ve hizmet dallarında çeşitli meslek üyelerinin sıkı bir işbirliğini gerektiren toplumsal bir hizmettir. Bu anlayışla bakıldığında ülkemizde sağlık ölçütleri, gelişme ölçütlerinin çok gerisinde kalmaktadır. Tüm çabalara rağmen, çocuk ölüm oranı, ana ölümü vs. gibi temel sağlık ölçütlerinde istenilen düzeye gelinememiştir.

Antakya'da birçok sağlık kurum ve kuruluşu bulunurken, Yayladağı bu konuda çok geri kalmıştır. İlçe'de bir Devlet Hastanesi dahi yoktur. İlçe merkezinde bulunan sağlık ocağı yöre halkının sağlık ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadır. İlçe merkezinden ayrı olarak birçok köyde sağlık ocağı bulunmasına rağmen, bunlar personel yokluğundan kapalı bulunmaktadır. Yeditepe, Karaköse ve Kışlak Beldeleri'ndeki sağlık ocakları ise kısıtlı imkânlarla hizmet vermektedir. Hasta olan bir vatandaş, eğer ilçede tedavi olamıyorsa kendi imkânlarıyla Antakya'ya gitmektedir. Birçok vatandaş ise ilçeye dahi gitmeden doğrudan Antakya'ya gitmektedir.

Bir sınır ilçesi olan Yayladağı birçok konuda olduğu gibi sağlık konusunda da yatırım beklemektedir. Bölge halkının en büyük sorunlarından birisi olan sağlık sorunu ilçeye yapılacak bir Devlet Hastanesi ile çözülebilir.

Verilen bu bilgilerden sonra Yayladağı'nda bulunan sağlık ocaklarına ve bunların personel durumuna bakalım. İlçe merkezinde ve köylerde bulunan sağlık kuruluşları Tablo 19'da gösterilmiştir.

**Tablo 19: Yayladağı İlçesi'nde Yer Alan
Sağlık Ocakları ve Sağlık Evler⁵⁸**

Sıra No	Sağlık Ocağı ve Sağlık Evinin Adı
1	Yayladağı Sağlık Ocağı (Çalışıyor)
2	Aşağıpulluyazı Köyü Sağlık Evi (Pers. yok-Kapalı)
3	Yenice Köyü Sağlık Evi (Pers. yok-Kapalı)
4	Şakşak Köyü Sağlık Evi (Pers. yok-Kapalı)
5	Yalaz Köyü Sağlık Evi (Pers. yok-Kapalı)
6	Yeditepe Sağlık Ocağı (Çalışıyor)
7	Eğerciler Köyü Sağlık Evi (Pers. yok-Kapalı)
8	Gözlekçiler Köyü Sağlık Evi (Pers. yok-Kapalı)
9	Karaköse Sağlık Ocağı (Çalışıyor)
10	Aydınbahçe Köyü Sağlık Evi (Pers. yok-Kapalı)
11	Sebenoba Köyü Sağlık Evi (Pers. yok-Kapalı)
12	Kışlak Sağlık Ocağı (Çalışıyor)
13	Görentaş Köyü Sağlık Evi (Pers. yok-Kapalı)
14	Hisarcık Köyü Sağlık Evi (Pers. yok-Kapalı)

İlçe'de toplam 14 sağlık ocağı bulunmaktadır. 1'i ilçede, 3'ü kasabalarda, diğerleri ise köylerdedir. İlçe merkezinde ve kasabalarda bulunan sağlık ocaklarında personel vardır ve sağlık hizmetleri verilmektedir. Köylerde bulunan sağlık ocakları ise personel olmadığı için kapalıdır.

⁵⁸ Yayladağı Sağlık Ocağı Tabipliği, 19.08.2005 tarihinde bizzat tarafımdan alınmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

HATAY İLİ YAYLADAĞI İLÇESİ’NİN SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPISI

ÖRF, ADET VE İNANIŞLARI

1. SOSYAL VE KÜLTÜREL YAPI

1. 1. Sosyal Yapı

Hatay İli Yayladağı İlçesi’nin sosyal yapısına bakmadan önce, sosyal yapı hakkında bilgi verelim:

Yapı kavramı, 20. yüzyılın başlarında, dilbilim alanında, ilk olarak İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure tarafından kullanılmıştır. Toplum biliminde ise, yapı kavramını ilk olarak Fransız sosyolog, antropolog ve etnologu Claude Levi-Strauss’un kullandığını görmekteyiz. Strauss, ilkin dilbiliminde kullanılan yapısalcı yöntemi, etnoloji ve toplum alanına taşımıştır. Levi-Strauss’a göre, ‘toplumsal olayları incelerken yaşanmışı yani tarihsel boyutu göz ardı ederek var olan yapıyı ele almak gerekmektedir.’ Doğru olan, ya da gerçeğe varmak için izlenecek yol, her ögenin yapı içinde bir işlevi bulunduğunu varsayarak, ögeden yapıya ulaşmaya çalışmak, her ögeyi kendi başına ele alarak nedenini daha eski bir durumda aramak yerine, onu eşzamanlı bir bütünün parçası olarak görmektir.⁵⁹

Yapı deyince, her şeyin, her ögenin bütüne göre anlam kazandığı bir sistem anlaşılmalıdır. Dolayısıyla parçaların anlamını ve işlevini yapı belirlemektedir. ‘Yapı’

⁵⁹ Zeynep Gökçe Akgür; *Türkiye’de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgeler Arası Dengesizlik (1970–1993)*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s. 10.

kavramı bir bütünü tamamlayan parçalar ve ögeler arasındaki ilişkileri açıklamaktadır.⁶⁰

Toplumsal yapının temelini oluşturan bireyin, toplum ile olan ilişkilerine bir göz atacak olursak, toplumun en temel unsurunu oluşturan bireyin, toplumda çeşitli roller aldığını görürüz. Bu roller; anne, baba, öğretmen, öğrenci, doktor ve mühendis rollerinden birisi olabilir. Toplum içinde yaşayan kişinin rolü ile toplum tarafından, kişiye yüklenen rol arasında bazen çatışma olabilir. Toplumla iç içe yaşayan kişi, bu durumda bazen rolünü değiştirebilir. Örneğin, bir memur işini bırakarak ticarete atılabilir.⁶¹

Yapıyı oluşturan ögeler ve bunların yerine getirdiği işlevler, toplumsal sistemin işlemesini sağlamaktadır. Zaman içerisinde yapının karmaşıklaşmaya ve değişmeye başlaması durumunda yapının yeni işlevleri yerine getirilebilecek ve toplumsal sistemin uyumlu bir bütün olarak işlemesini sağlayacak yeni ögelere kavuşması gerekir. Bu bir anlamda yapının yenilenmesi demektir.⁶²

Toplumsal yapı, ortak insan davranışlarının bütününden meydana gelir. Bir başka tanımda ise sosyal yapı, sosyal hayat içinde aile komşuluk, köy, şehir, dernek, devlet gibi binlerce bütünlüklerin bulunduğunu, bunların her birinin kendi içinde birer sosyal yapıyı yansıttığını, bir araya gelip birleşerek de en büyük sosyal yapı olan toplumu meydana getirdikleri belirtilmiştir.⁶³

Formel sosyologlara göre toplumsal yapı: A) Çeşitli biçimlerde yaratılmış ve kalıplaşmış statülerin ya da konumların düzenlenmesinden oluşur. B) Kişilerin ya da aktörlerin arasındaki ilişki şebekesinden oluşmaktadır. Bu tanıma göre bir toplumun yapısı, meslekler, sınıflar, yaş ve cinsiyet dağılımları gibi statüler ve davranış kalıplarından meydana gelmektedir. Rockcliffe Brown, toplumsal yapıyı bir anlamda kişiler arası bütün ilişkiler olarak görmektedir. Bazı toplum bilimciler ise kavramı,

⁶⁰ a.g.e., s. 11.

⁶¹ **Okul Kültür Ansiklopedisi**, Meydan Yayınları, İstanbul Ekim 1991, C. IV, s. 1759.

⁶² Akgür, a.g.e., s. 11.

⁶³ Yücel Boyraz; **Cizre İlçesinin Sosyo-Kültürel Yapısı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.) İstanbul 2000, s. 9.

toplumdaki daha devamlı ve örgütlenmiş ilişkileri kapsayacak biçimde kullanma eğilimindedirler. Örneğin Ginsberg, toplumsal yapıyı, toplumu oluşturan temel grup ve kurumlar karmaşıklığı olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşıma göre toplumsal yapı, yalnızca kurumsal düzenlemeleri veya toplumsal gruplar arasındaki ilişkileri kapsamaktadır. Başka bir deyişle ancak süreklilik gösteren ve önemli olan ilişkilerle ve gruplarla sınırlandırılmaktadır. Böylece bu kavramla, göreceli olarak sürekli ve örgütlenmiş toplumsal ilişkileri anlatmak istemişlerdir.⁶⁴

Sosyal yapı ile ilgili bu açıklamalardan sonra ilçenin sosyal yapısına bakalım:

Bölgedeki Türklerin temeli, Avar Türklerinin Savcılar Aşiret Reisi Kasım Bey'in bölgeye yerleştirdiği Türklere dayanmaktadır. Ayrıca Yavuz Sultan Selim de, Mısır Seferi sırasında bölgeye bir grup Türkmen yerleştirmiştir. Yavuz Sultan Selim, Suriye'deki Alevilerin (Kızılbaş) kuzeye doğru yayılmasını önlemek için buraya Türkleri yerleştirerek, burada bir tampon bölge oluşturmuştur. Suriye ile Antakya arasında Türklerin çoğunlukta yaşadığı tek yer Yayladağı ilçesidir. İlçenin kuzeyine baktığımız zaman Samandağ'ının Arap Alevi, Antakya'nın büyük bölümünün Arap Alevi ve Altınözü'nün büyük bölümünün Sünni Arap olduğunu görürüz.

Yayladağı ilçesinin % 98'i Türklerden oluşmaktadır. İlçenin üç köyü (Güveççi, Görentaş, Uluyol) hariç diğer köylerin tamamı Türk'tür. Bu özelliği itibariyle ilçe, Hatay'ın diğer ilçelerinden farklıdır.

Sosyal yapıyı oluşturan unsurlardan birisi nüfus diğeri ise, fiziki yapıdır. Bu özellikleri itibariyle Yayladağı'nın nüfus ve fiziki yapısına değinelim.

Bilindiği üzere nüfus, bir ülkede, bir bölgede, bir evde, belirli bir alanda yaşayanların oluşturduğu toplam sayıdır.⁶⁵ Bir başka tanıma göre nüfus, ortak bir özellik gösteren kimselerin bütünüdür.⁶⁶ Nüfus sosyal yapıyı oluşturan en önemli öğelerden biridir. Gerçekten nüfus denen kütle söz konusu olmadan bir yapıdan bahsedebilmek zordur. Aynı zamanda askeri bakımdan bir milli güç unsuru olan nüfusun, çeşitli açılardan

⁶⁴ Mahmut Tezcan; **Sosyolojiye Giriş**, Şafak Matbaacılık, 4. Baskı, Ankara 1995, s. 65.

⁶⁵ **Okul Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara 1994, s.554.

⁶⁶ **Türkçe Sözlük 2**, TDK Yayınları, Ankara 1994, s.1094.

incelenmesi, bize sosyal yapıyla ilgili ipuçları verir. Mesela nüfusun miktarı, artış hızı, köy-kent özelliği, cinsiyete göre dağılımı, ana yaş guruplarına göre dağılımı, eğitim seviyesi gibi açılardan ele alınması bir anlamda o yerin sosyal yapısının incelenmesidir. Tablo 20, 21, 22 ve 23'te ilçe nüfusunun özellikleri verilmektedir.

Tablo 20: 1990, 2000 Yılı Yayladağı Nüfusu ve Yıllık Artış Hızı⁶⁷

	1990 Genel Nüfus Sayımı			2000 Genel Nüfus Sayımı			Yıllık Nüfus Artış Hızı		
İlçe	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy
Yayladağı	26.172	6.496	19.676	27.654	7.717	19.937	5.70	17.86	1.34

Tablo 6'ya göre: 1990 yılında ilçede, 19.676'sı köyde, 6.496'sı şehirde olmak üzere toplam, 26.172 kişi yaşamaktadır. 2000 yılında ise, 19.937'i köyde, 7.717'si şehirde olmak üzere toplam, 27.754 kişi yaşamaktadır. Bu sonuçlara göre yıllık nüfus artışı, köylerde binde 1.34, şehirde binde 17.86, toplamda ise binde 5.70'dir.

İlçe'nin köylerinin, 1990 yılı nüfusu ve 2000 yılı kadın-erkek nüfusları ile toplam nüfusları Tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo 21: Yayladağı İlçesi'ne Bağlı Köylerin Nüfusları⁶⁸

Köy Adı	1990 Nüfusu	2000 Nüfusu		
		Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Toplam
Arslanyazı Köyü	378	148	210	358
Aşağıpulluyazı Köyü	657	256	295	551
Aydınbağçe Köyü	793	216	207	423
Ayışığı Köyü	508	231	251	482
Çabala Köyü	408	232	199	431
Çakı Köyü	535	279	287	566
Denizgören Köyü	134	54	65	119
Eğerci Köyü	721	205	237	442
Görentaş Köyü	442	246	253	499

⁶⁷ DİE, 2000 Genel Nüfus Sayım Sonuçları (Hatay İli). s. 61.

⁶⁸ a.e.

Gözlekçiler Köyü	636	92	95	187
Gözlüce Köyü	451	222	254	476
Gürışık Köyü	262	97	101	198
Güveççi Köyü	351	181	182	363
Hisarcık Köyü	902	411	425	836
Karacurun Köyü	399	213	200	413
Karaköse Beldesi	2.028	1.205	1.119	2.374
Kışlak Beldesi	1.588	951	959	1.910
Kızılçat Köyü	258	101	102	203
Kulaç Köyü	394	146	153	299
Leylekli Köyü	249	74	113	187
Olgunlar Köyü	382	130	159	289
Sebenoba Köyü	732	410	435	845
Sungur Köyü	224	108	102	210
Sürütme Köyü	368	139	136	275
Şakşak Köyü	483	213	223	436
Topraktutan Köyü	582	248	237	485
Uluyol Köyü	221	138	134	272
Üçirmek Köyü	78	27	38	65
Yalaz Köyü	416	162	174	336
Yayıkdamlar Köyü	447	206	208	414
Yenice Köyü	932	261	302	563
Yukarıpulluyazı Köyü	149	82	84	166
Yeditepe Beldesi	2.568	1.557	1.509	3.066
Yeşiltepe Köyü	-	159	196	355
Çandır Köyü	-	154	136	290
Güzelyurt Köyü	-	124	130	254
Kösrelik Köyü	-	143	156	299
Bucak ve Köy Toplam	-	9.821	10.116	19.937
İlçe Toplam	-	14.530	13.124	27.654

Tabloya baktığımız zaman, Arslanyazı, Aşağıpulluyazı, Aydınbahçe, Ayışığı, Denizgören, Eğerci, Gözlekçiler, Gürışık, Hisarcık, Karacurun, Kızılçat, Kulaç, Leylekli, Olgunlar, Sungur, Sürütme, Şakşak, Topraktutan, Üçirmek, Yalaz, Yayıkdamlar, Yenice, Yukarıpulluyazı Köyleri'nin nüfuslarının 2000 yılında, 1990

yılına oranla düştüğünü görürüz. Çabala, Çakı, Görentaş, Gözlüce, Güveççi, Sebenoba, Uluyol Köyleri ile Kışlak, Karaköse ve Yeditepe Beldeleri'nin nüfusu ise 1990 yılına göre 2000 yılında artmıştır.

2000 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre, Arslanyazı, Aşağıpulluyazı, Ayışığı, Çakı, Denzigören, Eğerci, Görentaş, Gözlekçiler, Gözlüce, Gürışık, Güveççi, Hisarcık, Kızılçat, Kulaç, Leylekli, Olgunlar, Sebenoba, Şakşak, Üçirmak, Yalaz, Yayıkdamlar, Yenice, Yukarıpulluyazı, Yeşiltepe, Güzelyurt, Kösrelik Köyleri ile Kışlak Beldesi'nin kadın nüfusu erkek nüfusundan fazla iken, Çabala, Karacurun, Sungur, Sürütme, Topraktutan, Uluyol, Çandır, Köyleri ile Karaköse ve Yeditepe Beldeleri'nin erkek nüfusu kadın nüfusundan fazladır.

Köylerin nüfusunun, 1990 yılına göre düşmesi ilçenin, dışarıya verdiği göçten kaynaklanmaktadır. Erkek nüfusun ilçe dışına çalışmaya gitmesi de bazı köylerde erkek nüfus oranının düşmesine neden olmuştur.

İlçe hakkındaki bu nüfus bilgilerinden sonra şimdi de ilçedeki köylerin, doğum-ölüm, evlenme ve boşanma sayılarına bakalım (Tablo: 22).

Tablo 22: Yayladağı İlçesindeki Köylerin, Doğum-Ölüm, Evlenme Boşanma Sayısı⁶⁹

Yıl	Doğum	Ölüm	Evlenme	Boşanma
2003	682	469	295	10
2004	650	204	315	19
2005	438	89	263	12

Tabloya göre; doğum oranında 2003 yılından sonra sürekli bir düşme vardır. Doğum oranlarının düşmesinde geçim sıkıntısı nedeniyle insanların az çocuk yapması etkili olmuştur. Ölüm oranındaki düşüş ise, sağlık koşullarının ve yaşam standartlarının yükselmesinden kaynaklanmaktadır. Evlenme oranı en fazla 2004 yılında görülmüştür. Yine aynı yıl boşanma oranının en fazla olduğu yıldır.

Tablo 23'te Yayladağı ilçe merkezi ve köylerindeki 90 ve daha üzeri yaştaki insanların sayıları gösterilmiştir.

⁶⁹ Yayladağı Nüfus Müdürlüğü. 06.09.2005'te bizzat tarafımdan alınmıştır.

**Tablo 23: Yayladağı İlçe Merkezi ve Köylerindeki
90 ve Daha Üzeri Yaştaki İnsanlar⁷⁰**

Belediye ve Köy	Kadın Sayısı	Erkek Sayısı	Toplam
38	99	69	165

38 tane olan köy ve belediye genelinde 90 ve 90 yaş üzerinde, 99'u kadın, 69'u erkek olmak üzere toplam 165 kişi vardır. Bu kişilerden birisi de 90 yaşındaki Şeker Nine'dir (Fotoğraf: 15). İlçe Nüfus Müdürlüğü'nün yapmış olduğu araştırmaya göre, bu insanlardan bazıları ölmüş olabilir. Bazı yaşlıları kimse tanımazken, bazıları ise, ölmüş olmasına rağmen hala nüfustan silinmemiştir.

Fotoğraf 15: 90 Yaşındaki Şeker Nine^{*}

Sosyal yapıyı oluşturan unsurlardan diğeri ise fiziki yapıdır. Fiziki yapı, o nüfusun bireylerinden meydana gelen toplumun, mesken anlayışını, mimari tarzını, barınma ve yerleşme biçimini anlamamızı sağlar. Mesken anlayışı, barınma ve yerleşme türleri bir noktaya kadar coğrafi çevre şartlarından etkilenir. Ancak, bunlara asıl şekil veren ve

^{*} Fotoğraf, Bekir Bozkurt tarafından çekilmiştir. 2004.

⁷⁰ a.k.

bunları yönlendiren, o toplumun kültürüdür. Fiziki yapı, toplumun, sosyal ve kültürel özelliklerinin etkisinde şekillenir.

Yayladağı İlçe merkezinde yaşayan halk genellikle az katlı ve müstakil evlerde yaşamaktadır. Az da olsa çok katlı modern binalar vardır (Fotoğraf: 16). Köylerde yaşayan halk ise müstakil evlerde yaşamaktadır (Fotoğraf: 17).

Fotoğraf 16: İlçe Merkezinde Modern Bir Bina *

Fotoğraf 17: Leylekli, Köy Evleri*

* Fotoğraflar, bizzat tarafımdan 16.08.2005 tarihinde çekilmiştir.

İnsanların kullanmış olduğu yakacak türü, evlerin banyo, tuvaletleri ve bunların ev içinde veya ev dışında bulunuşu ile kullanılan çatı örüntüsü de yaşanılan ortama göre değişmektedir. İlçe merkezi ve köylerde banyo, tuvalet ve mutfaklar mesken içinde yer almaktadır. Çatı örüntüsü olarak kiremit, teras, tahta, saç eternit, toprak kullanılırken, ısınma aracı olarak odunun kullanılmaktadır. Günümüzde odun ile birlikte kömür de ısınma aracı olarak kullanılmaktadır. Konuyla ilgili tablolar aşağıya çıkarılmıştır.

İlçe köylerinin çatı örüntüsü ve hane sayıları Tablo 24'teki gibidir.

Tablo 24: Köylerin Çatı Örüntüsü ve Hane Sayısı⁷¹

Kiremit	Teras	Tahta	Saç Eternit	Toprak	Diğer
1.597	1.543	43	33	476	36

Tabloya göre: Kiremitli ev sayısı; 1.597, Teraslı ev sayısı; 1.543, Tahtadan yapılan ev sayısı; 43, Saç eternit olan ev sayısı; 33, toprak damlı olan ev sayısı; 476 ve diğer özelliklere sahip olan 36 tane hane vardır.

İlçe'nin köylerinin mutfak, banyo, tuvalet sayıları ve bunların hane içindeki durumu Tablo 25'te gösterilmiştir.

Tablo 25: Köylerdeki Mutfak-Banyo-Tuvalet Sayıları ve Bunların Hane İçindeki Durumu⁷²

Nitelik	Mutfak	Banyo	Tuvalet	Banyo ve Tuvalet bir arada
Hane İçinde	2.970	2.974	1.074	297
Hane Dışında	232	123	2.167	-
Hiç Yok	42	147	3	-

Tabloya göre: 2.970 hanenin mutfağı evi içinde, 232 hanenin mutfağı evin dışında, 42 evin ise mutfağı yok. Evlerin 2.974'ünde banyo içerde iken, 123'ünde hane dışında, 147'sinde ise hiç banyo yoktur. 1.074 evin tuvaleti ev içinde, 2.167 evin tuvaleti ev

⁷¹ DİE, **Hatay İli Köy Envanteri**, 1997. s. 12,13.

⁷² **a.g.e**, s. 14.

dışındadır. 3 evin ise tuvaleti bulunmamaktadır. 297 evin banyo ve tuvaleti bir arada bulunmaktadır.

İlçe'nin bulunduğu alan ağaçlık olduğu yakacak türü olarak genellikle ağaç kullanılmaktadır. Isınma aracı ise odun sobasıdır (Tablo: 26).

Tablo 26: Köylerin Isınma Aracı Türü⁷³

Odun Sobası	Kömür Sobası	Elektrik Sobası	Gaz Sobası	Katalitik	Ocak	Tandır	Kalorifer
36	-	-	-	-	-	-	-

Köylerin ısınma aracı olarak genellikle odun sobası kullanılmaktadır. Son yıllarda, kaymakamlık tarafından köylere kömür dağıtımı yapılmaktadır. Günümüzde, ısınma aracı türü olarak odun sobasının yanında, kömür sobası da kullanılmaktadır. Ayrıca, ilçe merkezindeki bazı devlet dairelerinde ve okullarda kalorifer ısınma aracı olarak kullanılmaktadır.

1. 2. Kültürel Yapı

Hatay İli Yayladağı İlçesi'nin kültürel yapısına geçmeden önce kültür kelimesi hakkında bilgi vermekte fayda vardır.

Kültür, insanoğlunun doğayı denetime almak için oluşturduğu her şey ve bütün bu çaba sonunda beliren anlamlar, değerler, kurallardır.⁷⁴

Kültür, belirli bir toplumda ya da toplulukta yetişen insanların, öğrendikleri beceri, dil, inanç, davranış ve alışkanlıklardır. Her insan topluluğunun kendine özgü bir kültürü vardır. Bu anlamda kültür, bir insanın, yaşadığı toplumdan aldığı tüm beceri ve alışkanlıkları kapsar. Bir milletin, bir halkın ya da toplumun yaşam biçimi olarak da özetleyebileceğimiz kültür, kuşaktan kuşağa aktarılır.⁷⁵

⁷³ a.g.e, s. 15.

⁷⁴ Emre Kongar; **Toplumsal Değişme Kurumları ve Türkiye Gerçeği**, (Yayın Evi Yok) İstanbul 1985, s.23.

⁷⁵ **Temel Britannica Ansiklopedisi (Kültür Maddesi)**, Hürriyet Yayınları, İstanbul 1993, C. XI, s.172.

Kültür, etnik bir guruba, ulusa, uygarlığa, niteliklerini veren bir başka gurupta, bir başka ulusta olmayan maddi ve manevi olguların tümüdür.⁷⁶ Bir başka tanımda da kültür; yalnız bir milletin din, ahlak, hukuk, akıl, estetik, dil, ekonomi ve teknikle ilgili yaşayışlarının uyumlu bir bütünü olarak tanımlanmıştır.⁷⁷

Kültür, bir toplumda geçerli olan ve öteden beri süregelen her türlü duygu, düşünce, yaşam ve sanat anlayış biçimlerinin tümüdür. Batılı anlayışa göre kültür, doğaya karşıt olan değerlerdir. İnsan kültürle hayvanlıktan uzaklaşır ve onun sayesinde gerekli araçları yaratarak doğaya egemen olur. Bir ulusta mevcut bilgiler, dinsel inançlar, sanat, ahlak, hukuk, adet, gelenekler ve kişinin toplum üyesi olarak edindiği daha başka yetenek ve alışkanlıklar kültür kavramı içine girer. Bu bakımdan en ilkel toplumların bile kültürü vardır. Toplumların sürekliliğini sağlayan da kültürdür.⁷⁸

Kültür, bir toplumun ya da bütün toplumların birikimli uygarlığıdır. Belli bir toplumun kendisidir. Bir dizi sosyal süreçlerin bileşkesidir.⁷⁹ Ziya Gökalp' e göre kültür, yalnız bir milletin dini, ahlaki, akli, estetik, lisanî, iktisadi ve fenni hayatlarının ahenkli bir bütünüdür.⁸⁰

Kültür, bir topluluğun tinsel özelliğini, duyuş ve düşünüş birliğini oluşturan gelenek durumundaki her türlü yaşayış, düşünce ve sanat varlıklarının tümüdür.⁸¹ Bir başka tanımda kültür, bir toplumun oluşturduğu uygarlığın, kafa, sanat çalışmalarına dayanan sosyal, dinsel v.b. türlü yönlerin tamamı olarak tanımlanmaktadır.⁸² Diğer bir tanımda ise kültür, bir milletin manevi varlığını ve düşünce birliğini meydana getiren fikir ve sanat mahsullerinin, an'anelerinin bütününe olarak tanımlanırken⁸³, Büyük Türkçe Sözlükte kültür, bir topluluğun bütün fertlerinin sahip olduğu, olayları ve meseleleri karşılayan, duyuş, düşünüş şekilleriyle, tarih içinde meydana gelen fikir ve sanat verimleri ve değer hükümlerinin bütünü, hars, irfan olarak tanımlanmaktadır.⁸⁴

⁷⁶ **Büyük Larousse (Kültür Maddesi)**, Milliyet Yayınları, İstanbul 1986, C. XIV, s.7276.

⁷⁷ Ziya Gökalp; **Hars ve Medeniyet**, Hazırlayan: Yalçın Toker, Toker Yayınları, İstanbul 1995, s.19.

⁷⁸ **Görsel Genel Kültür Ansiklopedisi (Kültür Maddesi)**, Görsel Yayınları, İstanbul 1981, C. III, s.584.

⁷⁹ Bozkurt Güvenç; **İnsan ve Kültür**, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul 1994, s.95.

⁸⁰ Mehmet Eröz; **İktisadi Sosyolojiye Başlangıç**, Filiz Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1982, s.130.

⁸¹ Mehmet Ali Ağakay, **Türkçe Sözlük**, TDK, Ankara 1981, s. 532.

⁸² Kemal Demiray, **Temel Türkçe Sözlük**, İnkılâp Yayınevi, İstanbul 1988, s. 530.

⁸³ Şevket Rado, **Büyük Türkçe Sözlük**, Hayat Yayınları, İstanbul, s. 771.

⁸⁴ D. Mehmet Doğan, **Büyük Türkçe Sözlük**, Rehber Yayınları, Ankara 1990, s. 703.

Kültür unsurları, maddi ve manevi olmak üzere ikiye ayrılır. Manevi kültür, inançlar, değerler, semboller, normlar şeklinde tasnif edilebilir. Manevi kültür, bir milleti diğer milletlerden ayırt etme imkânı veren örf, adetler, davranışlar, ahlak anlayışı, değerler, sosyal normlar ve zihniyet değişikliğidir. Manevi kültür, kolayca müşahade ve teşhis edilemeyen değerleri, inançları, düşünce tarzlarını ihtiva eder. Bunlar, bazen o kadar derinde yer etmişlerdir ki, bizzat o kültürün sahibi olan kimseler bile farkında olmaz.⁸⁵

Maddi kültür ise, kısaca manevi kültürün dışındaki kültürel unsurlar olarak tarif edilebilir. Daha başka bir ifadeyle insanların yaptıkları aletler, kullandıkları malzemeler maddi kültürü oluştururken, diğerleri manevi kültürü oluşturur.⁸⁶

Kültür hakkında yapılan bu açıklamalardan sonra ilçenin kültürel yapısına bakalım:

Yayladağı ve çevresini kültürel açıdan önemli ölçüde etkileyen grup Türkmenlerdir. 11. y.y'den itibaren bölgeye yerleşmeye başlayan Türkmenler, bölgede Türk kültür ve medeniyetinin yerleşmesini sağlamışlardır. İlçe'nin en eski kültür mirası olan Kasım Bey Camisi 11. y.y'den kalmadır.

Yayladağı İlçesi'nin kültürünü önemli ölçüde etkileyen Türkmenlerin yaşamlarında, eski bir Türk dini olan Şamanizm'in kalıntılarını görebiliriz:

Ölüm adetleri içinde, ölüm sonrası su dolu kapların dökülmesi, ölü'nün yıkıldığı yere su bırakılması, 'su kültü' kalıntılarına örnektir. Yeni doğan bir çocuğun su ile temizlenmesi, yine ölen bir kişinin su ile temizlenmesi suyun kutsallığından kaynaklanır.⁸⁷

İlçe'nin adet ve inanmalarında ağacın da kutsal bir yerinin olduğunu görürüz. Yeditepe yolu üzerinde bulunan "Çapıtlı Ziyareti" ile Yeditepe Yayıkdamlar yolu üzerindeki "Emen Dede Ziyareti" ağacın kutsal kabul edilmesine en güzel örneklerdir. Ayrıca yeni doğan bir bebeğin murt ve defne yaprağı ile ovulması, omzuna tesbi ağacının bir parçasının takılması da Şamanizmin 'ağaç kültü' kalıntılarına örnektir. Çocuğun

⁸⁵ Erol Güngör; **Dünden Bugünden Tarih-Kültür ve Milliyetçilik**, Ötüken Yayınları, İstanbul 1999, s.150-151.

⁸⁶ Cahit Aslan; **Sosyoloji**, Baki Kitabevi, Adana 1997, s. 68.

⁸⁷ Mehmet Tekin; **Hatay'da Eğitim ve Kültür**, Orkide Basımevi, Antakya, s. 141-150.

kırkının çıkarılmasında defne yaprağından yararlanıldığı gibi, ölü yıkamada da aynı ağaç yaprağının suyundan yararlanılmaktadır.⁸⁸

İlçede aynı zamanda ‘ateş-ocak kültü’ kalıntıları da görülmektedir. Nazar tedavisinde pohur yakılması, nazarı değdiği tahmin edilen kişinin, ocağından kül alınarak, suyunun hastaya içirilmesi bu kalıntılara örnektir. Ocağa ekmek kırıntısı dökenin çarpılacağına inanılması, doğum olan evden kırkı çıkıncaya kadar, başka bir yere ateş verilmemesi, ateşin görünmeyen varlıklarla (cin) insanlara zarar vereceğini gösterir.⁸⁹

Çocuğu olmayan ya da sütü gelmeyen loğusa kadınların mezarları ziyaret ederek adaklar adaması mezarların kutsallığını gösterir. Gelinin, baba evinden koca evine getirilirken mezarlıktan geçirilmesi, bu hareketin uğur getireceği inancından kaynaklanmaktadır. Ölen kişi için pohur yakılması, ölen kişinin arkasından kötü söz söylenmemesi ve ölenin mezarına su dökülmesi, ata ruhuna gösterilen saygıya örnektir.⁹⁰

Bu inançların yanında “al basması” sırasında kadının yastığının altına bıçak veya demir parçası konması demirin koruyucu ve kurtarıcı bir güç olduğunu gösterir.⁹¹

Tüm bu örneklerden de anlaşıldığı gibi ilçe halkının adet ve inanmalarında, Şamanizm’in kalıntılarının az da olsa olduğu görülür. Bu kalıntılar Türklerin İslamiyet’i kabulünden sonra azalsa da tamamen yok olmamıştır. İlçede görülen adet ve inanmalar bunun en güzel örnekleridir.

İlçe’de yaşayan diğer bir grup ise, Araplardır. Arapların geçmişi Türkmenlere göre daha eskidir. Hatay’ın anavatana katılması sırasında ilçenin doğusunda bulunan, Arapların yaşadığı üç köy (Güveççi, Uluyol, Görentaş) Türkiye sınırları içinde kalmıştır. Suriye’deki Araplarla kültürel ilişkilerini bir müddet devam ettiren Araplar, zamanla Suriyeli Araplardan kopmuşlar ve günümüzde sadece bayramlarda görüşür hale gelmişlerdir. Bugün yaşam tarzları ve kültürel değerleri Türklerle aynıdır. “Özellikle televizyonun çıkmasından sonra kendi kültürümüzü tamamen unuttuk.

⁸⁸ a.e.

⁸⁹ a.e.

⁹⁰ a.e.

⁹¹ a.e.

Çocuklarımızın birçoğu Arapçayı konuşamaz hale geldi. Arap kültüründen tamamen koptuk. Aynen Türkler gibi yaşıyoruz.”⁹² “Suriye’deki Araplar, bir evden ölü çıktığı zaman kırk günlük yasa girerler. Evin kadınları kırk gün boyunca birinci dereceden yakınları hariç hiçbir erkekle görüşmezler. Eskiden biz de öyle yapardık; ancak günümüzde öyle yapmıyoruz. Bugün aynen Türkler gibi ölünün defnedilmesinden üç gün sonra herkes işine gider.”⁹³

İlçe halkının tamamı Müslüman’dır. Fransız işgali sırasında bölgeye Hristiyanlar yerleşmiş; ancak Hatay’ın Anavatan’a katılmasından sonra bölgeyi terk etmişlerdir. İlçede Hristiyanlardan kalma bir mezarlık, bir de kilise vardır. Türkmenlerin tamamı İslamiyet’in Hanefi Mezhebi’ne mensupken, Araplar Şafi’dir.

Beylikler döneminden sonra bölgede, Aleviler çoğalmaya başlamıştır. Yavuz Sultan Selim, Mısır Seferi sırasında ilçeye Türkmenleri yerleştirerek Alevilerin yayılmasını önlemeye çalışmıştır. Bugün Samandağı’nın tamamı Alevi’dir. Güneyde Suriye’nin büyük bir bölümü de Alevi’dir. Arada Türklerin yaşadığı tek bölge ise, Yayladağı’dır.

Yayladağı, Türkçenin güneyde Arapça ile iç içe girdiği ve belli derinliğe sahip geniş bir kuşak halinde yaşadığı tabii sınır bölgesidir. Dolayısıyla, iki dil de birbirinin etki alanındadır. Ama bu beraberlik dilin yapısından çok cümlelerde kullanılan kelimelerin yerlerini ve oranlarını etkilemiş ve bu etki belli bir oranda kalmıştır. Asırlar süren etkileşime ve Arapçanın ibadet dili olmasının yaptığı etkiye rağmen yörede kullanılan Türkçe saflığını ve özgün yönlerini korumuş, ama Arapçanın yaygın olduğu bölgelerde Türk topluluklarında dil kaybı büyük boyutlara ulaşmıştır. Duru Türkçe gerek ova köylerinde, gerekse şehirde halk şairleri ve âşıklar tarafından yaşatılmış, türkülerle, destanlarla gelişmiştir.

Yüzyıllardır birlikte kullanılma sonucu Yayladağı ve çevresinde konuşulan Türkçede, Arapça kelimelerin varlığı bir gerçektir, ama aynı şeyi ilçe, 18 sene Fransız işgalinde kalmasına rağmen, Fransızca için söyleyemeyiz.

⁹² Erdoğan Tomak, 1967, İlkokul mezunu, Çoban, Yayladağı Güveççi.

⁹³ Ayşe Toksöz, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Güveççi.

2. DOĞUM, EVLENME, ASKERLİK VE ÖLÜM İLE İLGİLİ ADET VE İNANIŞLAR

Bir bölgenin veya bir yörenin insanını tanımamızda oradaki gelenekler ve görenekler bize yardımcı olurlar. Gelenek ve göreneklerin yoğun olarak yaşandığı dönemler vardır. Bunlar halk kültüründe “geçiş dönemleri” diye adlandırılır. Bireyin en hassas olduğuna inanılan bu dönemlerde, onu çeşitli tehlikelerden korumak, onu yeni dönemine hazırlamak için birtakım adet ve inanmalar uygulanır.

Bilindiği gibi insan yaşamının başlıca üç önemli geçiş dönemi vardır. Bunlar doğum, evlenme ve ölümdür. Her birinin kendi bünyesi içinde birtakım alt bölümlere ve basamaklara ayrıldığı, bu üç önemli aşamanın çevresinde birçok inanç, adet, töre, tören, ayin, dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenmektedir. Bunlar söz konusu “geçiş”lere bağlı bulundukları kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedir. Hepsinin amacı da kişinin bu geçiş dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutlamak aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilere korumaktır. Çünkü yaygın olan inanca göre, insan bu tür dönemler sırasında güçsüzdür ve zararlı etkilere açıktır. Böylece “geçiş” dönemlerinde kümelenen adetleri gelenekler, töreler ve törenlerle bunların içerisinde yer alan işlemler ve uygulamalar bir ülkenin ya da belirli bir yörenin geleneksel kültürünün ana bölümlerinden birini oluştururlar. Geleneksel halk yaşamının başarılı bir bireşime varabilmek için, birçok başka şeyin yanı sıra bu üç önemli “geçiş” döneminin de sistemli bir şekilde araştırılması gerekmektedir. İnsanlığın bu dönemlerle ilgili düşünce, tasarım, tutum, davranış, işlem ve uygulamaları belirli bir ülkenin, bir halkın ya da bir etnik grubun coğrafyasından ve kültüründen gelen kimi yerel ayrımların, özelliklerin dışında ana çizgileriyle evrensel bir nitelik taşımaktadır.⁹⁴

Bu açıklamalardan sonra Hatay İli Yayladağı İlçesi’ndeki doğum, evlenme ve ölümlerle ilgili örf, adet ve inanışlara bakalım:

⁹⁴ Sedat Veyis Örnek; **Türk Halkbilimi**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995, s.131.

2. 1. Doğum İle İlgili Adetler

Bilindiği gibi insan yaşamının başlıca üç önemli geçiş dönemi vardır. Doğum, evlenme ve ölüm. Bu üç önemli “geçiş” ten ilki olan doğum, hemen her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Dünyaya gelen her çocuk, sadece anne ve babasını değil, aynı zamanda akrabalarını, komşularını ve soyunu da sevindirmiştir. Çünkü her doğum ailenin, akrabaların, soyun sayısını da arttırmaktadır. Sayı artışıysa gücün, dayanışmanın artması demektir. Özellikle küçük topluluklarda ve etnik guruplarda aileler, nüfuslarının çokluğu oranında kendilerini güçlü ve dayanıklı hissetmektedirler. Yaygın olan “çocuk, ailede ocağı tüttürür.” sözü de toplumun bu konudaki değer yargısını açığa vurmaktadır.⁹⁵

Doğumda bir “geçiş” olduğuna göre, inançlar ve gelenekler, gebe kadını daha doğum öncesinden, hatta çocuk sahibi olma isteğinden başlayarak birtakım adetlere uymaya, bu adetlerin gerektirdiği işlemleri yerine getirmeye zorlamaktadır. Böylece doğum, annenin gebe kalma isteğinden başlayarak, yüzlerce âdetin, inancın, dinsel ve büyüsel özlü yüzlerce işlemin hücumuna uğrayarak adeta onlar tarafından yönetilmektedir.⁹⁶

Bu bölümde, Yayladağı İlçesi’nde kısırlığın giderilmesi, cinsiyet tayini, doğumu kolaylaştırma, sütü gelmeyen loğusa kadın için yapılan işlemler vs... gibi doğumu doğrudan ilgilendiren konulara değineceğiz. Bu konularla ilgili inanç ve adetlerin geneli kadınlarla alakalı olduğu için geleneksel aile yapısından dolayı bu konudaki bilgilerin tamamına ulaştığımızı söylememiz pek doğru olmaz. Zaten adetlerden birçoğu da yok olmak üzeredir. Gözlüce Köyü’nden İzar Güloğlu adlı vatandaşın söylemiş olduğu şu sözler doğumla ilgili eski adet ve inanışların kaybolmaya yüz tuttuğunu göstermesi bakımından önemlidir: “Eskiden doğum esnasında, birçok şey yapardık. Özellikle yaşlı kadınlar doğum esnasında görev alır ve doğuma yardımcı olurdu. Çocuk doğduktan sonra çocuğu tuzlar, arkasından yemek verirdik. Çocuğun koltuk altlarının kabarmaması için murt yaprağı ile tuzu karıştırır, çocuğun kızaran yerlerine sürerdik. Ancak günümüzde böyle değil, hamile kadının sancısı geldiği anda hemen Antakya’ya gidiyor. Orada doğum yapıyor. Tuzlamayı da orada yapıyorlar.”⁹⁷

⁹⁵ a.g.e, s. 131.

⁹⁶ a.g.e, s.132.

⁹⁷ İzar Güloğlu, 1966, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

Hatay İli Yayladağı İlçesi'nde yaptığımız araştırmaya göre, köyler arasında bir farkın olmadığını gördük. Buna göre Yayladağı'nda doğumla ilgili adetler şöyledir;

2. 1. 1. Kısırlığın Giderilmesi (Gebe Kalma)

Gelinin gittiği evde saygınlık kazanması, erkeğin gözüne girmesi, analık zevkini tatması ve soyunun devamı için, çocuk doğurması gerekir. Kısır kadın, özellikle geleneksel kesimde horlanır, ezilir ve aşağılanır. Bu nedenle kadın, gebe kalmak, çocuk doğurabilmek için birtakım çarelere ve yollara başvurur. Bu çareler, yollar ve işlemler ana çizgileri bakımından aynı olmakla beraber, kimi yöresel ayrımları da içerirler.⁹⁸

Yeni gelen bir gelinden beklenen ilk şey aileye bir çocuk vermesidir. Eskiden çocuğu olmayanlar horlanır, dışlanırdı. Yeni evlenen bir çiftin çocuğu olmaz ise bundan kadını sorumlu tutarlardı, erkeğin hiç suçu olmazdı. Ancak günümüzde artık çocuğu olmayan kadınlar eskisi kadar dışlanmıyor.⁹⁹

Genel olarak kısırlığın giderilmesi için yapılan çalışmaları üç başlık altında inceleyebiliriz. Bunlardan ilki;

1. Dinsel-büyüsel nitelikte olanlardır.

Yaptığımız çalışmada özellikle kadınların, kısırlığı gidermek için zaman zaman dinsel nitelikli olan inançlara yöneldiğini gördük. Dinsel nitelikli gidilen yerlerin başında Antakya'ya bağlı Şen Köy'de bulunan Şeyh Ahmet Kuseyri Hz.'nin türbesi gelir. “Buraya gelenler adaklarda bulunur. Dilek taşı dediğimiz taşı tek parmağı ile kaldırmaya çalışırlar, eğer taşı kaldırabilirlerse dileklerinin gerçekleşeceğine inanırlar.”¹⁰⁰

⁹⁸ Örnek, **a.g.e**, s. 132.

⁹⁹ Münevver Şimşek, 1965, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹⁰⁰ M. Şemsettin Güneş, 1948, Ortaokul mezunu, Şeyh Ahmet Kuseyri Hazretleri Türbesi'nin Bekçisi, (Şeyh A. Kuseyri Hazretlerinin Torunu), Antakya Şenköy.

Eskiden çocuğu olmayan gelinler Çapıtlı Ziyareti'ne gider, orada ağaca bir bez parçası bağlar, adakta bulunurlardı. Orada bir müddet uyurlar, gördükleri rüyaları kendince yorumlardı. Ancak günümüzde oralara giden olmuyor.¹⁰¹

Bunların haricinde Karacurun Köyü'ndeki Aslan Dede ve Yel Dede Ziyaretleri günümüzde halen çocuğu olmayan kadınlar tarafından ziyaret edilmektedir. “Aslan Dede Ziyareti'ne gideriz. Orada adaklar adarız. Eğer çocuğumuz olursa adağımızı yerine getiririz. Mesela ben Şen Köye gittim, daha başka birçok yere gittim; ama çocuğum olmadı. Bu kadar istememe rağmen olmadı. Hastaneye de gittim, ziyaretlere de gittim, olmadı. Demek ki nasip değilmiş.”¹⁰²

Bizim burada ve çevre köylerde genellikle Kel Dağı'na giderler. Orada bir böcek var. Biz “gelincik” deriz. Oraya giden kimse orada uyur. Uyuduğu esnada o böcek gelip uyuyan kimsenin üzerine konarsa o kişi hamile kalır. Ancak bu adet günümüzde yok denecek kadar azdır.¹⁰³

Beyazid-i Bestami Ziyareti'ne gidilir. Adak yapılır. Eğer çocuk olursa adak yerine getirilir. Çocuk erkek olursa ismi Bestami, kız olursa Beyaz konur.¹⁰⁴

Kısırlığın giderilmesi için yapılan çalışmalardan ikincisi;

2. Halk Hekimliğidir.

Halkın kendi imkânları ile yaptığı işlemlerdir. “Eskiden kadınlar birçok ilaç yaparlardı. Bunların adını ve nasıl yapıldığını ben bilmiyorum. Şimdi böyle şeylere inananların sayısı yok denecek kadar azdır.”¹⁰⁵

Yayıkdamlar'da bulunan Karamağara İçmeleri'ne insanlar genellikle şifa bulmak için giderler. Ancak azda olsa böyle şeyler için gelenler oluyor.”¹⁰⁶

Kadınlar hamile kalamıyorsa üşütmüş olduğunu düşünülerek ilk önce hamama götürülür. Üşümesi geçsin diye, burada buğuya oturtulur. Daha sonra bahar ayında

¹⁰¹ Emine Algöz, 1959, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹⁰² Saadet Deliveli, 1956, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Eğerci.

¹⁰³ Fatma Kızgın, 1923, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹⁰⁴ Mehmet Koçak, 1930, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Şakşak.

¹⁰⁵ Ayşe Kurtoglu, 1963, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Eğerci.

¹⁰⁶ Dudu Karakoyun, 1966, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

çeşitli otlar kaynatılıp kadına içirilir. Zeytinyağıyla karnına masaj yapılır. Göbeği düşmüş olduğu için hamile kalmayabilir. Eğer böyleyse göbeği çektilir.¹⁰⁷

Kısırlığın giderilmesi için yapılan çalışmalardan üçüncüsü ise;

3. Doktora, ebeye, hastaneye başvurmadır.

Eskiden kimsenin parası yoktu. Parası olsa da ulaşım imkânları yetersiz olduğu için halk genellikle hastaneye gitmezdi. Ancak günümüzde öyle değil. Herkes hastaneye gidiyor. Hatta birçok kişi özel hastaneye gidiyor. Şimdi, her şey eskisinden iyi.¹⁰⁸

Eskiden sadece kadınlar kısırlığa çare aramaktaydı. Gelişen teknoloji sayesinde kısırlığın erkekte de olabileceği anlaşıldı. Bu sayede, çocuk olmadığı zaman hem erkek hem de kadın birlikte hastaneye gidiyor. Çocuğun neden olmadığını iyice anlıyor. Bunun sonucu olarak kadınlar, kısırlığın sorumlusu olarak tek suçlu olmaktan çıkmıştır.¹⁰⁹

2. 1. 2. Aşerme

Aşerme, gebeliğin belirli bir döneminde gebe kadında görülen bir haldir. Deyimin aslı "aş yerme", bu biçimiyle "yiyecek şeylerden tiksime" demektir. Yermek, fiilinin "beğenmemek, kötülemek" anlamlarını biliyoruz. Deyimin giderek anlam değiştirmiş ve "yükli kadının kimi can çekmesi, onları tatmaktan kendini alamaması" demeye gelmiştir. Gebeliğin bu döneminde gebe kadına canının her istediğini, ne kadar münasebetsiz olsa da vermeye çok dikkat edilir. Bu kural gözetilmezse, anada veya doğacak çocukta zararlı etkilerin meydana geleceğine inanılır: Çocuğun düşmesi, sakat, kusurlu doğması vs... gibi. Gebe kadının yediği şeylerin, sık sık baktığı insanların, hayvanların da çocuğun huyuna, vücut yapısına, yüz özelliklerine etkide bulunacakları sanılır. Bunun için kadın, doğacak çocukta kusur niteliğinde bir iz bırakması mümkün olan şeyleri yemekten, böyle kimselere bakmaktan, böyle hayvanlarla karşılaşmaktan

¹⁰⁷ Fatma Aktaş, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Aydınbahçe.

¹⁰⁸ Safiye Aktaş, 1962, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Çandır.

¹⁰⁹ Saadet Deliveli, 1956, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Eğerci.

çekinir. Hele kusurlu sakat kimselerle alay etmesi son derece de tehlikeli bir davranış sayılır; bunun sonucu olarak çocuk da aynı kusurun, sakatlığın olacağına inanılır.¹¹⁰

Araştırma yaptığımız köylerde aşermenin ne olduğunu sorduk. Aldığımız cevaplar ve Yayladağı’nda aşerme ile ilgili yapılan işlemler aşağıdaki gibidir:

— Hamile kadın ne isterse yaparız. Çünkü: Hamile kadının hiç üzülmemesi gerekir. Üzülürse çocuk sakat doğabilir.¹¹¹

— Yemekleri genellikle tuzsuz yediririz.¹¹²

— Bu dönemde kadına gül koklatılmaz. Gül koklarsa çocuğun bir tarafında kırmızı iz çıkacağına inanılır.¹¹³

— Hamile kadın ne isterse hemen yapılmalıdır. Eğer yapılmazsa çocuğun eksik doğacağına inanılır. Hatta bazen hamile kadınlar mevsimlik meyveleri istemektedir. Bunların dahi bulunup getirilmesi gerekir.¹¹⁴

— Bu dönemde kadın ne yaparsa çocukta da aynısı olur. Bu yüzden hamile kadınlar kötü söz söylememeye dikkat ederler.¹¹⁵

— Bu dönemde hamile kadın ne isterse yaparız. Eğer bir şeyi canı çok çekerse ve onu yemezse doğacak çocuğun vücudunda o yiyemediği şeyin izi çıkar.¹¹⁶

— Kadın bu dönemde kavun, karpuz, nar ve ciğer gibi şeyler ister. Bu isteklerin mutlaka yerine getirilmesi gerekir. Eğer hamile kadın, istediği şeyi yemeden vücudunun her hangi bir yerine değerse, yiyemediği şeyin izi çocuğun vücudunun o bölümünde aynen çıkar.¹¹⁷

— Özellikle hamileliğin 2. ve 4. ayları arasında kadınlar çok aşerir. Bu dönem hem anne için hem de baba için zor geçer. Baba, baba olma heyecanı ile annenin isteklerini yerine getirir. Örneğin; anne yaz mevsiminde kışlık bir meyve veya sebzeye aşerdi. Baba, ne yapar eder, bu yiyeceği bulur ve anneye yedirir.¹¹⁸

¹¹⁰ Pertev Naili Boratav; **100 Soruda Türk Folkloru**, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1999, s.146–147.

¹¹¹ Hatice Erdoğan, 1910, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Sebenoba.

¹¹² Gönül Korkmaz, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

¹¹³ Şefika Kına, 1972, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

¹¹⁴ Dudu Karakoyun, 1966, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

¹¹⁵ Safiye Aktaş, 1962, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Çandır.

¹¹⁶ Fikret Kılıç, 1970, Üniversite mezunu, Yeditepe Kubbeli Cami İmamı, Yayladağı Yeditepe.

¹¹⁷ Osman Tortuk, 1965, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Olgunlar.

¹¹⁸ Ahmet Aktaş, 1921, Okur yazar değil, Çiftçi, Yayladağı Eğerci.

2. 1. 3. Cinsiyet Tayini

Gebelik sırasında önemli bir diğer konu da doğacak çocuğun cinsiyeti konusudur. Anne ve babanın erkek ya da kız çocuğu istemesinin dışında, belki onlardan daha çok kişinin bağlı bulunduğu ailenin, grubun, cemaatin ya da toplumun isteği ağırlığını duyurmaktadır. Geleneksel kültürümüzde erkeğin ağırlığı ve üstünlüğü düşünülürse, hiç değilse ilk doğan çocuğun erkek olmasının istenme yaygınlığı kendiliğinden anlaşılır. Aileden başlayarak topluma kadar genişleyen bu isteğin, gebe kadının üstündeki baskısı küçümsenemez. Bu bakımdan, geleceğin annesi doğuracağı çocuğun, cinsiyetini etkileyeceğine inandığı birtakım inançlarla da yüklüdür. Bunlar geleneklerle kuşaktan kuşağa aktarılarak etkilerini sürdürmektedirler.¹¹⁹

Yayladağı'nda cinsiyet tayini için yapılan işlemler şöyledir:

— Şimdi herkes hastaneye gidiyor. Orada aynaya (ultrason) giriyor. Bu şekilde çocuğun cinsiyeti kolayca belirleniyor.¹²⁰

— Eğer hamilelik dönemi zamanından uzun sürerse erkek olacaktır. Eğer doğum zamanında olursa çocuk kız olacaktır.¹²¹

— Kadının karnı çok büyük olursa erkek olacaktır. Eğer karnı küçük olursa kız olacaktır.¹²²

— Kadının karnı öne doğru çıkık olursa çocuk erkek olacaktır. Eğer kadının karnı aşağı doğru sarkıksa çocuk kız olacaktır.¹²³

— Kadının karnı yukarı doğru ise erkek olacaktır. Eğer kadının karnı aşağı doğru olursa kız olacaktır.¹²⁴

— Kadına arkadan bakıldığı zaman, eğer kadının kasıkları şişkin ise erkek çocuk olacak, şişkin değilse kız olacak demektir.¹²⁵

— Kadının karnı fazla görünmüyorsa kız, fazla görünüyorsa erkek olacaktır.¹²⁶

¹¹⁹ Örnek; **Türk Halkbilimi**, s.136.

¹²⁰ Ayşe Kurtoğlu, 1963, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Eğerci.

¹²¹ Fatma Aktaş, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Aydınbahçe.

¹²² Fatma Aktaş, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Aydınbahçe.

¹²³ Emine Algöz, 1959, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹²⁴ Günyaz Seher, 1964, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹²⁵ Fatma Kızgın, 1923, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹²⁶ Hatice Yalçın, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

— Anne hamile iken annenin karın şekli ve yediği şeylerden cinsiyet belirlenir. Eğer annenin karnı yuvarlak, öne doğru sivrilemişse anne erkeğe hamiledir. Karın büyümesi yanlara doğru yani enine büyüyorsa çocuk kızdır.¹²⁷

— Annenin yediği şeylerden bir yargıya varırız. Anne aşırme döneminde sürekli ekşi şeyler istiyorsa çocuk kız, eğer tatlı şeyler istiyorsa çocuk erkek olacak demektir.¹²⁸

2. 1. 4. Doğum Sırası

Kadınların doğum sırasında sıkıntı çekmemeleri ve rahat doğum yapabilmeleri için yapılan birtakım işlemler vardır. Bu işlemler, teknolojinin gelişmediği dönemlerde köylerde yoğun olarak kullanılırdı.

Şimdiye kadar değindiğimiz konular doğum öncesiyle ilgiliydi. Doğum denen biyolojik olayın gerçekleştiği bu aşama çok önemlidir. Bu nedenle de çevresinde doğumu kolaylaştıracak, çabuklaştıracak birtakım uygulamaların kümелendiği görülmektedir. Çocuk isteğinden başlayıp, aşırme ve gebelik aşamalarından geçip yeni bir canlının ortaya çıkacağı bu noktaya varma, yani doğurma eylemi, geçiş dönemlerinden birincisi olan doğumun en dramatik noktasıdır. Başka bir ifadeyle bütün o hazırlıklar, doğum olayı ile yani çocuğun gizil dünyasından gelmesiyle gerçekleşecektir. Bu gelişin kolay olması ve annesiyle çocuğa zarar vermemesi için birtakım yollara ve çarelere başvurulmaktadır. İşte bu amaçla doğum sırasında kolay doğum yapmış olan bir kadın, gebenin arkasında kalır ve sırtını sıvazlar. İçi sıcak su ile dolu bir tencere kadının karnına konur. Kadın sürekli olarak yürütülür. Bütün bu uygulamalar doğumu kazasız, belasız gerçekleştirme amacına yöneliktir.¹²⁹

Öte yandan geleneksel kesimde de doğum zamanından önce, nice yılların kazandırdığı deneylerle, gebe kadınlara sık sık hareket etmeleri, ağır şey kaldırmamaları, şişmanlamamaları, yiyecek ve içeceklerine özen göstermeleri, sık sık yıkanmaları, temizlik kurallarına uymaları gibi tıbbın da desteklediği önlemler öğütlenmektedir.¹³⁰

¹²⁷ Emine Algöz, 1959, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹²⁸ Günyaz Seher, 1964, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹²⁹ Örnek, **Türk Halkbilimi**, s.140.

¹³⁰ **a.g.e.**, s.141.

Çocuk sahibi olmak her ailenin rüyalarını süsler. Bunun için hamile bir kadın daha hamileliğin ilk belirtilerini gördüğü andan itibaren hazırlıklara başlar. Çocuğun cinsiyeti tam olarak bilinemediğinden hazırlıklar, ailenin içinden geçen hisse göre yapılır. Örneğin çocuğun erkek olmasını isteyen bir aile hazırlıklarını ona göre yapacaktır. Çocuk daha doğmadan tüm ihtiyaçları hazırlanmış, hatta beşiği dahi alınmıştır. Hele bu doğacak olan çocuk ailenin ilk çocuğu ise hazırlıklar daha bir özenli olacaktır.

Yayladağı'nda yaptığımız araştırmaya göre doğum sırasında yapılan pratikler aşağıdaki gibidir:

— Doğum yapacak bir kadına sürekli hareketler yaptırılır. ¹³¹

— Kadının doğumu erken yapması için karnına, her iki taraftan bastırılarak bir an önce doğum yapması sağlanır. ¹³²

— Doğum esnasında, doğum yapacak kadından sürekli bağırması istenir. Böylece bir an önce doğum yapması sağlanır. ¹³³

— Anne normal bir doğum yapacaksa, yere temiz bir şeyler açarlar. Üzerine anneyi yatırır. Zeytinyağıyla karnına masaj yaparlar. ¹³⁴

— Sancı geldikçe yanında bulunan kimse hamile kadınla birlikte inler. Çocuk rahatça dünyaya gelir. ¹³⁵

— Çocuk anne karnında ters dönmüşse doğum zor geçer. Bilirkişinin tavsiyeleriyle anneye hareket yaptırılır. Sonra battaniyenin üzerine anne yatırılır ve sallanır. Ebe anneyi kontrol eder, çocuk doğrulmuşsa doğum yaptırılır. Doğrulmamışsa sallamaya devam edilir. ¹³⁶

2. 1. 5. Çocuğun Göbeğinin Kesilmesi, Çocuğun Tuzlanması ve Yıkanması

Nasıl gebe kadının yediği, içtiği şeylerin, baktığı kimse ve hayvanların, karnındaki çocuğu etkileyeceği düşüncesi ve inancı varsa, çocukla göbeği arasında da aynı inanç söz konusudur. Onun içindir ki doğan çocuğun göbeği birtakım işlemlerden geçirilir.

¹³¹ Dudu Karakoyun, 1966, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

¹³² Şefika Kına, 1972, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

¹³³ Hidayet Karakoyun, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

¹³⁴ Fatma Kızgın, 1923, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹³⁵ Hatice Yalçın, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

¹³⁶ Güldane Korkmaz, 1940, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

Çocuğun geleceği, ilerdeki uğraşını ve işini etkileyeceği inancıyla göbek gelişigüzel atılmaz.¹³⁷

Çocuğun eşi ya da sonu da çocuktan bir parça olarak görülür, hatta çocuğun kendisi gözüyle bakıldığı için, doğumdan sonra genellikle “eş” temiz bir beze sarılarak bir yere gömülür. Ancak burasının belirli, öteden beri bilinen yerler olması gerekmektedir. Tıpkı göbekte olduğu gibi “eş”in gömülmesinde de aynı “analojik” düşünce egemendir. “Eş” ile ilgili inanma ve işlemlerden “eş”in toprağa gömülmesinin dışında bir başka kümelenmeye rastlanılmamaktadır. Ancak temizlik endişesinin dışında “eş” ile çocuk arasında büyüsel bir birliğin yaygınlığı kendini göstermektedir. Bu durumda kimi belirli işlemleri ya da kaçınmaları beraberinde getirmektedir. Hastanelerde yapılan doğumlarda bu türden işlemler söz konusu değildir. Bu da bize doğum yapılan kültürel ortamın değişmesiyle, birtakım inançların bunlara bağlı uygulamaların da etkinliklerini yitirdiklerini göstermektedir. Ancak bu durum bile geleneksellikten kaynaklanan ve kadının bilinçaltında yatan kimi kaygıların hepten giderilemediğini göstermektedir.¹³⁸

Bu aşamaya kadar olduğu gibi bu aşamada da birtakım inançlar vardır. Bunlardan ilki çocuk ile anne arasındaki fizyolojik bağı koparmaktır. Yani çocuğun göbeğini kesmektir.

Yayladağı’nda bu dönemle ilgili adet ve inançlar şöyledir:

— Eskiden çocuğun doğmasına yardım eden yaşlı kadın (ebe) çocuğun göbeğini keserdi.¹³⁹

— Şimdi herkes hastanede doğum yaptığı için çocuğun göbeği orada kesiliyor. Yani çocuk buraya geldiği zaman göbeği kesilmiş oluyor.¹⁴⁰

— Biz önceleri çocuğun göbeğini kestikten sonra çocuğu tuzlardık. Burada yemek yapar, gelenlere ikramlarda bulunurduk. Şimdi de yapıyoruz; ama eskisi kadar değil.¹⁴¹

— Şimdi çocuklar hastaneden tuzlanmış olarak geliyor. Biz de varıp “gözün

¹³⁷ Örnek, **Türk Halkbilimi**, s.142.

¹³⁸ **a.g.e.**, s.143.

¹³⁹ Ayşe Kurtoglu, 1963, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Eğerci.

¹⁴⁰ Azime Bolat, 1932, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Gözlekçiler.

¹⁴¹ Safiye Aktaş, 1962, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Çandır.

aydın” deyip dönüyoruz.¹⁴²

— Pudranın olmadığı dönemlerde murt yaprağı ile tuzu karıştırır, çocukların kızarmış olan yerlerine sürerdik.¹⁴³

— Çocuğun göbeğini keseriz. Kesilen göbek yaklaşık bir hafta sonra düşer. Düşen göbeği, çocuk eve bağlı olsun diye evin duvarına koyarız. Çocuk kız olursa temiz olması için göbeği süpürgenin sapına bağlarız.¹⁴⁴

— Çocuğun camiye bağlı olmasını isteyenler, çocuğun göbeğini cami avlusuna gömer.¹⁴⁵

— Göbeği biraz uzun olarak keseriz. Kesilen göbeği bağlarız. Kanamaması için göbeğin ucunu yakarız.¹⁴⁶

— Çocuğun göbeğini açık bir yere atmayız. Bir yere gömer veya saklarız.¹⁴⁷

— Çocuk doğduktan sonra göbeği kesilir. Dört parmak kadar bir kısmı çocuğun vücudunda bırakılır. Kalan kısmı bağlanır. 7 ile 12 gün arasında göbek kendiliğinden düşer. Göbeği düştükten sonra çocuğa yedilik banyosu yaptırılır. Kızların göbeği, kız evden çıkmasın diye evin bir tarafına koyulur. Erkeğin göbeği, devamlı namaz kılsın, dinine bağlı olsun diye cami avlusuna bırakılır.¹⁴⁸

— Çocuğun göbeği kesildikten sonra çocuğa banyo yaptırılır. Daha sonra çocuk tuzlanır.¹⁴⁹

— Çocuk tuzlanırken özellikle çocuğun, el ve ayak parmak ayakları ile koltuk altlarının tuzlanmasına dikkat edilir.¹⁵⁰

— Çocuk tuzlu olarak bir hafta kalır. Bir hafta sonra yedilik banyosu yaptırılır. Tekrar tuzlama yapılır.¹⁵¹

— Yedilik banyosundan sonra yapılan tuzlamadan sonra murt yaprağı iyice ezilir ve çocuğa sürülür. Çocuk büyüdüğünde kokmasın diye tuzlanır. Güzel koksun diye de murt yaprağı sürülür.¹⁵²

¹⁴² Şefika Kına, 1972, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

¹⁴³ Hatice Erdoğan, 1910, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Sebenoba.

¹⁴⁴ Sevim Alkan, 1045, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Güzelyurt.

¹⁴⁵ Abbas Köse, 1970, Ortaokul mezunu, Köy muhtarı, Yayladağı Güzelyurt.

¹⁴⁶ Mehmet Koçak, 1930, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Şakşak.

¹⁴⁷ İbrahim Karakuş, 1944, Ortaokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Şakşak.

¹⁴⁸ Dursun Küçükara, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

¹⁴⁹ Şadiye İlmi, 1972, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

¹⁵⁰ Münevver Şimşek, 1965, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹⁵¹ Fatma Seher, 1956, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹⁵² Dursun Kızgın, 1949, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

2. 1. 6. Sütü Gelmeyen Loğusa Kadın İçin Yapılanlar

Yeni doğan bir çocuğun, özellikle altı aylık oluncaya kadar anne sütü ile beslenmesi gerekir. Anne sütü çocuğun zihinsel ve fiziksel açıdan gelişebilmesi için en temel besin kaynağıdır. Bunun için anneler kendilerine çok dikkat eder ve sütlerinin kesilmemesi için çaba sarf ederler. Ancak zaman zaman annelerin sütünün kesildiğini ve sütün uzun süre gelmediğini görüyoruz. Bu dönemde çocuk başka bir şeyle beslenemeyeceği için anne, sütünün gelmesi için birtakım şeyler yapar.

Yayladağı’nda sütü gelmeyen loğusa kadınlar için yapılan pratikler ve inançlar aşağıdaki gibidir:

- Yayıkdamlar da bulunan Karamağara şifalı sularına gideriz. Oranın suları sıcak olduğu için iyi gelir. ¹⁵³
- Eğer annenin sütü kesilirse çocuk, bir müddet başka bir kadına emzirilir. ¹⁵⁴
- Sütü gelmeyen kadına genellikle tatlı şeyler yedirilir. ¹⁵⁵
- Soğanla et kavrulur yedirilir. Ya da ciğer yapılır. ¹⁵⁶

2. 1. 7. Çocuğa İsim Verme

Çocuğun doğumundan sonra öğrenmesi gereken bir dizi yazılı ve sözlü kurallar bütünü vardır. Bunların öğretilmesi ve çocuğun sosyalleşmesinin sağlanması ailenin görevidir. Anne ve babanın çocuk üzerindeki sorumluluğu çocuğun doğması ile başlamıştır. Ailenin çocuğa karşı yapması gereken birçok sorumluluğu vardır. Ailenin mutlaka yapması gereken şeylerin en başında geleni, çocuğa güzel bir isim koymaktır. Çocuğa verilen isim, çocuğun toplum içinde tanınmasını ve arkadaşlarından ayırt edilmesini sağlayacaktır.

İsim, yasalara göre zorunludur. İnsanlar bir kişinin, bir nesnenin, bir durumun ya da bir olayın adını koymadan onu bir belirtiyle, bir sıfatla, bir özellikle nitelendirmeden rahat edemezler. Adsız biri, bir olay bir durum insanoğlunu tedirgin eder. Belli olan, belirli kılınan, bilinen şey insanoğlunu rahatlatır, ilişkiyi düzenler. Ad, “insanın toplumsal ve

¹⁵³ Saadet Deliveli, 1956, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Eğerci.

¹⁵⁴ Hayriye Tokmak, 1930, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Leylekli.

¹⁵⁵ Ayşe Toksöz, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Güveççi.

¹⁵⁶ Güllü Sarıkaya, 1940, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

bireysel kişiliğinin yanı sıra büyüsel ve gizemsel gücünü de belirten bir simgedir.” Onun için yeni doğan bir çocuğa gelişi güzel bir isim konmaz. Adın taşıdığı, karşıladığı ya da içerdiği anlamın çocuğun karakterini, kişiliğini, geleceğini, toplum içindeki yerini ve başarısını damgalayacak, biçimlendirecek simgesel bir öz taşımasına özen gösterilir. Kısaca söylemek gerekirse adın sözcük anlamının, o adı taşıyana geçtiğine inanılmaktadır. Örneğin, bir çocuğa “Demir” adı verilirken bu işin psikolojik temelinde, çocuğun demir gibi sağlam ve dayanıklı olacağı isteği ve inancı yatmaktadır. Ayrıca ad, insanın etik kişiliğinin de simgesidir. “adı batsın”, “adını anmak bile istemem.” gibi deyimler bunun göstergesidir. O halde hangi yandan bakılırsa bakılsın, ad gerek kişisel gerekse toplumsal karakteriyle, hayat düzeninin en önemli simgelerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁵⁷

Yayladağı’nda çocuğun ismi genellikle evin yaşlı üyeleri tarafından konur. Çocuğa isim verildikten sonra çocuğun sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okunur. Çocuğun ismi üç defa sağ kulağına söylenir. Böylece çocuğun ismi konmuş olur. Günümüzde yaşlıların çocuğa isim koyması artık kalkmaya başlamıştır. Aileler, çocuğa isim verirken genellikle kendi iradelerini kullanmaktadır. Bazı aileler, aile büyüklerinin ismini koyarken bazıları televizyonda görmüş olduğu kişilerin ismini koymaktadır. Ancak en yaygın olarak, aile büyüklerinin isminin konması ve konan ismin dine uygun olması görülür.

Yayladağı’nda isim verilirken dikkat edilen diğer hususlar:

— Öncelikle çocuğun isminin kitaba (Kur’an-ı Kerim) uygun olması gerekir. İlk dikkat edeceğimiz husus budur.¹⁵⁸

— Önceleri genellikle çocuğun ismini evin en yaşlı üyeleri koyardı. Ancak günümüzde çocuğun anne ve babası çocuğun ismini koyuyor.¹⁵⁹

— Ben Arabistan’da çalışıyordum. Bir sohbet esnasında Usame’nin Peygamber Efendimiz’in en yakın arkadaşlarından birinin ismi olduğunu öğrendim. Daha sonra bir çocuğum oldu. İsmi Usame koydum.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Örnek, **Türk Halkbilimi**, s. 148.

¹⁵⁸ Osman Yılmaz, 1960, Ortaokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Aydınbahçe.

¹⁵⁹ Cuma Yılmaz, 1940, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Aydınbahçe.

¹⁶⁰ Necmettin Çatak, 1974, İlkokul mezunu, Berber, Yayladağı Yeditepe.

— İsim koyarken anne ve babalarımızın ismini koymaya dikkat ederiz. ¹⁶¹

— Bugün isim koyarken televizyondan da etkileniyoruz. Televizyonda duyduğumuz futbolcu ve şarkıcı isimlerini çocuklarımıza isim olarak koymaktayız. ¹⁶²

— Çocuğa özellikle kaynananın ya da kayınbabanın ismi verilir. Bunun sebebi ise; kaynana ve kayınbabanın çocuğa altın veya mal vermesi içindir. Eğer çocuk kız doğarsa, küpe yapılır. Erkek doğarsa yüzük yapılır. Mal olarak ta malın bir kısmı, erkek çocuğun üzerine geçirilir. Kız çocuğun çeyizini, çocuğa kimin ismi verilmişse o yapar. Çocuğun adı belirlendikten sonra ilk önce sağ kulağına ezan okunur. Sol kulağına kamet getirilir. Çocuk ismini iyice öğrensin diye kulağına üç defa ismi söylenir. ¹⁶³

2. 1. 8. Al Basması

Al denilince yeni doğum yapmış kadının ve çocuğunun üzerine bir ağırlığın çökmesi ve al basan kişinin sesini hiç çıkaramaması anlaşılmaktadır. İnsan ve hayvan karışımında bir görünümde tanımlanan bu öldürücü dev ya da cin;

“uzun boylu, uzun parmak ve tırnaklı, dağınık saçlı, yağlı vücutlu, el ve ayakları küçük, dişlek, bir dudağı yerde bir dudağı gökte, memelerini masallardaki devler gibi omuzlarından geriye atabilen, tepesinde gözü olan, çok çirkin, al gömlek giyen” bir yaratıktır. ¹⁶⁴

Al’ın insanlar arasında dolaştığı, gece yolculuklarında kapalı ve açık yerlerde kuş ve kadın şeklinde bulunduğu inanılmaktadır. Al, loğusa kadına ve çocuğa zarar vermeyi amaçlayan bir varlıktır.

Yayladağı’nda yaptığımız “al basması” ile ilgili adet ve inanışlar şöyledir:

— Al basması özellikle kırklı kadına musallat olur. Kadın loğusa döneminde olup maneviyattan uzaktır. Yani namaz kılma olayı yok, Kur’an-ı Kerim okuyamaz. Bir nevi görünmeyen varlıklar (şeytan, cin) zayıf bir insan bulmuştur. Bunu değerlendirmek ister. ¹⁶⁵

— Bu dönem içersinde anneye dikkat edilir. Annenin dışarıya çıkmasına, içeriye girmesine dikkat edilir. Her an al basması olur diye dikkat edilir. ¹⁶⁶

¹⁶¹ İhsan Korkmaz, 1968, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Güzelyurt.

¹⁶² Resul Çelik, 1956, İlkokul mezunu, Köy muhtarı, Yayladağı Sürütme.

¹⁶³ Fatma Sünger, 1965, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹⁶⁴ Örnek, **Türk Halkbilimi**, s.144.

¹⁶⁵ Fatma Yıldız, 1962, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

¹⁶⁶ Habibe Bozca, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

— Bıçakta demir olduğu için demire görünmeyen varlıkların yaklaşılamayacağı düşünülerek kadının yattığı yastığın altından bıçak eksik edilmez.¹⁶⁷

2. 1. 9. Kırkı Çıkarma

Yeni doğmuş bir çocuğun kırkının çıkması sabırsızlıkla beklenir. Çünkü, kırkı çıkmayan çocuk sürekli tehlike altındadır ve aileyi de rahatsız eder. Bunun için doğumundan sonra kırk günün hemen geçmesi yani “kırkının çıkması” lazımdır. Çocuğun kırkı çıktıktan sonra çocuk ve aile rahatlar. Bundan sonra “al basması” veya diğer tehlikelerden uzak duracağına inanılır.

Yayladağı’nda “kırk çıkarma” ilgili adetler ve yapılan pratikler şöyledir:

— Çocuğun kırkı çıkacağı vakit ev temizlenir. Evde pohur yakılır, ev güzelce hazırlanır.¹⁶⁸

— Kırkın çıkacağı zaman çocuk ve anne banyo yapar ve temizlenir.¹⁶⁹

— Murt yaprağından kırk tane sayılır. Her yaprak için üç tane İhlâs-ı Şerif Suresi okunur. Okunan yapraklar bir su içine koyulur. Kırkıncı gün bu su çocuğun ve annenin üzerinden dökülür.¹⁷⁰

— Har (defne) yaprağı kırk tane sayılır, suyun içine konur. Kırkıncı gün su çocuğun ve annenin üzerinden dökülür.¹⁷¹

— Kırkı çıkmayan kadınlar birbirini ziyaret etmezler.¹⁷²

— Kırk gün boyunca hem anne ile hem de çocuk ile ilgilenilir. Bu dönem her ikisi içinde önemli bir dönemdir. Çocuk ve anne evden, mümkünse odadan çıkarılmaz. Zaten çocuğun göbeğinin düşmesi, temizlik, bakım derken çocuğun kırkı evde geçer. Çocuk tuzlama sebebiyle deri değiştirir. Kırklı çocuk “esen yelden alır” derler. Çocuk farklı bir dünyaya alışmaya çalışır.¹⁷³

¹⁶⁷ İzar Güloğlu, 1966, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

¹⁶⁸ Gönül Korkmaz, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

¹⁶⁹ Hatice Erdoğan, 1910, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Sebenoba.

¹⁷⁰ Sevim Alkan, 1945, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Güzelyurt.

¹⁷¹ Münevver Şimşek, 1965, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹⁷² Sevim Alkan, 1945, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Güzelyurt.

¹⁷³ Gülseren Kızgın, 1974, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

2. 1. 10. Loğusa Yoklaması

Yaygın olan adetlerden birisi de loğusa yoklamasıdır. Yeni doğum yapmış bir anne, yakınları tarafından ziyaret edilir. Yakınları bu ziyaret esnasında anneye “hayırlı olsun”, “gözün aydın”, “Allah analı babalı büyütsün” gibi temennilerde bulunurlar. Aynı zamanda ziyaret esnasında çeyrek altın takmak ve bebe takımı vermek yaygın adetlerdendir.

Loğusa yoklaması esnasında yaygın olmasa da anneye de hediyeler alınmaktadır. Ziyaretler fazla uzun tutulmaz. Ziyaret esnasında gelen misafirlere ikramlarda bulunulur. Bu ikramlar daha çok içecek ağırlıklıdır.

Yayladağı’nda loğusa yoklaması esnasında yapılan işlemler şöyledir:

— Misafirler geldiği zaman genellikle hediyeler getirir. Hediyelerin kıymeti, gelen kişinin yakınlık derecesine göre değişir. Çok yakın akrabalar genellikle altın takarken, uzak olan kimseler veya durumu zayıf olan kimseler bebe takımı getirirler.¹⁷⁴

— Hediye olarak sabun, mendil, havlu vb. götürürüz.¹⁷⁵

— Yanımızda hediyelerle doğum yapan kadının yanına gideriz. “Allah analı babalı büyütsün”, “gözünüz aydın”, “hayırlı olsun”, “Allah hayırlı bir evlat yapsın” gibi sözler söyler, hediyelerimizi verir ve döneriz.¹⁷⁶

— Hediye olarak genellikle bebek takımları götürülür.¹⁷⁷

2. 1. 11. Çocuğu Nazardan Koruma

Nazar, tüm bölgelerimizde inanılan yaygın inançlardan birisidir. İnsan bir şeyi çok istediği zaman veya başkasında olmasını hiç istemediği zaman o şeyin üzerine gözünün ışığını yansıtır. Bu şekilde nazarın geçtiğine inanılır. Köylerimizde daha yaygın olan bu inançtan kurtulmak için birtakım işlemler yapılmaktadır. Günümüzde en aygın olarak kullanılanları, nazar boncuğu ve muskadır. Özellikle yeşil ve mavi gözlü kimselerin

¹⁷⁴ Fatma Kızgın, 1923, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹⁷⁵ Kadir Demirel, 1941, Lise mezunu, Emekli, Yayladağı Olgunlar.

¹⁷⁶ M. Arif Yalçın, 1948, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yeniceköy.

¹⁷⁷ Kadir Demirel, 1941, Lise mezunu, Emekli, Yayladağı Olgunlar.

nazarının daha çok degeceğine inanıldığı için bu kimselerden uzak durma da zaman zaman uygulanan pratiklerdendir.¹⁷⁸

İslam ülkelerinde, bu arada Türkiye’de nazar inancı çok yaygındır. İslam ülkelerinin hemen hepsinde insanların bir bölümünün nazardan öldüğü inancına rastlamaktayız. Bizde halk arasında söylenen “deveyi kazana, insanı mezara” deyiimi nazarın öldürücü gücünü açığa vurmaktadır.¹⁷⁹

Toplumumuzda göz değmesinin psikodinamiği üzerine sınırlı bir bölgede (Ankara yakınındaki Kazabucağı ve çevresi) yapılan bir araştırmanın verilerine dayalı olarak: “geleneksel toplumda yaygın olan göz değmesi inancının bireydeki güvensizlik-kıskançlık duygularını inkâra ve yansıtmaya yarayan bir inanç sistemi“ olduğu ileri sürülmekte; “ruh sağlığı ve toplum hekimliği yönünden göz değmesi inancının bireyin ilerlemesine, daha iyiye doğru gitmesine, hastalara erken yardım etmesini önleyen bir inanç olarak görülmesi yerinde olur.” denmektedir. Her türlü canlı ve cansız varlığı tehdit eden bu çarpıcı ve öldürücü gücün, özellikle geçiş dönemlerindeki çocuklar için büyük bir tehlike taşıdığı inancı çok yaygındır. Bu nedenle çocuk sahibi anneler ve aileler, çocuklarını bu çarpıcı gücün zararlarından korumak için birçok çareye başvururlar.¹⁸⁰

Yayladağı’nda çocuğu nazardan korumak için başvuru çareler şöyledir:

— Çocuğa nazar boncuğu takılır. Bu şekilde çocuğa nazarın değmeyeceğine inanılır.¹⁸¹

— Çocuk için hocaya muska yazdırılır. Bu âdet, eskisi kadar çok kullanılmamaktadır.¹⁸²

— Çocuğu, nazardan koruması için çocuğun omzuna tesbi ağacından bir parça bağlanır.¹⁸³

— “Seytaşı”nı iyice ezer, bir kumaş parçası içinde çocukların koluna bağlarız.

¹⁷⁸ Örnek, **Türk Halkbilimi**, s.167.

¹⁷⁹ **a.e.**

¹⁸⁰ **a.g.e.**, s.168–169.

¹⁸¹ Hatice Yalçın, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

¹⁸² Güldane Korkmaz, 1940, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

¹⁸³ Duran Alkan, 1941, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Güzeyurt.

Bu, çocuklara nazar değmesini önler.¹⁸⁴

— Pohur yakılarak çocuğun etrafında gezdirilir. Pohur ile çocuk iyice tütsülenir.¹⁸⁵

— Çocuğun başına giydirilen şapkanın üzerine yeşil bir boncuk takılır. Bu şekilde çocuğa ilk bakanların dikkati boncuğa kayacağından çocuk nazardan korunur.¹⁸⁶

— Çocuğa nazar değdiği zaman, Fatma ismi olan evlerden birinden küçük bir çalı parçası alınır. Bu, pohur ile birlikte yakılır. Yanan pohur siyahlaşırsa nazar değmiştir. Eğer siyahlaşmazsa nazar değmemiştir. Siyahlaşan pohur, üç yol ayırımından birine bırakılır, pohuru bırakan kimse arkasına bakmadan evine döner.¹⁸⁷

— Çocuk kırkıkyken aile fertlerinden başka kimseye gösterilmez. Eve misafir kabul edilmez. Eğer bu kırk içinde eve kadın misafir gelirse, çocuk odadan çıkarılır. Kadın odaya girdikten sonra çocuk, tekrar içeriye alınır. Çocuğun üzerinden cevşeni eksik olmaz.¹⁸⁸

2. 1. 12. Çocuğu Sünnet Ettirme

Türkiye’de çocukla ilgili geleneksel işlemlerden birisi de sünnettir. Bir inanışa göre Hz. Muhammed (s.a.v.) sünnetli doğmuş; inanış sünnet göreneğini bu olguya bağlamak istiyor. Gerçekte ise çocukları “sünnet etmek” İslam’dan önce de Sami asıldan ve başka soylardan toplumlar da olduğu gibi, Araplarda da uygulanan bir töre idi. Hz. Muhammed bu töreyi sürdürdü. İslam dininde Peygamberin yaptığı ya da yapılmasını öğütlediği şeylere uymaya “sünnet” adı verildiği için, erkek çocukların erkeklik uzuvlarının ucundaki deriyi çepeçevre kesip alma işlemi, halk dilinde bu deyimle adlandırılır. Deyimin eski yazı dilinde (Osmanlıcada) karşılığı, Arapça “hıtan” kelimesi idi. Müslüman Türk geleneklerinde sünnet törelerinin en belirgin yönü, çocuğun bir törenle İslam topluluğuna katılmasının tanıtılmasıdır.¹⁸⁹

¹⁸⁴ Ahmet Bozkurt, 1975, Lise mezunu, Çiftçi, Yayladağı Olgunlar.

¹⁸⁵ Kadir Demirel, 1941, Lise mezunu, Emekli, Yayladağı Olgunlar.

¹⁸⁶ Mehmet Koçak, 1930, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Şakşak.

¹⁸⁷ Emine Algöz, 1959, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹⁸⁸ Duriye Ateş, 1933, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

¹⁸⁹ Boratav, a.g.e, s. 159.

Çocuk, sünnet yoluyla İslam topluluğuna katılmaktadır. Böylece Müslüman bir çocuk Müslüman olmayandan ayrılmaktadır. Bu etmen çok önemlidir. Bir Müslüman’la evlenen yabancından başka birtakım şeylerin yanı sıra çoğu zaman sünnet olması da istenmektedir. Bu durumda sünnet dinselliği belirten bir işaret olmaktadır. Geleneksel toplumun bu konudaki hoşgörüsü ve bağışlaması yok denecek kadar azdır. Nitekim şu ya da bu nedenlerle sünnetleri gecikmiş delikanlılar bunun tedirginliğini duyarlar. Ülkemizde yaşı gelip geçtiği halde sünnet olmamış kimselere “gâvur” türünden aşağılayıcı ve kınayıcı yakıştırmalar oldukça yaygındır.¹⁹⁰

Önceleri sünnet törenleri sıradan bir tören olarak kutlanırken, günümüzde bir düğün gibi hazırlıklar yapılmakta ve törenler yapılmaktadır (Fotoğraf 18). Bunun için çocukta güzelce hazırlanır. Sünnet törenleri genellikle yaz aylarında yapılır. Sünnet yaşı yörelere göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık adetlerin farklı olmasından değil, ailelerin ekonomik durumunun farklı olmasından kaynaklanır.¹⁹¹

Ekonomik durumu iyi olan aileler çocuklarını 5-6 yaşlarında sünnet ettirirken, durumu kötü olan aileler 9-10 yaşlarında çocuklarını sünnet ettirebilmektedir. Bazen de aralarında bir iki yaş olan çocuklar birlikte sünnet ettirilir.¹⁹²

Fotoğraf 18: Sünnet Olacak Çocuklar İle Ailesi*

* Fotoğraf, bizzat tarafından 27.08.2005 tarihinde çekilmiştir.

¹⁹⁰ Örnek, **Türk Halkbilimi**, s. 173–174.

¹⁹¹ Duran Alkan, 1941, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Güzelyurt.

¹⁹² Ahmet Yazar, 1974, Lise mezunu, Çiftçi, Yayladağı Şakşak.

Sünnet zamanı aynen düğünde olduğu gibi davetiyelerle dost ve akrabalara bildirilir. Sünnete gelecek olan kişiler buna göre hazırlıklı gelir. Sünnet törenleri genellikle akşam saatlerinde yapılır. Aile ve davetliler çalgı eşliğinde oynarlar. Akşam geç saatlere kadar eğlenceler devam eder (Fotoğraf 19).¹⁹³

Fotoğraf 19: Sünnette Kirveler Eğlenirken *

Köylerde ki yaygın adetlerden birisi de sünnetin o gün yapılmamasıdır. Eğlence biter, hediyeler verilir. Çocukları, diğer gün babası hastaneye götürür ve sünnet ettirir. Sünnetten sonra çocuklara etek giydirilir. Bu şekilde sünnet uzvunun zarar görmesi engellenmiş olur.¹⁹⁴

Sünnet törenlerindeki diğer önemli bir adet ise “kirve”lik geleneğidir. Kirveler genellikle çocuğun akrabaları arasından seçilir ve sünnet töreninin masraflarının büyük bölümünü karşılar.¹⁹⁵

Yayladağı’nda kirvelerin ayrıca şu görevleri vardır:

— Sünnetin bütün masrafları kirveler tarafından karşılanır. Kirve birden fazla olabilir. Aralarında para toplarlar ve masrafları karşılarlar.¹⁹⁶

* Fotoğraf, bizzat tarafımdan 27.08.2005 tarihinde çekilmiştir.

¹⁹³ Resul Çelik, 1956, İlkokul mezunu, Köy muhtarı, Yayladağı Sürütme.

¹⁹⁴ Selahattin Korkmaz, 1959, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Aydınbağçe.

¹⁹⁵ Mehmet Kurtuluş, 1954, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yeditepe.

— Kirveler çocuğun yakın akrabalarından olur. Bazen yabancı kişiler de kirve olabilir. Kirve seçimi, sünnet sahibine bağlıdır.¹⁹⁷

— Sünnet yerinin düzenlenmesinden ve çalgıcılardan sorumludur. Sünnet yerindeki sandalyeleri, masaları ve oyun yerini düzenlerler.¹⁹⁸

— Gelen misafirlerle ilgilenirler ve ikramlarda bulunurlar.¹⁹⁹

— Kirveler çocuğun elbisesini ve sünnet yatağını hazırlarlar. Ayrıca sünneti yapacak kişiyi bulmak da kirvelerin görevidir.²⁰⁰

— Sünnet töreninin başlamasından sonra, törenin bitimine kadar geçen sürede bütün işler kirveler tarafından yapılır.²⁰¹

— Kirve sayısı genellikle birden fazladır. Bazen bir tane de olabilir. Ama çoğunlukla birden fazla olur.²⁰²

2. 2. Evlenme ve Düğün İle İlgili Adetler

İnsan hayatındaki en önemli dönemlerden birisi de evlenmedir. Evlenme ile bir ailenin temelleri atılırken, başka aileler, sülaleler hatta köylerle sosyal ilişkiler kurulur. Bu önemi bakımından toplumumuzda evlenecek gençler çoğunlukla aile rızasını gözeterek evlilik yapmaktadır. Ancak; uygarlık seviyesinin yükselmesinin bir sonucu olarak günümüzde kız ve erkek kendi eşlerini seçebilmekte ve hatta bunun için zaman zaman ailesi ile de kötü olabilmektedir.

Yaşamın ikinci geçiş dönemi olan evlenme, gerek kızın ve erkeğin sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturması, gerekse aileler arasında kurulan dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirlemesi ve düzenlemesi bakımından her zaman her yerde önemli bir olay olarak görülmüştür. Ailenin, toplumsal yapının temeli olması, bu birliği sağlayan evlenme olayına evrensel bir karakter kazandırmıştır. Dünyanın her yerinde her aşaması, bağlı bulunduğu kültür tipinin öngördüğü belirli

¹⁹⁶ Bünyamin Aktaş, 1969, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Eğerci.

¹⁹⁷ Sefer Kılıç, 1934, Okur yazar, Çoban, Yayladağı Yeditepe.

¹⁹⁸ Mehmet Ali Alok, 1969, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Gözlüce.

¹⁹⁹ Talat Yetim, 1954, İlkokul mezunu, Marangoz, Yayladağı Leylekli.

²⁰⁰ Huzeyfe Özbey, 1924, İlkokul mezunu, Köy muhtarı, Yayladağı Yeniceköy.

²⁰¹ Osman Tortuk, 1965, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Olgunlar.

²⁰² Abbas Köse, 1970, Ortaokul mezunu, Köy muhtarı, Yayladağı Güzelyurt.

kurallara ve kalıplara uydurularak gerçekleştirilen evlenme olayı, özellikle tören, töre, adet, gelenek ve görenek bakımından zengin bir tablo çizmektedir.²⁰³

Öte yandan, toplumların tarihsel boyutları, ekonomik yapıları, yerleşim düzenleri, üretim ilişkileri, gelenekleri, kısaca kültürleri, evlenme biçimlerini de belirlemektedir. Her toplum ya da grup, kendi yapısına uygun evlenme biçimlerini yeğlerken, yapısına aykırı düşecek olanları de önlemeye çalışmaktadır.²⁰⁴

2. 2. 1. Evlenme Biçimleri

Türkiye’de değişik evlenme biçimlerine rastlanır. Bunlar arasında “kız kaçırma” önemli bir yer tutmaktadır. Kız kaçırma olayında iki biçim egemendir. Bunlardan birincisi kızın isteği olmaksızın kızı zorla kaçırma; ikincisi ise kız istekli ve gönüllü olduğu halde ailesinin erkeği istememesi ya da başka nedenlerden dolayı kızı kaçırmadır. İkinci durumda kızla oğlan arasında bir anlaşma söz konusudur.²⁰⁵

Ülkemizde rastlanılan evlenme biçimlerinden biri de “beşik kertme”dir. Dede Korkut Hikâyeleri’nde adı geçen beşik kertme yoluyla çocukları nişanlamanın çok eski bir gelenek olduğu anlaşılmaktadır. Çocuklar çok küçükken –henüz beşikte iken– nişanlarının yapılması. Derleme Sözlüğü’nden de anlaşıldığına göre, birçok il, ilçe ve köyümüzde bilinmektedir. Bir aileyle hısımlık kurmak isteyen ya da bir yakınıyla var olan dostluk bağı, ekonomik ilişkisini daha da pekiştirmek isteyen başka bir ailenin, söz konusu kimsenin yeni doğmuş kızını oğluna nişanlaması bu geleneğin aslını oluşturur. Bu bağı belirtisi olarak çocukların beşiklerine birer kertik yapılır; beşik kertme adı da buradan gelmektedir.²⁰⁶

Özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu’da uygulanan bir evlenme biçimi de “Berder Evliliği”dir. Başlık sorunu ya da yükümlülüğünü ortadan kaldıran bu tür evlilik; hem kız hem de oğlu bulunan iki ailenin, karşılıklı olarak hem kızlarını hem de oğullarını birlikte evlendirmeleri suretiyle gerçekleşmektedir.²⁰⁷ Başlık ödeme konusunda sıkıntı çeken aile, evlilik çağındaki kızı ve oğlunu evlendirmek istediği zaman, aynı durumda

²⁰³ Örnek, **Türk Halk Bilimi**, s. 185.

²⁰⁴ a.e.

²⁰⁵ a.g.e., s. 186.

²⁰⁶ Örnek, a.g.e., s. 187.

²⁰⁷ a.e.

bulunan aileleri arayarak bunlardan birini seçmektedir. Aile, oğluyla evlendireceği kıza karşılık başlık parası almama ve vermeme koşuluyla, aynı durumdaki bir aileye kendi kızını önerir. Karşı taraf bu öneriyi olumlu bulunca, evlenme işi gerçekleşir. Bu yolla kurulan evliliğe berder ya da “bedel evliliği” denildiği gibi “kızların değiş tokuşu”, “değişik usulü” gibi adlar da verilmektedir.²⁰⁸

Başka bir evlenme biçimi de “Taygeldi Evliliği”dir. Dul kadının, eski kocasından olan çocukları da alarak dul bir erkekle ya da dul bir erkeğin eski karısından olan çocukları da alarak dul bir kadınla evlenme biçimidir. Gelen bu çocuklara da “Taygeldi” denmektedir.²⁰⁹

Yayladağı’nda görülen evlenme biçimleri arasında gençlerin anlaşarak ve ailelerin onayı ile evlenmeleri, kız kaçırma ve akraba evlilikleri görülmektedir. 2000 yılından önce ilçede görücü usulü ile evlenme çok görülürken, günümüzde bu tür evliliğe az rastlanmaktadır. Arap vatandaşlarımızın yaşadığı Güveççi, Görentaş ve Uluyol Köyleri’nde yaptığımız çalışmaya göre yöre halkının evlenme biçimlerinde farklılık olmadığını gördük. Yöre halkının “Şafi” ve “Arap” olduğunu düşünürsek bu benzerliğin Türklerden etkilenmenin bir sonucu olduğunu söyleyebiliriz. “ Özellikle televizyonun hayatımıza girmesinden sonra kendi kültürümüzü tamamen unuttuk. Çocuklarımız konuştuğumuz Arapçayı dahi anlamıyorlar. Evlenme konusunda da Türklerden etkilendik. Suriye’deki akrabalarımız bizden farklı düğünler yapmaktadır.”²¹⁰ Arap köylerindeki vatandaşlarımız Türklerden kız alıp, Türklere kız vermektedir. Irk ve mezhep farklılığı olmasına rağmen yaşam tarzında çok fazla farklılık yoktur.

2. 2. 2. Kısmet Açma ve Evlilik Öncesi Durum (Evliliği Belli Etme)

Geleneksel kesimde kızın ve erkeğin evlenme çağına geldiklerini belirleyen birtakım ölçütler vardır. Bunların başında buluğa erme gelir. Ülkemizde buluğ çağı 10-14 yaşları arasında başlar. Gerek kızda, gerekse erkekte görülen birtakım biyolojik ve fizyolojik gelişmeler buluğ çağının belirtileridir. Bu değişik ve belirtilerle kişisel sorumluluklar da

²⁰⁸ Örnek, a.g.e, s. 188.

²⁰⁹ a.g.e. s.189.

²¹⁰ Erdoğan Tomak, 1967, İlkokul mezunu, Çoban, Yayladağı Güveççi.

başlar. Kızlar bu aşamada üyesi bulundukları ailenin ekonomik, toplumsal ve kültürel etkinliklerine katılırlar. Aynı durum erkek çocuklar içinde söz konusudur. Erkek çocuk da, aile içerisinde, gerek cinsinin, gerekse yaşının gerektirdiği etkinliklere katılarak, geleneklerinin öngördüğü tavrını almaya çalışır.²¹¹

Geleneksel kesimde, hatta büyük kentlerimizde bile yaygınlığını koruyan inanca göre, bir kızın evlenebilmesi için ilkin “kısmetinin açılması” gerekmektedir. Kızın uzun süre evlenememesi, onun henüz kısmetinin açılmamasına bağlanır. Kısmet kendiliğinden açıldığı gibi, kısmetin açılmasını çabuklaştıracak, hatta zorlayacak birtakım işlemler ve pratikler de vardır. Bunlar evlenme çağına gelmiş kızlarca uygulandığı gibi, onların yakınlarınca da uygulanır.²¹²

Yayladağı’nda kısmet açmak için Şen Köy’de bulunan Şeyh Ahmet Kuseyri Türbesi ziyaret edilmekte ve adaklar adanmaktadır. “Buraya gelenler “istek taşı” denilen taş başparmaklarıyla kaldırmaya çalışırlar. Eğer kaldırabilirlerse isteklerinin gerçekleşeceğine inanırlar.”²¹³ Ayrıca köylerde bulunan bazı taş yığınları ve ağaçlar kızların kısmet açmak için gittikleri ve adaklar adadığı yerlerdir. Buna örnek olarak; Karacurun’daki “Yel Dede” ve “Aslan Dede Ziyaretleri” ile Eğerci Köyü’ndeki “Çapıtlı Ziyareti”ni verebiliriz. Kısmet açmada, bu inanışlar genellikle köylerde görülmektedir. Köylerden ilçeye doğru inildikçe bu inanışların zayıfladığını ancak; tamamen ortadan kalkmadığını görürüz.

Düğünlere giderken en güzel elbiseler giyilerek karşı tarafın dikkati çekilmeye çalışılır. Bu işlem bütün toplantılarda aynı şekildedir.²¹⁴

2. 2. 3. Dünürcü Yollama

Geleneksel kesimde, evlenme işine girişme “kız bakma”, “kız arama”, “kız soruşturma” ile başlar. Oğullarının evlendirmek isteyen aileler, ilkin akrabalarından, komşularından, yakın çevrelerinden başlayarak kız aramaya çıkarlar. Bu konuda kendilerine komşuları ve tanışları da yardımcı olurlar. Evlenecek delikanlıya kız aramak, kız bakmak için

²¹¹ Örnek, **a.g.e**, s. 189-190.

²¹² **a.g.e**, s. 202-203.

²¹³ M. Şemsettin Güneş, 1948, Ortaokul mezunu, Şeyh Ahmet Kuseyri Hazretleri Türbesi’nin Bekçisi, (Şeyh A. Kuseyri Hazretlerinin Torunu), Antakya Şenköy.

²¹⁴ İnayet Çatlak, 1961, Ortaokul mezunu, Memur, Yayladağı Yeditepe.

başvurulan bu âdete “görücülük”, “görücüye çıkma” gibi adlar verilir. Evlenecek delikanlının ya da ailesinin daha önceden benimsediği birisi varsa, önce bu eve gidilir. Olumsuz cevap alındığı ya da alınacağı sezilirse, başka adaylar üzerinde durulur. Görücüye çıkma, kız bakma Türkiye’nin değişik bölgelerinde kimi ayrıcalıklar ve yöresel özellikler gösterilmekle beraber, yine de bu usul ana çizgileri bakımından aynıdır.²¹⁵

Yayladağı ilçe merkezi ve köylerde dünürcü yollamada genel olarak az önce belirtilen kurallar takip edilmektedir. Köylerde ve ilçe merkezinde kız istemede uygulanan adet ve inançlardan bazıları şunlardır:

— Kız düğün, bayram topluluklarda görülür ve beğenilir. Kıza haber gönderilir. Eğer kız istekli olursa kız istemeye gidilir.²¹⁶

— Beğenilen kızın evine gönderilen bir kadın durumu kızın ailesine anlatır. Aile uygun görürse dünür gelir.²¹⁷

— Dünür geldiği zaman aile düşünür, son kararını vermeden önce bir de kızına sorar. Kızının vereceği cevaba göre dünüre cevap verilir.²¹⁸

— Kız istemeye giderken tatlı götürülür. Genellikle tercih edilen tatlı “Yayladağı lokumu”dur. Günümüzde Yayladağı lokumunun yerine baklava götürülmektedir.²¹⁹

— Dünüre giderken erkek de götürülür. Bu şekilde kızın ailesinin erkeği görmesi sağlanmış olur.²²⁰

— Kız istemeye genellikle anne, baba, ailenin büyük bir üyesi ve kızın ailesinin kıramayacağı bir dostu gider.²²¹

— Kız istemeden önce kızın ailesi hakkında da bilgi toplanır.²²²

— Kahveyi, istenen kız getirir. Bu şekilde dünüre gelen aile fertlerinin hepsi kızı görmüş olur.²²³

²¹⁵ Örnek, a.g.e, s. 190-191.

²¹⁶ Fatma Aktaş, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Aydınbahçe.

²¹⁷ Fatma Aktaş, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Aydınbahçe.

²¹⁸ Emine Algöz, 1959, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

²¹⁹ **Yayladağı Lokumu:** Ülkemizde sadece bu ilçede yapılan, diğer lokumlara göre daha yumuşak bir tatlı türüdür. Sade, cevizli ve fındıklı olmak üzere üç çeşidi vardır.

²²⁰ Güldane Korkmaz, 1940, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

²²¹ Habibe Bozca, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

²²² Fatma Sünger, 1965, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

²²³ Ayşe Toksöz, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Güveççi.

— Kız ailesi, dünürlerle görüşükten sonra düşünme süresi ister. Aile bireyleri toplanarak bir karara varır. Eğer kızın ailesi erkek tarafını “kız istemeye” çağırırsa bu kızın verileceği anlamına gelir.²²⁴

— Kız tarafı, kızını vermek istemiyorsa, kızımızın yaşı küçük, daha erken gibi mazeretlerle erkek tarafını kibarca reddeder.²²⁵

— İlk anda kız tarafı genellikle tepki göstererek, oğlan tarafına naz yapar. Bu, kızı vereceğiz demektir.²²⁶

— Kız istendiği zaman, eğer o anda kız verilirse en yakın yerden lokum ve bisküvi alınarak oradakilere dağıtılır. Ve Fatıha okunur.²²⁷

— Kızın ne kadar sözlü ya da nişanlı kalacağı kararlaştırılır. Kızın ailesi erkek tarafının düğün esnasında kıza ne vereceğini sorar. Erkek tarafı verebileceklerini açıklar. Bu vaat edilenler, düğünden birkaç gün önce yazılır ve kızın annesine teslim edilir. Olası bir ayrılık olursa bunlar kız tarafına verilir. Buna “mehir” denir.²²⁸

Yayladağı’nda kız seçimi genel olarak evlenecek kişilerce yapılır. Anneler ise bayram, düğün gibi topluluklarda gördükleri kızları, çocuklarına tavsiye ederler. Ancak son karar yine evlenecek olan erkeğe aittir. Arap vatandaşlarımızda da durum aynıdır. 2000’li yıllardan önce anne ve babaların bu konudaki görüşleri önemli iken, günümüzde evlenecek kız ve erkeğin düşünceleri daha önemlidir.

2. 2. 4. Başlık Parası ve Söz Kesimi

“Söz Kesimi” dünürçülük, yani kız isteme aşamasından sonra gelmektedir. Dünürçülük yoluyla anlaşılan ailelerin, bu anlaşmalarını daha geniş bir çağrılı huzurunda sözle iyice pekiştirmelerine “söz kesimi” ya da “söz kesme” denmektedir. Söz kesiminde başlık ve hediyeler konuşulur, söze bağlanır.²²⁹

Yayladağı’na bağlı köylerde yaptığımız araştırmaya göre başlık parası yoktur. “Söz kesmeye gidildiği zaman dünür yanında “Yayladağı lokumu” da götürür. Birçok kimse de baklava götürür. Tatlı yendikten sonra taraflar arasında söz kesilir, buna aynı

²²⁴ Hediye Çete, 1951, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

²²⁵ Dursun Küçükçakır, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

²²⁶ İlayet Çatlak, 1961, Ortaokul mezunu, Memur, Yayladağı Yeditepe.

²²⁷ İlayet Çatlak, 1961, Ortaokul mezunu, Memur, Yayladağı Yeditepe.

²²⁸ İlayet Çatlak, 1961, Ortaokul mezunu, Memur, Yayladağı Yeditepe.

²²⁹ Örnek, a.g.e, s. 191.

zamanda “tatlı” da denir. Söz kesim sırasında erkek tarafının alacağı takılar belirlenir. Ayrıca nişan günü ve düğün günü kararlaştırılır.”²³⁰

Söz kesmeye yani “tatlı”ya, akrabalar dâhil köyün tamamı davet edilir. Günümüzde, gelen misafirlere Yayladağı Lokumu ile birlikte baklava da ikram edilmektedir. Tatlılar yenip, konuşmalar bittikten sonra misafirler evlerine dağılır.²³¹

2. 2. 5. Nişan-Şerbet İçme

Yörede nişan-düğün adetleri daha çok köylerde sürdürülmektedir. Evlenecek yaşa gelmiş delikanlı evleneceği kızı nişan, düğün veya çeşme yolunda görür. Kendi kararını verdikten sonra durumu anasına bildirir. Anası konuyu babası ile görüşür. Bir süre sonra kızı istemeye aile, karar verir. Köyün büyükleri, hatır sahibi kişiler kız evine isteyici olarak gider. Gelen isteyici heyeti kızın ana ve babasına “Allah’ın emri, Peygamber’in kavli üzerine kızınız oğlumuz istiyoruz. Ne dersiniz?” ifadesi ile söze başlanır. Konuşulur, tartışılır. Kız babası “Büyüklerime, hısım, akrabama danışayım, görüşeyim.” diye süre ister. Bu süre on günü geçmez. Konu kız evinde aile görüşülür. Kıza, gönüllü olup olmadığı sorulur. Aile kızı vermek taraftarı ise bunu tavır ve hareketleri ile dolaylı yünden oğlan tarafına imalı olarak bildirir.²³²

Verilen sürenin sonunda aynı heyet, köy imamı, muhtar ve oğlan babası ile birlikte kız evine giderler. Bu gidiş genellikle haberlidir. Beraberinde tatlı götürülür. Tatlı genellikle “Yayladağı lokumu” olur. Tatlı yenilir, Kur’an okunur, kızın “mehir” denilen hakkı kararlaştırılır. Sonunda ‘Fatıha Suresi’ okunarak hayırlı olsun dilekleri ile heyet oradan ayrılır. Buna yörede “fetha” denir. Kız ailesi damada, oğlan ailesi gelinliğe yüzük alır. Aile arasında yüzük takma toplantısı yapılır. Karşılıklı hediyeler alınıp verilir. Birkaç hafta sonra bütün köy halkı davet edilerek tatlı yenilir. Buna yörede “büyük fetha” denir. Ertesi gün bayanların tertiplediği şenlikler yapılır. Buna da “göre” denir. Görede oyunları oynanır, halaylar çekilir, takılar takılır. Takılar, davetlilerin ve şerbete katılanların huzurunda takılır. Ad söylenerek kimin ne taktığı tespit edilir.

²³⁰ Bünyamin Aktaş, 1969, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Eğerci.

²³¹ Fatma Kızgın, 1923, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

²³² Yusuf Cıla; “Yayladağı-Yeditepe Yöresinde Düğün Adetleri, Nişan-Şerbet İçme” Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 77, s. 46.

Sonuç herkese ilan edilir. Şenliğin sona ermesinden sonra davetliler tebrik ve hayırlı olsun dilekleriyle evlerine dağılır.²³³

Nişan yapıldıktan sonra aileler karşılıklı olarak birbirlerini ziyaret ederler. Böylece yeni başlamış olan dostane ilişkileri pekiştirmeye çalışırlar. Bu geliş gidişler sırasında erkek tarafı kız tarafına hediyeler alır. Bu hediyeler; elbise olabileceği gibi takı da olabilir. Bu arada kızla erkeğin aile fertleri gözetiminde görüşmelerine izin verilir. Ancak erkekle kız yalnız başlarına kalmaz.²³⁴

Nişanlılık bir ara dönemi olduğu için nişanlanan gençler bu ara dönemde birbirleriyle görüşür, birbirlerini tanımaya çalışırlar. Eğer anlaşamayacaklarını düşünürlerse evlenmeden nişan bozulur. Kız nişan yüzüğü ve takılmış olan takıları erkek tarafına gönderirse bu nişanın bozulduğu anlamına gelir. Eğer nişanı erkek tarafı bozarsa bir aracı vasıtasıyla bunu kız tarafına bildirir.²³⁵

Nişan yapıp yüzükler takıldıktan bir hafta sonra kız tarafı erkek tarafını davet eder. Bundan birkaç gün sonra da erkek tarafı kız tarafını davet eder. Yemekler yenir, konuşulur iyice tanışılır. Bu davetten sonra oğlan istediği zaman kızı görmeye gidebilir.²³⁶

2. 2. 6. Çeyiz Yazma (Çeyiz Sergileme)

Söz kesimi ve nişandan sonra sıra düğündedir. Düğün için kız ve erkek tarafı hazırlıklarını yapar. Bu hazırlıklardan birisi de “çeyiz yazma”dır. Çeyiz yazma düğünden bir hafta önce yapılır. Ev eşyaları kız ve erkek tarafından alınır. Erkek tarafı evin tüm eşyalarını alırken, kız tarafı ise dikiş makinesi ve çamaşır makinesini alır. Ayrıca kızın kendi yapmış olduğu çeyiz de kızın götürdüğü ev eşyaları arasındadır. Çeyizler önceleri baba evinin bir bölümüne serilirken, günümüzde yeni evlenenler ayrı ev yaptırmaktadır.²³⁷

²³³ a.e.

²³⁴ Günyaz Seher, 1964, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

²³⁵ Günyaz Seher, 1964, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

²³⁶ İnayet Çatlak, 1961, Ortaokul mezunu, Memur, Yayladağı Yeditepe.

²³⁷ Kemal Yılmaz, 1911, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Sebenoba.

Çeyiz, sergilenmeden önce törenle oğlan evine getirilir. Oğlan evinden kadınlı-erkekli bir grup kız evine gider. Kız evinden biri kızın çeyiz sandığının üzerine oturarak bahşiş almadan sandığın çıkarılmasına izin vermez. Kız evinden geleceği aydınlık olsun diye önce ayna çıkarılır. Daha sonra üç kez yastık yere vurulur ve Kur'an-ı Kerim öptürülür.²³⁸

Çeyiz yazma esnasında erkek tarafının ve kız tarafının almış olduğu eşyalar eve getirilir. Ev sermeye erkek tarafı karışmaz ve kız tarafı evi serer.²³⁹

2. 2. 7. Sağdıç Seçimi, Bayrak Dikme, Düğün Davetiyeleri

Sağdıç, damadın en yakın dost ve arkadaşıdır. Sağdıç evli de olabilir, bekâr da olabilir. Sağdıcin görevi damadın yanından hiç ayrılmamak ve gerdek gecesinden sonra kapıyı vurarak evlenen çiftleri uykudan uyandırmaktır.²⁴⁰

Damadın sağdıcinin olduğu gibi, gelinde sağdıç vardır. Düğün süresince gelinin yanında durur ve ona yardımcı olur. Gelinin sağdıç da yakın arkadaşlarından birisidir. Evli veya bekâr olması fark etmez. Ama genellikle bekâr olur.²⁴¹

Sağdıç damat seçer. Damat istediği kişiyi sağdıç olarak seçebilir. Sağdıç, damadın bir tanıdığı olabileceği gibi akrabası da olabilir.²⁴²

Bayrak dikme, düğünden bir hafta önce genellikle Perşembe günü yapılır ve düğün sonuna kadar indirilmez. Bayrak, sadece erkek evine dikilir. Uzun bir direğe asılır. Direğin ucuna ise limon, elma vb. takılır. Gelin almaya gitmede erkek tarafından bir kişi eline bir bayrak alarak düğün konvoyunun önünden gider. Bayrağı taşıyan kişinin önüne kimse geçmez. Bayrağı tutan kişi kız tarafına vardığı zaman kızın annesinden bir havlu alarak bayrağın takılı olduğu değneğe bağlar. Bayrakçı erkek evine vardktan sonra bayrağı erkek tarafına teslim eder, havluyu kendisi alır.²⁴³

²³⁸ Mithat Kalaycıoğlu; **Hatay Halk Bilimi**, İhsan Ofset, Hatay 1998, s. 122-123.

²³⁹ Hidayet Karakoyun, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

²⁴⁰ Kalaycıoğlu, **a.g.e.**, s. 121.

²⁴¹ Hatice Erdoğan, 1910, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Sebenoba.

²⁴² İnayet Çatlak, 1961, Ortaokul mezunu, Memur, Yayladağı Yeditepe.

²⁴³ Osman Yılmaz, 1960, Ortaokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Aydınbahçe.

Düğün davetiyeleri, düğünden bir hafta öncesinden dağıtılmaya başlanır. Yakın akrabalara davetiye olarak; gömlek, havlu, mendil, çorap vb. gibi hediyeler verilirken, akraba olmayanlara matbaada bastırılmış olan davetiyeler verilir. Davetiyeleri, düğünü yapacak olan kişinin ailesi veya akrabaları dağıtır. ²⁴⁴

2. 2. 8. Düğün Yemeği Hazırlama

Köylerde yaptığımız araştırma sonunda, düğünlerin eskiden 3-4 gün sürdüğünü öğrendik. Ancak, günümüzde düğünler bir günde bitmektedir. Genellikle Pazar günleri yapılan düğünler, bazen de diğer günler yapılmaktadır. Eskiden yapılan düğünlerde yemekler de çeşitli olurken, günümüzde ise düğün yemekleri genellikle iki veya üç çeşit olarak yapılmaktadır.

İlçe merkezinde yapılan düğün yemekleri ile köylerde yapılan düğün yemekleri aynıdır. Ancak, son yıllarda, artan düğün salonları nedeniyle özellikle ilçe merkezinde düğünler, yemeksiz ve küçük ikramlarla yapılmaktadır.

Antakya ve çevre ilçelerinde (Yayladağı) düğünlerde yapılan yemeklerle, evlerde misafirler için yapılan yemekler hemen hemen aynıdır. Sarma, dolma, kuru fasulye, aşur, pilav türü yiyecekler ve yapılması oldukça zahmet isteyen oruk düğünlerin baş yiyeceğidir. Düğünlerde yapılan yemekler eskiden çok daha çeşitli ve özenle yapılan yemeklerdi. Düğün için yapılan hazırlıklar, düğün gününden çok daha önce başlayıp, düğün günü sanki bir şölen havasında gerçekleşmekteymiş. Yere serilen uzun yer sofraları özellikle bayanlar için hazırlanır, erkeklere varsa masalarda yemek verilirmiş. Günümüzde bu geleneksel uygulamaların çoğu ortadan kalkmış durumdadır. ²⁴⁵

Düğünde genelde yemek yapılır. Durumu iyi olan hayvan keser. Etli bulgur pilavı (aş), aşur, şiş börek, etli pirinç, kuru fasulye pişirilir. Etler büyük büyük doğranarak yemek yapılır ve gelenlere yedirilir. Gelin, evden ayrıldıktan 3 veya 7 gün sonra anne evine getirilir. Bu görüşmede, evde her türlü yemek yapılır. İki tarafın ailesi de hep beraber yemekleri yerler. ²⁴⁶

²⁴⁴ Cuma Yılmaz, 1940, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Aydınbahçe.

²⁴⁵ Kadriye Şahin, **Antakya Geleneksel Yemek Kültürünün Beslenme Antropolojisi Açısından İncelenmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.) Hatay 2003. s. 99-100.

²⁴⁶ a.e.

Yemekleri genellikle yaşıli kişiler yapar (Fotoğraf 20). Yemek yapma hazırlıkları akşamdan başlar. Beş altı tane davar kesilir. Akşamdan kuru fasulye ıslatılır. Sabah, etler kıyılır. Kemik haşlanır, et kavrulur. Su, kazanlarda kaynar. Suyun içine bulgur, et, tuz ve yağ konur. Pişme süresi yaklaşık 15 dakikadır. Piştikten sonra 15 dakika beklenir ve ondan sonra yemeye hazırdır. Islanmış kuru fasulye haşlanır. Piştikten sonra içerisine yağ ve sos konur. Yarım saat kaynar ve yemek hazır olur.²⁴⁷

Fotoğraf 20: Düğün Yemeğİ Hazırlayan Aşçı*

2. 2. 9. Kına Gecesi

Nişanlı oğlanın anası ve babası düğün yapacakları mevsimi birlikte kararlaştırırlar. Bu kararı kız evine bildirirler. şartlar her iki aile içinde uygunsa düğün tarihi kesin olarak belirlenir. Genellikle yaz veya sonbahar mevsimleri tercih edilir. Her iki aile, bir hafta önce yeni kurulacak evin ev ve mutfak eşyası, altın, çeyiz vb. alıç verişini yapmak için şehre giderler. Buna yörede “asbap kesme” denir. Düğünler genellikle Cumartesi başlar Pazar günü sona erer. Oğlan evinde düğün hazırlıkları hafta başında yoğunluk kazanır. Yatak yorgan dikimi, ev badana, boya işleri ve temizlik işleri bitirilir. Düğüne davet

* Fotoğraf, bizzat tarafımdan 28.08.2005 tarihinde çekilmiştir.

²⁴⁷ İnayet atlak, 1961, Ortaokul mezunu, Memur, Yayladağı Yeditepe.

edilecek civar köy ve şahıslara verilecek davetiyeler kararlaştırılır. Liste yapılarak kimlere ne gibi davetiyeler verileceği önceden tespit edilir. Buna yörede “okuntu dağıtma” denir.²⁴⁸

Cumartesi akşam, kına gecesi şenlikleri başlar. Davul zurna çalınarak, eğlenceler yapılır. Eğlence, 2-3 saat devam eder. Daha sonra hep birlikte kız evine gidilir. Giderken kına götürülür. Bu kına gelinin eline yakılması içindir. Kız evinde oyunlar oynanır, halaylar çekilir, daha sonra oğlan evine dönülür.

Gençlerden biri kınayı yakacak kıvama getirir. Damadın avucuna kınayı yakarken “kınası pek, kendisi pek yiğitler eline sallı ala Muhammed” der. Gençler hep bir ağızdan “Muhammed’e salâvat der. Bu arada kına yakılır (Fotoğraf 21). Oğlan evinde kına gecesi sona ermiştir.²⁴⁹

Fotoğraf 21: Kına Gecesi İçin Hazırlanan Kınanın Yakılması*

Kız evinde kına gecesi daha hüzünlü geçer, dümbelek çalınır, oyunlar oynanır. Bu şenlik yaklaşık iki saat kadar devam eder. Artık sıra “gelin övme”ye gelmiştir. Gelin bir

* Fotoğraf, bizzat tarafımdan 28.08.2005 tarihinde çekilmiştir.

²⁴⁸ Yusuf Cıla; “Yayladağı Yeditepe Yöresinde Eski Düğün Adetleri (Bayrak Kaldırma-Kına Gecesi)”, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VII, Sayı: 78, s. 39-40.

²⁴⁹ a.e.

sandalyeye oturtulur, başına beyaz bir örtü konulur. Anası ve yakınları çevresine oturur, orta yaşlı bir kadın yanık sesiyle:

Karacaoğlan der ki yabana n'oldu?
Sarardı gül benzim ayvaya döndü.
Ayşe derler bir kız yüzüme güldü.
Fatma derler bir kız yardan ayrıldı.²⁵⁰

dörtlüğünü söyler. Bu acıklı türkü gelini hüzünlendirmiştir. Yörede gelin övme görevini iyi yapan hanımlardan birisi ortaya çağrılır. Ağıt olarak yakılmış türküleri acıklı bir o kadarda hüzünlü sesiyle söyler:

Oynar oynar gelir yüke dayanır,
İlk akşamdan yatar, kuşluk uyanır.
Hey bacılar buna can mı dayanır?
Ben güzeli bir kötüye vermişler,
Hem vermişler, hem ilayık görmüşler

Ağıtlar söylenirken gelinin akraba ve arkadaşları gelerek birer birer boynuna sarılarak ağlarlar. En son ana kızının boynuna sarılır ki ağıt artık hıçkırıklarla olur ve ağlaşmalar hüngür hüngürdür. Kız, anasının evinde geçireceği bu son gece çok üzüntülüdür. Artık gözyaşları ve ağıtlarla gelinin kınası da yakılır. Kına yakma esnasında aşağıda ki ağıt okunur.

Kınayı getir aney,
Parmağın batır aney,
Bu gece misafirem,
Koynunda yatır aney.

Oldukça hüzünlenen ve ayakta durmakta zorlanan gelin arkadaşlarının yardımıyla eve alınır. Bu da kına gecesinin sona erdiğini belirtir.²⁵¹

²⁵⁰ a.e.

²⁵¹ a.e.

2. 2. 10. Düğün ve Gelin Almaya Götme

Düğün (Pazar) günü oğlan evinde sabah erkenden kalkılır. O gün işler yoğun ve hareketlidir. Davarlar kesilecek, yemekler (aş, yahnı) hazırlanacaktır. Bu işlerin yapılmasında akraba ve komşular yardımcı olurlar. Bu arada davul ve zurna her saat başı 15-20 dakika çeşitli havalar çalar ve oyunlar oynanır. Bu sırada gelen davetlilere yemek verilir (Fotoğraf 22).²⁵²

Fotoğraf 22: Düğün Yemeği Yiyen Davetliler*

Düğün yemeği yendikten sonra gelin almaya gidilir. Gelinin geleceği yer uzak ise erken gidilir. Eğer yakın ise öğle namazından sonra çıkarılır.²⁵³

Düğün alayı gelin almaya gider. Yolda çeşitli oyunlar oynanır. İkindiye doğru gelin, arabaya bindirilir, anası ve kız kardeşi de yanına oturur. Alay, gelin arabasının arkasından gelir. Damadın anası gelinin başına çerez ve bozuk para atar. Arabadan inince önünde bir şişe kırılır. Bu, yeni yuvanın kazadan, beladan korunması içindir. Evine bağlı olması içinde eve girerken kapıya bir topak hamur yapıştırılır. Evinin

* Fotoğraf, bizzat tarafından 28.08.2005 tarihinde çekilmiştir.

²⁵² Yusuf Cıla; “Yayladağı Yeditepe Yöresinde Eski Düğün Adetleri (Düğün-Bayrak Kapma)”, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VII, Sayı: 82, s. 25-26.

²⁵³ Selahattin Korkmaz, 1959, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Aydınbahçe.

bereketli ve çocuklarının çok olması için gelin, eline verilen narı yere vurup kırar. Kem göze karşı, kapı pervazına çivi çakar, nal asar. Dışarıda halaylar çekilir. Bu sırada güvey yastığı, yoksul birine verilir. O da, bahşişi alıncaya kadar yastıkla güveye ve yakınlarına vurur.²⁵⁴

Kız evinde halaylar çekilir, oyunlar oynanır. Bu oyunların sonunda bayraklar ortaya dikilir. “Gelin ağlatma” geleneği tertiplenir. Sesi iyi olan bir grup delikanlı ortaya çağrılır. İçlerinden yanık sesli olanı şu ağıtları söyler:

Bahçe duvarından aştım,
Tomurcuk güle dolaştım.
Öptüm, sevdim, helalleştim.
Ağama gelin ağlama,
Beni yolumdan eyleme.

Gelin ister bir baba,
Ağlaşalım kaba kaba,
İki gözüm canım baba,
Ağlama gelin ağlama,
Beni yolumdan eyleme.²⁵⁵

Ağıtların söylenmesinden sonra gelin hıçkırıklarla ana, baba ve kardeşleriyle vedalaşır, helalleşir, kardeşi kuşağını beline bağlar, gözyaşları içerisinde arabaya bindirilir. Gelin arabası erkek evine döner (Fotoğraf 23).

²⁵⁴ Kalaycıoğlu, **a.g.e**, s. 120-121.

²⁵⁵ Cıla, **a.g.m**, s. 25-26.

Fotoğraf 23: Gelin Almadan Dönerken*

Gelin eve gelince yemekte, çok çocuğunun olması için yumurta yedirilir. Dinsel nikâh daha önceden kıyılmış olur. Ertesi gün, “Süpha Günü” olarak adlandırılır. Kadınlar çeşitli armağanlarla gelini görmeye gider. Birkaç gün sonrada kız evine gidilir, akrabalar yemeğe çağrılır ve yeni yuva kurulmuş olur.²⁵⁶

Yatsıdan sonra köyün gençleri düğün evinde toplanır. Burada birkaç saatlik eğlence tertiplenir. Halaylar, oyunlar derken gecenin ilerleyen vaktinde damat ve sağdıç ortaya çağrılır. Gençlerden birisi damadın ceketinin yakasına dokunarak “ceketi pek kendisi pek yiğitler sırtına sallı ala Muhammed” der, topluluk yüksek sesle “Muhammed’e salâvat” diyerek damat ve sağdıç kutlanır. Buna yörede “güveyi donatma” denir. Tebriklerle herkes dağılır.²⁵⁷

Ertesi gün davul zurna 10-15 dakika çaldıktan sonra gönderilir. Kadınlar düğün evinde toplanır. Türküler söylenir, oyunlar oynanır, halaylar çekilir. Bu şenlik öğleye kadar devam eder. Halayın sonunda “harrik” denilen itişmece eğlencesi oldukça güldürücüdür. Bu fasıl dağılma zamanının artık geldiğinin habercisidir. Herkes gelini tebrik ederek ayrılır. Buna yörede “sübha günü” denir.

* Fotoğraf, bizzat tarafımdan 28.08.2005 tarihinde çekilmiştir.

²⁵⁶ Kalaycıoğlu, **a.g.e.**, s. 121.

²⁵⁷ Cıla, **a.g.m.**, s. 25-26.

2. 3. Asker Uğurlama Ve Karşılama Törenleri

Türk milleti olarak askerliği, geçmişten günümüze kutsal bir görev olarak görürüz. Anadolu'nun hemen her yerinde askerlik çağına gelmiş gençlerin askere yolcu edilmesi, askerlik dönüşü karşılanması bir gelenek halini almıştır. Doğum, evlenme, ölüm gibi geçiş dönemlerinde uygulanan törenlerin, adetlerin, inanışların bir kısmı askerlik için de uygulanmaktadır.²⁵⁸

Türkiye’de askerliğini yapmamış insan, yarım insan sayılır. Okul gibi, bir eğitim yuvası olarak kabul edilen askerlik, insan hayatının en önemli dönüm noktalarından birisidir. Bu nedenle askere gönderme, asker karşılama, asker mektupları köylerde önemlidir. Gururlanılır, hatta ağlanır, duyulanılır. Ancak, günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte mektup yazma da azalmıştır.

Köylerde olduğu kadar şehir merkezinde de gençleri askere uğurlamak önemli bir olaydır. Askere gidecek olan genç, gitmeden bir-iki hafta öncesinden bütün işlerden elini eteğini çeker. Bu süre içerisinde gezer, dinlenir, eğlenir. Akrabalarını ziyaret eder. Akrabaları, askere gidecek olan gence belli bir miktar para verir. Paranın miktarı önemli değildir. Önemli olan verilmesidir.

Gencin askere gideceği gün belli olduktan sonra hazırlıklar başlar. Genellikle askere gitmeden bir gün önce ‘asker kınası’ yakılır. Bütün akrabalar ve gencin arkadaşları davet edilir. Tıpkı düğün yemeğinde olduğu gibi çeşit çeşit yemekler hazırlanır. Davul, zurna ve orkestra eşliğinde eğlenilir, yenilip içilir. Durumu iyi olan aileler koç, koyun keser. Kesilen kurbandan yemek yapılır ve gelen misafirlere ikram edilir.²⁵⁹

Yayladağı’nda, askerlikle ilgili yukarıda bahsettiğimiz adetlerin hepsi yapılmaktadır. Eskiden durum biraz daha farklıymış. “Askere gitmeden iki gün önce gider sülüsü alırdık. Sülüsü aldıktan sonra toplanır, köylülerle vedalaşırdık. Askere gideceğimiz gece aramızda para toplar, lokum alır, bu lokumu camide dağıtır ve mevlit okuturduk. Sabah saat 09.00’da askere gidecek olanlar ve köy halkı toplanır, herkesle vedalaşırdı. Hoca dua eder, ezan okur ve askere gidecek olanları uğurlardı.”²⁶⁰

²⁵⁸ Bilal Yeyin, **Adana İli Ceyhan İlçesi’nin Sosyo-Kültürel Yapısı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde 2005, s. 161.

²⁵⁹ a.e.

²⁶⁰ İnayet Çatlak, 1961, Ortaokul mezunu, Memur, Yayladağı Yeditepe.

İlçede askere giden ve askerden dönen gençler için ağıtlar söylenmektedir. Askerler için söylenen ağıtlara örnekler:

2. 3. 1. Askere Giden Gençler İçin Söylenen Ağıtlara Örnekler

Hayırlısı ile git, gel
Canını vatana emret!
Vatana kendini emanet et.
Yolun açık olsun.
Selametle git, gel.
Benim biricik oğlum
Anasının bir tanesi,
Uğurlar olsun.
Benim canım oğlum!
Güle güle git, gel yavrum! ²⁶¹

*

Eledim eledim, hönlük eledim.
Aynalı beşiğinde yavrumu besledim.
Büyüttüm besledim, asker eyledim.
Askerin meskeni bir çalı dibi. ²⁶²

*

Askere verilmiş yakasız gömlek,
Biri de dememiş biz bunu geymek,
Askere yasakmış kız, gelin sevmek,
Merak etme anam, gelirim bir gün. ²⁶³

2. 3. 2. Askerdeki Gençlerin Ailelerine Yazdığı Mektuplara Örnekler

Şubenin önüne hepimiz dolduk.
Verildi sülüsler, sararıp solduk.

²⁶¹ Güldane Alok, 1963, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

²⁶² Güldane Alok, 1963, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

²⁶³ Dursun Küçükara, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

İskenderun'a varınca trene dolduk.

Ağlama anam, bir gün gelirim.

Memleketten çıkardılar bizleri,

Ağlattılar gelinleri kızları,

Hiç hatırımdan çıkaramam sizleri,

Ağlama anam, vatan sağ olsun,

Mustafa derlerdi benim adıma,

Nazik tellerim döndü oduna,

Doyamadım şu dünyanın tadına,

Ağlama anam, bir gün gelirim.

Askerin yatağı hep bir sırada,

Çifte nöbetçiler gezer arada,

Kendin gurbet elde, gönlüm sılada,

Ağlama anam, bir gün gelirim.

Mustafa mezar kazılırken sar demedin mi?

Kaynak su dökülürken, uy demedin mi?

Isparta'da nişanlım var demedin mi?

Düğünümüz mahşere kalsın Hatice'm.²⁶⁴

*

Anam geldim kışlaya,

Giydim elbiseleri.

Geleli kaç gün oldu,

Çok özledim sizleri.

Vatan borcum bitecek,

Beni merak etmeyin.

Başka bir şey istemem,

Mektupsuz bırakmayın.

²⁶⁴ Mustafa Çin, 1952, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yeditepe.

Bir emanet bıraktım,
Sakın onu üzmeyin.
Hasretim öldürüyor,
Bir de siz öldürmeyin.²⁶⁵

2. 3. 3. Askerden Dönen Gençler İçin Söylenen Ağıtlara Örnekler

Canım Alim benim.
Asker ocağında yalnız mı kaldın?
Seni dağlara, derelere mi gönderdiler?
Söyle söyle Alim.
Yirmi iznini dört gözle bekledim.
Oğlum gelecek diye yemekler yaptım.
Gözümü açıp kapayana kadar bir sene geçmiş
Bir de baktım Alim kapıda
Oğlum canım, oğlum biricik evladım.²⁶⁶

2. 3. 4. Askerde Ölen Gençler İçin Söylenen Ağıtlara Örnekler

Rahmetli çok iyidir,
Dünyada kötülüğü yoktur,
Bizi niye bıraktın ey rahmetlik!
Rahmetli çok iyidir,
Kötülüğü yoktur,
Mekânı cennet olsun,
Allah onu kurtarsın.
Dünya malına bakmazdı,
Haramdan çok korkardı,
Bizi neden bıraktın?
Hay Hacı Veli.²⁶⁷

²⁶⁵ Gülseren Kızgın, 1974, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

²⁶⁶ Güldane Korkmaz, 1940, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

²⁶⁷ Durdu Duran, 1935, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Merkez.

2. 4. Ölüm ve Ölüm İle İlgili İnanışlar ve Adetler

Doğum ve evlenmede olduğu gibi, ölüm çerçevesinde de birçok inanma, adet, töre, tören, ayin, kalıp davranış, işlem kümelenmektedir. Ölüm çerçevesinde kümelenen ve ölüyle toplum üyelerini kuşatan bu inanmalar, adetler, işlemler, törenler ve kalıp davranışlar başlıca üç grupta toplanmaktadır. Bunlardan bir grubu ölenin “öte dünyaya gidişini” kolaylaştırmak; onun gerek geride bıraktıklarının gözünde, gerekse “öte dünyada” saygın ve mutlu bir kişi olmasını sağlama amacına yönelik olanlardır. Bir başka grupsa; ölenin geri dönüşünü önlemek, yakınlarına ve geride bıraktıklarına zarar vermesini engellemek amacıyla yerine getirilenlerdir. Üçüncü grupta toplananlarsa; ölenin yakınlarının bozulan ruhsal durumlarını sağaltmak; sarsılan toplumsal ilişkilerini düzeltmek ve yeniden topluma katılmalarını sağlamak için uygulananlardır. Ölümün herkes için kaçınılmaz bir son oluşu, dünyanın her yanında ölüm çevresinde toplanan adetlere ve işlemlere evrensel bir karakter kazandırmıştır. Bu bakımdan, aralarında gerek coğrafi, gerekse kültürel bakımdan ayrımlar bulunan değişik yapıdaki toplumların konuyla ilgili inanmaları, adetleri ve işlemleri arasında çoğu zaman şaşırtıcı benzerlikler görülmektedir.²⁶⁸

Ölüm, hayatın zıddı, ruhla bedenin birbirinden ayrılması, dünya hayatının sonu, insanın mukadder olan hayatının sona ermesidir. Ölümle birlikte bedendeki bütün organların fonksiyonları sona erer. Bedene hayat ve canlılık veren ruh, ayrıldığı için ceset, bir et ve kemik yığını haline gelir.²⁶⁹

Ölüm; insan hayatının sona ermesidir. Ölüm korkusu; asırlar boyunca insanlığın çare bulamadığı bir korku olarak bilinçaltına iyice yerleşmiştir. İnsanlar ne yaparsa yapsın kaçınılmaz sonun bir gün kendilerini bulacağını bildikleri için, bu korkuyu sürekli içlerinde hissetmişlerdir.

İlçede yaptığımız araştırmaya göre; ölecek veya ölen bir kişi için alınan tedbirlerin tamamının kişinin “öte dünyada” rahat ve huzur içinde olması için alındığını gördük. Ölecek kişilerin huzur içinde ruhunu teslim edebilmeleri için yanında Kur’an-ı Kerim okunur. Öldükten sonra mezarda rahat etmesi için ölen kişi adına hayırlar yapılır.

²⁶⁸ Örnek, **Türk Halk Bilimi**, s. 207

²⁶⁹ İbrahim Kâfi Dönmez, **İslam’da İnanç İbadet ve Günlük Yaşayışın Ansiklopedisi**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Yayın Nu: 136, İstanbul 1997, C. III, s. 548.

Ölecek olan kişilerin her dediği anında yapılmaya çalışılır. Çünkü ölecek olan kişinin dediği yapılmazsa o kişinin “gözünün açık gideceğine” inanılır.

2. 4. 1. Ölecek Bir Hasta İçin Alınacak İlk Tedbirler, Ölüm

Yatarak ölenin durumu (yani sekerat dediğimiz son nefese doğru yöneldiği bir andır) : Ölüm halindeki insan ayakları kibleye gelecek şekilde çevrilir. Sırt üstü yatırılır. Başında Kur'an-ı Kerim okunur, yaradanına Kur'an ile gitsin diye. Ağzına su damlatılır.²⁷⁰

Hasta kişi kendiliğinden veya iki şahit huzurunda yakınlarının “vasiyet ölüm getirmez, vasiyetin nedir?” sözleri üzerine vasiyetini söyler. Kendine ait mal ve paradan ölümünden sonra yapılmasını istediği hayır ve harcamalar için gerekli miktarı belirtir. Öleceği tahmin edilen kişi vasiyetini yazdıktan sonra aile fertleri ve yakınları ile helalleşir.²⁷¹ Ölecek olan kişi ölmeden önce vasiyetini bildirir. Gelenlerle helalleşir. Ölecek olan kişinin vasiyeti mutlaka yerine getirilir.²⁷²

Yayladağı İlçesi'nde Hanefilerin yaşadığı köylerde, ölmek üzere olan bir kimse yatarken olduğu gibi, sağ tarafı üzerine kibleye doğru çevrilir. Şafililerin yaşadığı Güveç, Uluyol ve Görentaş Köyleri'nde ölmek üzere olan bir kişinin ayakları kibleye doğru uzatılır. Sırtüstü yatırılır. Yüzü, Kabe'ye baksın diye başı hafifçe kaldırılır.

2. 4. 2. Ölümünden Sonra Yapılan İşlemler, Ölü Yıkama

Ölecek bir kişi için bütün tedbirler alındıktan sonra kişi, ölmüşse diğer işlemlere geçilir. Ölünün üzerinden elbisesi çıkarılır ve üstüne örtü çekilir. Kolları yanlara uzatılır, göğsüne konmaz; bacakları uzatılır. Yıkanması için hazırlanan yüksekçe bir yer üzerine konur. Şişmemesi için karnının üzerine, demir parçası gibi şeyler konur.²⁷³

Cenazenin elleri iki yana bağlanır. Ayakları başparmağından bağlanır. Çenesi bağlanır. Gözleri açık ise kapanması için sıvazlanır. Eğer ölen kişi erkek ise oğlu, kardeşi,

²⁷⁰ Fevzi Dönmez; “Yayladağı-Sürütme Köyünde Ölümle İlgili Adet ve Gelenekler” Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 64-65, s. 37.

²⁷¹ Mehmet Tekin, **Hatay'da Eğitim ve Kültür**, Orkide Basımevi, Ankara (Yayın yılı yok.), s. 138.

²⁷² Ahmet Aktaş, 1921, Okur yazar değil, Çiftçi, Yayladağı Eğerci.

²⁷³ Kâfi Dönmez, **a.g.e**, s. 296.

torunları veya en yakını tarafından temiz olup olmadığına bakılır. Temizlenir, soykasi²⁷⁴ çıkarılır. Üzerine beyaz bir çarşaf örtölerek kapatılır. Şayet ölen kişi kadın ise aynı şeyler kadın içinde tekrarlanır.²⁷⁵

Kişi öldükten sonra ilk iş yıkamadır. Akşam vakti ölen bir kişi, yıkanır, gömölme işi diğör güne bırakılır. Teneşir tahtasına yatırılan ölü, har, murt ve gül suyu ile yıkanır. Yıkamayı genellikle imam yapar. Eğer ölen kişi bayan ise, köyün yaşlılarından bilgili bir bayan cenazeyi yıkar.²⁷⁶

Önce abdest aldırılır. Kadın ölüyü kadınlar, erkek ölüyü de erkekler yıkarlar. Genellikle hocalar ya da bu işten anlayanlar cenazeyi yıkar. Ölüye her ihtimal göz önüne alınarak iki defa abdest aldırılır. Pislik çıkmasın, abdesti bozulmasın diye burnuna ve kulaklarına pamuk tıkanır. Ölü suyuna su batırılmaz. Ölünün artan suyu ile soykalari yıkanır.²⁷⁷

2. 4. 3. Ölünün Kefenlenmesi ve Defnedilmesi

Cenaze yıkandıktan sonra, sıra kefenlemededir. Kefen, erkekler için, yensiz, yakasız, etrafı dikişsiz bir gömlek, biri don ve eteklik, biri de sargı yerlerini tutmak üzere üç kat; kadınlar için ise, bunlara ilaveten bir başörtüsü, bir de göğüs örtüsü olmak üzere beş kat bezden ibarettir.²⁷⁸

Cenaze kefenlendikten sonra musallaya götürölür. İmam ölen kişinin erkek mi, kadın mı olduğunu cemaate bildirir. İmam, namazın nasıl kılınacağını tarif eder. Namaz kılınır. Namazdan sonra cenaze mezarlığa götürölür (Fotoğraf 24).

²⁷⁴ **Soyka:** Cenazenin üzerindeki elbise.

²⁷⁵ Fevzi Dönmez, **a.g.m.**, s. 37.

²⁷⁶ Tekin, **Hatay'da Eğitim ve Kültür**, s. 139.

²⁷⁷ Fevzi Dönmez, **a.g.m.**, s. 37.

²⁷⁸ Kâfi Dönmez, **a.g.e.**, s. 301.

Fotoğraf 24: Cenazenin Mezarlığa Götürülmesi*

Cenaze önceden hazırlanmış olan mezara birkaç kişinin yardımı ile indirilir (Fotoğraf 25). Ölü mezara kible doğrultusunda konulur, sağ tarafı üzerine kibleye döndürülür. Ölüyü mezara koyanlar “Allah Tealanın ismiyle ve Resulullahın milleti üzerine seni defnediyoruz” derler. Bundan sonra imam ve cemaat oldukları yere otururlar. Ya-sin, Tebareke, İhlâs (on bir kez), Muavvizeteyn ve Fatiha sureleri okunarak ölünün ruhuna armağan edilir. Duadan sonra imam, mezarın baş tarafına oturarak, ölenin sorgucu meleklerle vereceği cevapları kolaylaştırmak amacıyla ona birtakım sözler söyler; buna telkin ya da halk deyimiyle “tövbe talkın” denilir. Arapça okunan telkinin Türkçesi şöyledir: “Ey Abdullah! Ey Zeyneb oğlu! Hayatında müdavim ve mütekid olduğun veçhile “Eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden resulullah” kelime-i şahadetini zikret, şüphesiz Cennet haktır, Cehennem haktır, bas haktır, kıyamet haktır, bunda şüphe yoktur. Allah Teala kabirlerde bulunanları muhakkak diriltip mahşer yerinde toplayacaktır. Ve sen yâd et ki ŞAllah Tealanın rububiyetine, İslam’ın din oluşuna, Muhammed aleyhisselatu vesselamın nübüvvetine, Kur’an’ın imam, Kâbe’nin kible ve müminlerin kardeşler oluşuna razı bulunmuş idin. Ey Abdullah! De ki: Allah’tan başka ilah yoktur! De ki: Rabbim Allah’tır, dinim İslam’dır, Peygamberim Muhammed aleyhisselatu vesselamdır. Yarabbi! Bu ölüyü yalnız bırakma. Sen varislerin hayırlısısın” ²⁷⁹

* Fotoğraf, Sabri Çin (Fotoğrafçı, Yayladağı Yeditepe.) tarafından çekilmiştir. 2005.

²⁷⁹ Örnek, **Türk Halk Bilimi**, s. 219.

Fotoğraf 25: Cenaze Defnetme Anı*

2. 4. 4. Devir ve Iskat

Ölen bir Müslüman'ın dünyadan borçsuz gitmesi için devir ve ıskat yapılır. Bunun için erkeğin yaşadığı ömürden, ortalama ergenlik yaşı olan on iki, kadınların yaşadığı ömürden ortalama ergenlik yaşı olan dokuz çıkarılır. Vitir namazı ile birlikte günde altı vakit namaz kılındığı için, çıkan yaş ile altı çarpılır. Kaç vakit namaz borcu olduğu hesaplanır. Aynı şekilde çıkan yaş ile otuz çarpılır ve kaç gün oruç borcu olduğu hesaplanır. Oruç borcu ile namaz borcu toplanır. Ortalama fitr parası ile çarpılır. Çıkan miktar fakirlere dağıtılır. Bu miktar genellikle fazla olduğu için, bir senelik borcu verilir ve kalanlar devir yapılır.

Ölen bir Müslüman'ın kazaya kalmış ve yerine getirilmemiş namaz, oruç vb. yükümlülükleri için yoksullara verilen fidyeye fıkıh dilinde devir ve ıskat denilmektedir. Ölünün sağlığında hazırladığı para ya da malın mirasçıları, vekilleri tarafından dağıtılması gerekmektedir. Ölenin yaşından erkekse 12, kadınsa 9 yıl düşülerek hesaplanan para bir çıkın yapılarak verilmektedir. Namaz, oruç ve yerine getirilmemiş yeminler için dağıtılan bu paranın alan kişi tarafından bilinmesi ve

* Fotoğraf, Sabri Çın tarafından çekilmiştir. 2005.

mutlaka “aldım, kabul ettim” demesi gerekmektedir. Devir veya ıskat bazen ölü gömülmeden bazen de ölü gömüldükten sonra yapılır. Üç gün sabahleyin mezarlığa gidilir ve Kur’an Kerim okunarak sevabı bütün geçmişlerin ruhuna bağışlanır.²⁸⁰

2. 4. 5. Taziye

Yakınını kaybeden aile fertlerini “başın sağ olsun.”, “Allah geride kalanlara uzun ömür versin.” gibi sözlerle taziye edilmelidir. Taziye müddeti aynı yerde bulunanlar için üç gündür. Aynı yerde bulunmayanlar ve bulunduğu halde haberi olmayanlar için bu süre geçerli değildir. Ayrıca taziyenin definden sonra yapılması daha iyidir. Cenaze sahibinin, komşularının ve akrabalarının onlara yemek yaparak getirmeleri iyidir.²⁸¹

Cenaze defnedildikten sonra cenaze evinde üç gün yemek yapılmaz. Ailenin yiyeceği yemek komşulardan gelir. Yedisinde, kırkında ve elli ikisinde tekrar mevlid okunur ve yemek verilir. Bir yıl geçtikten sonra ölünün mezarı düzeltilir. Buna “ölünün üzerini açmak” denir ve bu amaçla yine yemekler yapılır ve mevlid okunur. Kişi çok yoksul ise sadece bir yıl sonra üzerini açar ve iki tandır kahke²⁸² yaparak bunu dağıtır.²⁸³

Arapların yaşadığı köylerde (Uluyol, Güveççi, Görentaş) cenaze defin işlemleri genellikle aynıdır. Ancak Şafi Mezhebi’ne bağlı olan bu köylerde ölümden sonra evlerde yemekler yapılmakta ve gelen misafirlere ikram edilmektedir.²⁸⁴

2. 4. 6. Mezarlık

Ölüm ve ahireti hatırlamak, ölümlere de dua etmek için kabirler ziyaret edilir. Hanefilerde erkeklerin ve kadınların mezarları ziyaret etmesinde bir sakınca yoktur. Şafilere göre yaşadığı Güveççi, Uluyol ve Görentaş Köyleri’nde kadınların, mezarları ziyaret etmesi hoş karşılanmamaktadır.

²⁸⁰ Fevzi Dönmez, **a.g.m**, s. 37-38

²⁸¹ Kafi Dönmez, **a.g.e**, s. 317-318.

²⁸² Kahke: Kurutulmuş simit. E. Erdem Kaya, 1979, Üniversite mezunu, Türkçe Öğr. Yayladağı Kışlak.

²⁸³ Fevzi Dönmez, **a.g.m**, s. 37-38.

²⁸⁴ Ayşe Toksöz, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Güveççi.

Bütün köylerde mezarlık vardır. Bu mezarlıklarda genellikle Müslüman kesimin cenazeleri gömülüdür. İlçenin doğusunda, öğretmen evinin karşısında Hristiyanlara ait bir mezarlık bulunmaktadır. Mezarlıkta 13 adet mezar vardır. Ancak mezarlık, Hristiyanların bölgeyi terk etmesinden sonra kaderine terkedilmiştir. Bu gün bakımsız bir halde bulunmaktadır (Fotoğraf 26).

Fotoğraf 26: Hristiyan Mezarlığı*

2. 4. 7. Yayladağı İlçesi'nin İç Güvenlik Şehitleri

Ölüm ve ölüm sonrası ile ilgili verilen bu bilgilerden sonra, ilçedeki iç güvenlik şehitlerine bakalım.

Tablo 27: Yayladağı Şehitleri²⁸⁵

Soyadı	Adı	Doğum Yılı	Baba Adı	Ana Adı	Köy	Terhis Tarihi	
KAYA	Ramazan	1969	Arif	X	Kışlak	Şehit	22.03.1994
OĞUL	İbiş	1970	Tahir	X	Yalaz	Şehit	20.06.1991
SABANCI	Sabahattin	1972	Mehmet	X	Gözlüce	Şehit	25.04.1997
ÖZTÜRK	Şahin	1973	Muzaffer	X	Topraktutan	Şehit	28.12.1993
UYMA	Mustafa	1978	Mehmet	X	Hisarcık	Şehit	07.09.1999
ŞAHYANOĞLU	Akif	1978	Ömer	X	Karaköse	Şehit	29.01.1999
UĞRAŞAN	Mehmet	1979	Mustafa	X	Aşağıpulluyazı	Şehit	08.05.2000

Tabloda görüldüğü gibi şehitlerin tamamı, 20-25 yaş grubundadır. Yayladağı Askerlik Şubesi'nden aldığımız bu isimlerin tamamı askerde iken şehit olmuşlardır.

* Fotoğraf, bizzat tarafımdan 25.08.2005 tarihinde çekilmiştir.

²⁸⁵ Yayladağı Askerlik Şubesi, (19.08.2005).

3. MANİLER, BİLMECELER, ATASÖZLERİ, GÜNLÜK YAŞAYIŞLA İLGİLİ İNANIŞLAR, ÇOCUK OYUNLARI VE ABA GÜREŞLERİ

3. 1. Maniler

3. 1. 1. Özlem Manileri

Garip oldu mezarım.
Kan ağlıyor gözlerim.
Ağam senin yolunu,
Ölene kadar beklerim. ²⁸⁶

*

Çıktım hazanın dalına,
Karı izleyi izleyi.
Yaralarım köz köz oldu,
Yarı özleyi özleyi. ²⁸⁷

*

Akşam oldu, yakamadım gazımı,
Kadir mevlam gara yazmış yazımı,
Eller alırmış gelini, kızını,
Hiç bilmiyom, kaderimin sonunu. ²⁸⁸

*

Lahanayı haşladım,
Doğramaya başladım,
Anam aklıma gelince,
Ağlamaya başladım. ²⁸⁹

*

Mazıdaki filizler,
Ağaçtaki cevizler,
Size bakan bu gözler,
Daima sizi özler. ²⁹⁰

²⁸⁶ Güllü Sarıkaya, 1940, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

²⁸⁷ Güllü Sarıkaya, 1940, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

²⁸⁸ Güllü Sarıkaya, 1940, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

²⁸⁹ Güllü Sarıkaya, 1940, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

²⁹⁰ Hediye Çete, 1951, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

Yârim sen gideli altı yıl oldu.
Ektiğim fidanlar meyveye döndü.
Seninle gidenler sılaya döndü.
Dön gel artık Yayladağı'na. ²⁹¹

*

Bayram gelse de kına yaksam elime,
Haber salsam, erenime, erime,
Çağırsam da gelemesin yanıma, yavrum. ²⁹²

3. 1. 2. Sevda Manileri

Merdivenim kırkayak,
Kırkına vurdum dayak,
Yar kapıdan gelince,
Tutmuyor el ayak. ²⁹³

*

Yazı yazdım fotoğrafa,
Ölüm gelmez akla,
Bu resmimi iyi sakla,
Sende kalsın hatıra. ²⁹⁴

*

Yola giderim yola,
Elmayı soya soya.
Kaldır yarım şapkanı,
Bakayım doya doya. ²⁹⁵

*

Güller güzeldi,
Dikenin olmayınca.
Sevmek güzeldi,
Ayrılık olmayınca. ²⁹⁶

²⁹¹ Münevver Şimşek, 1965, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

²⁹² Durdu Çete, 1956, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

²⁹³ Fatma Aktaş, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Aydınbahçe.

²⁹⁴ Sefer Kılıç, 1934, Okur yazar, Çoban, Yayladağı Yeditepe.

²⁹⁵ Hatice Yalçın, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

²⁹⁶ Hatice Yalçın, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

Karşıda at yayılır,
Kemikleri sayılır,
Sevdiğini almayan,
Erkekten mi sayılır? ²⁹⁷

*

Karşıda görünürsün,
Çarşafa bürünürsün,
Beyaz çarşaf içinde,
Ne güzel görünürsün. ²⁹⁸

*

Merdiven basak basak,
Yukarı çıkmak yasak.
Validen emir geldi,
Kızlara koca yasak. ²⁹⁹

*

Keçi gidicem diyo,
Duvar uçucum diyo,
Bu Bezge'nin kızları,
Yarın kaçıcım diyo. ³⁰⁰

*

Bülbül yuvası, bülbül yuvası,
Gelir konar, dalına yavrusu,
Sevdim seni vermediler,
Nedir acep bunun çaresi? ³⁰¹

*

Sarı taksi geliyor,
Ablam gelin gidiyor,
Çekilin yoldan kızlar,
Sıra bana geliyor. ³⁰²

²⁹⁷ Emine Elagöz, 1961, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

²⁹⁸ Günyaz Seher, 1964, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

²⁹⁹ Günyaz Seher, 1964, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³⁰⁰ Günyaz Seher, 1964, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³⁰¹ Fatma Kızgın, 1923, Okur yazar Değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³⁰² Fatma Kızgın, 1923, Okur yazar Değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

Dam başında pıtırak,
Gelin kızlar oturak,
Gelin olmak kolay mı?
Evlenek de kurtulak.³⁰³

*

İbrik susuz olur mu?
Dibi kumsuz olur mu?
Ben hocaya danıştım,
Yiğit yârsız olur mu?³⁰⁴

*

Maydanoz demet demet,
Yârimin adı Mehmet.
Mehmet benim olursa,
Dünyalar olur cennet.³⁰⁵

*

Sevdiğim kız gelin olmuş.
Benim değil, elin olmuş.
Beyaz gelinlik içinde benim için ağlıyormuş.
Gitti yarım gelmez geri.
Bu sevda öldürür beni.
Ermesin muradına yardan ayıranlar beni.³⁰⁶

*

Mecnun oldum, gezdim dağları, taşları.
Bülbül oldum, aktı gözümün yaşları.
Senin için çağırayım kurtları kuşları.
Daha dur diyecek halım mı kaldı?³⁰⁷

³⁰³ Fatma Kızgın, 1923, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³⁰⁴ Fatma Kızgın, 1923, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³⁰⁵ Fatma Kızgın, 1923, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³⁰⁶ Ayşegül Kurtuluş, 1993, Öğrenci, Yayladağı Yeditepe.

³⁰⁷ Dursun Küçükara, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

Gülü gülene ver.
Gönlünü sevene ver.
Sevmek güzel şeydir.
Sevmeyi bilene ver.³⁰⁸

3. 1. 3. Evlenme Törenleri İle İlgili Maniler

Masa üstünde pekmez,
Bu pekmez bize yetmez.
Şu Bezge'nin kızları,
Taksisiz gelin gitmez.³⁰⁹

*

Su koydum su tasına,
Denizin ortasına,
Hatice gelin gidiyor,
Bezge'nin odasına.³¹⁰

*

Kırmızı gül olsam, dal olamazsın.
Azrail olsan, can alamazsın.
Dünyayı kalbura koyup elesen,
Gene benim gibi yar bulamazsın.³¹¹

3. 1. 4. Gelin-Kaynana Manileri

Ormanda yılan yatar,
Sırtına diken batar.
Şu Bezge'nin kızları,
Yar gibi yatak yatar.

³⁰⁸ İzar Güloğlu, 1966, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

³⁰⁹ Duriye Ateş, 1933, Okur yazar Değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³¹⁰ Duriye Ateş, 1933, Okur yazar Değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³¹¹ Duriye Ateş, 1933, Okur yazar Değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

Gelin ister bir baba,
Ağlaşalım gaba gaba,
İki gözüm canım baba,
Ağlama gelin ağlama.³¹²

*

Gelin ister bir ana,
Ağlaşalım yana yana,
İki gözüm canım ana,
Ağlama gelin ağlama.

*

Bağ budarım, bağ budarım.
Bahçede bülbül güderim,
Gelin seni alır, giderim,
Ağlama gelin ağlama.³¹³

*

Kış gelince gemileri bağlarlar,
Yaz gelince gemileri yağlarlar,
Kız anadan ayrılınca ağlarlar,
Ağla bacım ağla, annem de gelsin.³¹⁴

*

Oğlan bizim kız bizim.
Geliyor düğün alayı,
Kaynana çeksin halayı.
Kazanlarda aş pişer,
Kaynanaya iş düşer.³¹⁵

³¹² Hatice Yalçın, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

³¹³ Hatice Yalçın, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

³¹⁴ Hediye Çete, 1951, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³¹⁵ İzar Güloğlu, 1966, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

3. 1. 5. Beddua Manileri

Masa üstünde şişe,
İçine boncuk düşe,
Bize kız vermeyenin,
Evine bomba düşe.³¹⁶

*

Kara kara kazanlar,
Kara yazı yazanlar,
Cennet yüzü görmesin,
Aramızı bozanlar.³¹⁷

*

Dağlar dağladı beni.
Görenler dağladı beni.
Kör olası ayrılık,
Derde bağladı beni.³¹⁸

3. 1. 6. Yayladağı ve Yöresi İle İlgili Maniler

Karacaahmet kara yere girmiş.
Eğerci'de ekmek yedim bozlanmış.
Çandır'a çıktım hey dedi çobanlar.
Bezge'ye geldim çıkın çıkın aş...³¹⁹

*

Gemici geliyor gemici.
Nerden aldın pirinci.
İlçelerin içinde.
Yayladağı birinci.³²⁰

³¹⁶ Hediye Çete, 1951, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³¹⁷ Hediye Çete, 1951, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³¹⁸ Hatice Ateş, 1969, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³¹⁹ Dursun Kızgın, 1949, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³²⁰ Mehmet Ali Alok, 1969, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Gözlüce.

Dolmuş geliyor dolmuş.
Dolmuşun rengi solmuş.
Bak güzel Yayladağı'na.
Ne güzel ilçe olmuş.³²¹

3. 2. Bilmeceler

Çarşıda olmaz, mendile konmaz,
Bundan tatlı hiçbir şey bulunmaz. **(Uyku)**³²²

*

Çarşıdan aldım bir tane,
Eve geldim bin tane. **(Nar)**³²³

*

Altı demir, üstü demir,
İçinde var bir zalim emir. **(Tüfek)**³²⁴

*

Ağaç üstünde kilitli sandık... **(Ceviz)**³²⁵

*

Yeraltında yağlı kayış... **(Yılan)**³²⁶

*

Gider leylek, gelir leylek,
Tek ayaküstünde dikilir leylek. **(Kapı)**³²⁷

*

Benim bir çift öküzüm var;
Her yeri sürer damın arkasını sürmez. **(Göz)**³²⁸

*

Benim bir oğlum var, karnı yarık. **(Buğday)**³²⁹

³²¹ Mehmet Ali Alok, 1969, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Gözlüce.

³²² Mehmet Kurtuluş, 1954, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yeditepe.

³²³ Mehmet Kurtuluş, 1954, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yeditepe.

³²⁴ Emine Algöz, 1959, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³²⁵ Emine Algöz, 1959, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³²⁶ Günyaz Seher, 1964, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³²⁷ Günyaz Seher, 1964, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³²⁸ Günyaz Seher, 1964, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³²⁹ Fatma Seher, 1956, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

Eğri büğrü babası, leblebi kadın anası;

Oğlu hayatta (avlu) gezer, kızı gayet güzel. (**Asma Ağacı**)³³⁰

*

Damda teke bağlı, boynuzu köke bağlı. (**Kabak**)³³¹

*

Dağdan gelir tatarına, ben oni tutarına, kıskaç ile bastırine. (**Bit**)³³²

*

Dağdan gelir sekerek, kuru üzüm ekerek. (**Keçi**)³³³

*

Ben giderim o gider, ben dururum o gider. (**Dere**)³³⁴

*

Dağda gezer, balı sever; ayakları çıplak, kılları ak. (**Ayı**)³³⁵

*

Gökte durur paslanmaz, yerde durur ıslanmaz. (**Güneş**)³³⁶

*

Ateşten atı,

Demirden katı,

İnsan icadı,

Tanrı kuvveti. (**Tren**)³³⁷

*

Su üstünde bir katar,

Hiç durmaz öyle yatar. (**Vapur**)³³⁸

*

Hamamda kurma,

Davulda zurna,

Ben çalayım,

Sen oyna. (**Radyo**)³³⁹

³³⁰ Fatma Seher, 1956, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³³¹ Fatma Seher, 1956, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³³² Dursun Kızgın, 1949, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³³³ Güllü Sarıkaya, 1940, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³³⁴ Fatma Sünger, 1965, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³³⁵ Fatma Sünger, 1965, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³³⁶ Fatma Yıldız, 1962, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

³³⁷ Fatma Yıldız, 1962, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

³³⁸ Hanifi Yıldız, 1964, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Merkez.

³³⁹ Hanifi Yıldız, 1964, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Merkez.

Gideni çok geleni yok,
Çarşısı var pazarı yok. (Cenaze)

*

Benim bir yorganım var, bütün dünyayı sarar. (Bulut) ³⁴⁰

3. 3. Atasözleri

- Ağaç yaş iken eğilir. ³⁴¹
- Sakla samanı, gelir zamanı. ³⁴²
- Ne ekersen, onu biçersin. ³⁴³
- Damlaya damlaya göl olur. ³⁴⁴
- Besle kargayı, oysun gözünü. ³⁴⁵
- Söyle dostunu, kim olduğunu söyleyeyim. ³⁴⁶
- Ak akçe, kara gün içindir. ³⁴⁷
- Üzüm üzüme baka baka kararır. ³⁴⁸
- Demir tava geldi, kömür bitti; akıl başa geldi, ömür bitti. ³⁴⁹
- Demir tavında dövülür. ³⁵⁰
- Hacı hacı olmaz Mekke'ye gidip gelmekle, eşşek eşşek olmaz tekkeye odun çekmekle. ³⁵¹
- Taşıma su ile değirmen dönmez. ³⁵²
- Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan... ³⁵³
- El eli yıkar, el de yüzü... ³⁵⁴
- Altın kepeğe muhtaç... ³⁵⁵

³⁴⁰ Habibe Bozca, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

³⁴¹ Hanifi Yıldız, 1964, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Merkez.

³⁴² Ayşe Toksöz, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Güveççi.

³⁴³ Ayşe Toksöz, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Güveççi.

³⁴⁴ Cemil Utanç, 1971, İlkokul mezunu, Köyün muhtarı, Yayladağı Güveççi.

³⁴⁵ Cemil Utanç, 1971, İlkokul mezunu, Köyün muhtarı, Yayladağı Güveççi.

³⁴⁶ Ayşe Toksöz, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Güveççi.

³⁴⁷ Mehmet Ali Alok, 1969, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Gözlüce.

³⁴⁸ Habibe Bozca, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

³⁴⁹ Mehmet Ali Alok, 1969, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Gözlüce.

³⁵⁰ Habibe Bozca, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

³⁵¹ Habibe Bozca, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

³⁵² Mehmet Aksoy, 1964, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Yayıkdamlar.

³⁵³ Mehmet Aksoy, 1964, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Yayıkdamlar.

³⁵⁴ Mehmet Aksoy, 1964, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Yayıkdamlar.

³⁵⁵ Mehmet Aksoy, 1964, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Merkez.

- Komşu komşunun külüne muhtaç. ³⁵⁶
— At ölür nalı kalır, yiğit ölür şanı kalır. ³⁵⁷
— Dar günün ömrü az olur. ³⁵⁸
— Tarla kabarık, harman kabarık, kır ata verir haberi. ³⁵⁹
— Nerde hareket, orada bereket... ³⁶⁰
— Dost başa, düşman ayağa bakar. ³⁶¹
— At ölür meydan kalır, yiğit ölür şan kalır. ³⁶²
— Ayağını yorganına göre uzat. ³⁶³
— Emek olmadan yemek olmaz. ³⁶⁴
— Yalancının mumu, yatsıya kadar yanar. ³⁶⁵
— Yazın gölge hoş, kışın çuval boş... ³⁶⁶
— Nerden kaldırdın bir taş, altında bir kaşık aş... ³⁶⁷
— Yazın başın kaynamazsa, kışın kazan kaynamaz. ³⁶⁸
— Gençlikte taş taşı, ihtiyarlıkta ye aş. ³⁶⁹

³⁵⁶ Ahmet Korkmaz, 1963, Ortaokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yeditepe.

³⁵⁷ Mehmet Aksoy, 1964, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Merkez.

³⁵⁸ Bilal Abul, 1943, Üniversite mezunu, Emekli İngilizce Öğretmeni, Yayladağı Merkez.

³⁵⁹ Ahmet Aktaş, 1921, Okur yazar değil, Çiftçi, Yayladağı Eğerci.

³⁶⁰ Ahmet Aktaş, 1921, Okur yazar değil, Çiftçi, Yayladağı Eğerci.

³⁶¹ Bilal Abul, 1943, Üniversite mezunu, Emekli İngilizce Öğretmeni, Yayladağı Merkez.

³⁶² Fatma Aktaş, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Aydınbahçe.

³⁶³ Duran Kolman, 1976, Üniversite mezunu, Güveççi Köyü İlkokulu Öğretmeni, Yayladağı Merkez.

³⁶⁴ Duran Kolman, 1976, Üniversite mezunu, Güveççi Köyü İlkokulu Öğretmeni, Yayladağı Merkez.

³⁶⁵ Mehmet Aksoy, 1964, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Merkez.

³⁶⁶ Ahmet Korkmaz, 1963, Ortaokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yeditepe.

³⁶⁷ Ahmet Korkmaz, 1963, Ortaokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yeditepe.

³⁶⁸ Ahmet Korkmaz, 1963, Ortaokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yeditepe.

³⁶⁹ Ahmet Korkmaz, 1963, Ortaokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yeditepe.

3. 4. Günlük Yaşayışla İlgili İnanışlar

3. 4. 1. Günlerle İlgili İnanışlar

- Arefe günü çalışılmaz. ³⁷⁰
- Cuma mübarek gündür. ³⁷¹
- Cuma günü bir şey ekilmez, ekilse de verimsiz olur. ³⁷²
- Cuma günü öğleden sonra bir şey ekilirse verimli olur. ³⁷³
- Cuma günü ekin biçilmez. ³⁷⁴
- Cuma gününün, Cuma namazı vakti hiçbir iş yapılmaz. ³⁷⁵
- Çarşamba günü çamaşır dikilmez. ³⁷⁶
- Akşamdan sonra kara kazan götürülmez. ³⁷⁷
- Pazartesi ve Salı günleri bir şey ekilmez, bereketsiz olur. ³⁷⁸
- Bayram günleri çalışılmaz. ³⁷⁹
- Arapça gün isimleri söylenirken, telaffuzda dudakların birbirine değdiği günler de sebze ekilir, değmediği günlerde sebze ekilmez. Ekilirse verimsiz olur. Günler: Isnain (Pazartesi), Selese (Salı), Erbain (Çarşamba), Hamis (Perşembe), Cuma, Seb (Cumartesi), Ehat (Pazar). Bu günlerden, Isnain (Pazartesi), Selese (Salı) ve Ehat (Pazar)'ta sebze ekilmez. Diğer günlerde ekilir verimli olacağına inanılır. ³⁸⁰
- Cuma günü çocuk yıkanmaz. ³⁸¹
- Cuma günü evde temizlik yapılmaz. ³⁸²

³⁷⁰ Ahmet Sevik, 1931, Okur yazar değil, Çiftçi, Yayladağı Leylekli.

³⁷¹ Dudu Karakoyun, 1966, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

³⁷² Abdullah Kına, 1964, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yayıkdamlar.

³⁷³ Şefika Kına, 1972, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

³⁷⁴ Abdullah Kına, 1964, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yayıkdamlar.

³⁷⁵ Hidayet Karakoyun, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

³⁷⁶ İhsan Korkmaz, 1968, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Gözlüce.

³⁷⁷ Gönül Korkmaz, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

³⁷⁸ Resul Korkmaz, 1963, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Gözlüce.

³⁷⁹ Selahattin Korkmaz, 1959, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Aydınbahçe.

³⁸⁰ Ramazan Karakoyun, 1965, Üniversite mezunu, Köy imamı, Yayladağı Yayıkdamlar.

³⁸¹ Cuma Yılmaz, 1940, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Aydınbahçe.

³⁸² Osman Yılmaz, 1960, Ortaokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Aydınbahçe.

3. 4. 2. İnsanlarla İlgili İnanışlar

- Sağ göz seğirirse sağlığa, sol göz seğirirse varlığa alamettir. ³⁸³
- Sağ kulağın çınlaması iyi şekilde anıldığına, sol kulağın çınlaması kötü şekilde anıldığına alamettir. ³⁸⁴
- Sağ el kaşınınca para gelir, sol el kaşınınca para harcanır. ³⁸⁵
- Sağ ayağı kaşınınca yolculuk var, sol ayak kaşınınca misafir gelecektir. ³⁸⁶
- İnsanın gözü seğirince misafir gelir. Omuz seğirince haber gelecektir. ³⁸⁷
- Kapı (eşik) önüne oturulmaz. Deli ile alay edilmez. ³⁸⁸
- Esname esnasında ağzın elle kapatılması gerekir. Kapatılmadığı zaman şeytanın insanın içine gireceğine inanılır. ³⁸⁹
- Tuvalet ve banyoya girerken sol ayakla girilir, çıkarken sağ ayakla çıkılır. Çünkü: İnsan tuvalete veya banyoya girerken ölürse sağ ayağı üzerine düşer. ³⁹⁰
- Hapşırıktan sonra “Elhamdülillah” denir. ³⁹¹
- Sofrada “Besmele” çekilir ve büyüklerden önce yemeğe başlanmaz. ³⁹²
- Yeşil ve mavi gözlülerin nazarına inanılır. ³⁹³
- Alışverişte parayı alan “bereket versin”, parayı verende “hayrını gör” der. ³⁹⁴
- Çay içerken, çaydan çöp çıkarsa misafir geleceğine inanılır. ³⁹⁵
- Hamile kadın gül koklamaz. Çocuğun zarar göreceğine inanılır. ³⁹⁶

3. 4. 3. Hayvanlarla İlgili İnanışlar

- Baykuş ötüncü birinin öleceğine inanılır. ³⁹⁷
- Kara kedi uğursuzluk getirir. ³⁹⁸

³⁸³ Hüseyin Azap, 1953, İlkokul mezunu, Karaköse mahalle muhtarı, Yayladağı Karaköse.

³⁸⁴ Mehmet Güven, 1974, İlkokul mezunu, Serbest meslek, Yayladağı Karaköse.

³⁸⁵ Yakup Akyürek, 1977, Lise mezunu, Serbest meslek, Yayladağı Karaköse.

³⁸⁶ Hamit Çatlak, 1973, Ortaokul mezunu, Esnaf, Yayladağı Karaköse.

³⁸⁷ Ali Bayar, 1956, İlkokul mezunu, Köy muhtarı, Yayladağı Sebenoba.

³⁸⁸ Hatice Erdoğan, 1910, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Sebenoba.

³⁸⁹ Hediye Çete, 1951, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

³⁹⁰ Talat Yetim, 1954, İlkokul mezunu, Marangoz, Yayladağı Leylekli.

³⁹¹ Hayriye Tokmak, 1930, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Leylekli.

³⁹² Ahmet Sevik, 1931, Okur yazar değil, Çiftçi, Yayladağı Leylekli.

³⁹³ Saadet Deliveli, 1956, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Eğerci.

³⁹⁴ İbrahim Deliveli, 1954, İlkokul mezunu, Köy muhtarı, Yayladağı Eğerci.

³⁹⁵ Gülnur Kurtoglu, 1988, Lise mezunu, Ev kızı, Yayladağı Eğerci.

³⁹⁶ Ömer Kurtoglu, 1963, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Eğerci.

³⁹⁷ Ayşe Kurtoglu, 1963, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Eğerci.

³⁹⁸ Safiye Aktaş, 1962, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Çandır.

- Köpek uluması iyi değildir. ³⁹⁹
- Horoz vakitsiz öterse bir yerde zarar olacaktır. ⁴⁰⁰
- Kedi kutsaldır. Uğur böceğinin uğuruna inanılır. ⁴⁰¹

3. 4. 4. Bitkilerle İlgili İnanışlar

- Buğday kutsaldır. İncir ve zeytin cennet meyvesidir. ⁴⁰²
- Kabak peygamber yiyeceğidir. ⁴⁰³
- Tesbi ağacı kutsaldır kesilmez. Fransız işgali sırasında Karaköse Beldesi'nde iki köylü kaçarak tesbi ağacı içinde saklandığı için kutsal kabul edilir. ⁴⁰⁴
- İğde ağacının nazardan koruduğuna inanılır. ⁴⁰⁵

3. 4. 5. Yıldırım ve Şimşek Çakması, Yıldız Kayması, Gökkuşağı ve Güneş Tutulması İle İlgili İnanışlar

- Gök gürlediği zaman “Senden korkmayan kâfir” denir. ⁴⁰⁶
- Yıldız kaydığı zaman birinin öldüğüne inanılır. ⁴⁰⁷
- Gökkuşağının altından geçen cinsiyet değiştirir. ⁴⁰⁸
- Yıldırım düşmesin diye evlerin üzerine demir konur. ⁴⁰⁹

3. 4. 6. Ateş ve Su İle İlgili İnanışlar

- Ateşin önünde namaza durulmaz. ⁴¹⁰
- Ateşe su dökülmez. ⁴¹¹

³⁹⁹ Mehmet Karaaslan, 1952, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Çandır.

⁴⁰⁰ Cemal Kartal, 1980, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Çandır.

⁴⁰¹ Abdullah Kına, 1964, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yayıkdamlar.

⁴⁰² Mevlüt Karakoyun, 1961, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yayıkdamlar.

⁴⁰³ Hidayet Karakoyun, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

⁴⁰⁴ Hüseyin Azap, 1953, İlkokul mezunu, Karaköse mahalle muhtarı, Yayladağı Karaköse.

⁴⁰⁵ İhsan Korkmaz, 1968, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Gözlüce.

⁴⁰⁶ Durdu Aktaş, 1967, Okur yazar değil, Çiftçi, Yayladağı Çandır.

⁴⁰⁷ Mustafa Bolat, 1975, Ortaokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Gözlekçiler.

⁴⁰⁸ Azime Bolat, 1932, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Gözlekçiler.

⁴⁰⁹ Ahmet Bolat, 1929, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Gözlekçiler.

⁴¹⁰ Kemal Yılmaz, 1911, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Sebenoba.

⁴¹¹ Hatice Erdoğan, 1910, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Sebenoba.

3. 5. Çocuk Oyunları

3. 5. 1. Ara Kesme:

İki grup halinde oynanır. Gruplar eşit sayıdadır. Yurt beklemek, korumak duygularından kaynaklanır. Bir merkez noktada bulunan ebe taşından başka hiçbir oyun aracı yoktur. Geniş düzlükler, meydanlar tercih edilir. Çünkü tamamen koşu oyunudur. Bu oyun, köyün içinde de oynanırdı. Kura ile ebe taşıyı koruyacak grup tespit edilir. Koruyanların iki görevi vardır:

- a) Ebe taşıyı korumak.
- b) Rakip oyuncuya elle dokunmak.

Kaçan gruptan biri ebe taşına ayağıyla dokunursa oyun biter. Bütün kaçanlar bu işi başarmaya çalışırlar. Ebe olanlar taşı korumakla yükümlüdürler. Kaçanların iki amacı vardır:

- a) Taşa dokunmak.
- b) Ara kesmek.

İsmi buradan alan oyunda, ara kesme; Kaçan oyuncuların ikinci ve etkili bir eylemidir. Ebe taşıyı koruyanlar biraz etrafa açıldığı sırada, fırsat kollayan çevik bir oyuncu, bir hatla ebe taşıyla rakipleri arasından geçerek taşla ilişkilerini keser. Böylece rakiplerinin sayısını azaltırlar. Koruyanlar da kesilmeden kovalayarak onlara elleri ile dokunarak öldürmeye çalışırlar. Ya taş dokunulur, ya da kovalayanlar kaçanları elleyerek öldürür, bitirirler. Oyun biter. Bundan sonra gruplar görev değişir. Bu kez diğer grup ebe taşıyı korur. Oyun üç settir. İkisini kazanan oyunu kazanmış olur. Hiçbir ödül yoktur. Spor içindir.⁴¹²

⁴¹² Recep Balcı, “Yayladağı’nın Yenice Köyü ve Dolaylarında Oynanan Çocuk Oyunları” Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 118, s. 22–24.

3. 5. 2. Çomçaklar:

Bu gece oynanan bir oyundur. Oynanacak mekânın düz olması arzu edilir. Fakat bir takım engellerin olması sorun değildir; hatta gereklidir. Yeter ki insanlar ve hayvanlar zarar görmesin. Oyun yine grupla oynanır. Gruplar eşit sayıda elemana sahiptir. Oyun alanı içinde merkezi bir yer ve buradan uzaklığı 10-15 metre olan bir nokta daha tespit edilir. 50-60 cm. uzunluğunda bir oyun sopası gereklidir. Oyuna kura ile başlanır. Grubun biri gözlerini kapatır, arkasını döner. Öteki gruptan bir kişi var gücüyle sopayı karanlıklara doğru fırlatır. Gözü kapalı grup sopanın sesini dinleyerek nereye düştüğünü duymaya, anlamaya çalışır. Sonra gözlerini açarak sopayı bulmak için aramaya çıkarlar. Bütün yapacakları budur. Öteki grup beklemededir. Sopa bulup getirilirse önceden tespit edilen 10-15 metrelik mesafeye rakiplerinin sırtına binerek giderler. Oyun yeniden başlar. Bu kez öteki grup sopayı aramaya çıkar. Bulursa rakiplerinin sırtına biner. Gruplardan biri, sopayı bulamazsa bir daha rakiplerini sırtlarlar. Sonra sopa hep birlikte aranarak bulunur, oyuna yeniden başlanır.⁴¹³

3. 5. 3. Çöte:

Açık sahada, istenen sayıda kişi ile oynanır. Oyuncuların hepsinin birer sopası vardır. 40-50 cm. uzunlukta ve yeteri kadar ağırlıkta olur. Bir de üç bacaklı “çöte” denen bir çatal yapılır. Oyuna seçilecek bir ebe ile başlanır.

Uygun uzaklıkta iki hat çekilir. Birine çöte dikilir. Birine de elleri sopalı oyuncular dizilir. Ebe, çötenin hizasında durup bekler. Oyuncular birer birer sopalarını fırlatırlar. Amaçları çöteyi vurup devirmek, uzaklara uçurmaktır. Bu arada sopaları sınırın ötesinde kalan, yani vuramayan oyuncular çöte vurulduğunda hızla koşar, sopalarını alıp dönerler. Ebe daha önce davranır çöteyi getirip yerine dikerse, sınırı geçemeyen varsa ona sopası ile dokunur, onu ebe yapar, kendisi ebelikten kurtulur. Oyuna yeni ebe ile başlanır.⁴¹⁴

⁴¹³ a.e.

⁴¹⁴ a.e.

3. 5. 4. Emen:

Bu oyun, bu gün oynanan golfün bir benzeridir. Ancak bir çok farklılıkları vardır. Oyun yeri düz ve genişçe bir alan olmalıdır. 5, 6 ve daha fazla kişiyle oynanabilir. Oyun yerinin orta yerinde 15-20 cm. çapında 8-10 cm. derinlikte düzgün bir çukur açılır. Her oyuncunun 60-70 cm. uzunluğunda 1,5-2 cm. çapında birer sopası vardır. Bir de herkesin sopa ile vuracağı kurumuş, düzgünce ve çok ağır olmayan bir çam kozalağı bulunur. Buna “emen” denir. Oyun, adını bundan alır. Oyuna, emenin oyuktan biraz uzağa atılıp sopalarla cirit atar gibi vurulmasıyla başlanır. Bu, ebe tespit etmek içindir. Emeni vuramayan ilk kişi ebe olur. Ebe, hemen emene sopası ile vurarak oyuna başlar. Ebe'nin amacı kozalağı açılan çukura indirmektir. Çukura indirirse oyuna yeniden başlanır. Ama ebe'nin işi zordur. Öteki oyuncular da fırsat kollarlar. Sopalarının ucuyla emene vurarak çukurdan uzaklaştırmaya çalışırlar. Ebe de hemen hareket halinde iken ona bu hareketi kazandıran oyuncuya sopanın ucu ile dokunur. Böylece onu oyun dışı bırakır.

Bu şekilde rakipleri gittikçe azalır. Kozalağı çukura indirdiği an oyun biter ve oyuna yeniden başlanır. Yeniden bir ebe seçilerek oyuna devam edilir.⁴¹⁵

3. 5. 5. Küsküç:

Küsküç, 35-40 cm. uzunluğunda 2-2,5 cm. çapında kurşun kalem gibi sivriltilmiş sert ve sağlam ağaçtan yapılmış bir sopadır. Düz ve çok çamur olmayan bir alanda oynanır. Kil zeminler tercih edilir.

Biri, ıslak zemine bütün gücüyle dikine fırlatarak küskücünü saplar. İkinci oyuncu da hem küskücünü saplamak, hem de birinci oyuncunun küskücünü yerinden söktürüp devirmek için vurur. Öyle bir yöntemle vurur ki bazen rakibin küskücünü uzağa fırlatır. Bu hem ustalık, hem de güç ister. Devirdiği küsküç kendisinin olur. Üçüncü, dördüncü ve daha sonrakiler de bir küskücü gözlerine kestirerek vururlar. Birinci oyuncu eğer duruyorsa küskücünü çekerek yeniden vurur. Diğerleri de sırayla küsküçlerini çekip yeniden vururlar. Çok küsküç devirenler akşam evlerine bir kucak küsküçle döner.

⁴¹⁵ a.e.

Çünkü bütün gün oynanan bu oyunun hâsılatı bol olmuştur. Anneleri çoğu zaman onları yakar. İyi küskücü olanlar bunları saklar, başka oyunlarda kullanır.⁴¹⁶

3. 5. 6. Ayakçak:

Düzgün ve uygun yerinde ayak koyacak çatalı olan aynı uzunlukta iki sopa gereklidir. Çamur olmayan sert zeminlerde oynanır. Çatal yerlerine basılır. Koltuk altına kadar uzanan sap kısmından tutularak üzerinde yürünür. Bu da çeviklik ve beceri ister. Çatalın yerden yüksekliği beceriye göre değişir. Tespit edilen bir mesafeye kadar kim önce varırsa oyunu o kazanır. Ama yöre oyunlarında asla ödül yoktur. Zevk için, spor için yapılır.

Yakın zamana kadar aba güreşlerinde de ödül yoktu. Her şey sporda başarı kazanmak içindi. Bu gurur her şeye değerdı.⁴¹⁷

3. 5. 7. Güvercin Taklası:

En az dörder kişilik iki takımla oynanır. İlk oyun hakkı kurayla belirlenir. Dört kişiden ikisi ayakta sırt sırta döner. Öteki iki kişi eğilerek başlarını onların alttan aralarına sokarlar. Elleriyle de bacaklarını tutarlar. Öteki takım ellerini ve başlarını eğilenlerin sırtına koyarak kasadan atlar gibi takla atarlar. Hepsi de düşmeden atlarsa birer birer yeniden atlarlar. Atlama birinin düşmesine kadar sürer. Atlayan takımdan biri düşünce, görev değişimi olur. Atlamayı diğer takım sürdürür.⁴¹⁸

3. 5. 8. Çelik-Çomak:

Bütün oyunlarda olduğu gibi bu oyunda çok dikkat isteyen, tehlike oluşturabilen bir oyundur. İki oyuncu arasında oynanır. İkisnin de bir çomağı vardır. Çelik bir tanedir. Tarlada, dağda, insanların az olduğu yerlerde, düz alanlarda oynanır. Kura ile başlanır. Çelik yere konur, çomakla ucuna hafifçe vurularak havaya kaldırılır. Çomak ile çeliğe havada iken tekrar kuvvetlice vurularak uzaklara fırlatmaya çalışılır. Çeliğin düştüğü yerle vurulan nokta arası adımlanır. Farz edelim 15 adım olsun. Bu, oyuncunun

⁴¹⁶ a.e.

⁴¹⁷ a.e.

⁴¹⁸ a.e.

puanıdır. Ama oyun hakkı bitmemiştir. Aynı şekilde çeliğin düştüğü yere gider, aynı vuruşları tekrarlar. Kazandığı puanları sayar, önceki puana ekler, belki üçüncü, dördüncü defa aynı şeyleri yapar ve puanları çoğaltır. Çelik havada iken vuramazsa yani puan sıfır olduğu zaman sıra diğer oyuncuya geçer. O da aynı vuruşlarla puan toplamaya çalışır. Tespit edilen puanı (örneğin 200 puan) kim önce doldurursa oyunu o kazanır.⁴¹⁹

3. 5. 9. Kumpanya:

Bu, hırsız-polis oyununa benzer. Bir duvar dibi seçilir. Eşit sayıda iki takım arasında oynanır. Kura ile kaçan-kovalayan seçilerek oyuna başlanır. Kovalayanlar kaçanları yakalar. Duvarın dibine dizer. Bir kısım oyuncu, bu yakalananları korumak için bekler.

Kaçanların da kovalayanların da iki türlü etkinliği vardır. Kovalayan hem yakalamaya çalışır, hem de yakaladıklarını korur. Kaçanlar da hem yakalanmamaya çalışır, hem de duvar dibinde duran arkadaşlarını elle dokunarak kurtarmaya çalışırlar. Yakalamaya çalışanlar herkesi yakaladıktan sonra birinci set biter. Bu kez kaçanlar kovalama görevi alırlar. Oyun böylece sürer gider.⁴²⁰

3. 6. Yayladağı’nda Aba Güreşleri

3. 6. 1. Aba ve Aba Güreşleri

Yöresel güreşe adını veren “aba”, keçi (teke) kılından, deve tüyünden veya dövme yünden yapılır. Yörede yapılan aba; çoğunlukla kart keçi veya teke kılının temizlenerek el tezgâhlarında dokunmuş kumaştan dikilmektedir.⁴²¹

Sözlükte “kaba, kalın ve sağlam kumaştan yapılmış bir giysi” olarak tanımlanan aba, bu tarifi tersine yörede hünerli ve zarif ellerin dokuduğu ve eski dönem insanların başlıca giyeceklerinin başında gelen bir giysidir.⁴²²

⁴¹⁹ a.e.

⁴²⁰ a.e.

⁴²¹ Zafer Sarı, **Hatay’da Aba Güreşleri**, Kültür Ofset Basımevi, Antakya 1992, s. 11-48.

⁴²² a. g. e.

3. 6. 2. Aba Güreşinin Dünü Bugünü

Asırlardan beri yapılagelen aba güreşleri, her devirde düğünlerde, bayramlarda ve diğer özel günlerde yapılan en renkli, en heyecanlı, en coşkulu ve en çok ilgi gören etkinliklerin başında gelir. Yörede yapılan güreşlerin Kral Claudis dönemine kadar uzandığı söylenmektedir. Kral Claudis zamanında, M.S. 41-44 yıllarında ilk kez düzenlenen olimpiyat oyunlarında güreş oyunları da yer almıştır.⁴²³

Her geçen gün önemini yitiren aba güreşlerini canlandırmak, bu ata sporumuzu gelecek nesillere aktarmak için 1939 yılında Antakya’da açılan Halkevi’nin bir şubesi olan Şeyhköyü Halkevi bünyesinde bir güreş kulübü kurulmuş ve pehlivanlar bir çatı altında toplanarak aba güreşlerinin gelecek nesillere aktarılması sağlanmıştır. Bu dönemde aba güreşleri en parlak dönemini yaşamıştır. Daha sonraki yıllarda bu kulüp kapanmış ve aba güreşlerinde bir gerileme dönemi başlamıştır. 1987 yılında Şenköy gençleri örgütlenerek, “Aba Güreşlerini Kalkındırma ve Koruma Derneği”ni kurdular. Ancak bu dernekte ilgisizlikten 1989 yılında kapanmıştır.⁴²⁴ Yayladağı’nda 1998 yılından bu yana her yıl Ağustos ayının ikinci haftasına rast gelen Cumartesi ve Pazar günleri festival ve aba güreşleri yapılmaktadır.

3. 6. 3. Yayladağı Yöresinde Aba Güreşleri

Güreş, yöre tabiriyle “güleş”, Türklerin bilinen en eski sporlarından biridir. İki kişi arasında yapılan bu spor, rakibinin sırtını yere getirebilmek amacını taşır. Kendine özgü belirli kuralları vardır. Güreşe adını veren “aba”, kalın ve sağlam dokunmuş bir kumaş türüdür. Kolsuz dikilmiş olan abanın önü de açıktır. Abanın kol, omuz, ön ve alt kısımlarına meşin şeritler dikilmek suretiyle sağlam ve uzun ömürlü olması sağlanır. Abanın sırtına kalın, el dikişiyle güreşe hangi köyden katılıyorsa o köyün adı yazılır. Bu, abanın kaybolmasını önlemek ve sporcunun hangi köyü temsil ettiğini belirtmek için yapılır. Bele bağlanmak üzere 5 cm. eninde 150 cm. uzunluğunda bezden kuşak yapılır. Güreşçinin belden aşağısında kısa giyecek bulunur.⁴²⁵

⁴²³ a. g. e.

⁴²⁴ a. g. e.

⁴²⁵ Yusuf Cıla; **Yayladağı Yöresinde Aba Güreşleri**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VIII, Sayı: 84, s. 40.

Eskiden Yayladağı ve yöresindeki köylerde hemen her düğünde güreş tertiplenirdi. Güreşin yapılacağı köyden haberciler görevlendirilir, civar ve Kuseyr (Altınözü) köylerine duyurulurdu. Bu iş eskiden tellallar vasıtasıyla da yapılırdı.⁴²⁶

Güreş, köy meydanı veya harmanlarda yapılırdı. Güreşe katılan pehlivanlar bu meydanda ısınma hareketleri yaparlar, meydana hoplayıp sahayı bir tur dolanırlar, ellerini çıkararak peşrev çeker, yiğitlik örneği sergilerler. Bu esnada başka bir pehlivan aynı hareketlerle karşı yönden gelir. Önceki pehlivan koşarak diğerinin omzuna atılır, sahanın etrafını bir tur döndürüp meydana çıktığı yerde indirir ve tokalaşıp ayrılırlar. Bu, yarım saat kadar devam eder. Buna yörede “makkaban” denir. Güreşçiler makkabandan sonra abayı giyip meydana iner ve dolanarak güreşecek rakip ister, rakip gelir ve güreş tutulur. Birbirlerine güreş taklitleri yaparlar, yıkışırılar. Derece dışı yapılan bu güreşe “pereventi (perakende) güreş” denir. Bütün bunlar akşamdan sonra yapılan güreş hazırlıklarıdır. Gece saat 9-10 sıralarında esas güreş başlar. Sahanın aydınlatılması önceleri odun ve çalı yakmak suretiyle yapılırdı. Ateş yakılarak sahanın aydınlatılmasına yörede “mersah” denir. Sonraları gazlı aydınlatma araçlarıyla yapılmaya başlandı, günümüzde ise bu iş artık elektrikle yapılmaktadır. Artık eleme usulüyle esas güreş başlar. Çok eskiden yapılan güreşlerde süre sınırlaması yoktu. Pehlivanlardan birinin diğerini yıkması ile güreş sonuçlanmış sayılırdı. Son 45-50 yıldır yapılan güreşler belli zamanlarla sınırlandırılmıştır. Bu süre içinde birbirlerini yenemeyen güreşçiler berabere kalmış sayılır. Buna “yaralı kalma” denir. Tur sonunda tekrar güreştirilen yaralı kalanlar yine yıkışamazlarsa birbirlerine rey “oy” vermek suretiyle birisi güreşten çekilir. Oy verme gerçekleşmezse iki pehlivanda güreşten çekilmiş sayılır. Buna yörede “hasım kalma” denir.⁴²⁷

Güreş, gece boyunca devam eder. Ertesi gün öğleye, zaman zaman ikindiye kadar uzayabilir. Bu süre güreşe katılan pehlivanların sayıları ile alakalıdır. Güreş sonunda dereceye giren pehlivan ortaya çağrılır. Hangi köyün pehlivanı olduğu, adı soyadı ve derecesi seyircilere ilan edilir. İkramiyeleri verilir. Köy dışından gelen pehlivan ve seyirciler ev sahipleri tarafından evlere davet edilir ve ağırlanır. Yemekten sonra misafirler uğurlanır, böylece güreş sona ermiş olur.⁴²⁸

⁴²⁶ a. g. c.

⁴²⁷ a. g. c.

⁴²⁸ a. g. c.

Günümüzde Yayladağı'nda yapılan aba güreşleri Türkiye Güreş Federasyonu'nun bilgisi dâhilinde 1998'den beri her yıl Ağustos ayının ikinci haftası, hafta sonu yapılmaktadır. Cumartesi akşamı ülkemizin farklı yerlerinden gelen davetliler için bir konser düzenlenir ve sinevizyon gösterimi ile davetlilere ilçe hakkında bilgi verilir. Pazar günü ise güreşler yapılır. Sabah çocuklar, öğleden sonra ise büyükler güreşir. Pazar günü akşamı geç saatlerde final müsabakası yapılarak festival sona erer.

Fotoğraf 27: Güreş Yapan İki Genç*

* Fotoğraf, bizzat tarafımdan 12.08.2005 tarihinde çekilmiştir.

4. BESLENME VE MUTFAK KÜLTÜRÜ

İnsanoğlu, ilk çağlardan beri hayatını devam ettirebilmek için sürekli besin kaynağı aramak zorunda kalmıştır. İlk dönemlerde avcılık ve toplayıcılık yapan insan, bir süre sonra hayvanları evcilleştirmeyi, yabani bitkileri yetiştirmeyi başarmıştır. İnsanoğlu ateşi bulduktan sonra üretim biçiminde büyük bir değişme olmuş, buna bağlı olarak yemek türleri ve pişirme biçimleri sürekli gelişmiştir. İlk çağlardan beri yiyeceklerini yetiştirmeyi öğrenen insanoğlu, onları saklamayı, pişirerek daha lezzetli bir hale getirmeyi de öğrenmiştir. Bir toplumun beslenme kültürü, yaşama biçimiyle doğrudan ilişkilidir.

Yayladağı mutfak kültürünün temelini süt ve süt ürünleri ile sebze ve etten yapılan yiyecekler oluşturmaktadır. Kahvaltılarda genellikle süt ürünleri, peynir, çökelek, biberli çökelek, tuzlu yoğurt vb. tüketilirken, yemeklerde ağırlıklı olarak sebze ve et yemekleri tüketilmektedir. Mutfak kültüründe ilçenin köyleri arasında bir fark yoktur. Örneğin; kahvaltılarının vazgeçilmez yiyeceği, tuzlu yoğurt ve biberli çökelek Güveççi, Uluyol ve Görentaş'ta yapılırken, aynı zamanda Yeditepe, Yayıkdamlar ve Gözlüce taraflarında da yapılmaktadır.

Bu bilgilerden sonra Yayladağı'nın mutfak kültürüne, doğum, evlenme, ölüm günleri ile özel günlerde yapılan yemek çeşitlerine bakalım.

4. 1. Doğum İle İlgili Yemekler

Yeni doğum yapmış bir annenin, sütü kesilmesin, çok olsun diye anne için yemekler yapılır. Doğum ile ilgili olarak verilen yemekler, doğum yapmış kişi için yapılan yemeklerdir. Doğum yapmış olan anneyi tebrike gelen misafirlere ise içecekler (çay, kahve, ayran, şerbet) ikram edilir.

4. 1. 1. Yoğurtlu Çorba:

Önce pirinç yıkanır. Yıkandıktan sonra bol su ile haşlanır. Piştikten sonra içine yoğurt

eklenir. İçine nane ve kırmızıbiber konarak hazırlanır. Annenin sütü çok olsun diye, zaman zaman anneye yedirilir.⁴²⁹

4. 1. 2. Kimyonlu Zeytin Yağlı Soğan Kavurması:

Kuru soğanlar ince ince doğranır. Doğranan soğan zeytinyağı ile birlikte iyice kavrulur. Kavrulan soğanların üzerine kimyon eklenerek yemeye hazır hale getirilir.⁴³⁰

4. 1. 3. Ciğer Kavurması:

Ciğer küçük küçük doğranır. Tavada güzelce pişirilir. Pişen ciğerin üzerine önce soğan eklenir. Bir müddet daha pişirilir. Soğan iyice kavrulduktan sonra domates eklenir. Yemek piştikten sonra, tuzu ve biberi de eklenerek yemeye hazır hale getirilir.⁴³¹

Anne sütünün çoğalması için yapılan bu yemeklerin yanında, anneye süt içirilir. Ayrıca doğum yapan anneye tatlı yedirilir. Tatlılar, annenin sütünün çoğalmasını sağlar.

4. 2. Evlenme Töreniyle İlgili Yiyecek ve İkramlar

Evlenme törenlerinde birçok yemek yapılmaktadır. Ancak en çok yapılan ve davetlilere en çok ikram edilen yiyecekler, kuru fasulye (sulu) ve etli pilav (aş) dır. Ekmeğin verilmediği düğünlerde davetliler, sulu ve aş kaşıkla yemektedir. Sulu ve aşın yanında zaman zaman farklı yemeklerde yapılmaktadır. Bu yemekler ve yemeklerin yapılış şekilleri şöyledir:

4. 2. 1. Sarma:

Bulgur kepekleri savrulup bir tepsiye konur. Üstüne küçük bir domates küçük küçük doğranarak eklenir ve 20 dakika beklenir. Sonra ince doğranmış soğan, biber, domates kullanılmıyorsa salça ve tuz eklenerek iyice yoğrulur. Yıkayıp suları süzölmüş ve ince doğranmış maydonaz, ince doğranmış domates ile karıştırılır. Nar ekşisi ve zeytinyağı

⁴²⁹ Şahin, a.g.e, s. 69.

⁴³⁰ Emine Algöz, 1959, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

⁴³¹ Fatma Aktaş, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Aydınbahçe.

ilave edilip üstü maydonazla süslenerek mevsimine göre marul, lahana ve asma yaprağı ile sarılır.⁴³²

4. 2. 2. Dolma:

Kabak ve patlıcanlar sıcak suda yıkanıp ayrı ayrı haşlanır. Yapraklar ve biberler sıcak suyla yıkanır. Dolma içi hazırlanır. Önce yaprak sarılıp tencereye dizilir. Kabak ve patlıcanlar içleri biraz eksik olarak doldurulup yaprak dolmaların (sarma) üstüne yerleştirilir. Sarımsak, nane, limon suyu ilave edilir ve tencerenin üstünü kapatacak kadar su konarak pişirilir.⁴³³

4. 2. 3. Kuru Fasulye:

Önce fasulyeler haşlanır. Daha sonra soğan ve domates kızartılır. Haşlanan fasulye, kızartılan soğan ve domatesle birlikte tencereye konur. Üzerine su eklenir ve kısık ateşte 10 dakika kadar bekler. Yörede “sulu” olarak bilinir ve düğünlerin vazgeçilmez yemeklerindendir (Fotoğraf 28).⁴³⁴

Fotoğraf 28: Düğün Yemeklerinden Kuru Fasulye*

* Fotoğraf, bizzat tarafımdan 28.08.2005 tarihinde çekilmiştir.

⁴³² Mithat Kalaycıoğlu, **Hatay Halk Bilimi**, İhsan Ofset, Hatay 1998, s. 128.

⁴³³ a.g.e, s. 135.

⁴³⁴ Fatma Aktaş, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Aydınbahçe.

4. 2. 4. Aşur:

Aşur, beyaz ve kırmızı olmak üzere iki çeşit yapılır. Yayladağı'nda kırmızı aşur yapılır. Buğday ve nohut önceden hazırlanır. Kemiksiz kırmızı et veya tavuk eti biber salçası tuz ile beraber tencereye konulur ve iyice pişirilir. Tahta kaşık yardımı ile tencerede iyice dövülür. İçine kızartılmış yağ dökülür ve tekrar iyice karıştırılır. Üzerine kimyon ve tavada kızartılmış yağ dökülerek servis yapılır.⁴³⁵

4. 2. 5. Etli Bulgur Pilavı (Aş):

Aşlar, bulgurun içine konulan yan maddeye göre isim alırlar. Bunların mevlit aşları değişik olur. Kesilen kurbanın içi temizlendikten sonra, küçük parçalara bölünerek asıma konur. Önce etler pişirilir, sonra bulguru ilave edilir. Pişen etin içine pirinç ilave edilirse buna, etli pirinç pilavı denir. Düğünlerde kuru fasulye ile birlikte verilen ve yöre halkı tarafından çok sevilen bir yemektir (Fotoğraf 29).⁴³⁶

Fotoğraf 29: Düğün Yemeklerinden Etli Bulgu Pilavı (Aş)*

* Fotoğraf, bizzat tarafından 28.08.2005 tarihinde çekilmiştir.

⁴³⁵ Şahin, a.g.e, s. 77.

⁴³⁶ Mehmet Tekin, **Hatay Mutfağı Sempozyumu**, “Yayladağı Yemekleri, Yusuf Şerifoğlu”, Kültür Ofset Basımevi, Antakya 1993, s. 40-47.

4. 2. 6. Sini Kebabı:

Maydanozlar ince ince doğranır. Doğranan maydanozların yarısı, karabiber, baharat, dövülmüş sarımsak, kırmızı biber ve tuzla birlikte kıymaya karıştırılıp iyice yoğrulur. Diğer tarafta ince doğranmış soğan ve maydanoz 1 kaşık toz biber veya ince doğranmış taze biber ve tuz iyice karıştırılıp bir tepsinin altına açılır. Hazırlanmış kıymadan küçük parçalar koparılıp, elde ince ince açılarak tepsideki malzemenin üstüne döşenir. Tepsinin tümü etle kaplandıktan sonra üstüne halka şeklinde kesilmiş patates, domates ve bir bardak suda eritilmiş bir kaşık salça konarak fırında pişirilir.⁴³⁷

4. 2. 7. Kabaklı Yahni:

Tencereye zeytinyağı konur. Ay şeklinde doğranmış soğanlara tuz katılıp yağda kavrulur. Kabukları kazınıp ince doğranmış kabaklar ilave edilir. Yağda biraz daha kavrulur. İçine küçük doğranmış domates, kimyon ve biber katılır. Kabaklar pişince 1 bardak bulgur, 3 bardak sıcak su ilave edilir. Ateşin üzerinde karıştırılır ve suyundan bir bardak alınır. Piştikten sonra ocaktan alınıp üzerine bir bardak su ilave edilir ve karıştırılır.⁴³⁸

4. 2. 8. Şişperek (Şiş Börek):

Şişperek aynen mantı gibidir. Bölgede ismi “şişperek” olarak bilinir. Önce içi hazırlanır. Kıyma kavrulur. Piştikten sonra içine ince ince doğranmış soğan eklenir. Daha sonra hamuru hazırlanır. Hamurun içine yeteri kadar tuz eklenir ve tekrar iyice yoğrulur. Ekmek yapılan hamurdan daha katı bir şekilde hazırlanır. Hamurdan küçük bezeler alınarak oklava ve merdane yardımı ile unla birlikte açılır. Yufka şekli verilir. Piştiği zaman hemen dağılmaması ve içine koyulan için tutması için yufkalar çok ince değil biraz daha kalın yapılır. Hazırlanan hamur senit (üzerinde yufka açılan ahşaptan yapılmış ayaklı mutfak eşyası) üzerinde kare şeklinde küçük parçalar halinde bıçak yardımı ile kesilir. Önceden hazırlanan içten karenin ortasına yerleştirilir. Uçlarından katlanarak birleştirilir. Dövme bol suyla iyice haşlanır. Piştikten sonra içine yeteri kadar tuzlu yoğurt eklenir. Kaynamaya başlayınca şişperekler içine atılır ve şişperekler suyun

⁴³⁷ Kalaycıoğlu, a.g.e, s. 139.

⁴³⁸ Şahin, a.g.e, s. 73.

yüzüne çıkınca kapatılır. Nane, yağ, toz biber, tavlatılarak üzerine dökülür. Dövme yoksa pirinçle de aynı şekilde yapılabilir.⁴³⁹

4. 2. 9. Oruk:

Et, bulgur ve baharat yoğrulup elle ovulduktan sonra içine ceviz veya fıstık ile yağda kavrulmuş kıymanın doldurulup kapatılarak fırında veya yağda kızartılmasıyla yapılan bir çeşit köfte.⁴⁴⁰

4. 3. Ölüm Töreniyle İlgili Yemekler

Bölgede, ölüm sonrası mevlit okutulmaktadır. Düğünlerde olduğu gibi mevlitlerde de baş yiyecek “sulu” ve “aş”tır. Sulu ve aşın yanında zaman zaman farklı yiyecekler de yapılmaktadır. Bu yiyecekler ve yapıış şekilleri şöyledir:

4. 3. 1. Kake (Kahke):

Tereyağı eritilir ve içine mezeki sakızı, mahlep, şeker ve yeteri kadar su eklenir. Üzerine yavaş yavaş un eklenir ve iyice karıştırılır. Kulak memesi sertliğindeki hamura simit şekli verilir. Üzerine susam serpilir. Ve yağlanmış tepsiye dizilerek fırında pişirilir. Sert simite benzeyen bu yiyecek, uzun süre bozulmadan bekletilebilir.⁴⁴¹

4. 3. 2. İrmik Helvası:

İrmik, bir tatlı kaşığı yağla biraz kavrulur. Su ile şeker kaynatılıp şurup yapılır. Az kavrulan ırmik bunun içine konur ve ince ateşte koyulaşınca kadar pişer. 3-5 dakika sonra altı söndürülür.⁴⁴²

⁴³⁹ a.g.e, s. 75.

⁴⁴⁰ Hatay Valiliği, **Hatay İl Yıllığı 2000**, s. 117.

⁴⁴¹ Şahin, a.g.e, s. 83.

⁴⁴² Kalaycıoğlu, a.g.e, s. 152-153.

4. 4. Özel Günlere Ait Yemekler

Doğum, evlenme ve ölümle ilgili yiyeceklerin yanında özel günler için yapılan yemeklerde vardır. Özellikle Ramazan ve Kurban Bayramları için yapılan bu yiyecekler ve tarifleri şöyledir:

4. 4. 1. Halka:

Bayramlarda yapılan özel bir tatlı türüdür. Bayramdan birkaç gün önce yapılır. Zeytinyağlı ve şekerli olmak üzere iki türü vardır. Hamurdan yapılır. Yufka şeklinde açılan hamur, kıvrımlar halinde birleştirilir. Yağda iyice kızartılır. Kızartılan halkalar yağdan çıkarılarak soğumaya bırakılır.⁴⁴³

4. 4. 2. Kuru Pasta:

Bir yemek kaşığı şeker, bir tatlı kaşığı tuz ve karbonat, bir su bardağı yoğurt ve ayçiçek yağı, yarım paket margarin ve un konarak pişmeye bırakılır.⁴⁴⁴

4. 4. 3. Kuru Fasulye (Sulu):

Önce fasulyeler haşlanır. Daha sonra soğan ve domates kızartılır. Haşlanan fasulye, kızartılan soğan ve domatesle birlikte tencereye konur. Üzerine su eklenir ve kısık ateşte 10 dakika kadar bekler. Piştikten sonra altı söndürülür.⁴⁴⁵

4. 4. 4. Etli Bulgur Pilavı (Aş):

Aşlar, bulgurun içine konulan yan maddeye göre isim alırlar. Bunların mevlit aşları değişik olur. Kesilen kurbanın içi temizlendikten sonra, küçük parçalara bölünerek kazana konur. Önce etler pişirilir, sonra bulguru ilave edilir.⁴⁴⁶

⁴⁴³ Fatma Aktaş, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Aydınbahçe.

⁴⁴⁴ Fatma Aktaş, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Aydınbahçe.

⁴⁴⁵ Fatma Aktaş, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Aydınbahçe.

⁴⁴⁶ Tekin, a.g.e, s. 40-47.

4. 4. 5. Aşur:

Aşur, beyaz ve kırmızı olmak üzere iki çeşit yapılır. Yayladağı’nda kırmızı aşur yapılır. Buğday ve nohut önceden hazırlanır. Kemiksiz kırmızı et veya tavuk eti, biber salçası, tuz ile beraber tencereye konulur ve iyice pişirilir. Tahta kaşık yardımı ile tencerede iyice dövülür. İçine kızdırılmış yağ dökülür ve tekrar iyice karıştırılır. Üzerine kimyon ve tavada kızdırılmış yağ dökülerek servis yapılır.⁴⁴⁷

4. 5. Adaklarla İlgili Yiyecek ve İçecekler

Yayladağı ilçesi’nde adaklarla ilgili özel yemek yapılmamaktadır. Adak, genellikle keçi olur. Adak, kesilerek komşulara ikram edilir ya da etler parçalara ayrılarak fakirlere dağıtılır. Adak yapan kimse bu etten yemez. Eğer yerse, yediği etin ücretini fakirlere verir.⁴⁴⁸

Doğum, evlenme, ölüm ve özel günlerle ilgili verilen bu yiyeceklerden sonra ilçede yapılan diğer yiyeceklere bakabiliriz. Yayladağı yöresine ait vereceğimiz bu yiyecekler, Emekli Belediye Başkanı Yusuf Şerifoğlu tarafından hazırlanmış ve ‘Güneyde Kültür Dergisi’nde “Yayladağı Yemekleri” başlığıyla yayınlanmıştır.

4. 6. Yayladağı’nda Mahalli Yemekler, Salatalar, Ekmekler, Turşular, Tatlılar

4. 6. 1. Yemekler

4. 6. 1. 1. Ekmek Kavurması:

Soğan, salkım salkım doğranır. Üzerine domates, yeşilbiber doğranıp konur. Bolca yağ ilave edilir. Yanmayacak şekilde kavrulur. Sonra üzerine bir su bardağı su ilave edilir. 10 dakika kaynatılır. Doğranan ekmek (Tandır ekmeği olma şartı vardır) suya batırılıp üzerine dökülür. 5-6 dakika karıştırılarak beklenir.

⁴⁴⁷ Şahin, a.g.e, s. 77.

⁴⁴⁸ Ramazan Karakoyun, 1965, Üniversite mezunu, Köy imamı, Yayladağı Yayıkdamlar.

4. 6. 1. 2. Kemikli Sövuş:

Kemik etli olarak bir tencereye ya da düdüklüye konur. İçine yarım su bardağı nohut konur. Etler tam pişinceye kadar ateşte kalır. Piştikten sonra et suyu süzgeçten geçirilerek, ayrı bir kaba alınır. Kemiğin etleri, iliği, neyi varsa ayıklanır.

Yine tandır ekmeği, küçük küçük doğranır. Yağda kavrulur. Bir tepsiye serilir. Üzerine ayıklanmış et yayılır. Et suyu sıcak sıcak üzerine gezdirilerek dökülür. İsteyen üzerine biraz limon veya kimyon sıkar veya atar. Bu bir nevi “paça”dır. Bu yemek, ekmek kırıntılarının israfını önlemek için yapılır.

4. 6. 1. 3. Tavuklu Sövuş:

Tavuk haşlanır. Pişen tavuk tepsiye alınır. Eti küçük parçalara ayrılır. Ekşi suyunun hazırlanması için önce tencereye yağ konur, kazanda eritilen yağın üstüne, tavuğun kaynatıldığı su ilave edilir. İçerisine bir baş sarımsak dövülüp ilave edilir. Fazla ekşi olmayacak kadar, domates salçası ve nar pekmezi ilave edilir. Ayrıca kuru nane ilave edilir. Küçük parçalara ayrılan et içine dökülür ve yeteri kadar su konur, pişmeye bırakılır. Bir yarım saat kaynatıldıktan sonra indirilir.

4. 6. 1. 4. Yoğurtlu Tirit:

İki çeşidi vardır. Ya peynirli-yumurtalı ya da yoğurtlu-yumurtalı yapılır. Tandır ekmeği doğranıp yağda kavrulur. Üzerine sarımsaklı yoğurt dökülür. Bunun üstüne de miktarına göre pişirilen yumurta ilave edilir.

Peynirli tiritte, ekmek doğranır, üzerine kırmızı toz biber ilave edilir. Karabiber de konur. Kısık ateşte 5–10 dakika kaynatılır. İster ekmekle çorba vaziyetinde, ister doğranmış ekmeğin üstüne dökülerek yenilir. Buna “soğan çorbası”da denir.

4. 6. 1. 5. Domates (Banadura) Kavurması:

Kuru ekmekler el büyüklüğünde, bir leğene, aralarına su girecek şekilde yan yana konur. İki sıra, bazen üç kat olabilir. Kavrulan sulu domates, soğan ve maydanozla

karıştırılarak, ekmeklerin üstüne dökülür. Ekmeklerin, bu karışımın suyunu emip yumuşaması için biraz beklenir.

4. 6. 1. 6. Siresil:

Anadolu'nun bazı yerlerinde “katma”, bazı yerlerinde de “mırmırı” ad verilir. Genelde birbirinden farklıdır; ama ana madde birinde bulgur, diğerinde dövmeliktir. Yağsız bir bulgur pilavıdır. İçerisine kabak zamanı bol kabak, patlıcan zamanı patlıcan, bakla doğranır, tuzu atılır. Bir saat kadar piştikten sonra ayrılanla ıslanan pilav, iyice yumuşadıktan sonra, üzerine bol ayrılan dökülür. Yanında, soğan, ya da bol zeytinyağı, domatesli, maydanozlu, naneli sürk salatası olur. Yenmeden önce soğuk suyun içine konur.

4. 6. 1. 7. Acılı Aş, Mercimekli Aş, Nohutlu Aş:

Aşlar, bulgurun içine konulan yan maddeye göre isim alırlar. Bunların mevlit aşları değişik olur. Kesilen kurbanın içi temizlendikten sonra, küçük parçalara bölünerek kazana konur. Önce etler pişirilir, sonra bulguru ilave edilir. Üzerine katık da ilave edilince, çok yağlı, etli ve yumuşak olur. Yanında kuru fasulye, şişperek (mantı) ve bazen aşure yapılarak yenilir.

4. 6. 1. 8. Mantı:

Hamurun içine kıyma konup balta ağzı biçiminde, haşlanır. Üzerine sarımsaklı yoğurt dökülür. Bunun üstüne de yağ içerisinde kırmızıbiber gezdirilir. Yörede buna “Tatar Böreği” denir. Mercimek, sütlü yayla çorbaları gibi yapılırsa da, bunlardan başka yörede iki değişik, çorbamsı, çorbaya nazaran daha koyu lepeç yapılır

4. 6. 1. 9. Lepeç:

Mercimek ve tarhana ile yapılır, tarhana lepeci, mercimek lepeci isimlerini alırlar. Mercimek lepecinin içine biraz bulgur ilave edilir. Tarhanaya ilave edilmez. Yanında turşu ya da ocakta pişirilmiş soğan olur. Kimyonlu tuza basıp yenir. Üzerine katık ve ince kırmızıbiber ilave edilir.

4. 6. 1. 10. Köftelikli Çorba:

Köftelik dövülür. Et elde nohut büyüklüğünde yuvarlanır. Tavada yağla kavrulur. Tencereye konur, salçası içine ezilir. Su kaynadıktan sonra azıcık pirinç ilave edilir. İki defa taşıncaya kadar kaynar. Pirinç pişer pişmez, kavrulan et ilave edilir. İki defa taşıncaya kadar tekrar kaynar. Üzerine karabiber atılır.

4. 6. 1. 11. Et Unu:

Kesilen koyunun içi temizlendikten sonra kemiği ile büyük bir kazana konur. İçine gerekli her türlü baharat, bir miktar un ve su ilave edilir. Ağız kapatılır, kapağın etrafı hamurla sıvanır. Hafif ateşte pişirilir. Pişme, etler kemikten ayrılncaya kadar devam eder.

Pişmiş et branda bezi üzerine dökülüp, kurumaya bırakılır. Tam kuruyan bu et, daha sonra el değirmeninde çekilir. Un haline gelen et, torbaya konur. Kasabın olmadığı zamanlarda bir kış yiyeceğidir.

4. 6. 1. 12. Tas Kebabı:

Et, kuşbaşı şeklinde doğranır. Bir baş küçük soğan soyulup, yağla kavrulur. Tasın dibine konur. Ayrıca et kavrulur, o da soğan üstüne konur. Tel kadayıfın çevrilmesi haşlanır. Pirinç haşlanırken tuz atılır. Pirinç suyun üzerine yıkanarak, dökülür. Üzerine kabak ilave edilir. Pişmeye bırakılır. Sofraya tas içinde getirilir. Yeneceği zaman tas çıkarılır. Tabaklara pilav ile birlikte, et ve soğan konur.

4. 6. 1. 13. Fellahi Köfte:

Bayramların başyemeklerindendir. Bayramdan önce hazırlanır. Yapılan köfte haşlanır, hazırlanan ekşili, cevizli, soğanlı karışıma bulanır.

4. 6. 1. 14. Oruk, Kızartma Köfte:

Et, bulgur, baharat yoğrulup elle ovulduktan sonra içine ceviz veya fıstık ile yağda kavrulmuş kıymanın doldurulup kapatılarak fırında veya yağda kızartılmasıyla yapılan bir çeşit köfte.

4. 6. 1. 15. Aşure-Aşir:

Aşureyi Muharrem ayında genelde herkes yapar. Bu ayda yapılmasının kutsallığı vardır. Etle yapıldığı gibi tavukla da yapılır. Üzerine biberli eritilmiş yağ dökülür.

4. 6. 1. 16. Sürbeli:

Patlıcan ikiye bölünür. Patlıcanın içi oyulur. Soğan, et, maydanoz, domates, sarımsaktan oluşan karışım, pirinçle karıştırılır. Patlıcanın açılan çukurlarına doldurulur. Bir tavaya yan yana dizilir. Az su konur, pişirilir.

4. 6. 1. 17. Patates Dolması:

Patatesler soyulur. İçi kabak dolması gibi oyulur ve sonra yağda kızartılır. Oyulan bu çukura, kabak dolmasında konulan pirinç, kıyma, maydanoz karışımı iç konur. Ağzları bir asma yaprağı veya yine patatesten bir parça ile kapatılır. Tepsiye yan yana dizilen patateslerin üzerine bir miktar salçalı su ilave edilir. Ve pişmeye bırakılır.

4. 6. 1. 18. Murç, Haylin Kavurması:

Murç, menengişlerin ilkbaharda taze sürgünlerine verilen isimdir. Haylin ise, baharda üzüm dalı gibi süren, taze sürgünlerden olur. Bu doğranıp kavrularak yenir.

4. 6. 1. 19. Ekşi Aşı:

Su ile domates suyunun çeşitli baharatlar eşliğinde kaynatılarak içine küçük içli köfteler konulması ile yapılan sulu yemek. İçli köfteler küçük olup, içine et yerine yağ ve çeşitli baharatlar doldurulmuştur.

4. 6. 1. 20. Tuzlu Yoğurt:

Tuzlu yoğurt eskiden beri yöre halkı tarafından bilinip yapılmaktadır. Isıl işlem uygulayarak koyulaştırma ve tuzun koruyucu etkisinden yararlanarak yoğurdun dayanıklı hale getirilmesi prensibiyle hazırlanmaktadır. Yapılışı: Süt yaklaşık 1 dakika kaynatıldıktan sonra ılık hale gelinceye kadar beklenir. Üstte oluşan kaymak tabakası alınır. Sıcaklığı 40 C⁰ civarında olan süt, bakır kaplara alınıp yoğurtla mayalanır ve üzeri kapatılarak inkübasyona bırakılır. İnkübasyon (sütün yoğurtlaşması) sonunda üstü açılarak 3-4 saat daha bekletilir. Elde edilen yoğurt, tuzlu yoğurt yapımı için hazırlanmış özel ocaklarda yine bakır kaplarda sürekli karıştırılarak kaynatılır. Kaynamanın başlamasından 30 dakika sonra tuz ilave edilir, 5 dakika daha kaynatılır. Süre sonunda ocaktan alınarak soğumaya bırakılır. Soğuyan yoğurt, kavanozlara doldurulur, üzerine zeytinyağı dökülerek serin bir yerde saklanır.

4. 6. 2. Turşular:

Genelde turşu kabına ne konursa onun turşusu yapılmaktadır. Yalnız yapılan turşulardan “deniz otu turşusu”nun ayrı bir özelliği vardır. Bu ot menengiçlerin taze sürgününe benzer bir ottur. Denizgören köyü tarafında bulunan bir ottan yapılır. Yayladağı’nın diğer köylerinde bu ottan bulunmaz.

4. 6. 3. Tatlılar

4. 6. 3. 1. Unlu Helva:

Un yağda kavrulur, içerisine pekmez dökülür. Soğumadan yumak yapılır. Uzun zaman alır. İçine ceviz, susam ilave edilir.

4. 6. 3. 2. Nişeli Helva:

Nişasta tavaya konur. Üzerine su ilave edilerek kaşıkla karıştırılır. Sonra orta halli kıvam alıncaya kadar karıştırmaya devam edilir. Üzerine yağ ve eritilen şeker konarak, ocağa konur. Karışmaya devam edilir. Yağın çözülmesi sağlanır. Bulgur gibi oluncaya kadar karıştırılır, küçülmedi ise azar azar yağ ilave edilerek, bulgur haline gelmesi sağlanır.

4. 6. 3. 3. Sargı Burma:

Yufka açılır. Açılan ekmek ikiye kesilerek ayrılır. Üzerine bol tereyağlı ceviz konur. Dürüm yapılarak sininin merkezinden başlamak şartıyla sarıla sarıla, dairelere çizerek, sini kapatılır. (Sininin altı ve üstü yağlanacak.) Fırına verilip altı üstü iyice kızarıncaya kadar pişirilir. Sonra üzerine tel kadayıf şerbeti gibi “Akit” dökülür. Hamuruna yağ konur. Üstüne de yağ sürülür.

4. 6. 3. 4. Bal Kabağı Tatlısı:

Kabak soyulur, ince ince doğranır ve tavaya konur. Üzerine yeteri kadar şeker dökülür, yarım bardak su ilave edilir. Fırına verilir. Piştikten sonra üzerine dövülmüş ceviz ilave edilir.

4. 6. 3. 5. Sakiye:

Bir miktar nişasta kazana konur. Süt azar azar ilave edilerek yoğrulur. Yoğrulma, katı ile sıvı arası bir konuma gelinceye kadar devam eder. Eğer süt fazla konursa dağılır. Kıvamına gelince ocağa konarak pişirilir. Eritilmiş yağla yoğrulur. Yoğrulma elde yapılır. Çiğ köfte gibi kesilip, her parça yuvarlanır, üstüne baş parmakla basılarak, çukurlaştırılır. Elde kaşık şekli verilip tabağa dizilir. Bu iş bittikten sonra tavanın durumuna göre, yağda kızartılır. Kızaranlar bir kaşıkla alınıp, kayıklı kaplara dizilir. Üzerine Antep Fıstığı, dövülmüş ceviz veya dövülmüş badem ilave serpilir. İstenirse biraz gül suyu (akıdına) ilave edilerek hazırlanan şerbet, kadayıfa dökülen şerbet gibi dökülür. Yalnız şerbet soğuk olmamalıdır.

4. 6. 3. 6. Kaygana:

Bir yumurta, bir kaşık nişasta, biraz karbonat ve az bir un ile hazırlanan karışım, tavaya dökülür. Piştikten sonra tabağa dizilir. Üzerine kadayıf şerbeti gibi, yalnız soğuk su dökülür.

4. 6. 3. 7. Mıkla:

Tavada pişirilen yumurtanın üzerine şeker dökülerek yenir. Hazırlanış şekli olarak çok basittir. Daha çok zamanın kısıtlı olduğu durumlarda tercih edilir.

4. 6. 3. 8. Künefe:

İçine taze peynir konulan tel kadayıftır. Künefe Hatay'ın simgesi olup ülkemizin çeşitli yerlerinde bile büyük kentler ve turistik yörelerde Hatay Künefesi olarak üretilip satılmaktadır.

4. 6. 4. Salatalar

4. 6. 4. 1. Zahter (Kekik) Salatası:

Kurutulan zahter, kışın bir defa taşıncaya kadar kaynatılır. Bıçakla doğranır. İçine maydanoz, nane, biber, soğan, nar ekşisi ilave edilir. Genellikle kahvaltılarda yenir.

4. 6. 4. 2. Kuru Kekik Salatası:

Dövlümüş kekiğin içine, soğan, maydanoz ve domates ilave edilir. Bol zeytin yağı konur. Güzelce karıştırılır. Genellikle kahvaltılarda yenir.

4. 6. 4. 3. Pişme Yoğurt (Cara yoğurdu), Çökelek Salatası:

Soğan, maydanoz, salatalık, domates ve yeşil biberin içine nane ve zeytin yağı ilave edilir. Güzelce karıştırılır. Kahvaltılarda tüketilir.

4. 6. 5. Ekmekler:

Ekmeğin çok çeşidi vardır. Yayladağı'nda el ekmeği, kere ekmeği, biberli ekmek, ıspanaklı ekmek, ekşilikli ekmek, kesnikli (çökelekli) ekmek, “zeytin posası”ndan

kepekli ekmek (Bu kepek elle sıkılan zeytinden alınır.), sürklü ekmek, küncülü (susamlı) ekmek yapılır. Yörede yapılan ekmekler tandırda pişirilir.⁴⁴⁹

⁴⁴⁹ Tekin, **a.g.e**, s. 40-47.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HATAY İLİ YAYLADAĞI İLÇESİ'NİN ŞAİRLERİ, ŞİİRLERİ VE YAZARLARI

1. ŞAİRLER

1. 1. Kamil SARIATEŞ

1896 yılında Yayladağı'na bağlı Şumracık köyünde doğmuştur. Antakya'da medrese eğitimi görmüştür. Bir din adamı olarak yetişen Sariateş, uzun süre Hatay'ın değişik köylerinde ve Ceyhan'da imamlık yapmıştır. 1970'te vefat eden Sariateş; güzelleme, koçaklama, taşlama, ağıt türlerinde; semai, varsağı ve destan biçimlerinde yüzlerce şiir yazmıştır. Ayrıca aşk, doğa güzellikleri, gurbet, dostluk, felaket, acı, toplumsal aksaklıklar konularında yazdığı şiirlerle tanınmıştır.⁴⁵⁰

Şiir:

Sözlerin andırır oğul balını,
Gel karşıma sen salını salını,
Islak gözlerimin bil ahvalını,
Bildim anı iki gözlü çay dedi.

Dedim sen oldukça karşımda yırak,
Artıyor bendeki derd-i iftirak.
Kulağını ver döşüme dinle bak,
Yar dinledi çalınıyor nay dedi.

⁴⁵⁰ Müslüm Kabadayı; **Hatay Halk Şairleri**, Önder Ofset, Antakya 2000, s. 41-44.

Bir gün gördüm o gözleri karayı,
Aman dedim, bul derdime çarayı.
Dedim, kaçtır say sinemde yarayı,
Acısını sen çekersin say dedi.

Mağrurlanır baş kaldırır yörürsün,
Beni aşkın ateşiyle sürürsün.
Bir gün zulmün cezasını görürsün,
Eyvah bunu bilmiyordum vay dedi.

1. 2. Hakkı KELEŞ

1898 yılında Yayladağı'na bağlı Ayışığı köyünde doğdu. Şairin yaşamı oldukça sadedir. Köyü dışında pek bulunmayan ve çiftçilikle uğraşan Keleş'in, 3'ü kız 1'i erkek olmak üzere 4 çocuğu olmuştur. Şairin üzerinde durduğu en önemli konular, kişilerin zaafı, toplumsal aksaklıklar ve yöredeki köylerle köylülerin yaşantıları olmuştur. Şiirlerin çoğu dördlüklerden oluşmaktadır. Daha çok düz uyak düzenini kullanan şair, genellikle hece ölçüsüne uymamıştır. Başlıklı tek şiiri "Üğü Kuşu" olduğundan diğer şiirleri, ön açıklamayla yazılmıştır.⁴⁵¹

Üğü Kuşu

Sarp derede senin yuvan,
Dere deppe olmuş ovan,
Ben de getsem beni govan,
Yalnızlığa alışıksın.

Senin kimi olsa sesim,
Bayaz olmaz gara fesim,
Okunmaz senin dersin,
Gel benimkini okuyalım.

⁴⁵¹ a.g.e, s. 45-47.

Senin de benim kimi yoktur eşin,
Bırakılmaz benim peşim,
Gözlerimden akar yaşım,
Gel barabar ağlayalım.

1. 3. Recep BALCI

1934 yılında Yayladağı'nın Yenice Köyü'nde doğdu. İlkokulu köyünde bitirdikten sonra 1950 yılında Haruniye Köy Enstitüsü'ne girdi ve 1956 yılında mezun oldu. 27 yıl öğretmenlik yaptıktan sonra emekliye ayrıldı. 10 yıl özel okullarda öğretmenlik yapmıştır. Şairin, “Yakamozlar” adlı bir şiir kitabı vardır. Güneyde Kültür Dergisi'nde şiirleri ve araştırma-inceleme yazıları yayınlanmıştır.⁴⁵²

Anne-Babamız ve Biz

Gençtik bir zamanlar, uçarı deli dolu,
Bu bileği kim yener, kim bükerti bu kolu,
Babamızdan güçlüydük, biz çok bilirdik hani,
Oysa, o göstermişti dağları aşan yolu.

Sürüp giden bu devran zor gibi, yaman gibi,
Kaygılar sardı ufku bir kara duman gibi.
Ana baba aradık hep kuytu kıyılarda,
O fırtınada sığınacak liman gibi.

Rüzgârlar uluyacak, fırtınalar kopacak,
Bu hengâmede bizi duyanlar azalacak.
Kaybetmiş olacağız çoktan anne babayı,
Oysa onlar birer yüce dağmış yaslanacak.

⁴⁵² Mehmet Tekin-Bülent Nakib, **Şölen 2004**, Ofset Matbaacılık, Antakya 2004, s. 12-15.

Bilemedik kadrini, onlar birer değerdi.
Ölçebilsek her biri yüz bin kırat ederdi.
Çoraklaşan bozkırda yamaç yağmura muhtaç,
İçimdeki vahaya babam tohum ekerdi.

1. 4. Ahmet ÖZTÜRK

1917’de Yayladağı’na (Ordu) bağlı Kışlak’ta doğmuştur. Hem Karacaoğlu, Dadaloğlu, Aşık Ömer gibi şairlerden şiirler, türküler okur hem de Köroğlu vb. kişilerle ilgili destanları anlatır. Geçimini davarıcılık yanında orakçılık yaparak ta kazanan Öztürk, hem Arapça hem Fransızca hem de Türkçe sözlerden oluşan bir orta oyununu eski düğünlerde oynar ve herkesi neşelendirirdi. Şair Öztürk, Şubat 1996 tarihinde ölmüştür.⁴⁵³

Şiir;

Birinci destanım, dehşetli yazar,
Okuyan efendinin bağrını ezer,
Dilerim askerler almasın nazar,
Bir parça da gönül ister sılayı.

Gurbetin bir yılı, iki senedir.
Yollara bakan da nazlı anadır.
Ezelden yazılmış kader böyledir.
Merhaba diyerek iterim sılayı.

Bir dahı kavuşmak acep ne zaman?
Çıkıyo ağızımdan aşk ile duman.
Kavuştur sılayı Hıdır el eman,
Yarabbi tezce göster sılayı.

⁴⁵³ Kabadayı, a.g.e, s. 69-71.

Ey mektup sen sılaya varınca,
Sevgili anama visal bulunca,
Hani ye de benim oğlum deyince,
Benden selam söyle anama mektup.

1. 5. Taha SÖNMEZ

1921 yılında Yayladağı'nın Hisarcık köyünde doğan şairin, babasının adı Mehmet Çavuş, annesinin adı ise Dudu'dur. Evlendiği Hatice Hanım'dan 4'ü erkek, 2'si kız olmak üzere 6 çocuğu olan şair, 8 Eylül 1999'da ölmüştür. Şiirlerinde işlediği temalar, daha çok insani değerler, köy sorunları, önemli olaylar, methiyeler, çevre köyler ve Hatay'a ilişkin duygu ve düşüncelerinden oluşmaktadır. Son zamanlarında ilahi de yazdığı görülmüştür.⁴⁵⁴

Hatay Destanı

Şu Hatay halkı da insana yakın,
Altın madeni çıktı, altına bakın.
Kisecik köyüne fabrika yapın.
Seni görmek gerek güzel Hatay'ım.

Habib-i Neccar derler dağın ismine,
Yolları uzamış çölün üstüne,
Köprüler yapılmış Asi üstüne,
Seni görmek gerek güzel Hatay'ım.

Koca Asi şehri ikiye bölmüş,
Şu güzel Hatay'ım ne günler görmüş,
Nice gazi, nice şehitler vermiş,
Seni görmek gerek güzel Hatay'ım.

⁴⁵⁴ a.g.e, s. 76-79.

Şehir kazasıyla övünen Hatay,
Gün gelip geçtikçe nüfusu artan,
Nice şehitler var bağrında yatan,
Seni görmek gerek güzel Hatay'ım.

Harbiye de Antakya'nın yaylası,
Suyu çok soğuktur temiz havası,
Kardaş yaşayacak yerdir burası,
Kışı serin geçer güzel Hatay'ım.

Hatay'da yetişir her türlü mahsul,
Etrafı dağ ile çevrili, ovası yeşil,
Şu güzel Hatay'ın kebabı meşhur,
Yiyene afiyet olsun efendim.

Memekli Köprü tarihi eser,
Gelen turistler de orayı gezer.
Taha Sönmez sana bir selam yazar,
Selamı duyana selam olsun.

1. 6. Murat KAHRAMAN

10 Aralık 1961'de Yayladağı'na bağlı Mürselek (Denizgören) Köyü'nde doğdu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Kırıkhan'da okudu. Daha sonra İmam-Hatip Lisesi'ni ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. Askerlik görevinden sonra öğretmenliğe başlayan Kahraman, halen bu görevini devam ettirmektedir.⁴⁵⁵

Memleketim Hatay

Buram buram tarih kokan memleket,
Suyu rahmet toprağı da bereket,

⁴⁵⁵ Tekin-Nakib, a.g.e, s. 42-47.

Damarımda kanım, işlerimde hareket,
Canım memleketim, güzel Hatay'ım.

Güzel Türkiye'min en ucundadır.
Dünyada Türklerin başucundadır.
Şehit torunlarının avucundadır.
Canım memleketim, güzel Hatay'ım.

Kırk asırlık Türk Yurdu'dur burası.
Amanos dağı ile Yayladağı arası,
Yürek gibi parlak toprağının karası,
Canım memleketim, güzel Hatay'ım.

Hürriyete can vermiştir dedelerimiz,
Mehmetçiğe ekmek yapmış ninelerimiz,
Çok şükür ki tarihini bilenlerdeniz.
Canım memleketim, güzel Hatay'ım.

Atalar dediler: "Bu il esir kalamaz",
Düşmanlar buradan çakıl alamaz,
Türkiye'miz Antakya'sız olamaz,
Canım memleketim, güzel Hatay'ım.

...

1. 7. Âşık Abdullah İNALÖZ

1939 yılında Yayladağı'na bağlı Hansuma (Kulaç) Köyü'nde doğmuştur. Babasının adı Sabri, annesinin adı Ayşe'dir. Sabah Gazetesi'nde bir müddet muhabirlik yapmıştır. Şair, olayların üzerine şiirleriyle giderek, olayları eleştirmiştir. Yazdığı şiirleri bir kitap halinde yayınlamayı düşünen şair, şiirlerinin dergi ve gazetelerde yayınlanmasına izin vermemiştir.⁴⁵⁶

⁴⁵⁶ Kabadayı, a.g.e, s. 108-110.

Yayladağı

Samandağ'ından örnek alsın büyükler,
Ötmez gayri yalan öten düdükler,
Virajlı yollar, yüksek gedikler,
Neden düz bir yolu yoktur ilçemin?

Ne bir fabrikası var, ne bir üniversitesi,
Bağırsa çağırса duyulmaz sesi,
İlçem, ilçelerin sondan birisi,
Elinden tutanı yoktur ilçemin.

Var parası, var genel müdürü, var valisi,
Niye el uzatmaz bunun birisi.
İlçem, ilçelerin sondan birisi,
Elinden tutanı yoktur ilçemin.

Ben de bu ilçenin bir neferiyim,
Doğru söylerim ondan geriylim,
Derdini bakana açan biriyim,
En büyük derdi yoldur ilçemin.

1. 8. Âşık Fevzi DÖNMEZER

1944 yılında Yayladağı'nın Sürütme köyünde doğan şair, çocukluğunu ve gençlik dönemini yoksulluk içinde geçirir. 1977'de Antakya Devlet Hastanesi'ne işçi olarak girer. Çocukluğundan beri şiirlere ilgi duyan şair, yazdığı şiirlerle kısa sürede etrafında tanınır. Antakya'da düzenlenen şiir şölenlerine katılır. İlk olarak “Gönül” şiiriyle bir yarışmada dereceye girer ve adını duyurur. Güney'de Kültür, Objektif, Güneysu (Osmaniye), Güney Rüzgarı, Çınar (Bursa) gibi dergilerde; Milliyet, Sabah, Türkiye gibi ulusal basın ve birçok yerel gazetede şiirleri yayınlanır. Ancak, bunları bu güne

kadar kitap haline getirememiştir. Evli ve 3 çocuk babası olan şair, halen bir kamu kuruluşunda çalışmaktadır.⁴⁵⁷

Bizim Köy

Toprak dam idi evimiz,
Dört odalı okulumuz,
Hapan kuran çocuğumuz,
Böyle bir köyde büyüdüm.

Kiremitli tek dört hane,
Kırsal yerimiz biçare,
İnanmazsan gel gör hele,
Böyle bir köyde büyüdüm.

Suyu yok, bostan ekilmez,
Susuzluk zordur çekilmez,
Mahsul olmaz ki biçilmez,
Böyle bir köyde büyüdüm.

Süfeklerden buz sarkardı,
Çocuklar kılıç oynardı,
Yağan yağmur tez donardı,
Böyle bir köyde büyüdüm.

Tipiyle kar eve girdi,
Sıcaktan orda eridi,
Fevzi kartopu severdi,
Böyle bir köyde büyüdüm.

⁴⁵⁷ a.g.e, s. 131-135.

1. 9. Mürselekli Âşık Veli DOĞRU

Yayladağı'na bağlı Denizgören (Mürselek) köyünde 1947 yılında doğan Âşık, öğrenimini köyünde tamamlar. Yörenin en yüksek dağı olan Kel Dağ'ın, Akdeniz'e bakan yamaçlarında kurulan bu sınır köyünde, Mürseloğulları'ndan geldiklerini iddia eden bir halkın içinde yetişen şair, çok ilginç bir yaşam birikimine sahiptir. Gerek ulaşım sorunu nedeniyle uzun yıllar kent kültüründen kopuk yetişmesi, gerekse köylerine en yakın (şimdilerde Suriye'de kalan) Ermeni köy ve beldeleri olan Kesap ve Karaduran'la yakın ilişkileri bulunması nedeniyle kendilerine özgü bir kültür geliştiren Mürselek halkının dertlerine derman olmaya çalışan Âşık, bir süre muhtarlık da yapmıştır. İstanbul, Adana, Kırıkhan ve Antakya'ya göç eden köylülerine inat, çobanlık yaparak köyde ocağını tüttürmeye devam eden Âşık Veli Doğru, kendine özgü ezgilerle güzel türkülerde söylemektedir.⁴⁵⁸

Şiir;

Köyümüzde yok araba,
Çobanlar da geyer aba,
Yedi gardaş, ana boba,
Biz vatandaş değil miyiz?

Solu Suriye, sağı Keldağ,
Un tükendi kalmadı yağ,
Halen daha canımız sağ,
Biz vatandaş değil miyiz?

Veli der ki Denizgören,
Her tarafı oldu ören,
Yok mu halimizi gören,
Biz vatandaş değil miyiz?

⁴⁵⁸ a.g.e, s. 147-148.

1. 10. Bekir CILA

Yayladağı'nın Yeditepe Bucağı'nda (Bezge), 1951 yılında doğan Bekir Cila, köyündeki (şimdi belediye) ilkokulu bitirerek rençberliğe başlamıştır. Askerlik sonrası İskenderun Demir-Çelik Fabrikası'nda işe giren şair, buradan emekli olmuştur. Yaşamını İskenderun'da sürdürmektedir. Boş zamanlarını şiir okumak ve yazmakla değerlendirmektedir. Şu ana kadar basılmış tek yapıtı “Gönül Cilası”dır. Şiirlerinde, sevgi, dostluk, ümit-ümitsizlik, insan ilişkileri, acılar ve yaşamın zorlukları konularını işleyen şair, şiirlerinin çoğunu 11'li hece ölçüsüyle yazmıştır. Halk şiirinin nazım birimi dörtlülle ve yarım uyakla şiirlerini kaleme alan Bekir Cıla, şiir uğraşını sürdürmektedir.⁴⁵⁹

Pahalı Hayat

Mecliste zikir, her sözde bir kir,
Her hırka giyene dediler ki pir,
Dostun dosta ziyareti binde bir,
Yakıt üst düzeyde, yollar pahalı.

Komşu komşunun halini sormaz,
Kafa uymuyorsa selam da vermez,
Koyun seccadesi itibar görmez,
Tilki derisinde kıllar pahalı.

Bekir sen taştan da çağlayamazsın,
Mahbup için sine dağlayamazsın,
Haşyetullah sen ağlayamazsın,
Belli ki gözünde seller pahalı.

⁴⁵⁹ a.g.e, s. 151-153.

1. 11. Ali PARLAK

1971 yılında Yayladağı'na bağlı Yeşiltepe Köyü'nde doğdu. Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ni bitirdi ve öğretmen olarak atandı. Halen öğretmenlik yapmaktadır. “Türkmence Sevdalar”, “Demi Çöktü” ve “Zulme Susmak İhanettir” adlı üç kitabı yayınlanmıştır. 1997 yılında Antakya’da yayınlanan “Gökçekimi” adlı derginin yayın yönetmenliğini yaptı. Şiirleri birçok gazete ve dergide yayınlandı. Katıldığı şiir yarışmalarında ödüller aldı. Şiirleri antolojilere girdi.⁴⁶⁰

Say ki

Say ki;

Satmışım anasını dünyanın,

En küflü sözleri savurmuşum havaya...

Yanmışım cayır cayır!

Kor ateşlere dayanmış yüreğim.

Dünyası cennet olanların inadına,

Cinnete girmişim!..

Say ki deliye çıkmış adım,

Delirmişim...

Say ki;

Satmışım anasını dünyanın.

Yırtmışım çok bilmiş cahilleri.

Paramparça yüreğimle,

Olanca öfkemle, kinimle...

Kırmışım kalemi, bir kalemde.

İçmişim bulanık suları

Zemzem niyetine...

Koşmuşum yalın ayak,

Sahipsiz cenazelerin ardında!

...

⁴⁶⁰ Tekin-Nakib, a.g.e, s. 59-63.

1. 12. Şükran SAĞLAM

1970 yılında Yayladağı'na bağlı Karaköse Köyü'nde doğdu. İlkokul mezunu, ev hanımı ve iki çocuk annesidir.⁴⁶¹

Kader

Yıllardır hesap sorarsın benden.
Mutlu geçen gün mü verdin?
Candan seven yar mı buldun?
Yaşadığım acılar neyin hesabı kader?

Yıllarca ağladım, acıyıp güldürmedin.
Beni diri diri ateşlere verdin.
Ömrümün her gününü mahvettin.
Aldığın öç, neyin intikamı kader?

Candan sevecek yar mı verdin?
Kederden ağladım sus mu dedin?
Ölüme gittim, dur mu dedin?
Verdiğin can, neyin bedeli kader?

Çekilmez çileler verdin bitmedi.
Dermansız dertler sona ermedi.
Bekledim talih yüzüme gülmedi.
Verdiğin azap, neyin bedeli kader?

Hıçkırıp ağlarım, duy feryadımı.
Matemle geçen fani hayatın,
Kader sana sonsuz inancımın,
Mükâfatı bu, bedeli zulüm mü?

⁴⁶¹ a.g.e, s. 63-65.

1. 13. Mevlüt TAMBAĞ

Yayladağı'nın Kulaç Köyü'nde 1944 yılında doğdu. Yayladağı Ortaokulu'nu, Antakya Lisesi'ni ve fark dersleri sınavını vererek Kız İlköğretim Okulu'nu bitirdi. 1967 yılında öğretmen oldu.⁴⁶²

Hatay'ım

Güzel ülkemizin güney ucunda,
Deniz sende, ova sende, dağ sende,
Bin bir nebat açar, tüter dalında.
Çiçek sende, arı sende, bal sende.

Belen, Gedik, Atık, Alan Yaylası;
Suları soğuktur, serin havası;
Yeşil bir cennettir sanki burası,
Nergis sende, sümbül sende, gül sende.

Her çeşit meyveler, bahçeler, bağlar;
Portakallar, elma, armut, kirazlar,
Mandalina, limon, turunc ve narlar;
Defne sende, zeytin sende, yağ sende.

Dört mevsim ekilir Amik Ovası,
Her mevsim bir ürün verir tarlası,
Yazlı kışlı yeşil durur burası,
Buğday sende, pamuk sende, iş sende.

Havucu meşhurdur ihraç yapılır,
Soya mısır, çeltik, susam ekilir;
Biri sökölünce başka dikilir,
Karpuz sende, kavun sende, aş sende.

⁴⁶² a.g.e, s. 67-70.

1. 14. Ali YÜCE

1928 yılında Hatay'ın Yayladağı ilçesi Hisarcık köyünde doğdu. Düziçi Köy Enstitüsü'nü bitirdikten sonra Anadolu'nun çeşitli köylerinde ilkokul öğretmenliği yaptı. Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümü'nü yeterlik sınavlarını dışardan vererek bitirdi. Çeşitli liselerde İngilizce öğretmenliğiyle yaptı. İlk şiiri 1956'da Yücel dergisinde yayımlandı. Daha sonraki şiirleri Yeditepe, Türk Dili, Soyut, Sanat Rehberi dergilerinde çıktı. Yergi ve eleştirinin ağır bastığı toplumcu şiirleriyle tanındı.⁴⁶³

Sevdalı Sözcükler

Beni tanımadın mı dedi,
Bir sözcük bir sözcüğe.
Çevir zamanın sayfalarını,
Belleğini iyi yokla,
İyi bak gözlerimin içine,
Anılar devşir yüzümden.

Bir yağmur sonrasıydı,
Yan yana düşmüştük hani.
Bir şiirin ilk dizesinde,
Göz göze gelmiştik birden.
Bir şey kımıldamıştı içimizde,
Sonra sürülmüştük şiirden,
İzinsiz öpüştük diye.

Anımsadım dedi öbürü.
Elin elime değince,
Bindim sevdanın mor atına.
Gittim ta eski günlere,
Küçüldükçe büyüdü hüznü,

⁴⁶³ www.dosthane.de adresinden 01. 04. 2006 tarihinde alınmıştır.

Adını bilmediğim bir şey,
Çıt diye kırıldı içimde.

Ne acılar çektim bilsen,
Nelere katlandım gurbette.
Senetlere tutanaklara,
Mahkeme kararlarına geçtim.
Yıllarca ad oldum bir kötüye,
Bir an bile unutmadım seni.
Göz göze gelmedim hiç,
Senden başka bir sözcükle.

Sesin sesime değince,
İçimdeki süt denizleri,
Köpürmeye başladı gene.
Öpüşe banınca dudaklarımızı,
Kendi kokusunu duydu yosun.
Şiirin gizli aynasında,
Kendi rengini gördü menekşe.

Haydi, gel dedi,
Dişi sözcük erkek sözcüğe.
Başka bir şiire girelim,
Görünmeden ozan abiye.

Ali YÜCE

1. 15. Mehmet Turan YARAR

8 Eylül 1927'de, Hatay'a bağlı, Yayladağı ilçesinin Yenice köy'ünde, Molla Ali Efendi ile Asiye Hanım'ın çocukları olarak dünyaya geldi. On yaşına kadar köy hocalarında okudu ve Kur'ân-ı Kerim'i hatmetti. 1937 yılında Antakya Köprü Mektebi'nde başladığı ilköğrenimini, Yayladağı Yavuz Sultan Selim İlkokulu'nda bitirdi. Daha sonra girdiği Adana Erkek Lisesi'ndeki orta öğrenimini de başarıyla tamamladı. Lise son sınıfta Arif Nihat Asya'nın öğrencisi oldu. Liseden sonra bir yıl süreyle ilkokul öğretmenliği yapan

şair, bu hizmetini takiben askere gitti ve askerlikten sonra Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'nde okudu. 1955 yılından itibaren Tarım Bakanlığına bağlı olarak 25 yıl süreyle Ankara, Denizli, Konya ve Adana'da veteriner hekimlik yaptı. 4 Temmuz 1977 tarihinde emekliye ayrıldı. 28 Ekim 1956 tarihinde, İş Bankası memurlarından Müzeyyen Yılmaz ile evlendi. 34 yıl süren bu mutlu evlilik hayatı, Müzeyyen hanımın 8 Mayıs 1990 tarihindeki vefatıyla son buldu. Eşinin ölümünden sonra Ankara'ya taşınan Mehmet Turan, Eryaman'daki evinde şiirle ve musikiyle ilgilenmeye başlamıştır.⁴⁶⁴

Cevap Taklitçi

“Toprağı yenmeden yaşar mı seller,
Astığımı asan gölgem.
Yaprağa değmeden eser mi yeller,
Kestiğini kesen gölgem.
Derdimi yermekten tat alır eller,
Bastığım yere basan gölgem.
Ben kendisinden alırım.”
Ben ölürsem
Ne halt edecek bilmem!...

M. Turan YARAR

⁴⁶⁴ **Mehmet Nuri Parmaksız**; Ankara-Gölbaşı Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni (www.nurayle.de adresinden 01.04.2006 tarihinde alınmıştır.).

2. ŞİİRLER

Ordu

Küçük bir köy ama, kasaba desem değer.
Burada sanki melekler, insan şeklinde gezer.
Uzun genişçe bir yol, köyü ortadan böler.
Gelen geçen yolcular, mutlak yüzleri güler.

Karşısında mürrefi, sivri bir dağ görünür.
Akra olan bu dağda, karlar her çağ görülür.
Hele bir mektebi var, bin cana can katıyor.
İçindeki yavrular yarınlara bakıyor.⁴⁶⁵

Abdülkadir Bey (1935)

Kel Dağ

Akdeniz sevgilin, Yayladağı incin,
Onlarla bir olmak neşen sevincin,
Biraz da gel benim benliğime sin,
Telleri zümrütten küfesin Kel dağ.

Sana kel mi denir bu kadar pakken,
Eteklerin nefti, şakağın akken,
Sen de Vezüv gibi fışkıracakken,
İçinde mi kaldı nefesin KEL DAĞ?⁴⁶⁶

Mehmet Turan YARAR (1943)

⁴⁶⁵ Mehmet Tekin, **Hatay Şiirler-Yazılar Antolojisi**, Kültür Ofset Basımevi, Antakya 1993, s.318-335

⁴⁶⁶ a.e.

Kel Dağ'a

Meyus olma “kel” deyenin sözüne,
Boz duman çökmüştür onun gözüne,
Tanımamış yokuşuna düzüne,
İnciyi, mercanı bir taş sanmıştır.

Diline geleni sallamış atmış,
Cebel-akra diye bir hüner satmış,
Bilmemiş kadrini, ne tadın tatmış,
Aç gibi gördüğün bir aç sanmıştır.

Ay, gün evvel vurur sana şavkını,
Bu yüzden arttırır neşe, zevkini,
“Kel” diyen bilmemiş bunun farkını,
Parlayan taşını bir taş sanmıştır.

Meyvedar ağacın taşlanır başı,
Söylenir yosmanın kirpiği-kaşı,
Bulutlar üstünde döktükçe yaşı,
Beyhude dökülen bir yaş sanmıştır.

Boşa geçirmiştir hep zamanını,
Duymamış dertlinin el-amanını,
Başında dolaşan aşk dumanını,
Gördükçe oluyor savaş sanmıştır.

Meşhur misal: Mızrak sığmaz çuvala,
“Nay” denir mi dilli düdük kavala?
İsmini “kel” diye koyan budala,
Vurduğu darbeyi yavaş sanmıştır.⁴⁶⁷

Kamil SARIATEŞ (1943)

⁴⁶⁷ a.e.

Yayladağı

Dört yönü çamlık, dağlar sarmış bir kale gibi.
Yayladağı, yamaca takılmış kolye gibi.
Gurup gurup çam sarmış ovanın üstünü.
Şahikaya dikmişler atamızın büstünü.
Yepyeni bir imarın hızı var çarşısında,
Haz duymamak imkânsız bu hamle karşısında.

Sıra sıra höyükler bin tarihi sır gizler,
Gölgeliyor yolları baştan başa cevizler.
Sınıra giden yollar vatana hasret taşır,
Antakya yönüdeyse gönüller kartallaşır.
Yamaçları göğsüne rengârenk çiçek takar.
Her tepenin önünde bir billur pınar akar.
Kanılmayan suyunda soğuktan tutulmaz el.
Alır gider kasveti çamlardan süzülen yel.

Gelip geçen ecnebi her köşeye hoş diyor,
İsviçre'yi geçersin imar eyle koş diyor.
Kalem, fırça durmasın tanıtmak için onu,
Her vadiden taşıyor sanatkâra bin konu.
Yayla, yayla diyenler Yayladağı görmeli,
Çamların arasında saf bir ömür sürmeli.

Kıratlı bütün yurdu görmek için can atar.
Çünkü gezgin olanlar görgüye görgü katar.
Dağ dağ, köy köy gezenler ancak tanır yurdunu,
Sözlerinden ayıklar “demagoji” kurdunu.
Yatmak için her kim ki gelmiş ise vatana,
Kurban olsun kıratlı gidip ona çatana...⁴⁶⁸

Cevdet Savgar KIRATLI (1951)

⁴⁶⁸ a.e.

Bizim Eller

Kıvrıla kıvrıla, çıkar yolları.
Evlenmezler maaşlıdır dulları.
Yaz gelmeden sıvanmışlar kolları.
Orasıdır bizim eller orası.

Yollar çıkar, yüce yüce dağlara.
Hastalıklar geliverdi bağlara.
Keçi çoktur, diyecek yok dağlara.
Orasıdır bizim eller orası.

Tütünleri pek meşhurdur ülkenin,
Tütün diye zeytinleri sökenin,
Tütün parasında, çekip yiyenin,
Orasıdır bizim eller orası.

Keldağ'da yetişir çakşır otları,
Milyonlarca altın yapar çokları.
Acından çok bu ülkenin tokları,
Orasıdır bizim eller orası.

Özbeöz Türk insanları, obası,
Küçük küçük iki tane ovası.
Hürmetkârdır, az görülür kabası,
Orasıdır bizim eller orası.

Soğuk soğuk pınarları pek çoktur,
Pamuğa, zeytine gidenler çoktur.
Hacısı, hocası o kadar çoktur,
Orasıdır bizim eller orası.

Çam kokusu ormanlarda yayılır,
İnsanları sazanlara bayılır.
O güzelim ceylanları sayılır,
Orasıdır bizim eller orası.

Delisi çok, velisi yok bir yer ki,
Ağası çok, ekmeği yok, gel gör ki,
Kayası çok, toprağı yok, o yer ki,
Orasıdır bizim eller orası.

Dedi kodu, almış başını gider,
Işık görsün, hemen şikâyet eder.
Fetvalar vermede, müftüden beter,
Orasıdır bizim eller orası.

Devrent, köklük, piknik yeri yapıldı,
Gidenlere, aşk yolları açıldı.
Temizliğe çok dikkatle bakıldı,
Orasıdır bizim eller orası.

Barlaham mabedi tarihi bir yer,
“İçme”ye gidenler, şifalıdır der.
Batı rüzgarları, daima eser,
Orasıdır bizim eller orası.

Camisi çok, cemaat yok, görürsen,
Kahvesi çok, cemaat çok, görürsen,
Yalancı dedeyle hacı görürsen,
Orasıdır bizim eller orası.⁴⁶⁹

Yusuf ŞERİFOĞLU

⁴⁶⁹ a.e.

Yayladağı

Benden selam söylen Yayladağı'na,
Yaz gelince çeker göçü bağına,
Cebel Akra dağı düşer sağına,
Kokan çiçek, menekşeler bizimdir.

Alın teriyle ekmeği yoğrulur.
Tütün parasıyla beli doğrulur.
Ağustosta harmanlar savrulur,
Ekin eken karasaban bizimdir.

Taş başına topuk koyup ekerler.
Bu çileyi ilelebet çekerler.
Çalışırlar alın teri dökerler.
Çalışanlar genç ihtiyar bizimdir.

Yayladağı yaylaların babası,
Tütün çıkar hem yaylası ovası,
Derde derman şu çamların havası,
Soğuk suyu şu yaylanın bizimdir.

Çok köylerde sarnıç olur kuyumuz.
Sorarsanız oğuz soylu soyumuz.
Âşık Abdullah der, bizim köyümüz,
Hansuma'dır, Kulaç olsa bizimdir.⁴⁷⁰

Âşık Abdullah İNALÖZ

⁴⁷⁰ a.e.

Aboooov

Biz Mürselekli kadınlar,
Geceleri tütün dizerik.
Acılarımızı dizerik ipe,
Karanlığı dizerik abooov.

Yıldız tutulur gözlerimiz,
Yüzlerimiz ay tutulur.
Kök sökerik gündüzleri,
Geceleri kömür yakarık,
Karanlığı yakarık abooov.

Ağaçlar ürker geceden,
Biz ürkmezik abooov.

Biz Mürselekli kadınlar,
Kazma kazarık çüt sürerik,
Yorgunluk ekerik toprağa,
Gürültüye bata çıka,
Bir uçak geçer üstümüzden,
Bizi duyamaz abooov.

Kurumuş kenger çalıları,
Karanlığa bata çıka.
Dörtnala geçer yanımızdan,
Onlar mı rüzgâra binik,
Yoksa rüzgâr mı onlara,
Seçemezik abooov.

Sessizliğe bata çıka,
Ayışığında biçin biçerik,
Yorgunluk biçerik abooov.

Ayışığında başka ne yapılır,
Bilmezik abooov.⁴⁷¹

Ali YÜCE

Yalaz

Dışım Yalaz İçim Yangın,
Bir köydür Yalaz.
Bir keçi köyü Yayladağı'nda,
Ne zaman anımsasam,
Pişmiş yoğurt kokar,
Tarhana kokar burnuma.
Bir eliyle gömeç kavurur,
Yufka açar bir eliyle,
Yalazlı "Meryem Ağa".

Çam sakızı ekmekte aştı,
Böğürtlenler it gülleri.
Karışır yarpız kokusu,
Kekik nane kokusuna.
Çıldırır kurbağalar,
Karpuz çatlatan suda.
Bir eliyle inek sağır,
Yayık yayar bir eliyle.
"Meryem Ağa"nın gelini,
At memesi sarı üzüm,
Tüylü incir mor erik,
Kız yanaklı mayhoş elma.

⁴⁷¹ a.e.

Kokusu dağları delen,
Bal rengi tütün,
İşte başım döndü gene,
Yapma etme kayısı ağacı.

Yıldızlı bir gökyüzü,
Başka yer kalmamış gibi,
Nere gitsem başımın üstünde.

Ufacık sesiyle,
Ne zaman türkü çağırsa
Mehmet Turan,
Keklik gider turaç gelir,
Elinde kuş lastiği,
Omzunda tek tüfek.
Yalazlı Mehmet Vurgaç gelir,
Kocaman bir gülüş yüzünde,
Alnında bir tutam saç gelir.

Ne zaman bozkıra baksam,
Kuşanırım eski günleri,
Çıkınıma yapışır azığım,
Kenger gider alıç gelir,
Atlı gider sevdalarım,
Yaya gelir.
Yalınayak yürüdüğüm yollardan,
Karaca Oğlan gider,
Yunus gelir...⁴⁷²

Ali YÜCE

⁴⁷² a.e.

Şu Bizim Yayladağı

Söylenmemişi duyar şu bizim Yayladağı.
Ne acayip bir diyar şu bizim Yayladağı.
Laf üretimi rekor seviyede ise de;
Gene yerinde sayar şu bizim Yayladağı,⁴⁷³

Abbas BİLGİLİ

Yayladağı'na Mektup

Gardaş oralarda durum nasıl?
Memleketin hallerinden ne haber?
Çiçekler açtı mı bahar geldi mi?
Yeni açan güllerinden ne haber?

Ayrılık inan ki bende bir yara,
Arkadaşım oldu artık sigara,
Ne yapıyor şimdi fakir fukara?
Giyindiği çullarından ne haber?

Her zaman içime çöker bir hüznün,
Arada dağlar var, yollar uzun,
Tadı başka orda baharın yazın,
Serin esen yellerinden ne haber?

Alev alev burada kalbimdir yanan.
Oralar gözümde tütüyor inan.
Çınarların gölgesinde uzanan,
Çok virajlı yollarından ne haber?

Bizi buralara savurdu kader,
Tanrı ne ederse doğruyu eder.
Bizim sazın tellerinden bu kadar,
Sizin sazın tellerinden ne haber?⁴⁷⁴

Abbas BİLGİLİ (Erzurum 1976)

⁴⁷³ a.e.

⁴⁷⁴ a.e.

Yayladağı'na Gazel

Maşallah milletimiz arı gibi çalışır,
Onun'çün kahvelere akar Yayladağı'nda.

Ateş olmayan yerde duman çıkmazmış derler,
Çıkar, hem de bal gibi çıkar Yayladağı'nda.

Beğenmemek ne mümkün yazını ve kışını,
Ne tufan olur, ne ıığ, ne kar Yayladağı'nda.

Baharına hiç doyum olmaz memleketimin,
Yaz sıcağı kavurur, yakar Yayladağı'nda.

Sittin sene çekse de tütünün çilesini,
Köylüm ne zarar eder ne kar Yayladağı'nda.

Bu güzelim yerleri görünce her yabancı,
Trene bakar gibi bakar Yayladağı'nda.

Memleket için sevgi deryası şu gönlüme,
Memleketin sevdası akar Yayladağı'nda.

Burası unutulmuş bir semt-i meçhulse de,
Zannetmeyin yaşamak sıkır Yayladağı'nda.

Ben garibin gönlüne taht kurmuştur bu diyar,
Kim demiş ki BİLGİLİ bıkar Yayladağı'nda.⁴⁷⁵

Abbas BİLGİLİ

⁴⁷⁵ a.e.

Yayladağı

Onun çamlarla dolu gerçekten solu, sağı,
Kaliteli ve boldur, süt, peynir, tereyağı,
Tömbek yetiştirmede Türkiye’de birinci
Gelişmeye başladı, ilçemiz Yayladağı...⁴⁷⁶

Cevher İhsan MİSKİOĞLU

Denizgören

Keldağ’ın oralarda,
Denizgören derler bir köy vardı.
Gece demez, gündüz demez,
Denize tepeden bakardı.
Çözemedim gittim bu gizi:
Sorar dururum hep,
İnsanlar oralarda ne arardı?

Yeşil desem bodur maki,
Zirvesi bulut sağardı.
Güneşte dururdu çocukları ya,
Analarını ağlatan kardı.
Görünen neydi, akşam tozu içinde,
Denizde kum,
Denizgören’de vardı.

⁴⁷⁶ a.e.

Kar demez, ayaz demezdi kadınlar,
Kök sökmeğe koşarlardı.
Ya gencecik gelinler,
Kar üstüne doğururlardı.
Taşla kesip göbek bağın bebenin,
Kıvırıp eteğine sarardı.

Yolu yoktu, giden olsun.
Soranı yok, selam versin.
Yaşlılar, kömür yakar,
Ölüm de olsa sonunda.
Gençler, kaçığa çıkardı,
Ya candarma kurşunuyla öldürdü, insanlar,
Ya hastalıktan kırılırlardı.

Tanrının unuttuğu o yerde,
Usa inat bir pınar akardı.
Soktun muydu, böğrüne salkımları,
Üzümler sevincinden çatlardı.
Bir sızılı öyküydü Denizgören.
Tanrıyı anımsatan bir tek o pınardı.⁴⁷⁷

Kemal KARAÖMEROĞLU

⁴⁷⁷ a.e.

Yayladağı'na Methiye

Anlatmak mümkün mü söz ile seni.
Bir kuru türküyle, saz ile seni.
Her gönül göremez göz ile seni.
Adı konulmamış şiir gibisin.

Köylerin kardelen, dağların lale,
Lalenin duruşu benzer hilale.
Güllerle birlikte o en güzele,
Usul usul akan nehir gibisin...

Taşlı toprağına tütün ekerim.
Yaprak yaprak kırar, düzer, bükerim.
Dumanını iliğime çekerim.
İçtikçe mest eden zehir gibisin.

Yavuz Han'a otağ olmuş toprağın.
Düşmanları yere vurmuş toprağın.
Şehitlere selam durmuş toprağın.
Bağrından fişkırmış şehir gibisin.

Anlatmak zor imiş söz ile seni.
En yanık türküyle saz ile seni.
Her seven göremez göz ile seni.
Adı konulmamış şiir gibisin.⁴⁷⁸

Ali PARLAK

⁴⁷⁸ Ali Parlak, “Yayladağı'na Methiye”, Güneyde Kültür Dergisi, Kasım 1996, s. 36.

3. YAZARLAR

3. 1. Yusuf ŞERİFOĞLU

Yusuf Şerifoğlu, 1925 yılında Yayladağı'nda doğdu. İlkokulu Yayladağı'nda, ortaokulu ve liseyi Antakya Erkek Lisesi'nde okudu. Askerliğini 1947-1948 yıllarında yedek subay olarak yaptı. 1950 yılında Yayladağı Belediye Başkanlığı'na seçildi. Bu görevini 1973 yılına kadar aralıklı olarak 20 yıl sürdürdü. Aynı zamanda 16.5 yıl THK başkanlığı, 1.5 yıl gazetecilik yaptı. 1983 yılında ANAP'ın Yayladağı teşkilatını kurdu. 1983-1989 döneminde, tekrar Yayladağı Belediye Başkanlığı yaptı. Hayatı boyunca tarım alanında pek çok ürün ve deve kuşu dışında tüm evcil hayvanların yetiştiriciliği üzerinde araştırma ve denemeler yaparak çevreye örnek olmaya çalıştı.

Şerifoğlu, Hatay Folklor Araştırmaları Derneği üyesi, Güneyde Kültür Dergisi yazarıdır. Yayladağı ile ilgili çeşitli araştırmalar yapmış, Hatay Folklor Sempozyumu ile Hatay Mutfağı Sempozyumu'nda tebliğler sunmuş, şiir şölenlerine katılmıştır.

Hayatını Yayladağı'nda devam ettiren Şerifoğlu, bilimsel çalışmalarına halen devam etmektedir. Yazarın, “Koca Reis’in Seyir Defteri”, “Dağlının Aşkı” ve “Sultanım” adlı yayınlanmış üç kitabı bulunmaktadır.⁴⁷⁹

3. 2. Müslüm KABADAYI

1962 yılında Yayladağı İlçesi'ne bağlı Kışlak Beldesi'nde doğdu. Yaşamın renklerini, köy ortamından kente taşımaya çalıştı. Kent-köy ilişkisini, iyi bir eğitim aldığı Düziçi İlköğretim Okulu'nun kültür atmosferinde buldu. 1982'de Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni bitirerek, ülke ve dünya gerçeklerini Edebiyat dünyasına taşımaya, bunu da eğitimci kimliğiyle halkla bütünleştirmeye çalıştı.

Öğrencilik yıllarında başlattığı edebiyat çalışmalarını, 1985'ten itibaren araştırmacılığıyla zenginleştirmeye başladı. Ulusal ve yerel gazetelerde, birçok dergide yazıları yayınlandı. Nitelik, İnsancıl, Hamsi, Mum, Kıyı, Kuzeysu, Güney Rüzgârı, Hatay'da Önder ve Cumhuriyet Bilim-Teknik Dergileriyle; Cumhuriyet, Özgür

⁴⁷⁹ Yusuf Şerifoğlu, **Koca Reis'in Seyir Defteri**, Zirem Basımevi, Antakya 1999, s. 5.

Gündem, Karadeniz, Kuzey Haber, Ses, Hatay gazetelerinde ve Yoğunluk Sanat Kitabı'nda yer alan çalışmalarını, kitaplaştırmaya çalışmaktadır.

Milli Eğitim'de öğretmenlik hayatını devam ettiren yazar'ın “Hatay Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme” ve “Hatay Halk Şairleri” adında yayınlanmış iki kitabı vardır.⁴⁸⁰

⁴⁸⁰ Kabadayı, **a.g.e**, Kitabın dış kapağı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HATAY İLİ YAYLADAĞI İLÇESİ'NDEKİ TARİHİ YERLER VE ZİYARET YERLERİ

1. TARİHİ YERLER

1. 1. Camiler

1. 1. 1. Kasimbey Cami:

XII. y.y'de Savcılar Aşiret Reisi Kasım Bey tarafından yaptırılan cami, Selçuklular ve Osmanlılar döneminde restore edilmiştir. Kasım Bey Cami'nin duvarında dört tane kitabe vardır. Birinci kitabede, 1131 yılında Kasım Bey tarafından yaptırılan Cami'nin 1532 yılında yıkıldığı yazılıdır. İkinci kitabede, Cami'nin 1553 yılında Kanuni Sultan Süleyman döneminde yaptırıldığı yazılıdır. Üçüncü kitabede, Cami'nin 1820 yılındaki zelzelede yıkıldığı yazılıdır. Dördüncü kitabede ise, Cami'nin 1912 yılında tekrar yaptırıldığı yazılıdır.⁴⁸¹

Cami doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen olup mihraba paralel iki sıra halindeki kemerlerle 3 sahına ayrılmıştır. Caminin bugün her sahını doğu-batı yönünde ahşap çatalı tavanla örtülüdür. Dıştan ise, marsilye kiremit kaplı beşik çatı ile örülüdür. Ahşap çatı dışa taşkın saçaklıdır. Mihrap, minber ve kemerlerde düzgün kesme taş kullanılmıştır. Beden duvarları sıvalıdır. Kuzeyde, camiden ayrı olan minare kesme taştan yapılmıştır. Dikdörtgen planlı camide yanlarda ikişer gömme, ortada 4 serbest taş sütunların taşıdığı sivri kemerler sahneleri oluşturmaktadır. Sütun başlıklarının hepsinin formu ve üzerindeki bezemeler birbirinden farklıdır. Kuzey cephesi hariç camiyi altta ve üstte dikdörtgen mazgal tipi pencereler aydınlatır. Kuzey cephedeki kapı ve

⁴⁸¹ TEKİN, *Hatay'da Eğitim ve Kültür*, s. 60.

pencereler ise yuvarlak kemerli olup lento ve sövelidir. Güneyde yer alan mihrap yarım yuvarlak niş şeklinde olup dışa taşkındır. Sade olan minberde aynalarda birer, korkuluklarda üçer adet içleri boş geometrik bezemeler yer almaktadır. Girişin üstünde balkon şeklinde ahşap mahfel vardır. Cami içerde pencere başlangıçlarına kadar ahşap lambri ile kaplıdır. Üç tarafı açık olan son cemaat yerinin ahşap olan sütunları yakın zamanda demir taşıyıcılarla yenilenmiştir. Kapı kemerinin üzerinde üç sıra kesme taş üzerinde içleri boş bırakılarak oluşturulmuş geometrik bir kompozisyon vardır. Doğuda altta ve üstte üçerden altı adet, güneyde mihrabın iki yanında altta ve üstte ikişerden sekiz adet pencere vardır. Batıda altta iki pencere, bir kapı, üstte üç pencere, kuzeyde ise bir kapı ve kapının batısında iki pencere bulunur. Kuzeydeki iki pencere arasında üzerinde bitkisel bezemelerin olduğu bir, kapı üzerinde ise üç olmak üzere dört adet taş kitabe vardır. Caminin kuzeyinde Kur'an Kursu olarak kullanılan sonradan yapılmış iki katlı bir yapı mevcuttur. Cami ile bu yapı arasında minare ve şadırvan yer alır. Caminin kuzey-batısında wc'ler vardır. Bahçe ile çevrili caminin etrafı sokaktır.⁴⁸²

Fotoğraf 30: Kasım Bey Cami*

* Fotoğraf, bizzat tarafımdan 05.11.2005 tarihinde çekilmiştir.

⁴⁸² Vakıflar Genel Müdürlüğü, Hatay.

1. 1. 2. Kışlak Hacı Abdullah Cami:

Cami'nin 1896 tarihinde Hacı Abdullah tarafından yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Ancak bu tarihin onarım tarihi de olabileceği ifade edilir. Cami hakkında başka bilgi bulunmamaktadır. İbadete açık olan Cami'nin iki şerefeli bir minaresi vardır.⁴⁸³

Fotoğraf 31: Kışlak Beldesi Hacı Abdullah Cami*

⁴⁸³ Yayladağı'nın tarihi yerleri. <http://www.yayladagi.gov.tr/grafikler/> (10.02.2006).

* Fotoğraf, <http://www.yayladagi.gov.tr/grafikler> adresinden alınmıştır. (10.02.2006).

1. 1. 3. Hacı Hüseyin Cami:

En az 500 yıllık olduğu tahmin edilen cami hakkında bilgi bulunmamaktadır. 1993 yılında yıkılarak yeniden yapılmıştır.⁴⁸⁴

Fotoğraf 32: Hacı Hüseyin Cami*

⁴⁸⁴ a.a.

* Fotoğraf, bizzat tarafımdan 05.11.2005 tarihinde çekilmiştir.

1. 1. 4. Araplar Cami:

Araplardan kaldığı tahmin edilen Cami hakkında bilgi bulunmamaktadır. 1973 yılında yeniden yapılan Cami ibadete açıktır.⁴⁸⁵

Fotoğraf 33: Araplar Cami*

⁴⁸⁵ a.a.

* Fotoğraf, bizzat tarafımdan 08.04.2006 tarihinde çekilmiştir.

1. 2. Kiliseler

1. 2. 1. Barleam Kilisesi:

Yayladağı İlçesi'nde, Keldağ üzerinde, Yeditepe Kasabası'nın 3 km güneybatısındadır.⁴⁸⁶ Hem Hititler döneminde, hem de Roma Dönemi'nde kutsal kabul edilmiştir. M.Ö 3. yy'de burada bir Dorik Tapınağı vardı. M.S. 4. yy'de St. Barleam buraya gelerek Zeus Heykeli'ni yıkmış ve burada bir keşişler topluluğu oluşturmuştur. 6. yy. başlarında Manastır'ın güneydoğu köşesine bir kilise yapılmıştır. 526 yılında olan depremde bu kilise yıkılmıştır. 950-1050 arasında yeniden yapılan Manastır, 1268 yılından sonra terk- edilmiştir.⁴⁸⁷

Fotoğraf 34: Barleam Kilisesi Kalıntıları*

* Fotoğraf, <http://www.yavladagi.gov.tr/grafikler> adresinden alınmıştır. (10.02.2006).

⁴⁸⁶ Yurt Ansiklopedisi, **Hatay Maddesi**, s. 3487.

⁴⁸⁷ T.C. Turizm Bakanlığı, **Türkiye'nin Turizm Değerleri**, T.C. Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara (Yayın yılı yok.) C. II, s. 1200-1201.

1. 2. 2. Hocalar Kilisesi (Kocalar):

Hocalar Kilisesi, Yayladağı ilçesinde Kel Dağ'ın kuzey istikametinde bulunur. Doğal bir mağara kilisesi olan Saint Pierre Kilisesi kadar eski olduğu tahmin edilmektedir. Bu kilisede birçok din adamı yetiştiğinden buraya “Hocalar Kilisesi” denilmiştir. Halk tarafından “Kocalar Kilisesi” olarak bilinmektedir. Halkın buraya niçin “Kocalar Kilisesi” dediği hakkında bir bilgi yoktur.⁴⁸⁸

Fotoğraf 35: Hocalar Kilisesi Kalıntıları*

* Fotoğraf, <http://www.yayladagi.gov.tr/grafikler> adresinden alınmıştır. (10.02.2006).

⁴⁸⁸ Yayladağı İlçesi'nin tarihi yerleri. <http://www.yayladagi.gov.tr/grafikler/> (10.02.2006).

1. 3. Köprü

1. 3. 1. Kasimbey Köprüsü:

XII. y.y'de Savcılar Aşiret Reisi Kasım Bey tarafından yaptırılan köprü, halen kullanılmaktadır.⁴⁸⁹

Fotoğraf 36: Kasım Bey Köprüsü*

* Fotoğraf, <http://www.yayladagi.gov.tr/grafikler> adresinden alınmıştır. (10.02.2006).
⁴⁸⁹ a.a.

1. 4. Mağaralar ve Kale Kalıntıları

1. 4. 1. Kulaç (Hansuma) Köyü Örenleri:

Kulaç Köyü'nün eski adı Hansuma'dır. Hansuma Arapça "Han-Semin" yani Yağ Hanı demektir. Hanın temelleri köy camisinin güneyindedir. Önünde bir de insan boyundan yüksek, kenarları oyuklu geniş bir yağ veya peynir suyu süzme taşı bulunmaktaydı. 1953-1954 yılları arasında bunu kırıp ev merdiveni yapmışlar. Köyün iki gözlü çeşmesinden hana gelen kiremit su boruları toprağın altından çıkmıştır. Hansumalılar, Yavuz Sultan Selim tarafından yerleştirilmiş olan Türklerin Ispaha Beyliği'ndendir. Bu beylik Kayıoğlu Mehmet, Mustafa ve Hacı Hasan Beylere dayanır. Bu aileye Hacı Hasanlar denir. Mezarları Kulaç Köy Mezarlığındadır. Şimdi bu ailenin fertlerinden köyde kimse kalmamıştır. Daha önceleri köy hayvan beslemeye müsait ve her tarafı ormanlarla kaplıyken şimdi bu ormanlardan eser yoktur.⁴⁹⁰

Köyde ne zamandan kaldığı bilinmeyen 4 tane yontma mağara mevcuttur. Döventaş, Akpınar, İncirlişınar, Çörçör adındaki mağaraların hepsi de akarsuların yakınında kurulmuştur. Hititlerden kalma, köyün güneyindeki tepede temelleri hala duran bir kale vardır. Şimdiki yerleşim yerinden bu kaleye bir yeraltı geçidi ile ulaşılmaktadır. Ancak bu geçidin bazı yerleri çökmüştür. Ayrıca Çirçirce suyu civarında bir de değirmen yeri bulunmaktadır. Yerleşim yeri Sabuncu-Hıncırlık ve şimdiki köyün güneyindedir. Bunlardan başka ikide yel değirmeni vardır. Biri Büyük Dağ'da diğeri ise Öküz Damı denilen yerde, Kırallık Dağı'nın doğusundadır.⁴⁹¹

Hitit Mezarları, Taş Mezar ve Sayaltı Mezarları olmak üzere köyde üç tanede mezar vardır. Bu mezarlardan biri Sabuncu mevkiinde, biri kalenin batısında diğeri ise Hıncırlık mevkiindedir. Bizans dönemine ait eserler ise Korubağı mevkiindedir. Burada bir değirmen yeri, bir kilise, zemini mozaik döşeli bir de saray vardır. Tarlalarını ekip biçen köylüler ekim dikim çalışmaları sırasında Korubağı mevkiinde eski dönemlere ait sikkeler, cam kolyeler, kargı ve ok uçları bulmuşlardır.⁴⁹²

⁴⁹⁰ Yusuf Şerifoğlu; "Yayladağı Kulaç (Hansuma) Köyü Örenlerinin tarihçesi", Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VIII, Sayı: 94, s. 31.

⁴⁹¹ a. g. m.

⁴⁹² a. g. m.

1. 4. 2. Âlemi Mağarası ve Üç Kapılı Mağara:

Âlemi çiftliği olarak bilinen yörede iki kapılı bir mağara vardır. Giriş kısmını bu iki kapının ortasında yer alan sütun destekler. Mağaraya tam karşıdan bakıldığında haç işaretleri göze çarpar. 6-7 metre yüksekliği bulunan mağara halen çobanlar tarafından sığınak olarak kullanılmaktadır. Mağaranın yan tarafında bir baca bulunmaktadır. Yöre halkı mağaranın eski yıllarda kilise olarak kullanıldığını ifade etmişlerdir. Civarda bir de 3 kapılı mağara vardır.⁴⁹³

Fotoğraf 37: Âlemi Mağarası *

Fotoğraf 38: Üç Kapılı Mağara*

* Fotoğraflar, <http://www.yavladagi.gov.tr/grafikler> adresinden alınmıştır. (10.02.2006).

⁴⁹³ Yavladağı İlçesi'nin tarihi yerleri. <http://www.yavladagi.gov.tr/grafikler/> (10.02.2006).

1. 4. 3. Ceren Mağarası:

Arfalı çiftliği, Kızılçat Köyü Kuşpınar mahallesine bağlıdır. Çiftlikte “Aşığın Mağarası” adı bilinen bir mağara mevcuttur. Mağara içerisinde iki adet mezarı anımsatan kubbe bulunur. Ermeniler’in mağarayı uzun süre kullandıkları yolunda rivayetler vardır. Bir başka söylentiye göre mağaranın ön sağ tarafında bir hazine bulunmaktadır. Bu hazinenin bekçiliğini ise bir yılan yapar. Köylülerden bazıları bu hazineyi çıkarmak istedikleri zaman yılanın ortaya çıktığını ifade ederler. Çiftlikte ayrıca Ceren mağarası adı ile bilinen oyuk da vardır.⁴⁹⁴

Fotoğraf 39: Ceren Mağarası*

* Fotoğraf, <http://www.yayladagi.gov.tr/grafikler> adresinden alınmıştır. (10.02.2006).
⁴⁹⁴ a.a.

1. 4. 4. Kızlar Sarayı:

Kızlar Sarayı Ayışığı Köyü'ndedir. Bu yapının ön girişinde taştan oyulma bir kabartma bulunur. Kabartma yapıldığı dönemin kraliçesine aittir. Kabartma, ne yazık ki çobanlar tarafından tahrip edilmiştir. 4 bölümden meydana gelen yapının çevresi tamamen ağaçlarla kaplıdır. 500 metre ilerisinde bir zeytinyağı mencesi bulunur.⁴⁹⁵

Fotoğraf 40: Kızlar Sarayı Kalıntıları*

* Fotoğraf, <http://www.yayladagi.gov.tr/grafikler> adresinden alınmıştır. (10.02.2006).
⁴⁹⁵ a.a.

1. 4. 5. Benlioluk Mağarası:

Gürışık Köyü'nün doğusunda Benlioluk olarak adlandırılan bir mağara mevcuttur. Kartal kayalıkları olarak adlandırılan sarp kayalıkların üzerinde bulunan mağaranın hemen üstünde Kerkez mağarası adı verilen oyuk vardır. Her iki mağara da oyularak oluşturulmuştur. Mağara Romalılar döneminde kullanılmıştır.⁴⁹⁶

Fotoğraf 41: Benlioluk Mağarası*

* Fotoğraf, <http://www.yayladagi.gov.tr/grafikler> adresinden alınmıştır. (10.02.2006).
⁴⁹⁶ a.a.

1. 4. 6. Fırın Kalıntıları:

Sebenoba Köyü'nün kuzey istikametinde bir dere yatağının üzerine bu gün çıkması zor, kayalık bir alanda fırın kalıntıları bulunur. Bu kalıntıların olduğu alanda başka bir yapı kalıntısına rastlanmaz. Başka binanın bulunmadığı, susuz ve ulaşımı zor bu kayalıklara kimin, ne zaman, hangi amaçla fırın yaptığı konusunda bir bilgi yoktur.⁴⁹⁷

Fotoğraf 42: Fırın Kalıntılarının Bulunduğu Alan*

* Fotoğraf, <http://www.yayladagi.gov.tr/grafikler> adresinden alınmıştır. (10.02.2006).
⁴⁹⁷ a.a.

1. 5. Kale

1. 5. 1. Kaleboğazı Kalesi:

Yeşiltepe'ye bağlı Kaleboğazı Mahallesi'nde bir kale vardır. Kale, köye bir kilometre mesafede olup içi tamamen tahrip olmuştur. İçerisinde bir dehliz, kuzeyinde ise bir su sarnıcı vardır. Kalenin ikiyüz metre civarında gayet güzel mağaralar vardır. Sulu mağara adı ile adlandırılan iki mağaranın içinde iki metre derinlikte su bulunur. Bu kale ve civarındaki mağaralarda İyonyalılar, Romalılar yaşamış, buralar Bizans döneminde ise kiliselerle donatılmıştır. Buranın İpek yolu üzerinde olduğu edinilen bilgiler arasındadır.⁴⁹⁸

Fotoğraf 43: Kaleboğazı Kalesi Kalıntıları*

Fotoğraf, <http://www.yayladagi.gov.tr/grafikler> adresinden alınmıştır. (10.02.2006).
⁴⁹⁸ a.a.

2. ZİYARET YERLERİ

Yatır, belli bir yerde mezarı olan, doğaüstü gücü bulunduğuna ve insanlara yardım ettiğine inanılan ölü, evliya manasına gelmektedir. Aynı zamanda tabiatüstü gücü bulunduğuna ve dilerse insanlara yardım ettiğine inanılan mezarı belli, ölü anlamına gelebileceği gibi öldükten sonra mucizeler, kerametler gösterdiğine ve insanlara yardım ettiğine inanılan ermiş, onun mezarı, evliya anlamına da gelmektedir.

Ziyaret, birini görmeye, biriyle görüşmeye gitme, bir yeri görmeye gitme gibi anlamlara gelmektedir. Dini terim olarak bir kimseyi veya kutsal sayılan yeri görmeye gitmektir. Burada karşımıza bir de “ziyaretgâh” kelimesi çıkmaktadır. Ziyaretgâh, ziyaret edilecek, saygı göstermek ya da hayır işlemek için gidilecek yer; türbe anlamındadır.

Yayladağı İlçesi’nde yaptığımız çalışmaya göre bölgede, fazla ziyaret yerinin olmadığını gördük. Halkın en fazla gittiği yer, bu gün ilçe sınırları dışında kalan Şen Köy’deki Şeyh Ahmet Kuseyri Türbesi’dir. Bunun haricinde “yatır”, ya da “evliya” diye adlandırılan ve “Allah Dostları”nın mezarlarının bulunduğu inanılan yerler ziyaret edilmektedir. Ayrıca Yayıkdamlar Köyü’nde bulunan “Karamağara Şifalı Suyu” ziyaret edilen ve halkın şifa aradığı bir başka yerdir.

2. 1. Karamağara Şifalı Suyu:

Yayladağı’nın 20 km kuzey taraflarında bulunan Yayıkdamlar Köyü’nün, 4 km batı tarafında Karamağara mevkiinde, denizle karanın buluştuğu çizgidedir. Çoğu zaman dalgaların altında kalmaktadır. Halen yolu yoktur; ancak her türlü tehlikeye göğüs gerildiği takdirde içmeye traktörle gidilebilmektedir.⁴⁹⁹

Su, klorlu sülfatlı sular grubundandır. Sindirim sistemi hastalıklarında, karaciğer, safra kesesi yetersizliklerinde, kronik konstipasyonda içme suyu olarak kullanılabilir. Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Başkanlığı’nın verdiği rapordan, söz konusu suyun,

⁴⁹⁹ Erdal Altunlu, **III. Hatay Tarihi ve Folklor Sempozyumu Bildirileri (Hatay’ın Su Potansiyeli)**, Hatay Folklor ve Araştırmalar Derneği, Antakya 10-11 Haziran 1994, s. 15.

“Sıcak sular grubuna girecek derecede ise, nevralji, polinevrit, kırık ve çıkık sokelleri ile kadın hastalıklarında banyo olarak kullanılacağı” anlaşılmaktadır.⁵⁰⁰

Kaynak deniz altında bulunduğundan suyun sıcaklığı hakkında kesin bir bilgi yoktur.

Fotoğraf 44: Karamağa'nın Girişi*

2. 2. Çapıtlı Ziyareti:

Çapıtlı ziyareti Yeditepe yolu üzerinden bulunur. Eğerci Köyü'ne 1 kilometre uzaklıktadır. Bu alan mesire alanı olarak ta kullanılır. Burası ile ilgili bir de rivayet anlatılır: “Bir vatandaş, ziyarete adını veren ve üzerine bez parçaları bağlanan ağacın dalından kesmek için ağaca çıkar ancak bir anda karıncaların istilasına uğrar. Telaşa kapılarak ağaçtan düşer, gözleri görmez olur.”⁵⁰¹

⁵⁰⁰ a.e.

* Fotoğraf, <http://www.yavladagi.gov.tr/grafikler> adresinden alınmıştır. (10.02.2006).

⁵⁰¹ Hayriye Tokmak, 1930, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yavladagi Leylekli.

Fotoğraf 45: Çapıtlı Ziyareti*

2. 3. Yel Dede Ziyareti:

Karacurun Köyü'nün girişinde yolun hemen 2 metre sağında “Yel Dede” olarak adlandırılan bir zatın ziyareti bulunmaktadır. Yel Dede'ye gelen ziyaretçiler burada adak adar, eğer dilekleri gerçekleşirse kurbanlarını burada keserler. Ziyaretin içerisinde bulunan ağaç üzerine mendil de bağlanarak dilekte bulunulur.⁵⁰²

Fotoğraf 46: Yel Dede Ziyareti*

* Fotoğraflar, <http://www.yayladagi.gov.tr/grafikler> adresinden alınmıştır. (10.02.2006).

⁵⁰² Yayladağı İlçesi'nin tarihi yerleri. <http://www.yayladagi.gov.tr/grafikler/> (10.02.2006).

2. 4. Aslan Dede Ziyareti:

Karacurun Köyü'ndeki bir başka ziyaret yeri de “Aslan Dede” ziyaretidir. Adı geçen ziyaret köyden 3 kilometre uzakta olup ancak traktör ile gidilebilmektedir. Ziyaret 10 metrelik bir alanı kaplar. Alanın etrafına taştan eğreti bir duvar yapılmıştır. Rivayete göre Aslan Dede'nin başsız vücudu burada yer almaktadır. Söylentiye göre zâtın kesik başı ise 25-30 metre mesafede gömülüdür. Aslan Dede'nin savaş sırasında başının gövdesinden ayrıldığı ancak savaşı bırakmayarak savaşmaya devam ettiği söylenir. Bu ziyarette de dileklerde bulunulur, kurbanlar kesilir. Bu ziyaretin çocuk isteyen bayanlar tarafından ziyaret edildiği de edinilen bilgiler arasındadır.⁵⁰³

⁵⁰³ a.a.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın esas konusunu, Hatay İli Yayladağı İlçesi'nin örf, adet ve inançları oluşturmaktadır. Esas konuya geçmeden önce giriş bölümünde, araştırmanın hazırlanış şekliyle ilgili kısaca bilgi verilmiştir. Giriş bölümünde verilen bu bilgilerden sonra, esas konu işlenmiştir.

Birinci bölümde, ilçenin tarihinin M.Ö. 1250 yılına kadar uzandığı bu tarihten sonra ilçenin sırasıyla Hititler, Fenikeliler, İyonyalılar, Persler, İskender, Roma İmparatorluğu, Emeviler, Abbasiler, Büyük Selçuklular, Anadolu Selçukluları ve Osmanlılar'ın egemenliğinde kaldığı ortaya konulmuştur. Osmanlılardan sonra Fransız sömürgesine giren ilçe, 1938 yılında Hatay Cumhuriyeti'ne bağlı bir ilçe olmuş, 1939 yılında da Hatay Cumhuriyeti ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlanmıştır. Ordu olan ilçenin ismi, Ordu İli ile karıştırılmasın diye 1952 yılında Yayladağı olarak değiştirilmiştir.

İlçe'nin kısa tarihinden sonra coğrafi yapı üzerinde durularak; ilçenin 35⁰-36⁰ kuzey enlemleri ile 36⁰-37⁰ doğu boylamları arasında yer aldığı, ilçenin yüzölçümünün 366 km², rakımının ise 450 m. olduğu ifade edilmiştir. Yine coğrafi yapı içerisinde Yayladağı Barajı ve Görentaş Göleti'nin özelliklerinden de bahsedilmiştir. Ayrıca bu bölümde, Yayladağı Sınır Kapısı'ndan bahsedilerek, bu kapının fazla kullanılmadığı belirtilmiştir. İlçe'nin iklimin Akdeniz iklimi olduğu, bitki örtüsünün de maki ve orman olduğu vurgulanmıştır. Coğrafi yapı içerisinde son olarak köylerin kuruluş yerleri üzerinde durularak, ilçede genel olarak dağınık yerleşmenin görüldüğü belirtilmiştir.

İlçe'nin % 98'nin Türk olduğu, Güveççi, Görentaş, Uluyol'da az sayıda Arap vatandaşımızın yaşadığı sosyal yapı içerisinde ortaya konmuştur. Ayrıca sosyal yapı içerisinde ilçenin demografik yapısı üzerinde durulmuştur. Kültürel yapı içerisinde ise, Araplarla Türkler arasında kültürel açıdan fazla bir farkın olmadığı, bu benzerliğin uzun yıllar bir arada yaşamının sonucunda oluştuğu belirtilmiştir. Ayrıca ilçede ateş, ağaç ve su kültü kalıntılarının olduğu belirtilmiş ve bunlara örnekler verilmiştir.

Ekonomik durum içerisinde, 2000 yılından önce tütün ekiminin çok fazla olduğu, tütüne uygulanan kota (250 kğ.) nedeniyle çiftçilerin, hayvancılık, mısır yetiştiriciliği ve

seracılık gibi alternatif ürünlere yöneldiği belirtilmiştir. Yine bu bölümde, ilçede sanayinin gelişmediği bunun yerine küçük el tezgâhlarının geliştiği ifade edilmiştir.

Birinci bölüm içersinde son olarak, eğitim-öğretim ve sağlık konuları üzerinde durulmuştur. 2004-2005 eğitim-öğretim yılında okulların öğretmen, öğrenci ve derslik durumları tablolar halinde verilmiştir. Sağlık durumunda, ilçede devlet hastanesinin olmadığı belirtilerek, mevcut sağlık ocaklarından bahsedilmiş ve bunların ihtiyaca cevap vermediği belirtilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Yayladağı İlçesi'nin örf, adet ve inanışları üzerinde durularak, doğum, evlenme, askerlik ve ölümle ilgili adet ve inanışlar ortaya konmuştur. Doğum ile ilgili adetlerden; doğum öncesinde, doğum sırasında ve doğum sonrasında yapılan pratiklerden ve adetlerden bahsedilmiştir. Evlenmede, kızın görülmesi ve beğenilmesi, kızın istenmesi, söz kesimi, nişan, düğün ve düğün sonrasında geline yaptırılan pratikler üzerinde durulmuştur. Askerlikte, askere gidiş ve askerden dönüşlerde söylenen ağıtlara örnekler verilmiştir. Ölümle ilgili adetlerde bu bölümde verilerek, ölüm öncesi, ölüm sırası ve ölüm sonrasında yapılan pratikler hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde son olarak, ilçede söylenen maniler, atasözleri, bilmece ve oynanan çocuk oyunları ile ilçenin mutfak kültürü üzerinde durulmuştur. Halkın, düğün ve mevlitlerde en çok kuru fasulye (sulu) ve etli pilav (aş) yaptığı yapılan çalışma sonunda ortaya konmuştur.

Üçüncü bölümde, Yayladağı şair ve yazarlarına yer verilmiştir. Yayladağı doğumlu 15 şair ve 2 yazarın olduğu yapılan çalışma sonunda ortaya konmuştur. Yine bu bölümde Yayladağı için yazılmış şiirlere örnekler verilmiştir.

Dördüncü ve son bölümde, ilçedeki tarihi yerler ve ziyaret yerleri ile ilçede 7 yıldır yapılan aba güreşlerinden bahsedilmiştir. Yapılan çalışma sonunda, ilçede tarihi yer olarak; Kasimbey Cami, Kasimbey Köprüsü, Barleam Manastırı ve Hocalar Kilisesi'nin ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Ziyaret yerleri olarak ise, Çapıtlı, Aslan Baba ve Yel Dede ziyaretlerinin olduğu ortaya konarak bunların halk üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur.

Bölgede yapılan bu çalışma sonunda, halkın bazı sorunlarının olduğu görülmüştür. İlçe’de görülen en büyük sorunların başında maddi imkânsızlıklar gelmektedir. Bunun yanında ulaşım sorunu olduğu da tespit edilmiştir. Örneğin; yaklaşık 15 yıldır yapımı devam eden ve hala bitirilemeyen Antakya-Yayladağı yolu nedeniyle ulaşım sıkıntıları yaşanmaktadır. Ayrıca, yörenin en büyük sorunlarından biride sağlık sorunudur. İlçe’de devlet hastanesinin olmaması ve mevcut sağlık ocaklarının ihtiyaca cevap vermemesi nedeniyle halk Antakya’ya gitmektedir. İlçe’ye yapılacak bir devlet hastanesi bu sorunu çözecektir.

KAYNAKLAR

A. KİTAPLAR

AKGÜR, Zeynep Gökçe; **Türkiye’de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgeler Arası Dengesizlik (1970–1993)**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s.10.

AĞAKAY, Mehmet Ali; **Türkçe Sözlük**, TDK, Ankara 1981, s. 532.

ASLAN, Cahit; **Sosyoloji**, Baki Kitabevi, Adana 1997, s. 68.

BİLGİLİ, Mesut Fani; **Manda İdaresi Döneminde Hatay Kültür Hayatı**, Antakya 1939.

BOTTOMORE, T.B.; **Toplumbilim**, Çeviren: Ünsal Oskay, Der Yayınları, İstanbul Eylül 1972, s.136–137.

CELENK, Selim; **Hatay’ın Kurtuluşu Mücadelesi Anıları**, Antakya 1997.

DEMİRAY, Kemal; **Temel Türkçe Sözlük**, İnkılâp Yayınevi, İstanbul 1988, s. 530.

DİE; **Hatay Köy Envanteri**, Hatay 1997.

DİE; **2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri.(Hatay.)**

DOĞAN, D. Mehmet; **Büyük Türkçe Sözlük**, Rehber Yayınları, Ankara 1990, s. 703.

DÖNMEZER, Sulhi; **Toplumbilim**, Beta Yayınları, İstanbul Ekim 1999, s.99.

ERTUĞRUL, Halit; **Kültürümüzü Etkileyen Okullar**, Nesil Yayınları, İstanbul 2002.

ERÖZ, Mehmet; **İktisadi Sosyolojiye Başlangıç**, Filiz Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1982, s.130.

GÜNGÖR, Erol; **Dünden Bugünden Tarih-Kültür ve Milliyetçilik**, Ötüken Yayınları, İstanbul 1999, s.150–151.

GÜVENÇ, Bozkurt; **İnsan ve Kültür**, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul 1994, s.95.

GÖKALP, Ziya; **Hars ve Medeniyet**, Hazırlayan: Yalçın Toker, Toker Yayınları, İstanbul 1995, s.19.

Hatay Valiliği; **Hatay İli Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Eğitim**, Kalemsiz Grafik, Hatay 1998.

Hatay Valiliği; **Hatay İli Kamu Kurum ve Kuruluşları Rehberi**, Antakya 1993.

İPEK, Sadık Ayhan; **Antakya Türküleri**, Color Ofset, Antakya 2003.

KALAYCIOĞLU, Mithat; **Hatay Halk Bilimi**, İhsan Ofset, Hatay 1998.

KABADAYI, Müslüm; **Hatay Halk Şairleri**, Önder Ofset, Antakya 2000.

KİREÇÇİ, Refik; **Dinler ve Tarih Hazinesi Hatay 2001**, Color Ofset, İskenderun 2001.

KONGAR, Emre; **Toplumsal Değişme Kurumları ve Türkiye Gerçeği**, (Yayın Evi Yok) İstanbul 1985, s.23.

MELEK, Abdurrahman; **Hatay Nasıl Kurtuldu**, TTK Yayınları, Ankara 1966.

NAKİB, Bülent; **Antakya Ağzı Dilbilgisi ve Sözlük**, I. Baskı, Color Ofset, Antakya 2004.

ÖRNEK, Sedat Veyis; **Türk Halk Bilimi**, T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995.

ÖRNEK, Sedat Veyis; **Geleneksel Kültürümüzde Çocuk**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Yayın No: 20, Ankara 1979.

RADO, Şevket; **Büyük Türkçe Sözlük**, Hayat Yayınları, İstanbul, s. 771.

SARI, Zafer; **Hatay'da Efsane ve Menkıbeler**, Hatay Gazetesi Ofset Tesisleri, Antakya 1994.

SARI, Zafer; **Hatay'da Yer Adları ve Kuruluş Öyküleri**, Doğu Ofset ve Matbaa, Antakya 2003.

SARI, Zafer; **Hatay'da Aba Güreşi**, Hatay Folklor Araştırmalar Derneği, Yayın No: 2, Kültür Ofset Basımevi, Antakya 1992.

SARI, Zafer; **Bütün Yönleriyle Şenköy**, Kültür Ofset Basımevi, Antakya 1991.

SÖKMEN, Tayfur; **Hatay'ın Kurtuluşu İçin Harcanan Mücadeleler**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992.

ŞERİFOĞLU, Yusuf; **Koca Reis'in Seyir Defteri**, Zirem Basımevi, Antakya 1999.

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Hatay Tarım İl Müdürlüğü; **Hatay Tarım Master Planı**, Hatay 2003.

TEKİN, Mehmet; **Hatay Basın Tarihi**, Kültür Basımevi, Antakya, 1985.

TEKİN, Mehmet; **Hatay’da Eēitim ve Kültür**, Orkide Basımevi, Ankara 1983.

TEKİN, Mehmet; **Hatay Tarihi**, Kültür Ofset Basım Evi, Antakya 1993.

TEKİN, Mehmet; **Hatay Tarihi (Osmanlı Dönemi)**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 2000.

TEKİN, Mehmet; **Hatay Devlet Reisi Tayfur Sökmen**, MK  Yay ı No:14, Antakya 2002.

TEKİN, Mehmet; **Harf İnkıl bı: Türk Ocaklarının  alışmaları ve Hatay’da Yeni Yazı**, Kültür Eēitim Tesisleri, Antakya 1988.

TEKİN, Mehmet; **Hatay ş irler- Yazılar Antolojisi**, Kültür Ofset Basımevi, Antakya 1993.

TEKİN, Mehmet-Bülent Nakib; **şölen 2004**, Kültür Ofset Matbaacılık, Antakya 2004.

TEZCAN, Mahmut; **Sosyolojiye Giriş**, şafak Matbaacılık, 4. Baskı, Ankara 1995, s. 65.

TOZLU, Doē. Dr. Necmettin; **Kültür ve Eēitim Tarihimizde Yabancı Okullar**, Akēaē Yayınları, Ankara 1991.

TUēLACI, Pars; **Osmanlı şehirleri**, Milliyet Kitaplıēı, İstanbul 1985.

T.C Hatay Valiliēi İl Turizm M d rl ē ; **Hatay Turizm Envanteri**, Hatay 1994.

B. MAKALELER

BALCI, Recep; **“Hatay’ın Yayladağı yöresinde çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi (1940’lı yıllar)”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: X, Sayı: 117 (Kasım 1998), s.17.

BALCI, Recep; **“Yayladağı’nın Yenice Köyü ve dolaylarında oynanan çocuk oyunları”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: X Sayı: 118 (Aralık 1998) s. 22 .

CILA, Yusuf; **“Yayladağı Bezge (Yeditepe) yöresinde söylenen sözler”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VII, Sayı: 79 (Eylül 1995), s. 29.

CILA, Yusuf; **“Yayladağı Yeditepe yöresinde düğün adetleri, nişan şerbet içme”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VII Sayı: 77 (Temmuz 1995), s. 46.

CILA, Yusuf; **“Yayladağı Yeditepe yöresinde eski düğün adetler, bayrak kaldırma-kına gecesi”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VII Sayı: 78 (Ağustos 1995) s. 39.

CILA, Yusuf; **“Yayladağı Yeditepe yöresinde eski düğün adetleri, düğün-bayrak kaldırma”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VII Sayı: 82 (Aralık 1995) s. 25.

CILA, Yusuf; **“Yayladağı yöresinde aba güreşleri”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VIII Sayı: 84 (Şubat 1996) s. 40.

DOĞRUER, Cebir; **“Geçmiş yıllarda Üzümdalı (Süpha) köyünde yaşayış”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VII, Sayı: 81 (Kasım 1995), s. 7.

DÖNMEZ, Fevzi; **“Yayladağı Sürütme Köyü’nde ölümle ilgili adet ve gelenekler”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VI, Sayı: 64-65 (Haziran-Temmuz 1994), s. 37.

KARA, Abdurrahman; **“Yayladağı mektupları I”** Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VII, Sayı: 77 (Temmuz 1995), s. 42.

KARA, Abdurrahman; **“Yayladağı mektupları II”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VII, Sayı: 82 (Aralık 1995), s. 27.

ŞERİFOĞLU, Yusuf; **“Geçmişte ve günümüzde Yayladağı’nda misafirlik”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: IX, Sayı: 104-105-106 (Ekim-Kasım-Aralık 1996), s. 37.

ŞERİFOĞLU, Yusuf; **“Yarım asır önce Yayladağı’nda çocuk oyunları ve yaşıyış”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: I, Sayı: 12 (Şubat 1990), s. 20.

ŞERİFOĞLU, Yusuf; **“Yayladağı Kulaç (Hansuma) Köyü örenlerinin tarihçesi-Tarihten bir yaprak-”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VIII, Sayı: 94 (Aralık 1996), s. 31.

ŞERİFOĞLU, Yusuf; **“Yayladağı ve çevresinden birkaç kelime”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: II Sayı: 17 (Temmuz 1990), s. 39.

ŞERİFOĞLU, Yusuf; **“Yayladağı’nda bitki ve hayvan türleri”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: VII Sayı: 81 (Kasım 1995) s. 17.

TEKİN, Mehmet; **“18. ve 19. yüzyıllarda Antakya’nın idari bölünüşü ve yer adları”**, Güneyde Kültür Dergisi, Cilt: IX, Sayı: 97, s. 1-18.

C. SEMPOZYUMLAR VE YILLIKLAR

ALTUNLU, Erdal; **III. Hatay Tarih ve Folklor Sempozyum Bildirileri (Hatay'ın Su Potansiyeli)**, Hatay Folklor ve Araştırmalar Derneği, Antakya, 10–11 Haziran 1994.

GÜNTÜRK, Kazım; **Yayladağı İçin Önerilebilecek Alternatif Tarımsal Üretim Seçenekleri Sempozyumu**, T.C Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Hatay İl Müdürlüğü, Hatay 2002.

Hatay Valiliği; **Hatay İl Yıllığı**, Gaye İç ve Dış Ticaret A.Ş, Hatay 2000.

TEKİN, Mehmet; **Hatay Mutfağı Sempozyumu**, Kültür Ofset Basımevi, Antakya, 21–22 Temmuz 1993.

TEKİN, Mehmet; **II. Hatay Mutfağı Sempozyumu Bildirileri (21-22 Temmuz 1996)**, Hatay Folklor Araştırmaları Derneği, Antakya 2004.

D.TEZLER

ATMACA, Emine; **Hatay’da Geleneksel Giyim Kuşam**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.), Konya 1995.

BORAZ, Yücel; **Cizre İlçesi’nin Sosyo-Kültürel Yapısı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi) İstanbul 2000.

GÖKER, Yakup; **Şarkışla’nın Sosyo-Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.) Sivas 1998.

ŞAHİN, Kadriye; **Antakya Geleneksel Yemek Kültürünün Beslenme Antropolojisi Açısından İncelenmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.) Hatay 2003.

TEKGÖZ, Mehmet Ali; **Yayladağı İlçe Merkezi’nin Coğrafi Etüdü**, (Yayınlanmamış Bitirme Semineri.) Burdur 2001.

YİYİN, Bilal; **Adana İli Seyhan İlçesi’nin Sosyo-Kültürel Yapısı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans.) Niğde 2005.

E. ANSİKLOPEDİLER

AnaBritannica; Ana Yayıncılık, (Yayın yeri ve yılı yok), C. XV, s. 48-51.

Büyük Larousse; Milliyet Yayınları, İstanbul 1986, C. XIV s.7276.

Büyük Lügat ve Ansiklopedi; Meydan Yayınevi, İstanbul, C. V, s. 672-673.

Görsel Genel Kültür Ansiklopedisi; Görsel Yayınları, İstanbul 1981, C. III, s.584.

İslam Ansiklopedisi; Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, C. I, s. 456-459.

Okul Kültür Ansiklopedisi; Meydan Yayınları, İstanbul 1991, C. IV, s. 1759.

Temel Britannica Ansiklopedisi; Hürriyet Yayınları, İstanbul 1993, C. XI, s.172.

Türkiye Ansiklopedisi; Ayyıldız Matbaası, Ankara 1958, C. VI, s. 221-222.

Yeni Türk Ansiklopedisi; Ötüken Yayınları, İstanbul 1985, C. V, XII, s. 473-475, 1232-1236.

Yeni Hayat Ansiklopedisi; Doğan Kardeş Yayınları, (Yayın yeri ve yılı yok), C. III, s. 1500-1501.

Yurt Ansiklopedisi; Anadolu Yayıncılık, İstanbul 1982, C. V, s. 3371-3503.

F. İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.yayladagi.gov.tr/grafikler> (10.02.2006).

www.mkü.edu.tr (12.03.2006).

www.dosthane.de (01.04.2006).

www.nurayle.de (01.04.2006).

G. KAYNAK KİŞİLER

Abbas Bozkurt, 1960, İlkokul mezunu, Serbest meslek, Yayladağı Olgunlar.

Abbas Köse, 1970, Ortaokul mezunu, Köy muhtarı, Yayladağı Güzelyurt.

Abdullah Kına, 1964, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yayıkdamlar.

Ahmet Bolat, 1929, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Gözlekçiler.

Ahmet Aktaş, 1921, Okur yazar değil, Çiftçi, Yayladağı Eğerci.

Ahmet Korkmaz, 1963, Ortaokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yeditepe.

Ahmet Sevik, 1931, Okur yazar değil, Çiftçi, Yayladağı Leylekli.

Ahmet Yarar, 1974, Lise mezunu, Çiftçi, Yayladağı Şakşak.

Ahmet Bozkurt, 1975, Lise mezunu, Çiftçi, Yayladağı Olgunlar.

Ali Bayar, 1956, İlkokul mezunu, Köy muhtarı, Yayladağı Sebenoba.

Azime Bolat, 1932, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Gözlekçiler.

Ayşegül Kurtuluş, 1993, Öğrenci, Yayladağı Yeditepe.

Ayşe Toksöz, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Güveççi.

Ayşe Kurtoğlu, 1963, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Eğerci.

Bekir Bozkurt, 1956, Lise mezunu, Yayladağı Halk Kütüphanesi müdürü, Yayladağı Merkez.

Bilal Abul, 1943, Üniversite mezunu, Emekli İngilizce Öğretmeni, Yayladağı Merkez.

Bünyamin Aktaş, 1969, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Eğerci.

Cemal Kartal, 1980, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Çandır.

Cemil Utanç, 1971, İlkokul mezunu, Köyün muhtarı, Yayladağı Güveççi.

Cuma Çete, 1933, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Yeditepe.

Cuma Yılmaz, 1940, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Aydınbahçe.

Dudu Karakoyun, 1966, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

Duran Alkan, 1941, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Güzelyurt.

Duran Kolman, 1976, Üniversite mezunu, Güveççi Köyü İlkokulu Öğretmeni,
Yayladağı Güveççi.

Durdu Duran, 1935, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Merkez.

Durdu Çete, 1956, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

Durdu Aktaş, 1967, Okur yazar değil, Çiftçi, Yayladağı Çandır.

Duriye Ateş, 1933, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

Dursun Kızgın, 1949, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

Dursun Küçük kara, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

- Emine Algöz, 1959, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.
- Erdoğan Tomak, 1967, İlkokul mezunu, Çoban, Yayladağı Güveççi.
- E. Erdem Kaya, 1979, Üniversite, Türkçe Öğretmeni, Yayladağı Kışlak.
- Fatma Aktaş, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Aydınbahçe.
- Fatma Kızgın, 1923, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.
- Fatma Seher, 1956, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.
- Fatma Sünger, 1965, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.
- Fatma Yıldız, 1962, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.
- Fikret Kılıç, 1970, Üniversite mezunu, Yeditepe Kubbeli Cami İmamı, Yayladağı Yeditepe.
- Gönül Korkmaz, 1976, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.
- Gülbeyaz Çelenk, 1993, Öğrenci, Yayladağı Yeditepe.
- Güldane Korkmaz, 1940, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.
- Güllü Sarıkaya, 1940, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.
- Gülseren Kızgın, 1974, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.
- Güldane Alok, 1963, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.
- Gülnur Kurtoğlu, 1988, Lise mezunu, Ev kızı, Yayladağı Eğerci.

Günyaz Seher, 1964, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

Habibe Bozca, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

Hanifi Yıldız, 1964, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Merkez.

Hanifi Hocaoglu, 1966, İlkokul mezunu, Esnaf, Yayladağı Karaköse.

Hamit Çatlak, 1973, Ortaokul mezunu, Esnaf, Yayladağı Karaköse.

Hatice Yalçın, 1960, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

Hatice Erdoğan, 1910, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Sebenoba.

Hayriye Tokmak, 1930, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Leylekli.

Hatice Ateş, 1969, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

Hediye Çete, 1951, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

Hidayet Karakoyun, 1964, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

Huzeyfe Özbey, 1924, İlkokul mezunu, Köy muhtarı, Yayladağı Yenice.

Hüseyin Azap, 1953, İlkokul mezunu, Karaköse mahalle muhtarı, Yayladağı Karaköse.

Hüseyin Sahar, 1963, Lise mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yeditepe.

İbrahim Deliveli, 1954, İlkokul mezunu, Köy muhtarı, Yayladağı Eğerci.

İbrahim Karakuş, 1944, Ortaokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Şakşak.

İhsan Korkmaz, 1968, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Gözlüce.

İnayet Çatlak, 1961, Ortaokul mezunu, Memur, Yayladağı Yeditepe.

İzar Güloğlu, 1966, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Gözlüce.

Kadir Demirel, 1941, Lise mezunu, Emekli, Yayladağı Olgunlar.

Kemal Yılmaz, 1911, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Sebenoba.

Kemal Gün, 1959, Ortaokul mezunu, Kütüphane memuru, Yayladağı Merkez.

Lütfullah Bostan, 1971, Üniversite mezunu, Yayladağı Yavuz Selim İlköğretim Okulu
Müdürü, Yayladağı Merkez.

Mehmet Kurtuluş, 1954, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yeditepe.

Mehmet Aksoy, 1964, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Yayıkdamlar.

Mehmet Ali Alok, 1969, Okur yazar, Çiftçi, Yayladağı Gözlüce.

Mehmet Karaaslan, 1952, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Çandır.

Mehmet Koçak, 1930, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Şakak.

Mehmet Güven, 1974, İlkokul mezunu, Serbest meslek, Yayladağı Karaköse.

Mevlüt Karakoyun, 1961, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yayıkdamlar.

Meryem Güneş, 1957, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Antakya Şenköy.

Mithat Bilgili, 1971, Lise mezunu, Memur, Yayladağı Yeditepe.

Mustafa Çin, 1952, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yeditepe.

Mustafa Bolat, 1975, Ortaokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Gözlekçiler.

Münevver Şimşek, 1965, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Yeditepe.

M. Fuat Güleç, 1962, Üniversite mezunu, Köy imamı, Yayladağı Yenice.

M. Arif Yalçın, 1948, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Yenice.

M. Şemsettin Güneş, 1948, Ortaokul mezunu, Şeyh Ahmet Kuseyri Hazretleri
Türbesi'nin Bekçisi. (Şeyh A. Kuseyri Hz.nin Torunu.), Antakya Şenköy.

Necmettin Çatak, 1972, İlkokul mezunu, Berber, Yayladağı Yeditepe.

Nusret Bilgili, 1951, Üniversite mezunu, İmam Hatip Lisesi Müdürü, Yayladağı
Merkez.

Osman Yılmaz, 1960, Ortaokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Aydınbahçe.

Osman Tortuk, 1965, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Olgunlar.

Ömer Kurtoglu, 1963, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Eğerci

Ramazan Karakoyun, 1965, Üniversite mezunu, Köy imamı, Yayladağı Yayıkdamlar.

Resul Korkmaz, 1963, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Gözlüce.

Resul Çelik, 1956, İlkokul mezunu, Köy muhtarı, Yayladağı Sürütme.

Saadet Deliveli, 1956, Okur yazar, Ev hanımı, Yayladağı Eğerci.

Safiye Aktaş, 1962, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Çandır.

Sefer Kılıç, 1934, Okur yazar, Çoban, Yayladağı Yeditepe.

Selahattin Korkmaz, 1959, İlkokul mezunu, Çiftçi, Yayladağı Aydınbahçe.

Sevim Alkan, 1045, Okur yazar değil, Ev hanımı, Yayladağı Güzelyurt.

Sümeyye Seher, 1994, Öğrenci, Yayladağı Yeditepe.

Şadiye İlmi, 1972, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Merkez.

Şefika Kına, 1972, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Yayladağı Yayıkdamlar.

Talat Yetim, 1954, İlkokul mezunu, Marangoz, Yayladağı Leylekli.

Yakup Akyürek, 1977, Lise mezunu, Serbest meslek, Yayladağı Karaköse.

Yusuf Şerifoğlu, 1926, Lise mezunu, Emekli Belediye Başkanı, Yayladağı Merkez.

Zafer Sarı, 1942, Askeri Lise, Araştırmacı-Yazar, Antakya Şenköy.

EKLER

Fotoğraf 47: Yayladağı

Fotoğraf 48: Yayladağı İlçe Merkezi

* Eklerdeki fotoğraflar, bizzat tarafımdan 10-31.08.2005 tarihleri arasında çekilmiştir.

Fotoğraf 49: Yayladağı'ndan Görünüm

Fotoğraf 50: Yayladağı Belediye Binası

Fotoğraf 51: Yeditepe Belediyesi

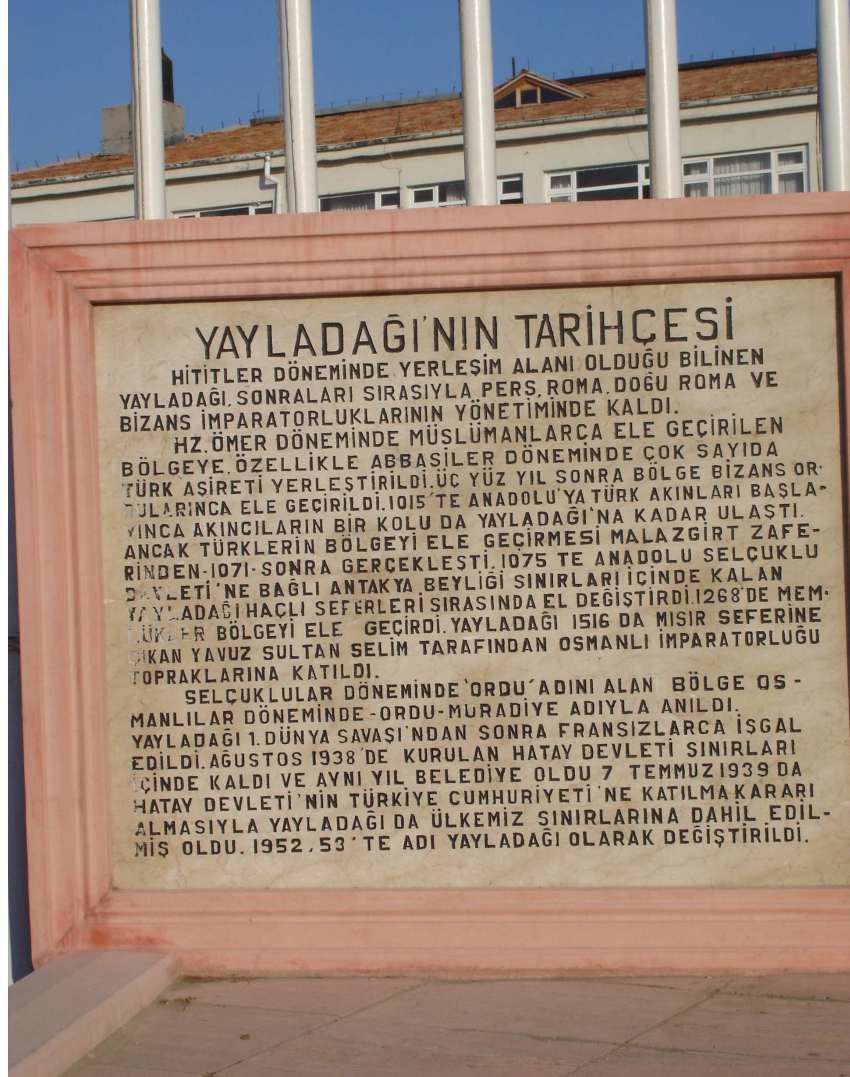
Fotoğraf 52: Yeditepe Belediyesi

Fotoğraf 53: İlçe Merkezindeki Evler

Fotoğraf 54: Yayladağı Hükümet Konağı

Fotoğraf 55: Yayladağı Tarihinin Yazılı Olduğu Anıt

Fotoğraf 56: Yavuz Sultan Selim'in Resmi

Fotoğraf 57: Kasimbey Camii

Fotoğraf 58: Eğerci Köyü

Fotoğraf 59: Eğerci Köyü Karaca Ahmet Mahallesi

Fotoğraf 60: Eski Yayladağı Sokağı

Fotoğraf 61: Karamağara'nın Bulunduğu Yer

Fotoğraf 62: Karamağara

Fotoğraf 63: Yeditepe’de Bayramlaşma

Fotoğraf 64: Yayladağı Barajı

Fotoğraf 65: Yayladağı Güreş Alanı

Fotoğraf 66: Yayladağı'nda Elma Yetiştiriciliği

Fotoğraf 67: Yayladağı'nda Elma Yetiştiriciliği

Fotoğraf 68: Yayladağı'nda Balık Tesisleri

Fotoğraf 69: Yayladağı'nda Arıcılık

Fotoğraf 70: Yayladağı'nda Çilek Yetiştiriciliği

Fotoğraf 71: Yayladağı'nda Keçi Besiciliği

Fotoğraf 72: Yayladağı'nda Mısır Yetiştiriciliği

Fotoğraf 73: Kureyşî Deresi

ÖZGEÇMİŞ

Antalya'nın Gazipaşa İlçesi'ne bağlı Kızılgüney Köyü'nde 10.07.1982 yılında doğdu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Gazipaşa Akalan İlköğretim Okulu'nda okudu. 1996 yılında Gazipaşa Lisesi'ne başladı. 1999 yılında liseyi bitirerek, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümüne başladı. 2000 yılında Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümüne yatay geçiş yaptı. 2003 yılında Niğde Üniversitesi'nden mezun oldu.

2004 yılının Eylül ayında, Hatay'ın Yayladağı İlçesi'ne bağlı Yeditepe İlköğretim Okulu'nda öğretmenliğe başladı. Aynı yıl Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programında yüksek lisansa başladı.

Halen Hatay'ın Yayladağı İlçesi'ne bağlı Yeditepe Kasabası'ndaki Yeditepe İlköğretim Okulu'nda Sosyal Bilgiler Öğretmenliği yapmaktadır. Aynı zamanda Niğde Üniversitesi'nde yüksek lisansa devam etmektedir.